

Podlaskie

Przedsiębiorcze
Partnerskie
Perspektywiczne

Raport o stanie województwa za 2020 rok

Departament Rozwoju Regionalnego
Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
Białystok 2021

Autorzy raportu:

Zespół

Białystok 2021

Copyright: Województwo Podlaskie, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Departament Rozwoju Regionalnego

ul. Poleska 89, 15-874 Białystok

tel.: 85 66 54 480

e-mail: rot@wrotapodlasia.pl

Spis treści

Spis treści.....	2
Wykaz skrótów.....	5
1. Wprowadzenie.....	7
2. Realizacja celów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.....	9
Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka.....	9
Cel operacyjny 1.1. Przemysły przyszłości.....	14
Cel operacyjny 1.2. Podlaski system otwartych innowacji.....	19
Cel operacyjny 1.3. Lokalna przedsiębiorczość.....	23
Cel operacyjny 1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego.....	28
Cel operacyjny 1.5. E-podlaskie.....	32
Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy.....	35
Cel operacyjny 2.1. Kompetentni mieszkańcy.....	40
Cel operacyjny 2.2. Aktywni mieszkańcy.....	45
Cel operacyjny 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości.....	52
Cel strategiczny 3. Partnerski region.....	57
Cel operacyjny 3.1. Dobre zarządzanie.....	64
Cel operacyjny 3.2. Kapitał społeczny.....	68
Cel operacyjny 3.3. Partnerstwa międzynarodowe i ponad regionalne.....	71
Cel operacyjny 3.4. Gościnny region.....	78
3. Obszary strategicznej interwencji.....	85
3.1. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.....	86
3.2. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.....	90
3.3. Subregionalne ośrodki wzrostu.....	98
3.4. Białystok i jego obszar funkcjonalny.....	102
3.5. Miasta powiatowe.....	106
3.6. Obszary wiejskie, w tym cenne przyrodniczo.....	110
4. Cele strategii a inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego.....	116
4.1. Rezultaty wdrażania RIS 3.....	117
4.2. Rdzeń specjalizacji i specjalizacje wschodzące - trendy statystyczne.....	123
4.3. Pogłębiona analiza wskaźnikowa RIS3.....	131
5. Realizacja strategii, polityk i programów.....	147
6. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Podlaskiego przyjętych w zakresie zadań związanych z rozwojem województwa w 2020 roku.....	151
7. Wnioski.....	153
7.1. Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka.....	153
7.2. Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy.....	155
7.3. Cel strategiczny 3. Partnerski region.....	157

7.4. Obszary strategicznej interwencji	158
7.5. Inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego.....	161
8. Załączniki.....	164
Załącznik nr 1. Realizacja programów operacyjnych i programów rozwoju w kontekście przyjętych celów rozwojowych SRWP 2030.....	164
Załącznik nr 2. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Podlaskiego o charakterze rozwojowym podjętych w 2020 roku	164
Wykaz tabel	165
Wykaz map	166
Wykaz wykresów	167
Wykaz rysunków	170

Wykaz skrótów

B+R	Badania i rozwój
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BDL	Bank Danych Lokalnych
BOF	Białostocki Obszar Funkcjonalny
BSS	Badanie Spójności Społecznej
CIT	Podatek dochodowy od osób prawnych (ang. <i>Corporate Income Tax</i>)
DPW	Dom Polski Wschodniej
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EWT	Europejska Współpraca Terytorialna
GUS	Główny Urząd Statystyczny
HS	Zharmonizowany system klasyfikacji (ang. <i>Harmonized System</i>)
ISCED-F 2013	Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Kształcenia (ang. <i>International Standard Classification of Education</i>)
JOSW	Jednostki Organizacyjne Samorządu Województwa
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
KAS	Krajowa Administracja Skarbowa
KBW	Krajowe Biuro Wyborcze
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego
LLL	Uczenie się przez całe życie (ang. <i>life long learning</i>)
LQ	Wskaźnik lokalizacji zatrudnienia (ang. <i>Location Quotient</i>)
MF	Ministerstwo Finansów
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OSI	Obszary strategicznej interwencji
OZE	Odnawialne źródła energii
p. proc.	Punkt procentowy
PIT	Podatek dochodowy od osób fizycznych (ang. <i>Personal Income Tax</i>)
PKB	Produkt krajowy brutto
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PKW	Państwowa Komisja Wyborcza
PKWiU	Polska Klasyfikacja Wyróbów i Usług
PO IR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020
PZDW	Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich
REGON	Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RIS3	Plan Rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+
RPOWP 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

SRWP 2030	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030
TIK, ICT	Technologie informacyjno-komunikacyjne (ang. <i>Information and Communication Technologies</i>)
UE	Unia Europejska
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
UPRP	Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej

1. Wprowadzenie

Obowiązek opracowania *Raportu o stanie województwa* (Raport) wynika z przepisów art. 34a ustawy o samorządzie województwa. Zgodnie z jej zapisami, Zarząd Województwa, co roku do dnia 31 maja, przedstawia Sejmikowi Województwa wskazany Raport, który zgodnie z zapisami ustawy, obejmuje podsumowanie działalności Zarządu Województwa w roku poprzednim, a w szczególności opis stanu realizacji:

- polityk, programów i strategii,
- uchwał sejmiku województwa,
- budżetu obywatelskiego.

Niniejszy Raport w warstwie merytorycznej oraz statystycznej zawiera najważniejsze informacje dotyczące obszarów społeczno-gospodarczych, istotnych dla rozwoju i funkcjonowania województwa, zgodnych z celami Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030, Strategia).

W Raporcie przedstawiono opis sposobu oraz stopnia realizacji zadań wynikających z kompetencji Zarządu Województwa Podlaskiego w 2020 roku.

Podstawowym źródłem informacji w zakresie oceny realizacji polityk, programów i celów Strategii dokonanej w Raporcie, są dane Głównego Urzędu Statystycznego, informacje z komórek merytorycznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego odpowiedzialnych za realizację polityk, programów i uchwał sejmiku województwa, oraz z innych instytucji publicznych, w tym jednostek organizacyjnych samorządu województwa, uczestniczących we wdrażaniu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030. Dane Głównego Urzędu Statystycznego posłużyły do analizy wskaźników przyjętych, jako mierniki realizacji celów strategicznych i celów operacyjnych SRWP 2030. Większość danych GUS dostępnych jest według stanu na koniec 2019 roku.

Informacje dotyczące realizacji zadań Zarządu Województwa Podlaskiego zostały przygotowane w oparciu o dane gromadzone przez poszczególne Departamenty UMWP i JOSW. Wszystkie rodzaje informacji zostały przedstawione zgodnie ze stanem na koniec 2020 roku.

Zgodnie z Systemem monitorowania SRWP 2030¹ monitoring Strategii jest integralną częścią *Raportu o stanie województwa*. Strategia monitorowana jest w cyklu rocznym, natomiast monitoring obszarów strategicznej interwencji

---

¹ Załącznik do Uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 roku.

prowadzony będzie w cyklu trzyletnim, a wyniki będą przedstawiane w latach: 2021, 2024, 2027 oraz 2030.

Uzupełnieniem raportu z realizacji SRWP 2030 jest monitoring *Planu Rozwoju Przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3)*.

Raport o stanie województwa za 2020 rok składa się z pięciu rozdziałów:

1. Realizacja celów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030
2. Obszary strategicznej interwencji
3. Cele strategii a inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego
4. Realizacja strategii, polityk i programów
5. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Podlaskiego przyjętych w zakresie zadań związanych z rozwojem województwa podlaskiego w 2020 roku

Syntetyczne wnioski wynikające z analizy powyższych obszarów zostały zawarte w oddzielnym rozdziale.

Uzupełnieniem Raportu o stanie województwa są załączniki zawierające informacje o realizowanych przez Zarząd Województwa Podlaskiego programach operacyjnych i programach rozwoju oraz wykaz podjętych przez Sejmik Województwa Podlaskiego uchwał o charakterze rozwojowym.

2. Realizacja celów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

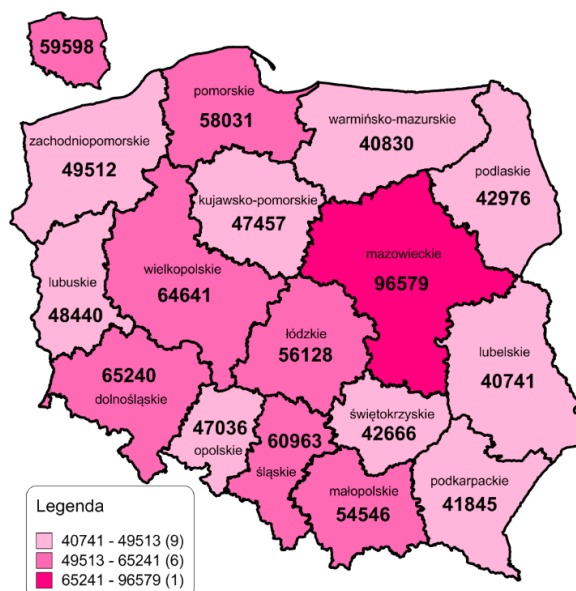
Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka

Zgodnie z wizją Strategii – Podlaskie przedsiębiorcze, w 2030 roku województwo podlaskie, mieszkańcy, instytucje i organizacje tworzące region będą kojarzyć się z przedsiębiorczością rozumianą jako: umiejętność radzenia sobie z wyzwaniami, problemami i zagrożeniami w sposób innowacyjny. Przedsiębiorczość, w warunkach niezwykle dynamicznego i gwałtownie zmieniającego się otoczenia będzie kluczową cechą podmiotów gospodarczych. Realizacja celu – dynamiczna gospodarka pozwoli utrzymać korzystną trajektorię rozwoju dzięki m.in.: przemysłowi przyszłości, systemowi otwartych innowacji, lokalnej przedsiębiorczości, rewolucji energetycznej oraz wdrożeniu i rozpowszechnieniu idei e-podlaskie.

Poziom realizacji założeń przedmiotowego celu podlega monitorowaniu poprzez wskaźniki:

- PKB na 1 mieszkańca;
- Wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca;
- Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Mapa 1. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 roku² (w zł)*

* przedziały domknięte lewostronnie

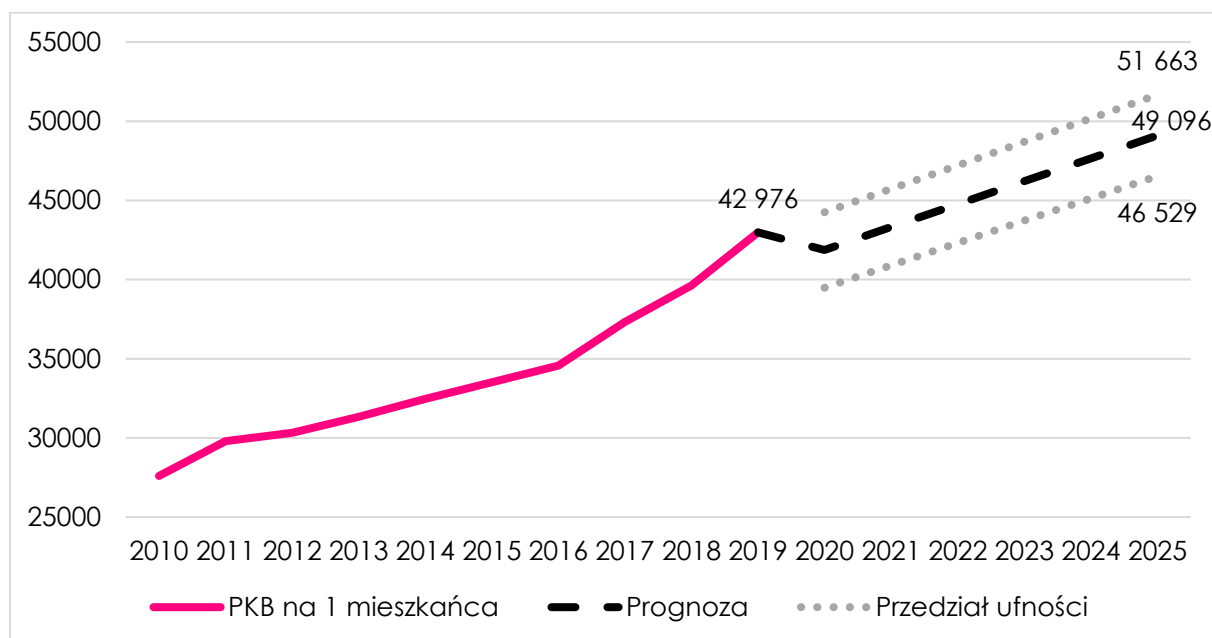
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

² Dane dot. PKB za rok 2019 są danymi szacunkowymi. Rzeczywiste dane podawane są przez GUS z dwuletnim opóźnieniem. Oficjalne dane, dotyczące PKB, zawierające weryfikację danych szacunkowych dostępne będą w IV kwartale 2021 roku.

PKB per capita w regionie, jak i w skali kraju wykazuje tendencję wzrostową, mimo to jest relatywnie niskie. Według wstępnych szacunków, w 2019 roku wyniosło 43 tys. (Mapa 1), co stanowi 72% wartość dla kraju. Jednocześnie jest to najwyższa wartość spośród pięciu województw Polskie Wschodniej. Warto zauważyć, że tempo wzrostu PKB na 1 mieszkańca w regionie jest wyższe niż w kraju. W 2019 roku w województwie podlaskim wyniosło 8,5%, natomiast w kraju 7,9% w porównaniu z rokiem 2018. W latach 2015-2019 PKB per capita w regionie wzrósł o 28,2 p. proc. (tj. o 9 464 zł), porównywalnie ze średnim wzrostem krajowym (27,2%). Mimo zwiększającego się tempa wzrostu, podlaską gospodarkę nadal dzielą poważne dysproporcje w stosunku do pozostałych regionów w kraju.

Dysproporcje widać również na podstawie wielkości PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej na tle Unii Europejskiej. W 2019 roku, regionalne PKB stanowiło 52,6% średniej unijnej. W praktyce, tak przedstawiony PKB jest realnym wskaźnikiem zamożności społeczeństwa. Dla porównania wskaźnik dla Polski wynosi 72,8% średniej UE. Średnią unijną przekroczył jedynie region Warszawski Stołeczny, osiągając poziom 159,6%. Najmniej zamożnym regionem w kraju, jest województwo lubelskie oraz warmińsko-mazurskie 49,9% średniej UE.

Wykres 1. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w cenach bieżących w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w zł)*

* szacunki wstępne dla roku 2019

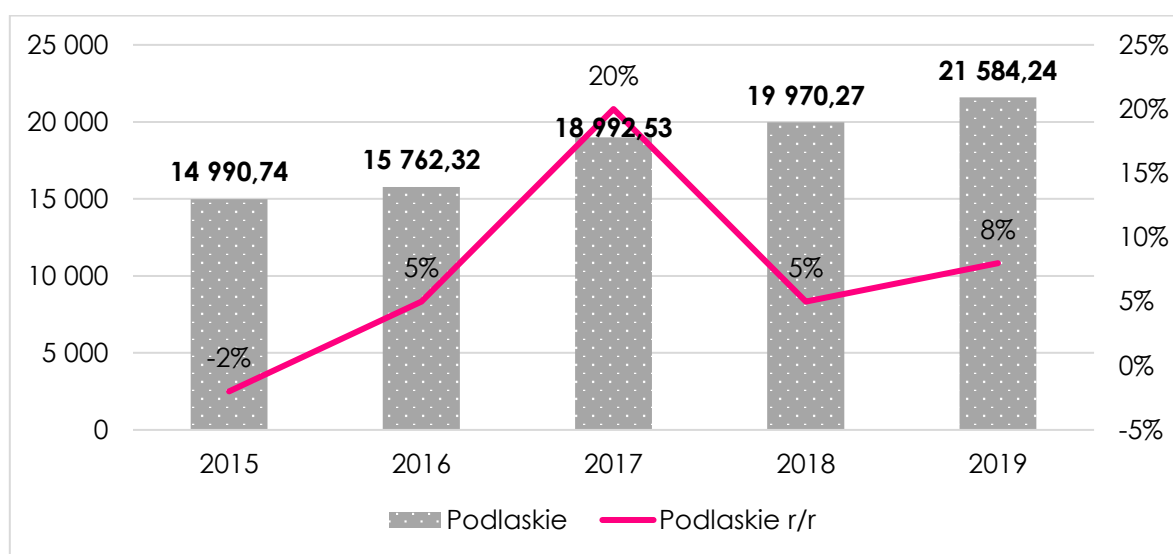
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Dotychczasowe zmiany wartości produktu krajowego brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca wskazują na możliwość dalszego wzrostu PKB. Przy

założeniu utrzymania obecnego trendu oraz założeniu niezmienności pozostałych warunków, w 2025 roku wartość wskaźnika z 95% prawdopodobieństwem zawierać się będzie w przedziale od 46 529 zł do 51 663 zł. Należy jednak mieć na uwadze bardzo istotny czynnik, który może wpłynąć na wartość PKB, czyli pandemię Covid-19. Prognoza³ punktowa wyznaczona z wykorzystaniem trendu liniowego, na podstawie dostępnych danych, zakłada osiągnięcie w 2025 roku wartości 49 096 zł co wskazuje na realizację celu jakim był założony w SWRP 2030 - 30% wzrost wskaźnika (Wykres 1).

Wykres 2. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca w latach 2015-2019 (w zł)

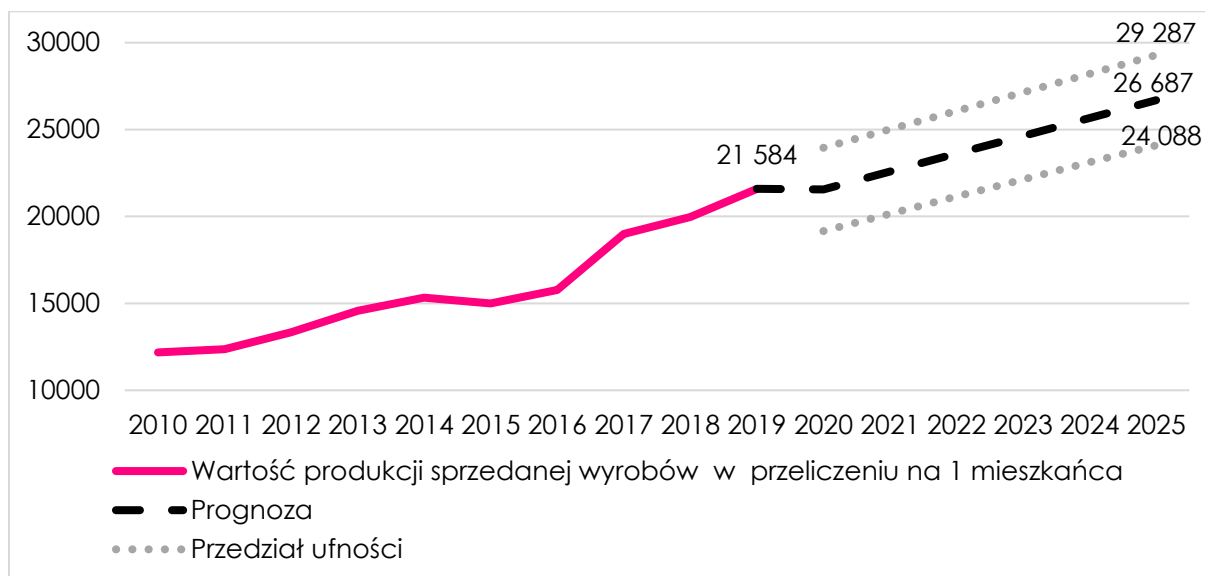

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS. Dane według stanu na 08.02.2021 roku.

Wartość produkcji sprzedanej w województwie podlaskim na 1 mieszkańca mimo tendencji wzrostowej jest na niskim poziomie (Wykres 2). Region plasuje się na przedostatnim miejscu w kraju, osiągając przy tym jedynie 2% wartości dla Polski. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (19 970 zł) wartość produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca wzrosła o 1 613 zł. Wyraźny wzrost wartości wskaźnika zanotowano w 2017 roku (20%). W kolejnych latach tempo wzrostu wyraźnie zmalało, jednakże trend wzrostowy został utrzymany. W latach 2015-2019 wartość produkcji sprzedanej wzrosła o 44% (tj. 6 593 zł na 1 mieszkańca).

³ Przeprowadzone, w odniesieniu do wskaźników monitorowania celów strategicznych SRWP 2030, prognozowanie oparto na analogicznych metodach wykorzystanych przy wyznaczaniu pośrednich wartości wskaźników. W oparciu o dostępne dane historyczne opracowano prognozy punktowe dla poszczególnych wskaźników, określające pośrednią wartość wskaźnika w 2025 roku, która zostanie osiągnięta przy założeniu utrzymania obecnego trendu. Przyjęto 5% poziom istotności, co oznacza, że wyznaczone przedziały ufności w 95% będą pokrywać nieznaną wartość wskaźnika. Uzyskane błędy predykcji nie przekraczają założonej wartości progowej, zatem prognozy można uznać za dopuszczalne.

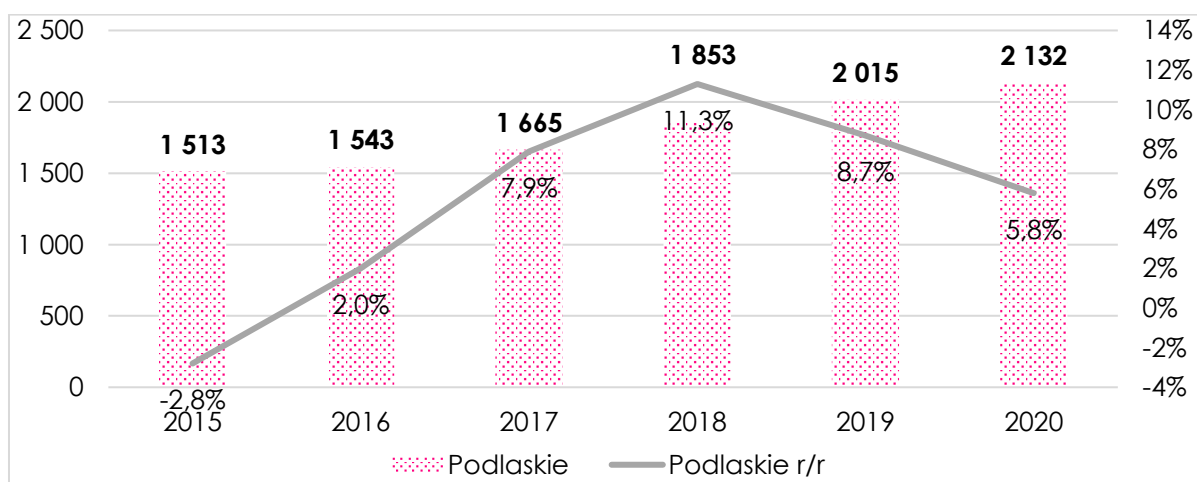
Wykres 3. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Prognoza wartości produkcji sprzedanej wyrobów w przeliczeniu na jednego mieszkańca zakłada systematyczny przyrost wartości wskaźnika (Wykres 3). Przedział od 24 088 zł do 29 287 z 95% prawdopodobieństwem pokrywa wartość produkcji sprzedanej wyrobów per capita, która zostanie osiągnięta w 2025 roku, przy założeniu niezmienności warunków. Utrzymanie dotychczasowego tempa zmian oraz osiągnięcie w 2025 roku wartości najbardziej prawdopodobnej, tj. 26 687 zł, wyznaczonej na podstawie trendu liniowego pozwoli na realizację założonego w SWRP 2030, 30% wzrostu wartości wskaźnika.

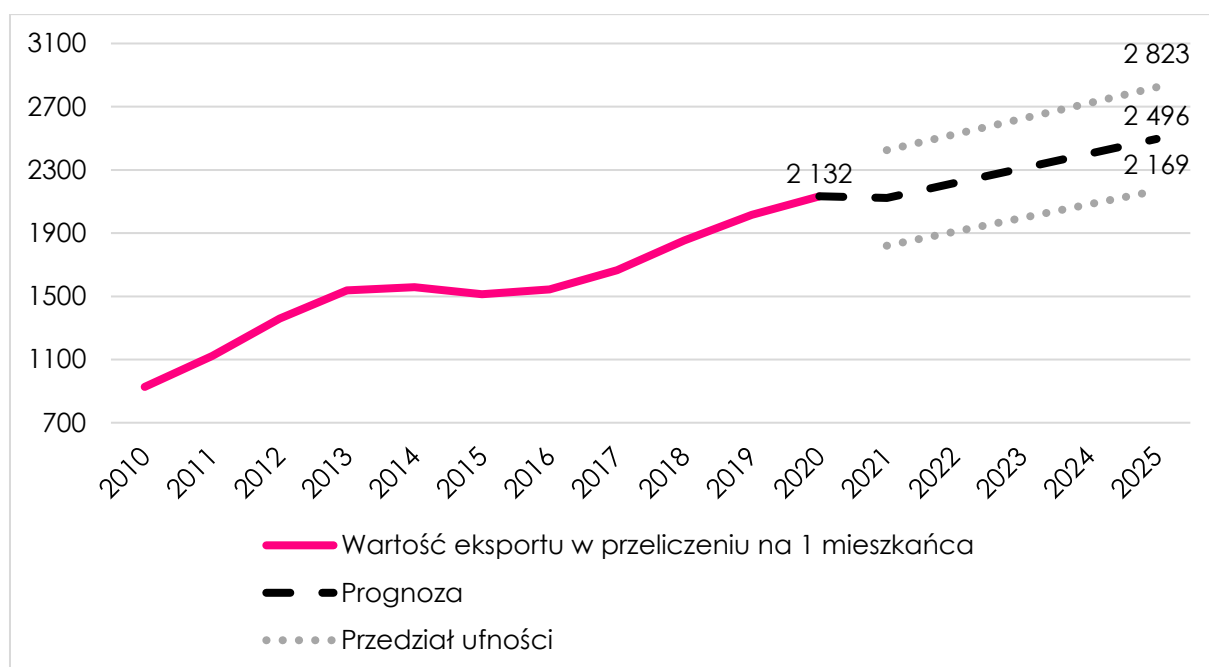
Wykres 4. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2015-2020 (w EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie KAS i GUS BDL. Dane odpowiednio według stanu na 26.01.2021 roku, i 26.02.2021 roku.

Wdrażanie działań ukierunkowanych na podniesienie konkurencyjności gospodarki województwa podlaskiego przyczynia się do wzrostu eksportu per capita w regionie. Dynamika wzrostu wartości eksportu w 2020 roku wyniosła 5,8%, zmalała w stosunku do 2019 roku o 2,9 p. proc. Eksport z województwa podlaskiego stanowi niski udział w ogólnej wartości eksportu Polski (wartość eksportu w regionie stanowi około 1% wartości krajowego eksportu). Zgodnie z założeniami, wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wykazuje tendencję wzrostową. Utrzymanie podobnego trendu w kolejnych latach pozwoli na osiągnięcie wartości docelowej wskaźnika tj. 2 408 EUR na mieszkańca do 2025 roku. Obecny stopień realizacji wskaźnika to 88% wartości docelowej (2 132 EUR).

Wykres 5. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2010-2020 z prognozą do 2025 roku (w EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie KAS i GUS BDL. Dane odpowiednio według stanu na 26.01.2021 roku i 26.02.2021 roku.

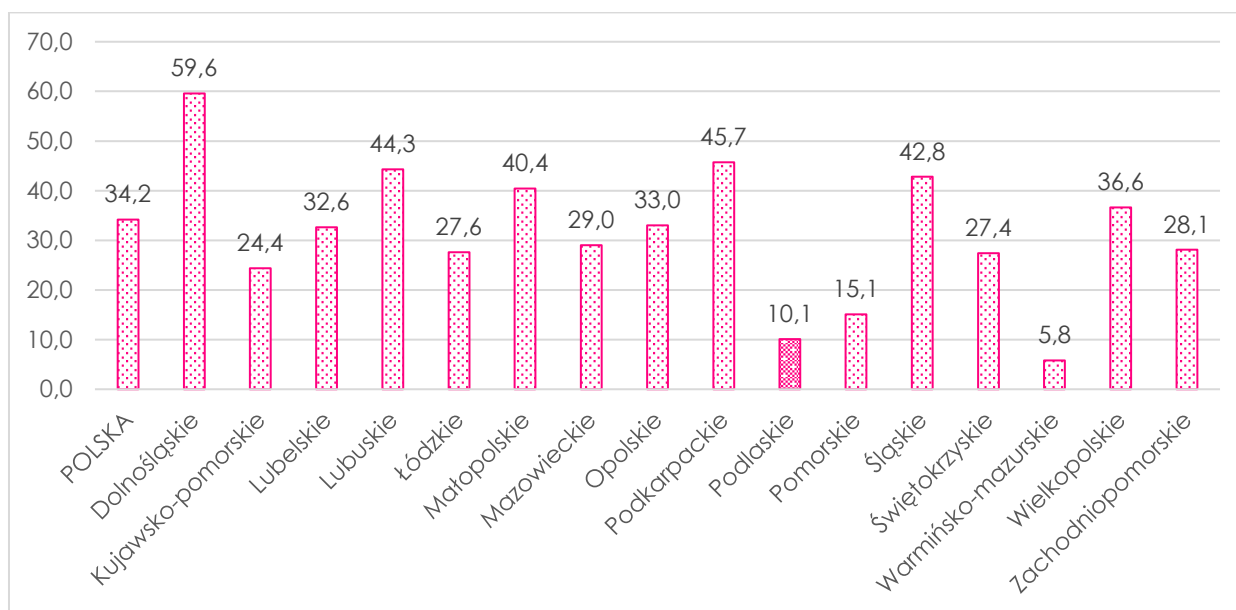
Zgodnie z prognozą wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca będzie rosła. W 2025 roku, wartość eksportu per capita z 95% prawdopodobieństwem zawierać się będzie w przedziale od 2 169 EUR do 2 823 EUR, zakładając utrzymanie obecnego trendu (Wykres 5). Prognoza punktowa, wyznaczona z wykorzystaniem trendu liniowego, wskazuje na osiągnięcie w 2025 roku wartości wskaźnika na poziomie 2 496 EUR/os., pozwoli to na realizację założonego w SRWP 2030 30% wzrostu wartości eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Cel operacyjny 1.1. Przemysły przyszłości

Głównym wyzwaniem województwa podlaskiego jest włączenie regionalnej gospodarki w przemysł 4.0 (w tym poprzez jego wykorzystanie do rozwoju rolniczej produkcji ekologicznej, zwłaszcza poprzez zapewnienie jej odpowiedniego przetworzenia i dotarcia z własnymi markami na rynki docelowe) oraz wykorzystanie efektów zachodzącej transformacji światowego przemysłu. Oznacza to dźwignięcie podlaskiej gospodarki na tory postępu technologicznego, robotyzacji oraz informatyzacji powodującej zmianę modeli biznesowych i sposobów produkcji. Przemysły przyszłości w regionie, budowane są w oparciu o branże zakorzenione w regionalnej gospodarce, w szczególności wchodzące w skład inteligentnych specjalizacji.

Wsparcie eksportu, przyciąganie bezpośrednich inwestycji zagranicznych do regionu, jak i wsparcie wychodzenia firm podlaskich na rynki zagraniczne powinno przełamywać problem, jakim jest ograniczony potencjał rynku regionalnego. Ekspansja na rynki zewnętrzne powinna być szansą na wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy wysokiej jakości.

Wykres 6. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w 2019 roku (w %)

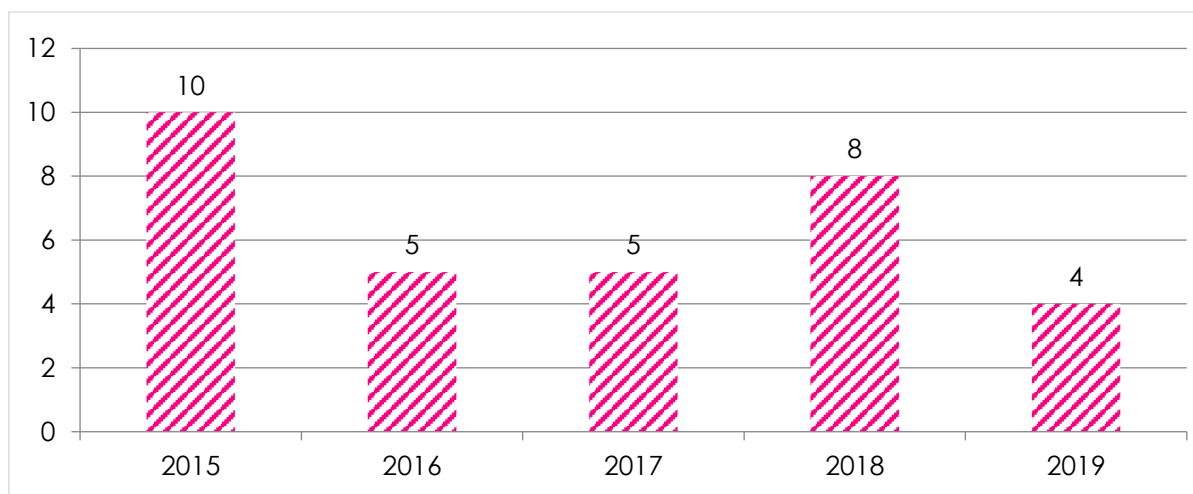

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Województwo podlaskie charakteryzuje się bardzo niskim udziałem przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki. Jest to wynik m.in. niskich nakładów na działalność B+R. Region zajmuje przedostatnią pozycję w kraju z wartością 10,1%. Osiągnięta wartość w roku 2019 stanowi 29,5% wartości dla Polski.

Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w latach 2015-2019 pozostaje na podobnym poziomie (Wykres 6). Zgodnie z założeniami SRWP 2030, zanotowano wzrost wartości wskaźnika w porównaniu z rokiem bazowym 2017 (9,8%). Wartość wskaźnika wzrosła w 2019 roku o 0,3 p. proc.

Wykres 7. Nowo zarejestrowane spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym w latach 2015-2019 (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Niska atrakcyjność inwestycyjna regionu, przekłada się na niski udział kapitału zagranicznego. Obserwowany od roku 2015 wyraźny spadek liczby nowo zarejestrowanych spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym (o 56 podmiotów w stosunku do 2014 roku), wynika między innymi ze zmian w sposobie zasilania rejestru REGON.⁴ W latach 2010-2014 powstały w regionie 263 tego typu spółki, zaś w latach 2015-2019 - 32 spółki. Region, niezmiennie, znajduje się wśród sześciu województw o najniższej liczbie nowych spółek z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym, rejestrowanych na jego terenie w danym roku. Spadek jest obserwowany w całym kraju. Niemniej jednak wartość w regionie odbiega znacznie od wartości dla Polski, osiągając w 2019 roku jedynie 1,3% wartości dla kraju (Wykres 7).

Zgodnie z założeniami SRWP 2030, kierunek zmian powinien mieć charakter wzrostowy, tymczasem w 2019 roku, nastąpił spadek liczby nowo

⁴ W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 roku zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności dla podmiotów nowo wpisanych na podstawie danych przekazanych z KRS. Wymienione rozwiązanie jest przyczyną nagłego spadku, od 2015 roku, liczby nowych wpisów spółek handlowych prezentowanych według sektorów własności.

Tabela 1. Udział patentów przyznanych przedsiębiorstwom i osobom fizycznym przez UPRP w liczbie zgłoszeń ogółem w latach 2018-2019 (w %)

Wyszczególnienie	2018		2019	
	Podmioty gospodarcze	Osoby fizyczne	Podmioty gospodarcze	Osoby fizyczne
Zgłoszenia w UPRP (w szt.)	85	22	60	7
Patenty udzielone w UPRP (w szt.)	26	2	41	8
Udział patentów w liczbie zgłoszeń ogółem (w %)	26		73	
Polska (w %)	56		62	
Pozycja w kraju	15		3	

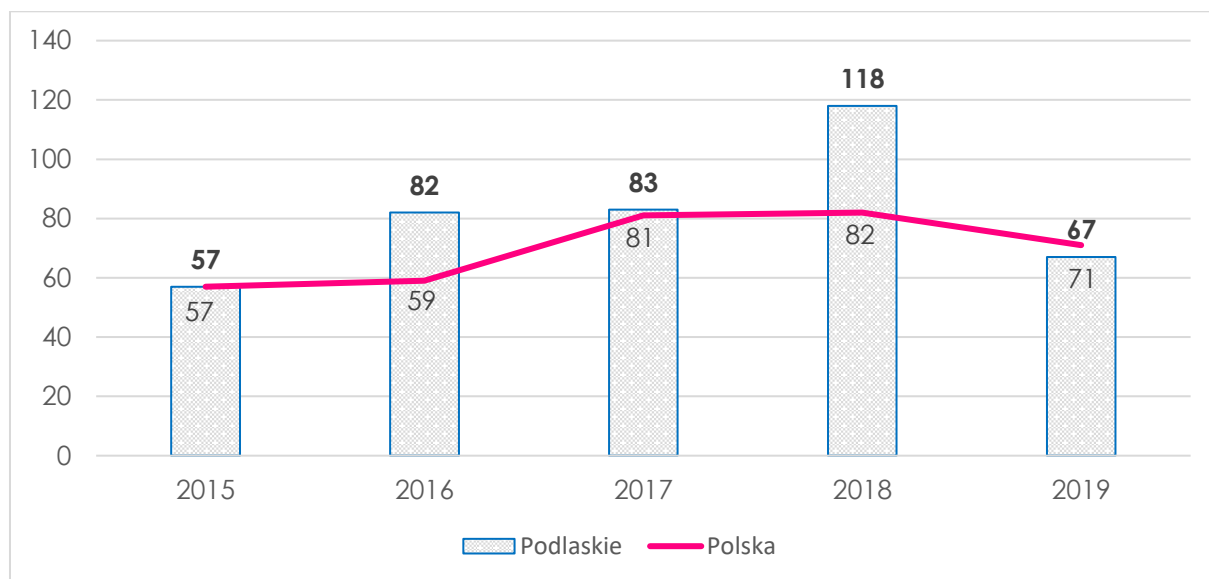
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku. (dane dostępne tylko za lata 2018-2019).

W 2019 roku, nastąpił znaczący wzrost liczby przyznanych przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej patentów podmiotom gospodarczym i osobom fizycznym (Tabela 1). W porównaniu z 2018 rokiem zanotowano wzrost o 75%, tj. z 28 patentów na 49. Niemniej jednak analizowany rok to też ogólny spadek liczby złożonych do UPRP zgłoszeń patentowych. W porównaniu z rokiem poprzednim do Urzędu Patentowego wpłynęło o 37% mniej zgłoszeń. Mimo, iż zdecydowana większość zgłaszanych wniosków patentowych w regionie przez podmioty gospodarcze i osoby fizyczne, przeszła w 2019 roku pozytywnie procedurę udzielania patentów (73%), co daje trzecią pozycję w kraju w kryterium skuteczności, stanowią one jednak niewielki odsetek wszystkich patentów udzielonych przez Urząd Patentowy w kraju (3,6%).

W Strategii założono wzrost wartości wskaźnika. Zbyt krótki szereg czasowy nie pozwala na przewidywanie, co do kierunku linii trendu w przyszłości. Zmiana zaobserwowana w 2019 roku jest zgodna z założonym kierunkiem zmian wartości wskaźnika. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (26%), obecny trend pozwoli na realizację założonego celu. W 2019 roku wskaźnik został przekroczony niemal trzykrotnie w porównaniu do roku bazowego.

W 2019 roku, w zakresie przyznanych praw ochronnych wzorów użytkowych odnotowano spadek o 51 p. proc. w porównaniu z 2018 rokiem. Jest to najniższa liczba przyznanych praw ochrony od 2011 roku (12 przyznanych praw ochrony wzorów w 2019 roku). Dla porównania w 2019 roku w Polsce przyznano 603 prawa ochrony wzorów, oznacza to, iż region realizuje jedynie 2% wartości dla kraju (12 praw ochronnych), zajmując przy tym 13. pozycję wśród województw (Wykres 8).

Wykres 8. Udział przyznanych w UPRP praw ochronnych wzorów użytkowych w liczbie zgłoszeń ogółem w latach 2015-2019 (w %)

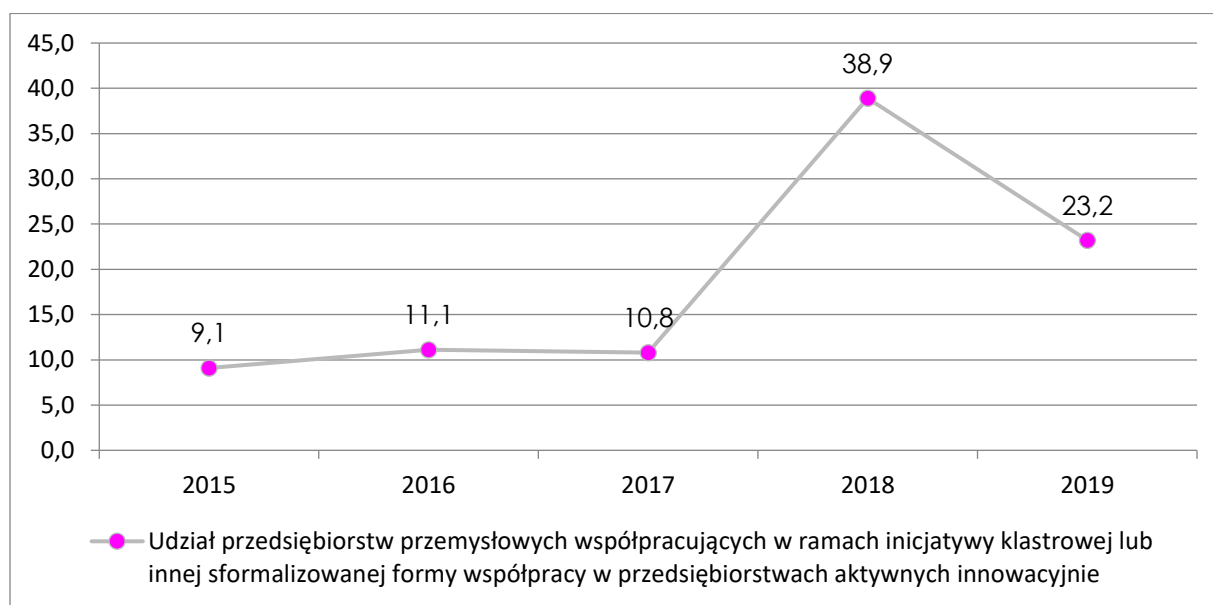
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Niemniej jednak, odsetek udzielonych praw ochronnych przez UPRP świadczy o dużej skuteczności zgłaszających wzory użytkowe do UPRP. Średni udział przyznanych praw ochronnych w liczbie zgłoszeń ogółem w latach 2015-2019 wynosi 81%. Średnia wartość dla Polski w tym okresie to 70%. W analizowanym okresie w województwie podlaskim zgłoszono 113 wzorów użytkowych, z czego odrzucono 19,5% wniosków (22 wzory użytkowe). W Polsce w latach 2015-2019 nie udzielono praw ochronnych 30% zgłoszonym wzorom. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik powinien charakteryzować się tendencją wzrostową, bazując na 2018 roku (118%). Jednak 2019 rok to wyraźny spadek skuteczności w pozyskiwaniu przyznanych praw ochronnych, w porównaniu do lat poprzednich (do poziomu 67%). Należy zaznaczyć, iż na wartość wskaźnika powyżej 100% wpływa procedura przyznawania praw ochronnych. Dla przykładu, wniosek złożony w 2018 roku może uzyskać decyzję pozytywną w roku kolejnym. Stąd w danym roku liczba udzielonych praw ochronnych wzorów użytkowych może być większa, aniżeli liczba złożonych wniosków.

Koncepcja klastrów wpisuje się w nowoczesny model innowacji i polityki innowacyjnej, akcentując znaczenie interakcji i współpracy między różnymi rodzajami podmiotów tworzącymi regionalne systemy innowacji.

Województwo podlaskie charakteryzuje się dużym odsetkiem przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie, przekraczając o blisko 3 p. proc. wartość dla Polski. Dane notowane na przestrzeni lat wykazują głównie trend wzrostowy. Jednak w 2019 roku nastąpił znaczący spadek wartości wskaźnika, o 15,7 p. proc. (Wykres 9).

Wykres 9. Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej formy współpracy w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Miało to przełożenie również na spadek pozycji województwa podlaskiego wśród regionów (z pozycji 1. w 2018 roku na 4. obecnie). W latach 2015-2019 udział podlaskich przedsiębiorstw przemysłowych we współpracy w ramach przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie wzrósł o 14,1 p. proc., to o 1,8 p. proc. więcej niż wzrost w skali kraju. Zgodnie z założeniami SRWP 2030, zanotowano wzrost wartości wskaźnika. W porównaniu z rokiem bazowym 2017 (10,8%) wartość wzrosła ponad dwukrotnie (23,2%).

Cel operacyjny 1.2. Podlaski system otwartych innowacji

Celem systemu otwartych innowacji jest zapewnienie wyjątkowej innowacyjności szczególnie w obrębie inteligentnych specjalizacji, zarówno sektora usług jak i przemysłu; transformacja potrójnej helisy (biznes – nauka – administracja) w helisę poczwórną obejmującą dodatkowo interesariuszy reprezentujących szeroki wachlarz użytkowników innowacji, czyli głównie mieszkańców regionu. W otwartym podejściu do innowacji istotne jest wspieranie transferu wyników prac badawczo-rozwojowych do przedsiębiorstw i korzystania przez nie z zewnętrznych źródeł innowacji; czy zwiększanie potencjału instytucji otoczenia biznesu, których usługi skierowane do firm powinny być kluczowym czynnikiem budowania innowacyjności całego województwa.

Tabela 2. Udział patentów przyznanych jednostkom naukowym Polskiej Akademii Nauk, instytutom badawczym, szkołom wyższym w stosunku do liczby zgłoszeń ogółem w latach 2018-2019 (w %)

Wyszczególnienie	2018	2019
Zgłoszenia w UPRP (w szt.)	30	10
Patenty udzielone w UPRP (w szt.)	16	16
Udział patentów w liczbie zgłoszeń ogółem (w %)	53	160
Polska (w %)	87	93
Pozycja w kraju	15	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku. (dane dostępne tylko za lata 2018-2019).

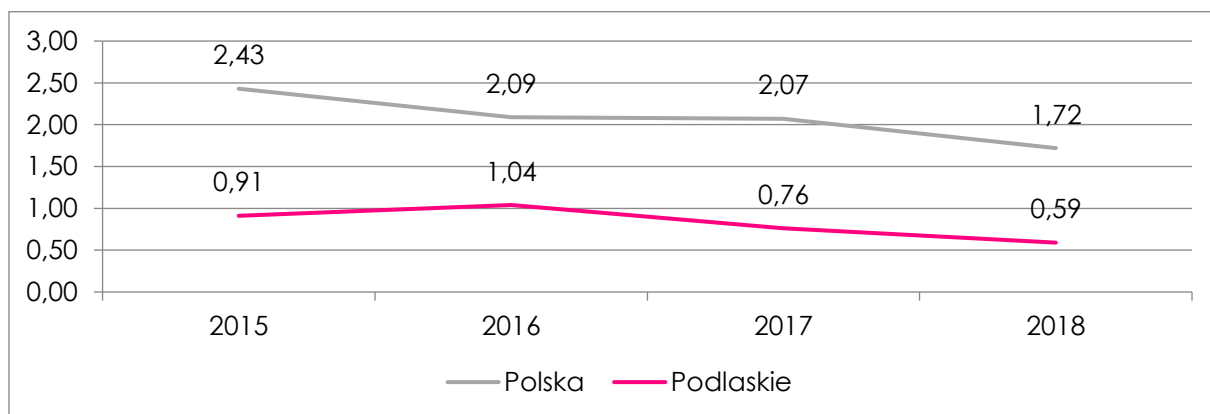
Jednostki naukowe Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze, szkoły wyższe województwa podlaskiego charakteryzuje niska aktywność patentowa. W 2019 roku Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej udzielił w regionie 16 patentów wymienionym jednostkom. To zaledwie 1% całkowitej liczby patentów udzielonych jednostkom naukowym Polskiej Akademii Nauk, instytutom badawczym, szkołom wyższym w całym kraju (1 590 patentów). W porównaniu z 2018 rokiem, liczba zatwierdzonych patentów pozostaje niezmienna. Niemniej jednak w 2019 roku złożono ponad 60% mniej wniosków aniżeli w 2018 roku. Mimo, iż udział patentów udzielonych przez UPRP jednostkom naukowym w stosunku do liczby zgłoszeń ogółem w 2019 roku był prawie najwyższy w kraju (2. miejsce), to liczba złożonych wniosków patentowych była prawie najniższa w kraju (15. miejsce wśród województw). Na wartość wskaźnika przekraczającą 100% w 2019 roku wpływa procedura zatwierdzania wniosku patentowego. Dla przykładu, wniosek złożony w 2018 roku, może zostać zatwierdzony z opóźnieniem, dopiero w kolejnym roku (Tabela 2).

Zgodnie z założeniami SRWP 2030, udział patentów przyznanych jednostkom naukowym Polskiej Akademii Nauk, instytutom badawczym, szkołom wyższym wzrósł w porównaniu do wartości bazowej z 2018 roku (53%). W 2019 roku udział ten wyniósł 160%. Ze względu na tryb i czas zatwierdzania patentu w procedurze urzędowej, wskaźnik nie odzwierciedla stosunku patentów przyznanych w danym roku, do liczby złożonych w tym samym roku wniosków o przyznanie patentu.

Region nieustannie zмага się z niskimi nakładami na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB. W 2019 roku województwo podlaskie zanotowało najniższy wskaźnik nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach, w relacji do PKB od co najmniej 2011 roku. Ostatnie trzy

lata charakteryzowały się trendem spadkowym, przy ogólnych wahaniami wartości wskaźnika. W porównaniu z 2015 rokiem, nakłady na działalność innowacyjną spadły o 0,32 p. proc. (Wykres 10).

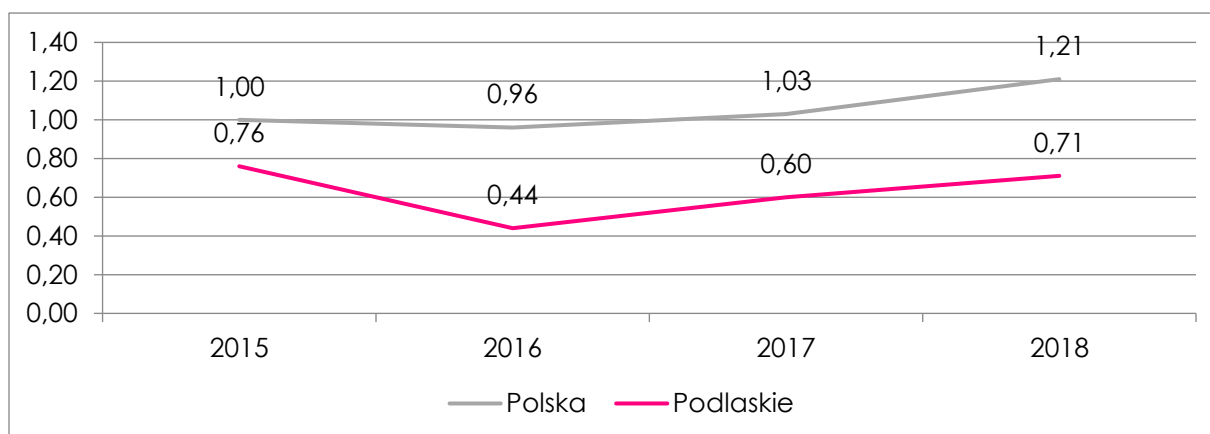
Wykres 10. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB w latach 2015-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Pod względem wartości nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach, region zajmuje ostatnie miejsce wśród polskich województw. W SRWP 2030 założono wzrost wartości wskaźnika w porównaniu z rokiem bazowym 2017 (0,76%). W kolejnym roku analiz, zanotowano jednak spadek jego wartości o 0,17 p. proc.

Wykres 11. Nakłady wewnętrzne⁵ na działalność B+R w relacji do PKB w latach 2015-2018 (w %)

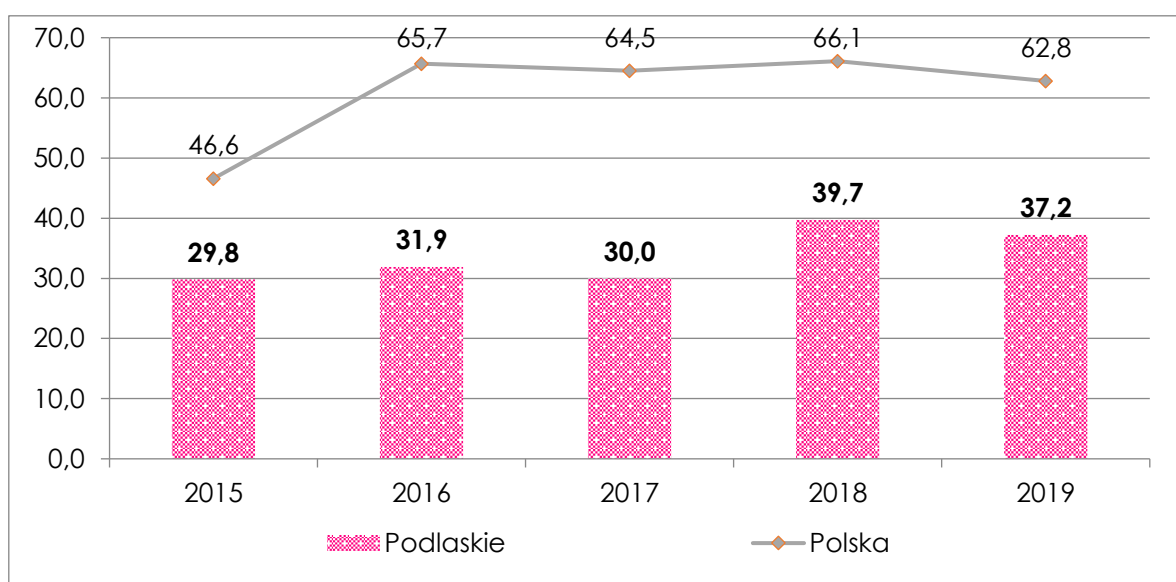

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

⁵ Nakłady wewnętrzne na B+R wg sekcji PKD 2007, to nakłady poniesione w roku sprawozdawczym na prace B+R wykonane w jednostce sprawozdawczej, niezależnie od źródła pochodzenia środków. Obejmują zarówno nakłady bieżące, jak i nakłady inwestycyjne na środki trwałe związane z działalnością B+R, lecz nie obejmują amortyzacji środków trwałych. Dane o nakładach wg sektorów wykonawczych i sekcji PKD 2007. Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/metadane/metryka/2720?back=True#> (data dostępu: 19.04.2021 roku).

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w relacji do PKB mimo, iż są niskie, systematycznie rosną. Incydentalny spadek nakładów w 2016 roku, przerwał tendencję wzrostową, obniżając wartość wskaźnika o 0,32 p. proc. Do 2018 roku, region nie odrobił strat z 2016 roku (Wykres 11). Dysproporcje między wartościami dla województw nie są duże, niemniej jednak województwo podlaskie znajduje się na 10. pozycji pod względem wartości wskaźnika. Różnica między poziomem nakładów na B+R w relacji do PKB w Polsce a województwem podlaskim pozostaje na podobnym poziomie ok. 0,4 - 0,5 p. proc. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 nakłady wewnętrzne na B+R w relacji do PKB wykazują zakładaną tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2016 (0,4%), wskaźnik wzrósł o 0,27 p. proc.

Wykres 12. Udział nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w nakładach na działalność B+R ogółem w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

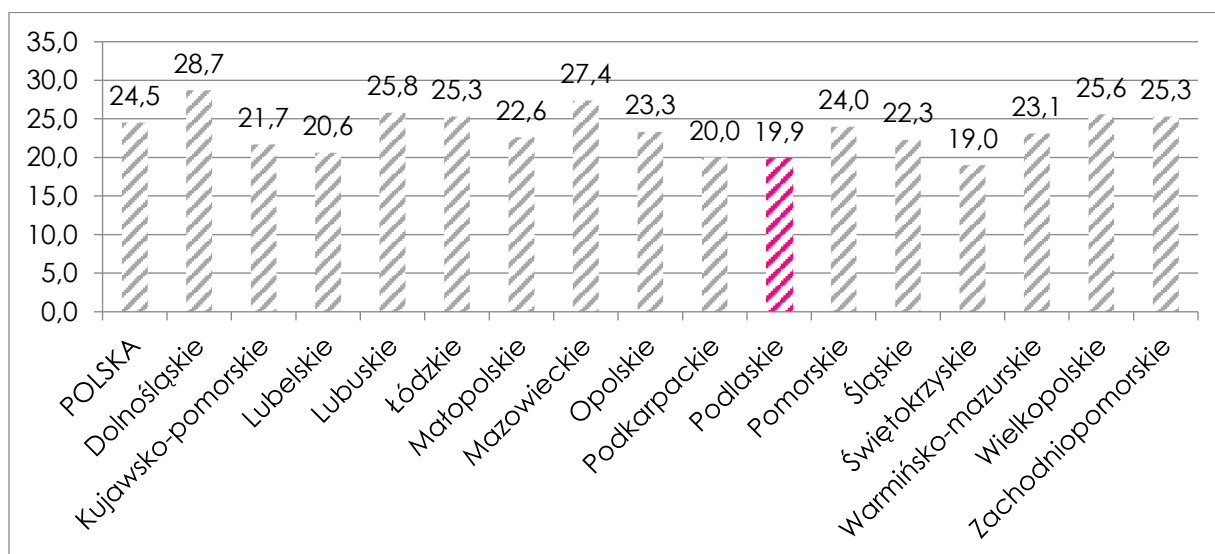
Poziom partycypacji podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim w nakładach na badania i rozwój jest niski i podlegał lekkim wahaniom na przestrzeni lat. W latach 2015-2019 ogólny wzrost nakładów wyniósł 7,4 p. proc. (Wykres 12). Większe tempo wzrostu obserwujemy w 2018 roku, gdzie poziom nakładów wzrósł o 9,7 p. proc. w porównaniu z rokiem bazowym (2017). Województwo podlaskie zajmuje niezmiennie 15. pozycję wśród województw pod względem udziału nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w nakładach na działalność B+R ogółem.

Zgodnie z przyjętymi założeniami wartość wskaźnika wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2017 (30%) udziału nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R wzrósł o 7,2 p. proc.

Cel operacyjny 1.3. Lokalna przedsiębiorczość

Kluczowym zagadnieniem dla województwa podlaskiego, w ramach lokalnej przedsiębiorczości, jest tworzenie dogodnych warunków dla rozwoju firm, które swoją pozycję budują w oparciu o lokalne zasoby i potencjały, szczególnie przez młodych mieszkańców regionu. Województwo podlaskie wykorzystuje i wspiera rozwój postaw przedsiębiorczych jego mieszkańców, ale również osób przyjeżdżających do regionu. Działania pro-przedsiębiorcze obejmują pobudzanie pozarolniczej działalności na obszarach wiejskich oraz poszukiwanie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności zamieszkującej na obszarach atrakcyjnych przyrodniczo i objętych ochroną. To szansa na rozwój rolnictwa ekologicznego oraz lokalnego przetwórstwa produktów rolniczych, a także wybranych form turystyki. Rozwój przedsiębiorczości to przede wszystkim nowe miejsca pracy i zapobieganie bezrobociu. To szansa dla grup szczególnych, tj. osób długotrwale bezrobotnych, czy kobiet powracające na rynek pracy po dłuższej przerwie związanej z urodzeniem dziecka. Ma to na celu podniesienie ogólnego poziomu przedsiębiorczości, co w konsekwencji będzie miało przełożenie na wzrost zarobków w naszym regionie i lepszą jakość życia mieszkańców.

Wykres 13. Współczynnik przyjęć do pracy w 2019 roku (w %)

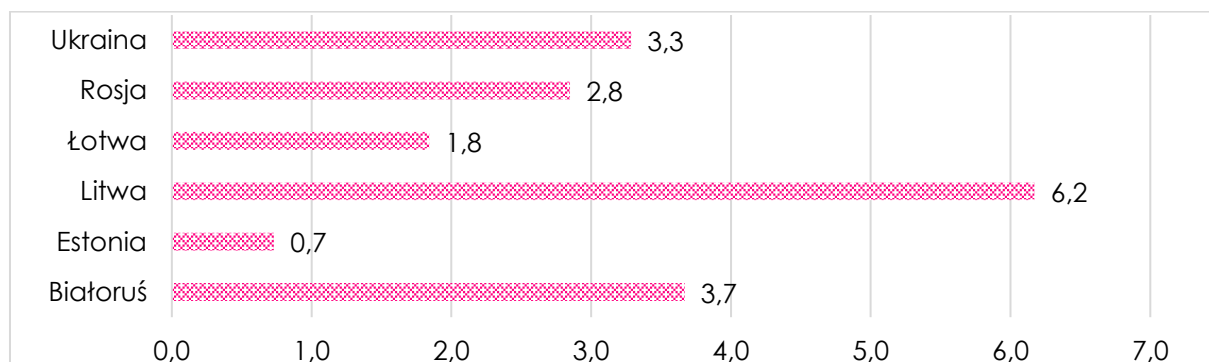
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych systemu STRATEG. Dane według stanu na 27.01.2021 roku.

Poprzez współczynnik przyjęć do pracy, należy rozumieć stosunek liczby przyjęć pomniejszony o osoby powracające do pracy z urlopów wychowawczych, w roku badanym, do liczby pełnozatrudnionych według stanu w dniu 31 XII z roku poprzedzającego rok badany. Wskaźnik dla województwa podlaskiego w 2019 roku osiągnął jedną z najniższych wartości w kraju, ale warto zauważyć, że nie ma dużej dysproporcji pomiędzy

województwami w tym zakresie (Wykres 13). Współczynnik przyjęć w okresie 2015-2019 podlegał lekkim wahaniom. Najniższą wartość wskaźnik uzyskał w 2015 roku (17,6%), a najwyższą w 2017 roku (23,2%).

W założeniach SRWP 2030 przyjęto tendencję wzrostową wartości wskaźnika. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (21,7%), 2019 rok przyniósł jednak spadek o 1,8 p. proc.

Wykres 14. Udział eksportu do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii w eksporcie ogółem województwa podlaskiego w 2020 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KAS. Dane według stanu na 16.02.2021 roku.

Udział eksportu do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii wykazuje tendencję rosnącą. W latach 2015-2020 eksport do wymienionych krajów wzrósł o 23 % (tj. o 387,58 mln zł). W tym samym okresie, wzrosła również (o 46%) wartość eksportu ogółem z województwa podlaskiego. W samym 2020 roku wartość towarów eksportowanych na wskazane rynki wschodnie wyniosła ponad 2 mld zł (18,5% wartości eksportu z województwa podlaskiego ogółem). W analizowanej grupie krajów największy udział w eksporcie ogółem ma Litwa (6,1%, tj. 685,72 mln zł) najniższy, zaś Estonia (0,7%, tj. 81,26 mln zł). W przypadku Estonii zanotowano również największe spadki wartości eksportu. W latach 2018-2020, spadek ten wyniósł 13,7%. Najwyższą dynamikę wzrostu obserwujemy w przypadku eksportu na Ukrainę. W latach 2015-2020 eksport do tego kraju wzrósł o 162%, tj. 225,64 mln zł (Wykres 14).

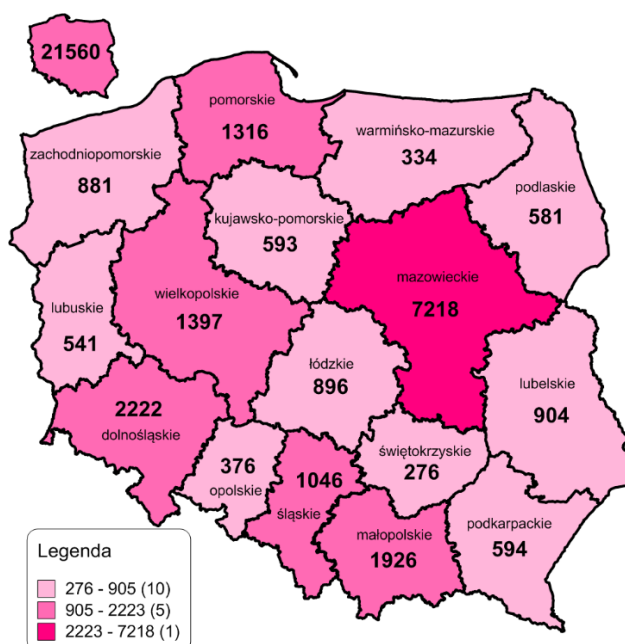
Zgodnie z założeniami Strategii, wartość eksportu do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii wykazuje tendencję wzrostową. Jednakże, udział eksportu do krajów bliskiego sąsiedztwa w eksporcie województwa ogółem w 2020 roku jest niższy w porównaniu z rokiem bazowym 2018 (19,3%) i wynosi 18,6%.

W województwie podlaskim działalność gospodarczą ulokowało 2,7% spośród wszystkich cudzoziemców, którzy zdecydowali się na aktywność gospodarczą w Polsce. Ponad połowę stanowią Białorusini (55%), znacznie mniejszą grupą są Ukraińcy (9,5%), Rosjanie (4,1%), Rumuni (1,3%), Niemcy (1,2%),

Wietnamczycy (0,9%), Włosi (0,5%). Z roku na rok liczba cudzoziemców prowadzących działalność w województwie rośnie średnio o 100 osób. W Polsce średni przyrost wynosi 1800 osób. O ile w regionie dominują Białorusini, w pozostałych regionach, najliczniejszą grupę cudzoziemców stanowią Ukraińcy. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (393 os.), liczba cudzoziemców prowadzących działalność gospodarczą wzrosła w 2020 roku o 48% (581 os.).

Mapa 3. Cudzoziemcy prowadzący działalność gospodarczą w 2020 roku (w os.)*

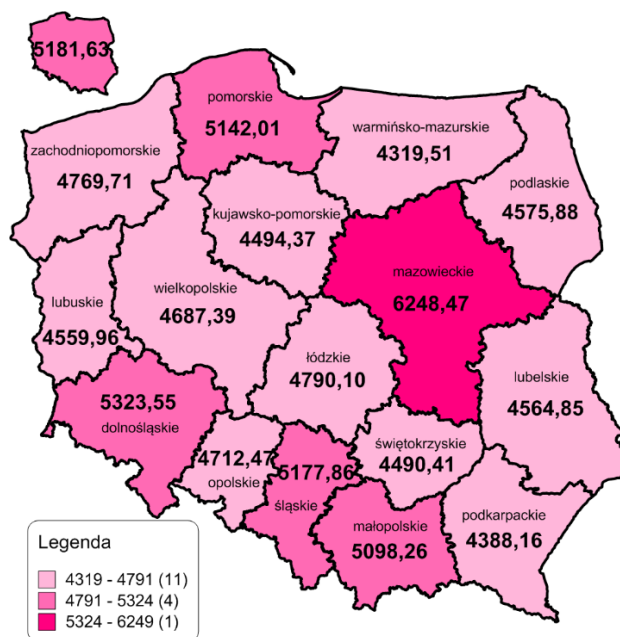

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych portalu statystycznego ZUS. Dane według stanu na 31.12.2020 roku.

Niskie PKB wytwarzane w regionie przekłada się na dość niskie, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto mieszkańców. Województwo podlaskie zajmuje 10. pozycję w kraju. Należy jednak zauważyć, iż dysproporcje między większościami w regionach nie są duże. W województwie podlaskim przeciętne wynagrodzenie jest o 600 zł niższe niż w skali całego kraju (Mapa 4), ale jednocześnie jest najwyższe spośród województw Polski Wschodniej. Warunki finansowe oferowane na podlaskim rynku pracy na przestrzeni lat ulegają systematycznej poprawie, a tempo wzrostu wynagrodzenia przyspieszyło w 2017 roku. W latach 2015-2019 przeciętne wynagrodzenie wzrosło o 928,8 zł. Średniorocznie, w regionie przeciętna pensja wzrasta o 232,20 zł, w kraju zaś o 257,69 zł. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (4 264,04 zł) wzrósł o 7,3% (do 4 575,88 zł).

Mapa 4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto 2019 w roku (w zł)*

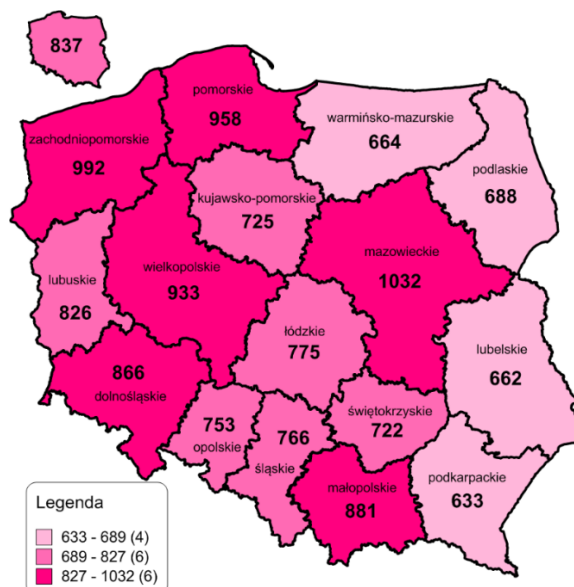

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 29.07.2020 roku.

Województwo podlaskie jest regionem o niskim poziomie przedsiębiorczości. Dysproporcja pomiędzy liczbą przedsiębiorstw przypadającą na 10 tys. mieszkańców w województwie a wartością dla kraju rośnie, aczkolwiek nie w sposób gwałtowny. W 2019 roku wskaźnik osiągnął 82% przeciętnej wartości dla Polski. Region zajmuje niezmiennie 13. miejsce w kraju (Mapa 5).

Mapa 5. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku*

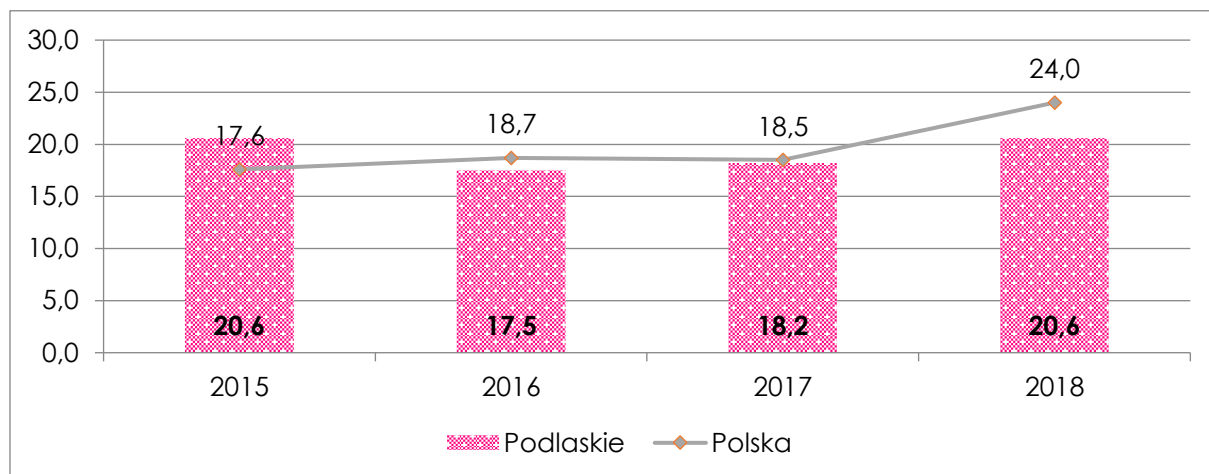
* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 27.01.2021 roku.

Obserwowany jest jednak stały wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W latach 2015-2019 liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców wzrosła o 7,3%, jednak o 1 p. proc. mniej aniżeli w całym kraju. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2017 (648) wzrósł o 6,2% (do 688 podmiotów).

Wykres 15. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych na tle województwa i Polski w latach 2015-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych systemu STRATEG. Dane według stanu na 27.01.2021 roku.

Udział przedsiębiorstw innowacyjnych wśród przedsiębiorstw przemysłowych podlegał okresowym wahaniom na przestrzeni ostatnich czterech lat. Znaczący wzrost w 2018 roku, pozwolił na powrót do wartości sprzed 3 lat (Wykres 15). Do 2015 roku województwo podlaskie charakteryzowało się większym odsetkiem przedsiębiorstw innowacyjnych, w porównaniu do wartości dla kraju. Natomiast w 2018 roku region znajdował się już poniżej przeciętnej wartości dla Polski, zajmując 14 pozycję wśród województw. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2017 (18,2%) wzrósł o 2,4 p. proc. (20,6%).

Tabela 3. Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych w latach 2015-2019*

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie	30,0%	29,2%	30,4%	29,2%	30,6%
Polska	36,7%	38,1%	39,3%	40,1%	40,6%
Pozycja w skali kraju	12	13	14	16	15

* Dane dotyczą miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Województwo podlaskie charakteryzuje się unikatowymi walorami turystycznymi o randze międzynarodowej i krajowej, które dają duże

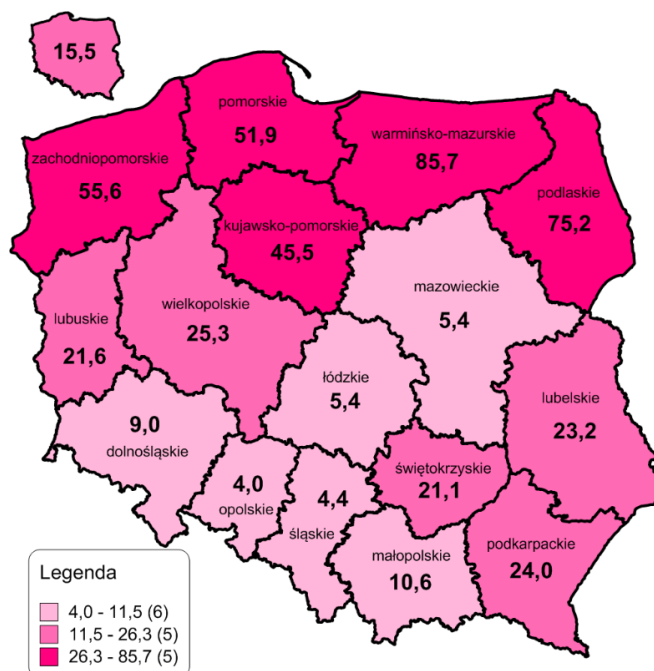
możliwości do rozwoju szeroko pojętej turystyki. Nie ma to jednak dużego przełożenia na chociażby wykorzystanie miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w tych obiektach oscyluje, niezmiennie od roku 2010, w granicach 29-31%, co szereguje region na jednym z ostatnich miejsc w Polsce, pogłębiając stopniowo dysproporcje między regionem a całym krajem (Tabela 3). Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (29,2%) wzrósł o 1,4 p. proc. (30,6%).

Cel operacyjny 1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego

Rewolucja energetyczna w ramach polityk prowadzonych przez UE oraz Polskę doprowadzi nie tylko do wzrostu udziału energii odnawialnej (OZE) w ogólnym zużyciu energii, ale również sprawi, że właścicielami zdecentralizowanych źródeł energii będą podlascy mieszkańcy i przedsiębiorcy. Działania na rzecz energii ze źródeł odnawialnych oraz gospodarki obiegu zamkniętego będą stanowiły wkład województwa podlaskiego w walkę z globalnymi zmianami klimatu jako jednego z najważniejszych wyzwań współczesności. Województwo podlaskie powinno stać się liderem we wdrażaniu rozwiązań z zakresu OZE i gospodarki obiegu zamkniętego, co nie tylko zapewni bezpośrednio wyższą konkurencyjność podlaskich firm i lepszą jakość życia mieszkańcom, ale też stworzy innowacyjny sektor gospodarczy, w którym specjalizacja może przynieść znaczące korzyści ekonomiczne. Podlaskie powinno być eksporterem rozwiązań i technologii OZE i gospodarki obiegu zamkniętego.

Województwo podlaskie osiąga ponadprzeciętne wyniki w produkcji energii ze źródeł odnawialnych, zajmując drugą pozycję w kraju. Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem w 2019 roku był czterokrotnie wyższy niż wartość dla Polski. W skali kraju wartość wskaźnika ulegała systematycznemu, jednak mało dynamicznemu wzrostowi.

Mapa 6. Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem w 2019 roku (w %)*

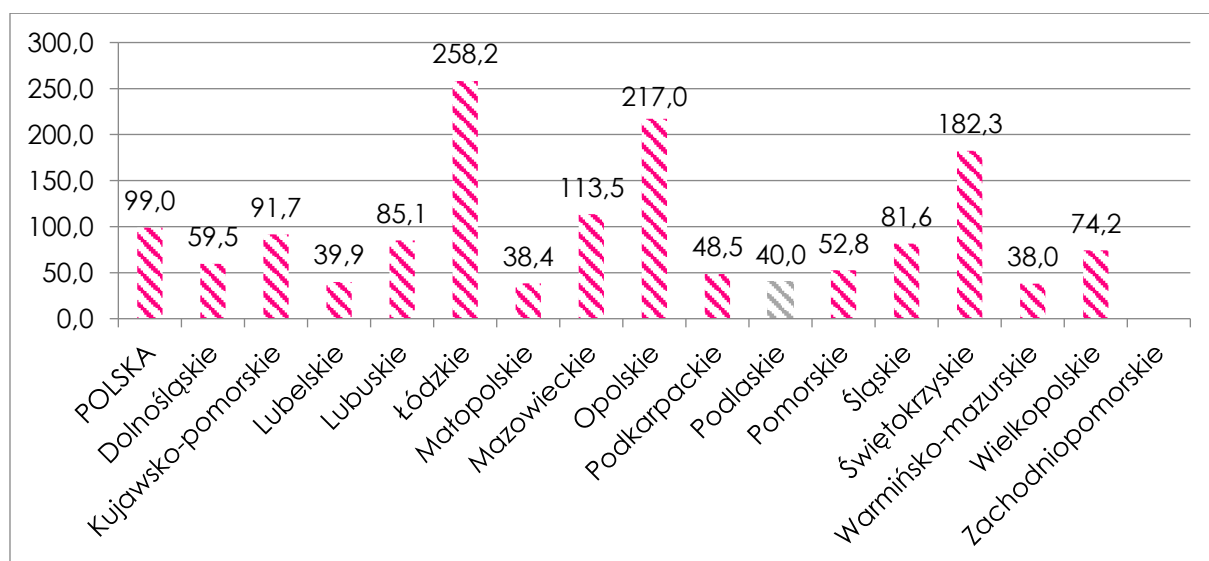

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Mimo rokrocznych wahań udziału produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w regionie, w 2019 roku zanotowano 10% wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych w porównaniu z rokiem bazowym 2018 (68,3%), co jest zgodnie z założeniami SRWP 2030 (Mapa 6).

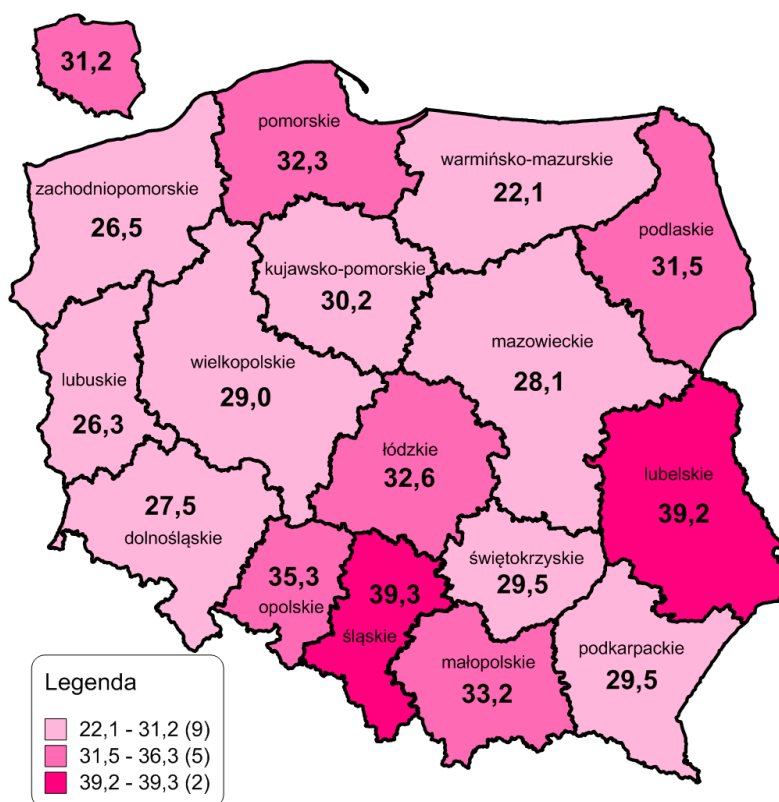
Wykres 16. Stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii elektrycznej w 2019 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych systemu STRATEG. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Województwo podlaskie uzależnione jest od importu energii elektrycznej. Region osiąga najniższe wyniki w kraju w wytwarzaniu energii. W 2019 roku stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii wyniósł 40%. Wartość wskaźnika oznacza, że wyprodukowana w województwie energia wystarcza na pokrycie zapotrzebowania na nią jedynie w 40%. Pozostałe 60% region musi importować, kupować energię wyprodukowaną poza regionem. W czterech regionach Polski wartość wskaźnika przekracza 100%, oznacza to, że dany region produkuje wystarczająco na swoje potrzeby, a nadwyżkę może eksportować - sprzedawać do innych regionów lub krajów. Stosunek produkcji energii elektrycznej do jej zużycia w regionie w latach 2015-2018 charakteryzował się spadkami. Natomiast 2019 rok przyniósł nagły wzrost wskaźnika o 7,5 p. proc., dzięki czemu dysproporcja między województwem podlaskim a krajem uległa zmniejszeniu. Wartość dla Polski (99%) wskazuje, iż możemy mówić o równowadze między produkcją a zużyciem energii elektrycznej. Wartość wskaźnika, zgodnie z założeniami SRWP 2030, rośnie. W porównaniu z rokiem bazowym 2017 (39,3%) stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii elektrycznej wzrósł w 2019 roku o 0,7 p. proc.

Mapa 7. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w 2019 roku (w %)

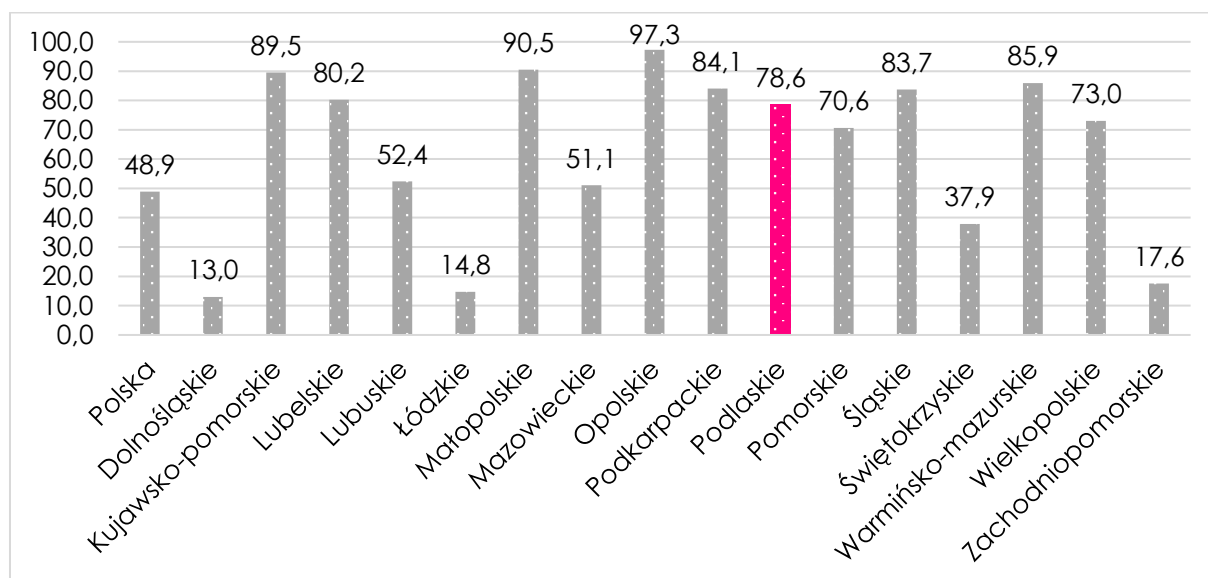

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Wyzwaniem dla województwa podlaskiego jest zwiększająca się liczba odpadów, stwarzająca poważne zagrożenie dla ludzi i środowiska. Selektywna zbiórka odpadów pozwala w sposób bardziej racjonalny, zgodnie z wymogami ochrony środowiska, gospodarować wytworzonymi odpadami. Selektywna zbiórka odpadów nie osiąga zadawalających wyników w regionie, jak i w całym kraju. Mimo tego wskaźnik w regionie systematycznie rośnie. W latach 2015-2019 poziom odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odniesieniu do łącznej ilości zebranych odpadów komunalnych wzrósł o 12,9 p. proc. Obecnie region nieznacznie przewyższa (o 0,3 p. proc.) krajowy poziom wartości wskaźnika (Mapa 7). Można przypuszczać, że w kolejnych latach będziemy obserwować wyraźny wzrost wartości wskaźnika w regionie, jak i całym kraju, ze względu na ustawy obowiązek selektywnej zbiórki dla wszystkich właścicieli nieruchomości. Zgodnie z założeniami SRWP 2030, wartość wskaźnika w 2019 roku wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (26,9%) wzrosła o 4,6 p. proc.

Wykres 17. Udział odpadów (z wyłączeniem komunalnych) poddanych odzyskowi* w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku w 2019 roku (w %)

* We własnym zakresie przez wytwórcę oraz przekazane innym odbiorcom do procesów odzysku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 09.04.2021 roku.

Przez odpady inne niż komunalne rozumiemy odpady niebezpieczne, bądź inne niż niebezpieczne, z wyłączeniem komunalnych. Udział odpadów (z wyłączeniem komunalnych) poddanych odzyskowi, w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku, w województwie podlaskim jest wyższy niż w skali kraju o 29,7 p. proc (2019 rok). Mimo rocznych wahań wartości wskaźnika, w latach 2016-2019 wskaźnik utrzymywał się na podobnym poziomie. Udział

odpadów (z wyłączeniem komunalnych) poddanych odzyskowi, w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku zmniejszył się. W porównaniu z rokiem bazowym 2017 (81,8%) w 2019 roku wartość obniżyła się o 3,2 p. proc.

Tabela 4. Wskaźnik recyklingu odpadów komunalnych w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
Województwo podlaskie	25,4%	29,1%	29,9%
Polska	33,8%	34,3%	34,1%
Pozycja w skali kraju	14	11	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

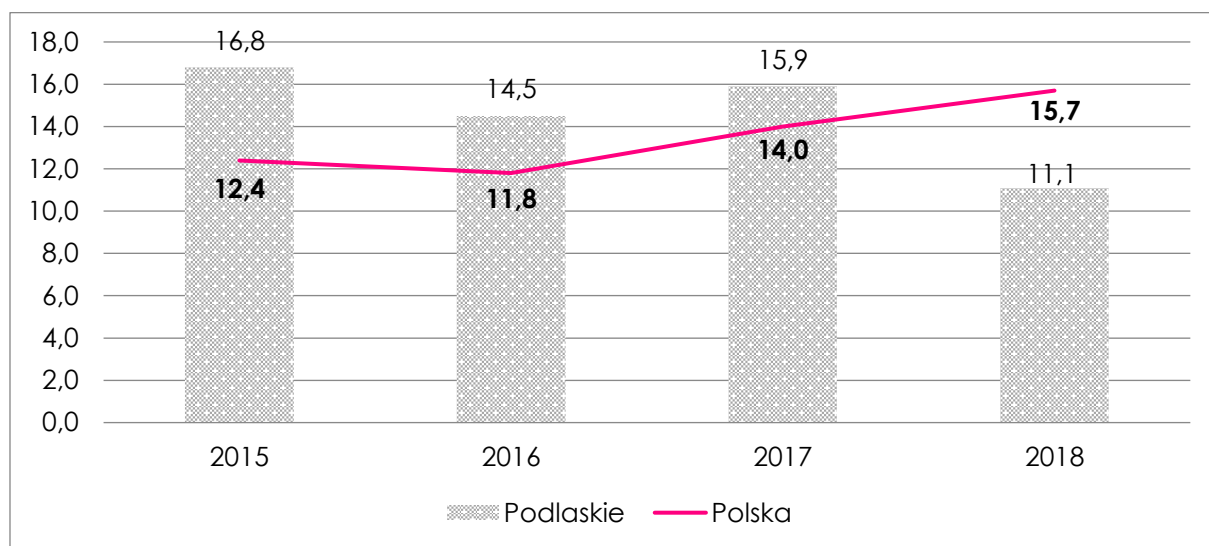
Poziom odzyskiwania i ponownego wykorzystania odpadów komunalnych w województwie podlaskim, jak i całej Polsce nie jest zadawalający. Problem odpadów jest czołowym problemem dotyczącym ochrony środowiska. Poziom recyklingu w 2019 roku w województwie podlaskim osiągnął 29,9%, co oznacza niewielki wzrost w stosunku do 2018 roku, tj. o 0,8 p. proc. Podobne wartości obserwujemy w większości innych regionów. Nie występują duże dysproporcje w tym obszarze pomiędzy regionami, jak i przeciętną wartością dla kraju (z wyjątkiem województwa śląskiego, gdzie analizowany wskaźnik był zdecydowanie wyższy niż przeciętna wartość dla kraju i ukształtował się na poziomie 49,6%). W latach 2017-2019 wskaźnik w województwie wzrósł o 4,5 p. proc., przy czym w skali kraju nie ulegał istotnym zmianom w ostatnich trzech latach. Gdyby jednak analizować sytuację na przestrzeni kilkunastu lat, Polska w obszarze odzyskiwania i ponownego wykorzystania odpadów komunalnych dokonała dużego postępu. Zgodnie z wymogami unijnymi, poziom ponownego użycia i recyklingu, jaki każde państwo członkowskie UE musi osiągnąć to: 50% w 2020 roku i 55% od 2025 roku. Udostępnienie danych statystycznych za 2020 rok pozwoli na ocenę poziomu osiągnięcia założeń. Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wskaźnik recyklingu odpadów komunalnych wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (29,1%) wzrósł w 2019 roku o 0,8 p. proc.

Cel operacyjny 1.5. E-podlaskie

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 o przygotowaniu gospodarki województwa do implementacji założeń przemysłu 4.0. będzie świadczyć przejście całego regionu na system gospodarki cyfrowej. Będzie to wymagało kontynuacji działań w zakresie rozwoju infrastruktury i systemów teleinformatycznych, cyfryzacji danych i informacji, rozwoju kompetencji cyfrowych oraz usług świadczonych drogą elektroniczną (hardware i software). Jak pokazują dane, obszar ten wymaga jeszcze wielu działań.

Wykres 18. Odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe w latach 2015-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

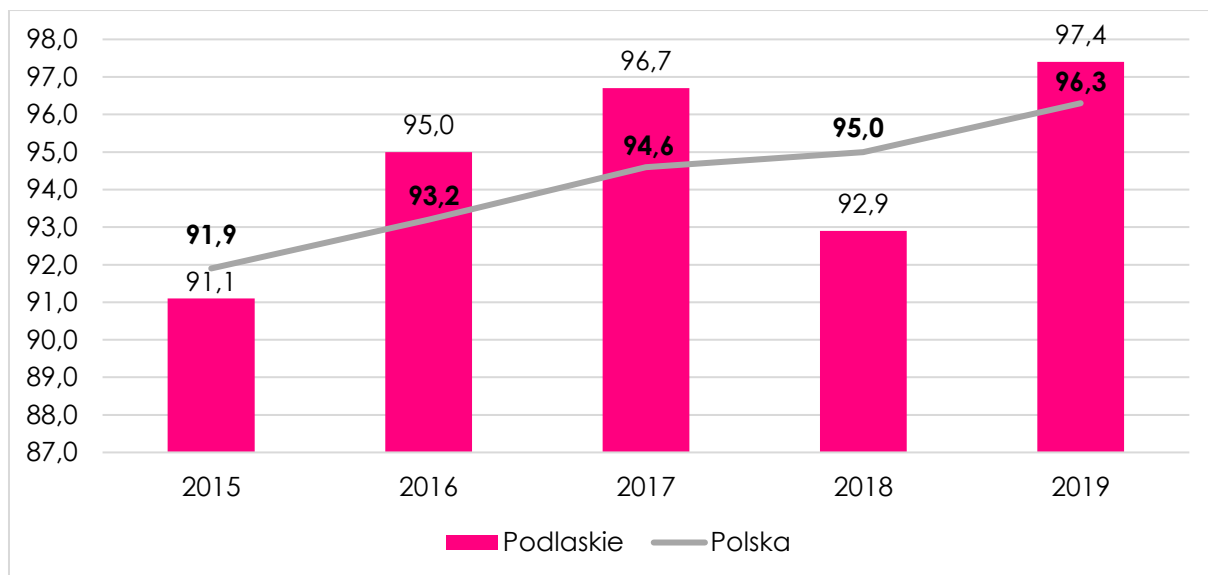
W 2018 roku, co dziesiąty przedsiębiorca w województwie podlaskim otrzymywał zamówienie poprzez sieci komputerowe. To duży spadek w porównaniu z 2017 rokiem, kiedy zamówienia w tej formie otrzymywał co 7 podlaski przedsiębiorca. Wynik w 2018 roku, był najniższy od 2012 roku. Pomimo corocznych wahań, region osiągał przez dłuższy czas wskaźnik powyżej wartości dla kraju. W 2018 roku nastąpił znaczny spadek w tym zakresie, który plasuje region poniżej wartości dla Polski oraz na przedostatnim miejscu wśród regionów. Skłania to do podejmowania działań w kierunku rozwoju usług cyfrowych dla przedsiębiorców, dla poprawy ich konkurencyjności (Wykres 18).

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe powinien wykazać tendencję wzrostową w porównaniu do roku bazowego 2017 (15,9%). Według dostępnych danych, w ostatnim możliwym do przeprowadzenia analiz roku, mieliśmy do czynienia ze spadkiem wartości wskaźnika o 4,8 p. proc.

Dostęp przedsiębiorstw do szerokopasmowego Internetu w regionie posiada już niemal każdy przedsiębiorca. Szybkie łącze komputerowe jest podstawą funkcjonowania w wielu dziedzinach życia/branżach. W 2019 roku województwo podlaskie zanotowało znaczny wzrost wartości wskaźnika, tj. o 4,5 p. proc., dzięki czemu powróciło do sytuacji, w której wartość wskaźnika w regionie była wyższa od wartości dla Polski (Wykres 19). Region zajmuje obecnie 3 miejsce w kraju (powrócił do grona najlepszych województw pod względem wartości wskaźnika, przesuując się z pozycji 13 w 2018 roku). Należy mieć na uwadze, że różnice między regionami w zakresie dostępu

przedsiębiorstw do szerokopasmowego Internetu są niewielkie. Obecnie, w każdym województwie ponad 90% firm dysponuje wysokoprzepustowymi łączami.

Wykres 19. Odsetek przedsiębiorstw posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 26.01.2021 roku.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 wartość wskaźnika w zakresie przedsiębiorstw do szerokopasmowego Internetu wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem bazowym 2018 (92,9%) wzrósł o 4,5 p. proc. (do poziomu 97,4%).

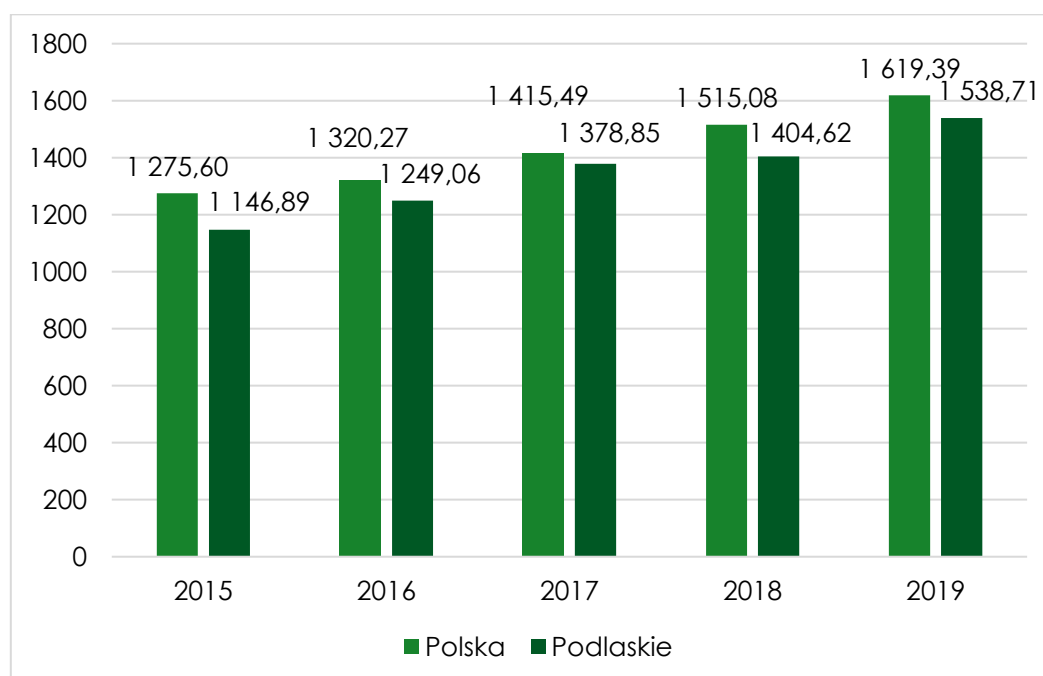
Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy

Celem działań samorządu województwa jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców. Dzięki wyróżnieniu celu strategicznego, zasobni mieszkańcy polityka rozwoju regionu skupia się na budowaniu i rozwijaniu silnego kapitału ludzkiego, który jest najważniejszym zasobem regionu. Zwiększaniu zasobności mieszkańców województwa podlaskiego służy budowanie i wzmacnianie kompetencji mieszkańców regionu oraz działania zwiększające możliwości rozwijania aktywności społecznych w nowoczesnych przestrzeniach wysokiej jakości. Z racji tego, że trzy cele strategiczne są ze sobą ściśle powiązane i współzależne, budowanie zasobności mieszkańców województwa podlaskiego będzie efektem realizacji pozostałych celów SRWP 2030, w szczególności celu 1. Dynamiczna gospodarka.

W ramach realizacji celu monitorowaniu podlegają wskaźniki:

- Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym;
- Dochody własne JST na 1 mieszkańca;
- Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu⁶.

Wykres 20. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2015-2019 (w zł)

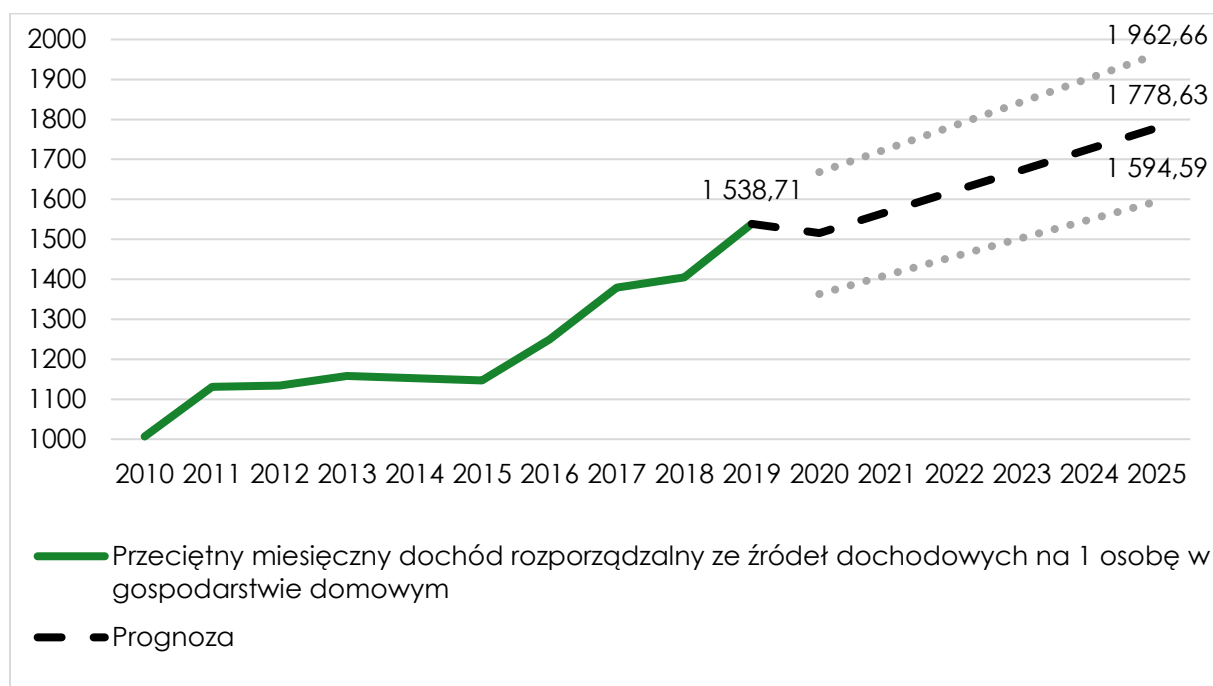

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS. Dane według stanu na 20.01.2021 roku.

⁶ Dane dotyczą wymeldowań do innych województw oraz zagranicę na pobyt stały z regionu.

Rośnie dochód rozporządzalny w gospodarstwach domowych (Wykres 20). W 2019 roku, dochód rozporządzalny jednej osoby w podlaskim gospodarstwie domowym stanowił 95,0% wartości dla kraju. W porównaniu do wartości z 2018 roku wzrósł o 134,09 zł/os., tj. o 9,6%. W 2017 roku (bazowym) przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwie domowym w województwie podlaskim stanowił 97,4% wartości dla kraju i był niższy od dochodu rozporządzalnego w 2019 roku o 159,86 zł/os., tj. o 10,4%.

Wykres 21. Wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w zł)

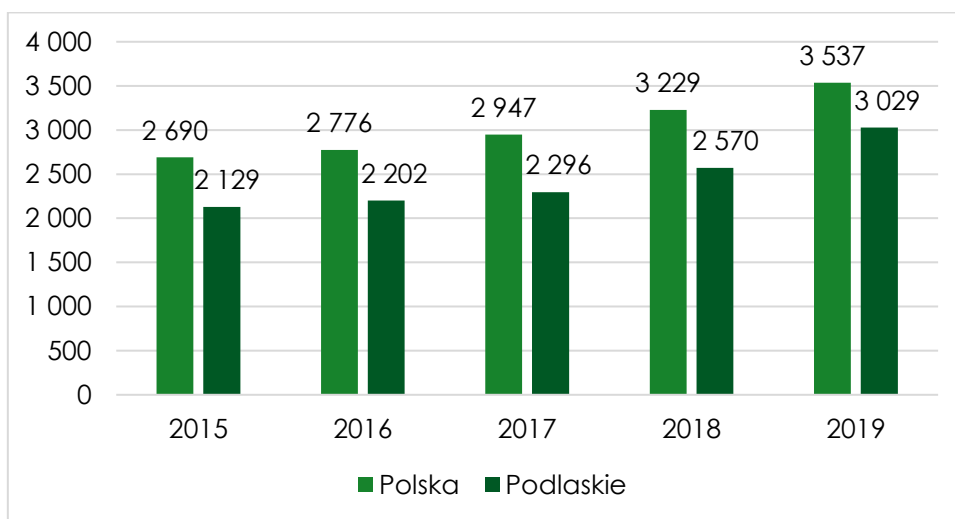

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Utrzymanie dotychczasowej tendencji zmian wartości przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym wskazuje na dalszy wzrost wartości wskaźnika. Wynik predykcji wskazuje na systematyczny wzrost dochodu rozporządzalnego (z wyjątkiem wartości za 2020 rok, w którym zakłada się spadek wartości wskaźnika względem 2019 roku). Przeprowadzona symulacja wskazuje, że w 2025 roku wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym z 95% prawdopodobieństwem będzie się zawierać w przedziale od 1 594,59 zł do 1 962,66 zł. Prognoza punktowa wyznaczona z wykorzystaniem trendu liniowego zakłada osiągnięcie w 2025 roku wartości wskaźnika na poziomie 1 778,63 zł. Osiągnięcie tej wartości pozwoli na realizację założonego w SRWP 2030 30% wzrostu przeciętnego miesięcznego

dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym.

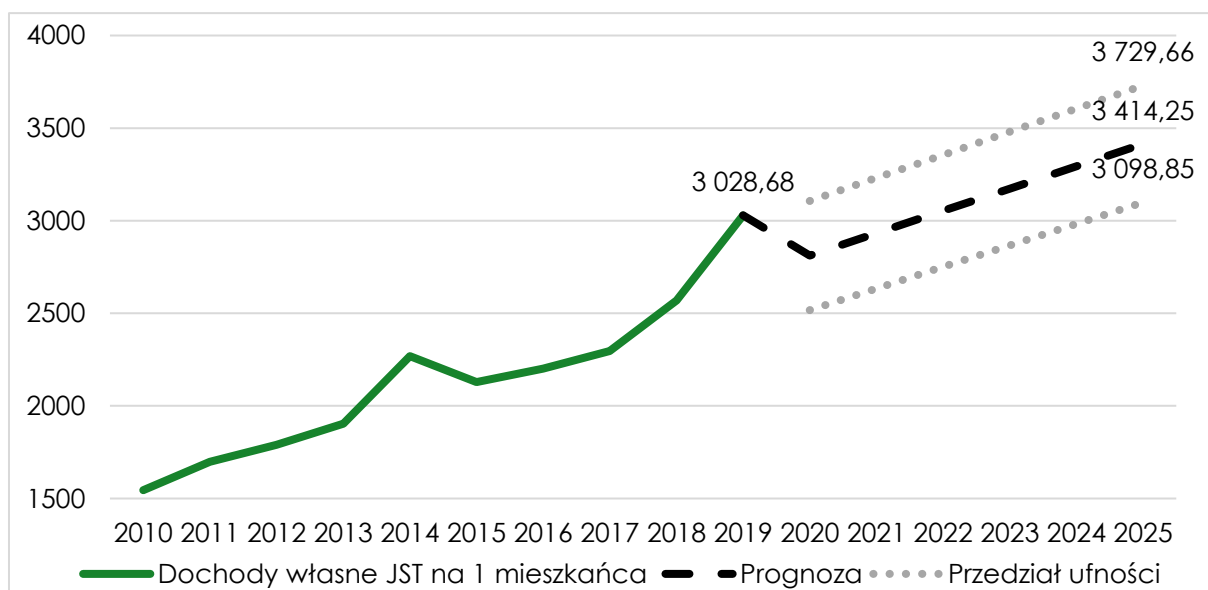
Wykres 22. Dochody własne JST na 1 mieszkańca w latach 2015-2019 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 21.01.2021 roku.

Na przestrzeni lat 2015-2019 systematycznie rosła również kwota dochodów własnych JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Trend charakteryzujący region był analogiczny do obserwowanego w kraju (Wykres 22). W 2019 roku, w porównaniu do 2018 roku (bazowego) w województwie podlaskim odnotowano wzrost tej kwoty o 459 zł/os., tj. o 17,9%. Dochody własne JST na 1 mieszkańca w województwie podlaskim w 2019 roku stanowiły 85,6% wartości dla kraju (różnica wynosiła 508 zł/os.).

Wykres 23. Dochody własne JST na 1 mieszkańca w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w zł)

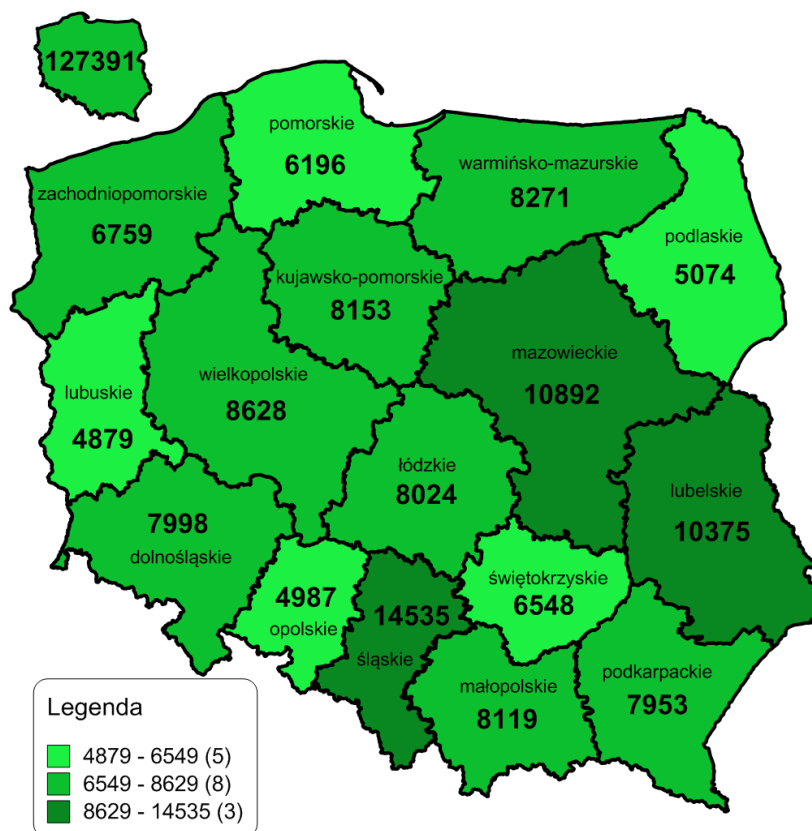

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Prognoza wartości dochodów własnych JST na jednego mieszkańca wskazuje, przy założeniu utrzymania obecnego trendu oraz założeniu niezmienności pozostałych warunków na wzrost wartości. Utrzymanie dotychczasowego tempa zmian pozwoli z 95% prawdopodobieństwem zakładać, że wartość dochodów JST w 2025 roku będzie zawierać się w przedziale od 3 098,85 zł do 3 729,66 zł (Wykres 23). Prognoza punktowa wyznaczona z wykorzystaniem trendu liniowego na podstawie dostępnych danych, zakłada, że w 2025 roku wskaźnik wyniesie 3 414,25 zł. Oznacza to, że osiągnięta zostanie, założona w SRWP 2030, pośrednia wartość wskaźnika wynosząca 3 300 zł.

Mapa 8. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu w 2019 roku (w os.)*

* Dane dotyczą wymeldowań do innych województw oraz zagranicę na pobyt stały z regionu.

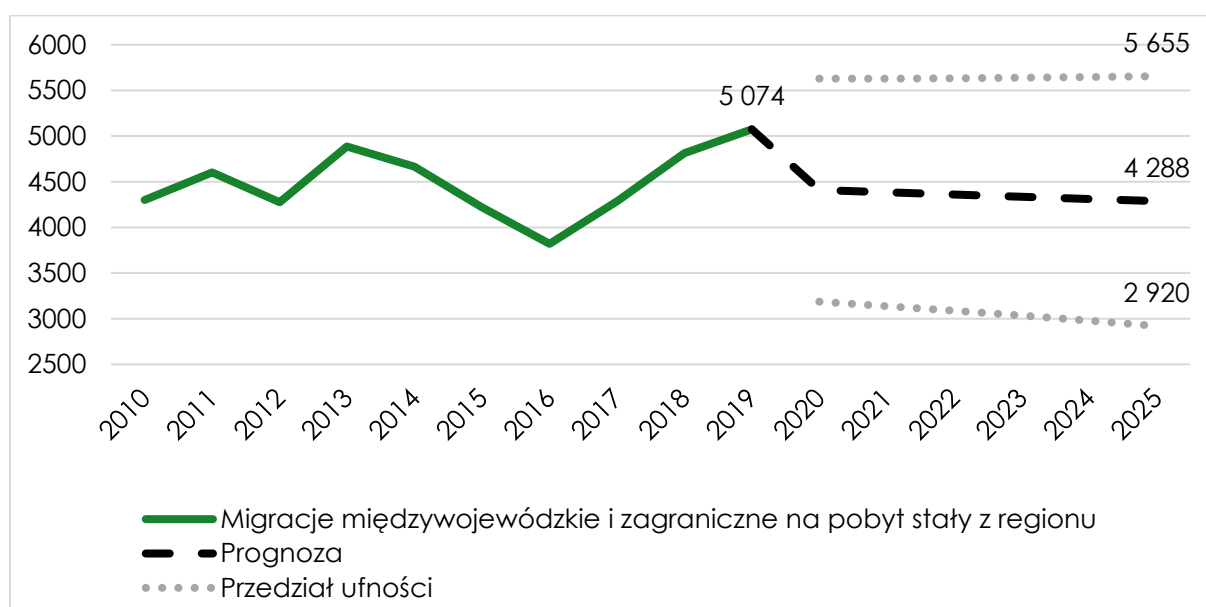
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 21.01.2021 roku.

Rośnie natomiast poziom migracji. Począwszy od 2016 roku uwidacznia utrzymywanie się tej negatywnej tendencji, charakteryzowanej w wartościach bezwzględnych. W 2019 roku liczba osób, które wyjechały z regionu na stałe, była najwyższa na przestrzeni lat 2015-2019 i wyniosła 5 074 osoby (wzrost, w porównaniu do 2018 roku (bazowego) o 263 osoby) (Mapa 8). Jednocześnie województwo podlaskie jest w gronie czterech województw

z najmniejszą liczbą osób, które opuściły region zamieszkania. W latach 2015-2019 województwo podlaskie opuściło łącznie 22 211 osób⁷.

Dane o migracjach międzywojewódzkich i zagranicznych na pobyt stały z regionu pokazują ruch w jednym kierunku, z województwa podlaskiego. Nie informują o liczbach osób osiedlających się w regionie na stałe, a tym samym nie pozwalają na ocenę ostatecznego rozrachunku pomiędzy odpływami i napływami mieszkańców do regionu. Pokazują jednak skłonność członków populacji województwa do wyjazdu.

Wykres 24. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w os.)*

* Dane dotyczą wymeldowań do innych województw oraz zagranicę na pobyt stały z regionu. Wymeldowania w 2015 roku, w związku z brakiem danych o odpływie za granicę, wyznaczone zostały jako suma wymeldowań wewnętrznych z 2015 roku i wymeldowań za granicę jako średnia z roku 2014 i 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Prognoza przeprowadzona w oparciu o dotychczasowe wartości migracji międzywojewódzkich i zagranicznych na pobyt stały z regionu wskazuje, że liczba osób, które wyjadą z regionu na stałe z 95% prawdopodobieństwem zawierać się będzie w przedziale od 2 920 do 5 655 osób (Wykres 24). Zakładając niezmiennosć pozostałych czynników prognozowana liczba migrantów na pobyt stały z województwa podlaskiego w 2025 roku wyniesie 4 288. Jest to wartość wyższa od zakładanego w SRWP 2030 poziomu

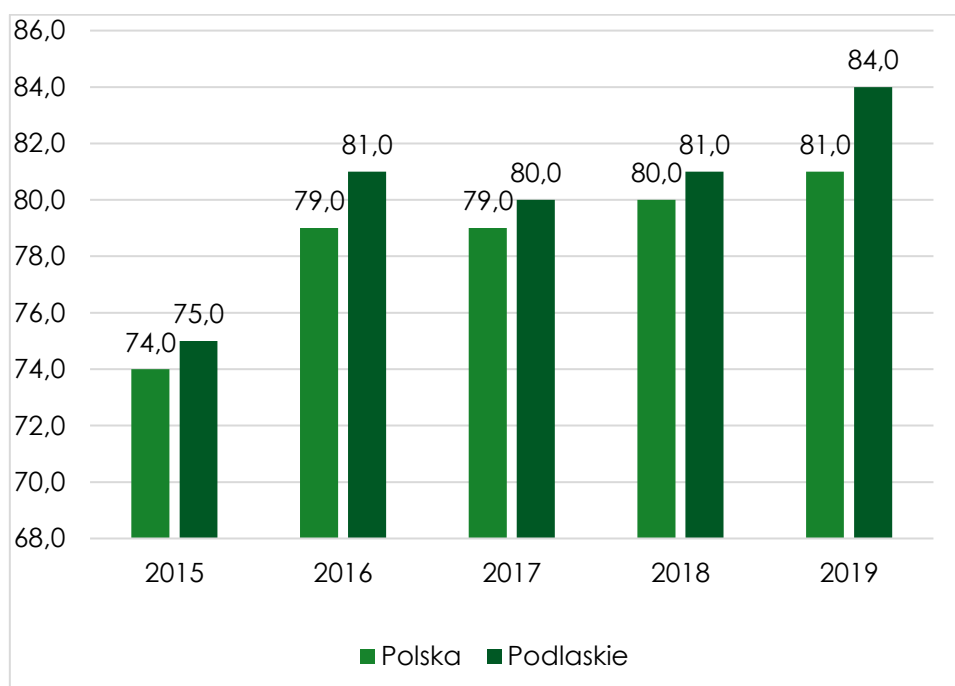
⁷ Wymeldowania w 2015 roku, w związku z brakiem danych o odpływie za granicę, wyznaczone zostały jako suma wymeldowań wewnętrznych z 2015 roku i wymeldowań za granicę jako średnia z roku 2014 i 2016.

emigracji, tj. 4 000 osób. Wartość pośrednia mieści się jednak w prognozowanym przedziale ufności.

Cel operacyjny 2.1. Kompetentni mieszkańcy

Rozwijająca się gospodarka, z jednej strony przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa podlaskiego, z drugiej zaś, stwarza konieczność ciągłego podnoszenia jakości kapitału ludzkiego. Wynikiem realizacji celu operacyjnego kompetentni mieszkańcy powinien być znaczący wzrost jakości kapitału ludzkiego, co skutkować będzie zarówno zwiększeniem atrakcyjności inwestycyjnej, jak i jakości życia w regionie.

Wykres 25. Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2015-2019 (w %)

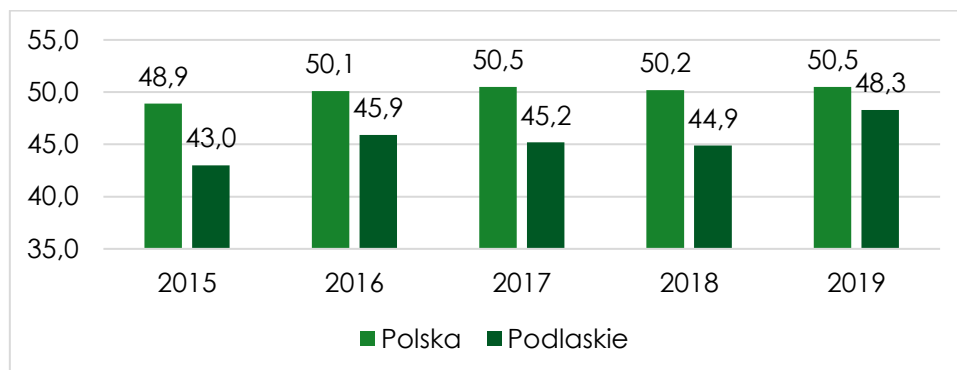
Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Na przestrzeni lat 2015-2019 zdawalność egzaminu maturalnego w województwie podlaskim stale rosła, by osiągnąć w 2019 roku poziom 84% (wzrost w porównaniu do 2017 roku (rok bazowy) o 4 p. proc.) (Wykres 25). Z jednej strony, zdawalność wyższa od wartości krajowej jest satysfakcjonująca, z drugiej pomimo uzyskanego wyniku, nadal matury nie zdaje 16% abiturientów kształcenia na poziomie średnim.

Odsetek absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w województwie podlaskim w latach 2015-2019 był zdecydowanie niższy niż w całym kraju. Oscylował w przedziale od 43% do nieznacznie ponad 48,3%, podczas gdy w kraju wahał się w przedziale od prawie 48,9% w 2015 roku do ponad 50% w latach 2016-2019 (Wykres 26).

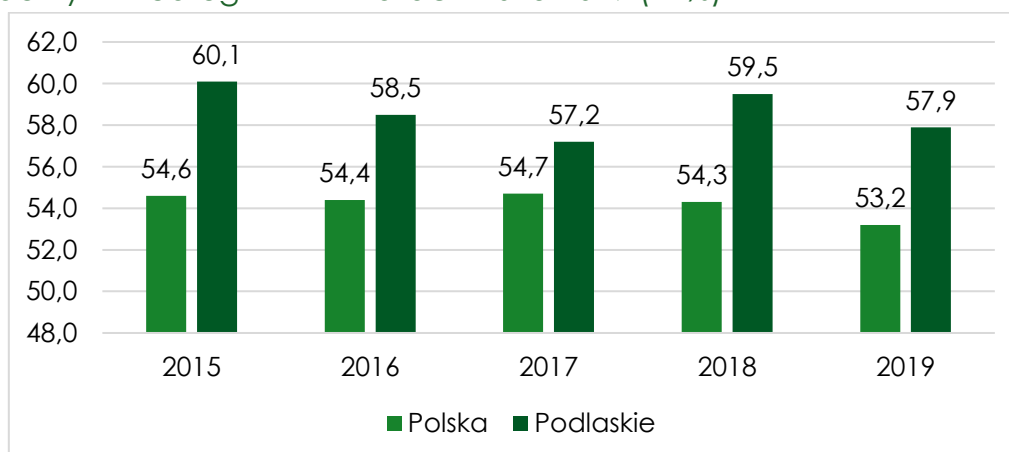
Wykres 26. Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (zasadniczych szkół zawodowych, techników i liceów ogólnokształcących)⁸ w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

W 2019 roku, odsetek absolwentów szkół zawodowych w regionie osiągnął wartość 48,3% i był wyższy o 3,1 p. proc. w stosunku do wartości z 2017 roku (rok bazowy) i niższy od wartości w kraju o 2,2 p. proc. Oznacza to, że młodzież w województwie podlaskim w większości zdecydowała się na kontynuowanie nauki w liceach ogólnokształcących. Powodów takich decyzji można upatrywać m.in. w prowadzeniu niewystarczających działań zmierzających do upowszechniania kształcenia zawodowego i podnoszenia jego jakości.

Wykres 27. Wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym według BAEL w latach 2015-2019 (w %)

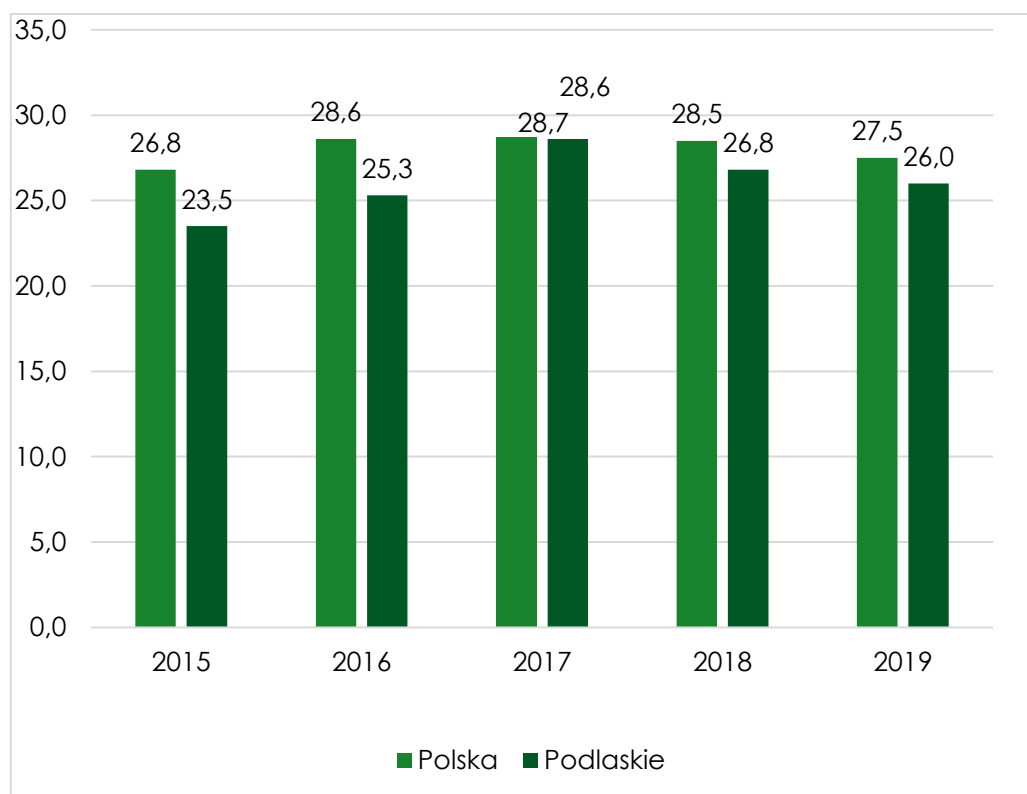

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

⁸ Nazwa wskaźnika zgodnie ze wskaźnikiem prezentowanym w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Od roku szkolnego 2017/2018 obowiązuje nowy ustrój szkolny, wprowadzony ustawą z dnia 14 grudnia 2016 roku, zgodnie, z którym zlikwidowano gimnazja, powrócono do 8-letniej szkoły podstawowej, a zasadnicze szkoły zawodowe zastąpiono szkołami branżowymi. Wydłużeniu uległ również cykl kształcenia w liceach ogólnokształcących z trzech do czterech lat oraz w technikach z czterech do pięciu lat.

Pomimo niższego niż w kraju udziału liczby absolwentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz absolwentów techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, poziom zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym w województwie podlaskim w latach 2015-2019 znacząco przewyższał wartości w skali kraju i mieścił się w przedziale od 57,2% do 60,1% (Wykres 27). Oznacza to, że na podlaskim rynku pracy jest duże zapotrzebowanie na osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. W 2019 roku wartość wskaźnika zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym była wyższa od wartości osiągniętej w 2017 (bazowym) roku o 0,7 p. proc. i wyższa od wartości dla kraju o 4,7 p. proc.

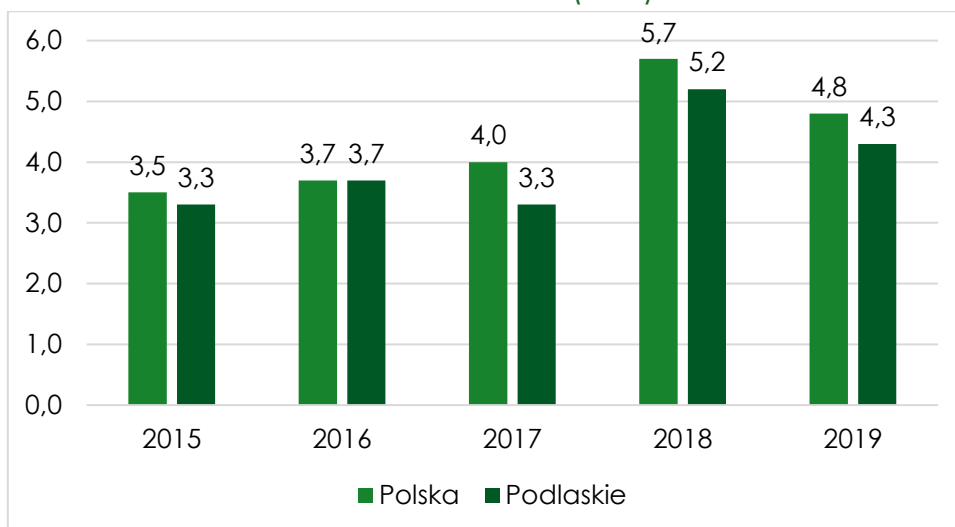
Wykres 28. Odsetek absolwentów szkół wyższych na kierunkach technicznych i przyrodniczych (bez cudzoziemców) według klasyfikacji ISCED-F 2013 w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Odsetek absolwentów szkół wyższych (bez cudzoziemców) na kierunkach technicznych i przyrodniczych, istotnych z punktu widzenia rozwoju gospodarki regionu w województwie podlaskim, w latach 2015-2019 był na poziomie nieznacznie niższym niż przeciętnie w kraju (Wykres 28). Największą wartość (28,6%) osiągnął w 2017 roku (rok bazowy). W latach 2018 i 2019 nieznacznie obniżył się w stosunku do 2017 roku osiągając odpowiednio wartości 26,8% i 26,0%.

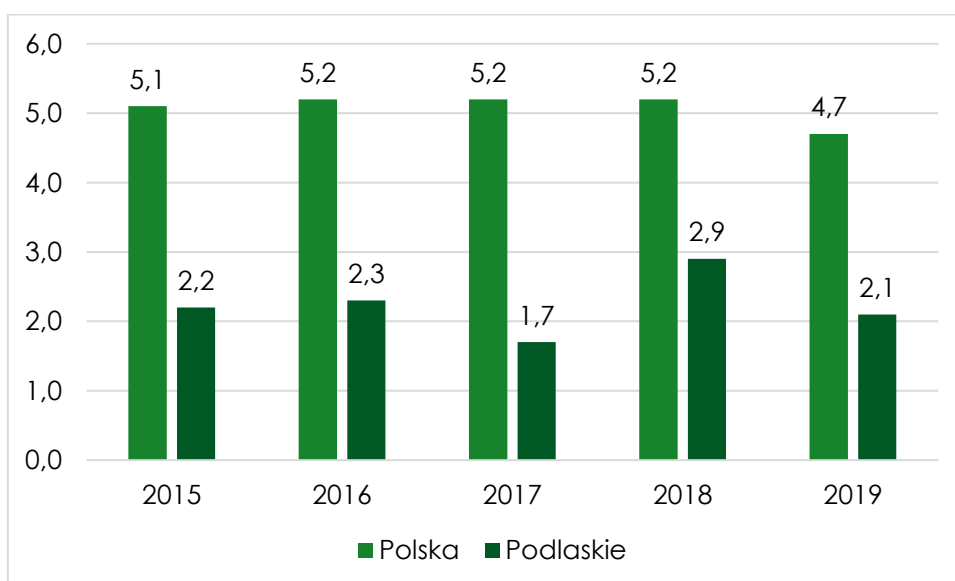
Wykres 29. Udział osób dorosłych w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Dorośli mieszkańcy województwa podlaskiego nie przejawiają wysokiej aktywności w procesie tzw. LLL (ang. *lifelong learning*), czyli do ciągłego podnoszenia kompetencji i kwalifikacji w ramach kształcenia ustawicznego. Wprawdzie w latach 2018 i 2019 udział osób w wieku 24-65 lat uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w województwie podlaskim wzrósł w porównaniu do 2017 roku odpowiednio o 1,9 i 1,0 p. proc., to jednak w dalszym ciągu był na poziomie niższym niż przeciętnie w kraju (Wykres 29).

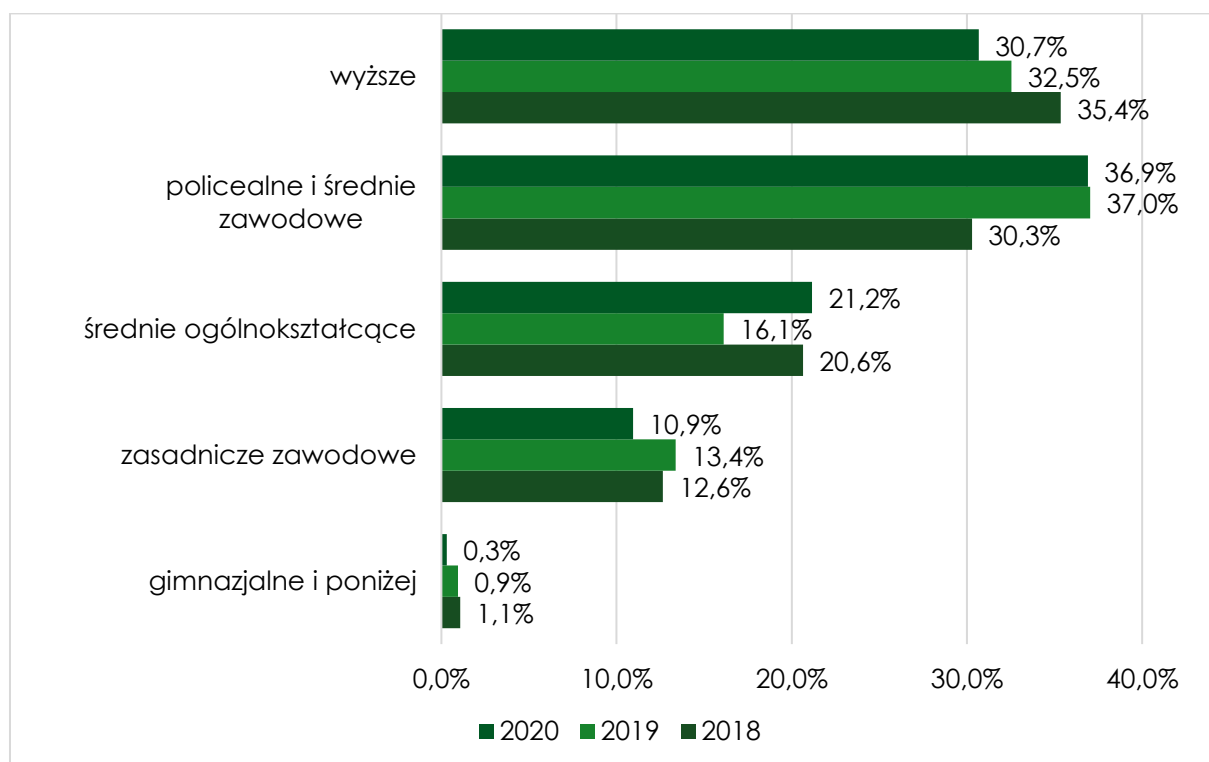
Wykres 30. Liczba słuchaczy studiów podyplomowych i uczestników studiów doktoranckich przypadająca na 1000 mieszkańców w latach 2015-2019 (w os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Podobnie jak w przypadku kształcenia ustawicznego, mieszkańcy Podlasia nie przejawiają wysokiej aktywności w zakresie kontynuowania nauki na studiach podyplomowych i doktoranckich. W analizowanym okresie w województwie podlaskim na 1 000 mieszkańców przypadało zaledwie od 1,7 (w 2017 roku) do 2,9 (w 2018 roku) osoby - studenta studiów podyplomowych lub doktoranckich. Wartości w skali całego kraju mieściły się w przedziale od 4,7 (w 2019 roku) do 5,2 (w latach 2016, 2017, 2018) słuchaczy na 1000 mieszkańców (Wykres 30).

Wykres 31. Struktura wykształcenia zarejestrowanych bezrobotnych w okresie 12 m-cy od dnia ukończenia nauki (absolwenci) w latach 2018-2020

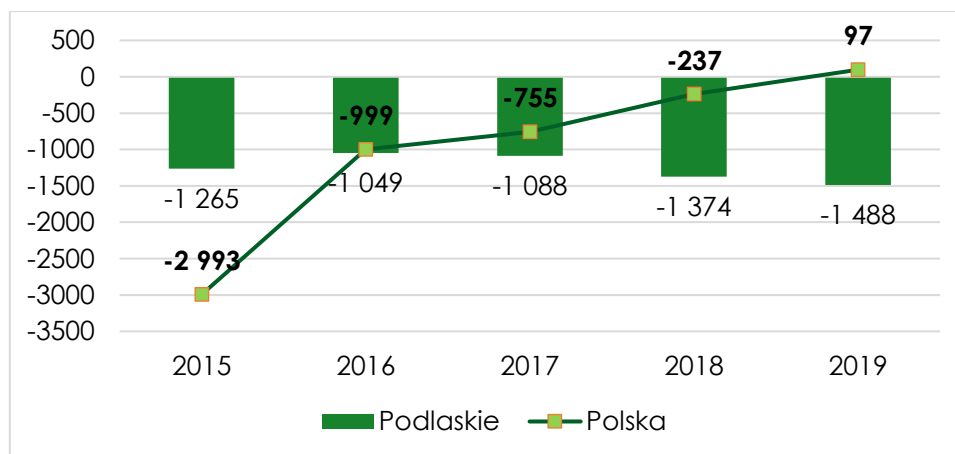

Źródło: opracowanie własne na podstawie Tabeli 15. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy, z uwzględnieniem grup osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (stan w końcu IV kwartału 2019 roku), "Podlaski rynek pracy", Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, grudzień 2019.

Niechęć mieszkańców województwa podlaskiego do stałego rozwoju kompetencji, przekwalifikowywania się w procesie kształcenia ustawicznego, niedostosowanie oferty edukacyjnej szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy, niejednokrotnie są przyczyną występowania zjawiska bezrobocia. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów (w okresie 12 m-cy od dnia ukończenia nauki) w 2019 i 2020 roku dominowali absolwenci szkół policealnych i średnich zawodowych (odpowiednio 37,0% i 36,9%). Dla porównania absolwenci zasadniczych szkół zawodowych w tych latach stanowili odpowiednio 13,4 % i 10,9% bezrobotnych absolwentów (Wykres 31).

Oznacza to, że na rynku pracy jest duże zapotrzebowanie na robotników wykwalifikowanych. W 2020 roku w porównaniu do 2018 roku (rok bazowy) liczba bezrobotnych absolwentów zasadniczych szkół zawodowych zmalała o 1,7 p. proc., natomiast w przypadku szkół policealnych i średnich zawodowych wzrosła o 6,6 p. proc.

Wykres 32. Saldo migracji osób w wieku 25-34 lata w latach 2015-2019 (w os.)*

* Saldo migracji w 2015 roku, w związku z brakiem danych z zakresu migracji zagranicznych wyznaczone zostało jako suma migracji wewnętrznych z 2015 roku i migracji zagranicznych obliczonych jako średnia z roku 2014 i 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Na przestrzeni lat 2015⁹-2019 w województwie podlaskim odnotowano ujemne saldo migracji osób młodych w wieku 25-34 lata (Wykres 32). Oznacza ono przewagę liczby osób wyjeżdżających z regionu (wymeldowujących się z pobytu stałego) nad przyjeżdżającymi (dokonującymi meldunku na pobyt stały w regionie). W 2019 roku ujemne saldo migracji w analizowanej grupie wiekowej było najwyższe i wyniosło 1 488 osób (wzrost o 114 osób w porównaniu do 2018 roku).

Przyczyny wysokiego poziomu emigracji osób w wieku 25-34 lata można upatrywać w większej niż u osób starszych mobilności i aktywności ludzi młodych. Konsekwencją tego zjawiska jest stałe wyludnianie się województwa podlaskiego.

Cel operacyjny 2.2. Aktywni mieszkańcy

Stale postępujący rozwój gospodarczy regionu sprzyja rozwojowi aspiracji i ambicji zarówno osobistych, jak i zawodowych, a także zainteresowań mieszkańców województwa podlaskiego, co przekłada się na stale podnoszącą się jakość życia. Istotnym czynnikiem w zwiększaniu aktywności

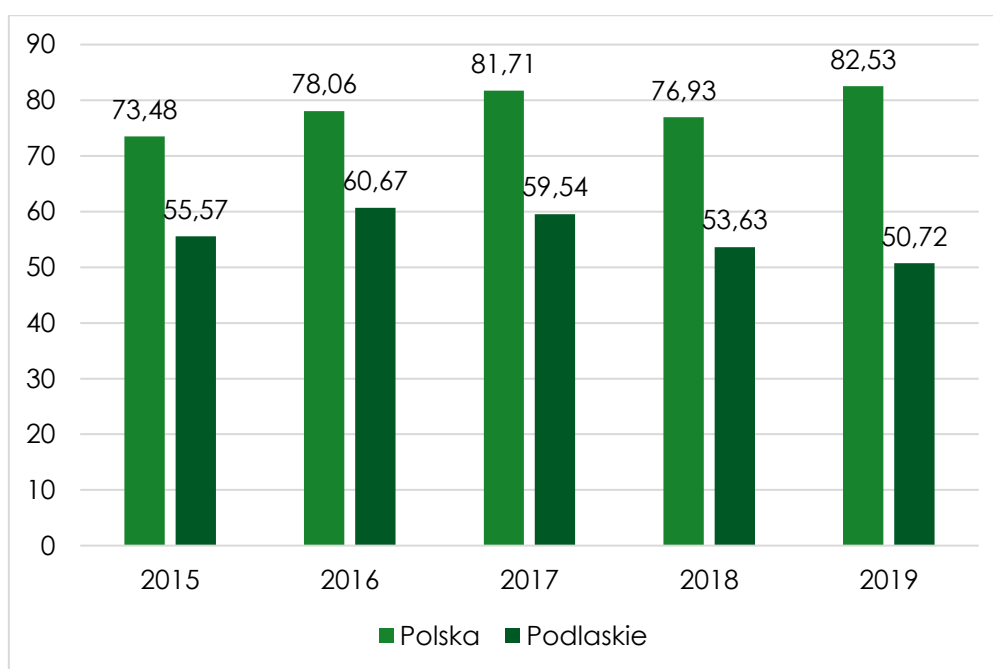
⁹ Saldo migracji w 2015 roku, w związku z brakiem danych z zakresu migracji zagranicznych wyznaczone zostało jako suma migracji wewnętrznych z 2015 roku i migracji zagranicznych obliczonych jako średnia z roku 2014 i 2016.

mieszkańców jest również rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa, czy wspieraniem rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi. Nie bez znaczenia jest również dbałość o zapewnienie usług na rzecz osób i środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Ważnym czynnikiem wpływającym na jakość życia, jest możliwość rekreacji oraz możliwość uczestnictwa w kulturze. Poprawa dostępu do dóbr kultury oraz stymulowanie kształtowania nawyków kulturalnych, przyczyniają się do rozwoju społecznego poprzez kształtowanie kapitału kulturowego, posiadającego zdolność bezpośredniej konwersji na kapitał społeczny.

Realizowane, w ramach celu operacyjnego, działania przyczynią się do zwiększania szans mieszkańców województwa podlaskiego na twórcze i zgodne z własnymi aspiracjami kształtowanie ścieżek życiowych, zarówno osobistych, jak i zawodowych.

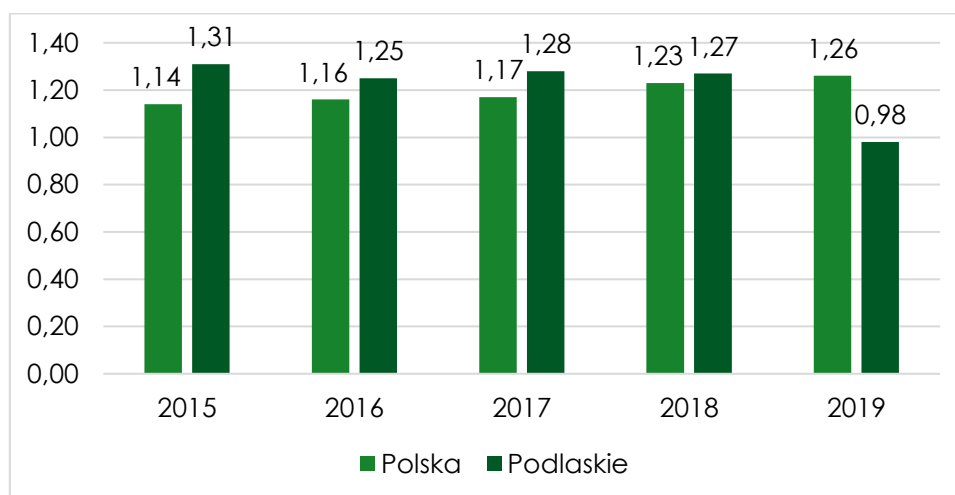
Wykres 33. Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2015-2019 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie podlaskim, na przestrzeni lat 2015-2019 były znacząco niższe od wartości w skali całego kraju (Wykres 33). W 2019 roku przeciętna kwota wydatkowana miesięcznie na kulturę i rekreację na jedną osobę w gospodarstwie domowym w województwie podlaskim wyniosła 50,72 zł i była niższa od wartości w kraju o 31,81 zł. W porównaniu do 2018 roku (rok bazowy) zmniejszyła się o 2,91 zł.

Wykres 34. Udział członków kół, klubów, sekcji senior i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej w latach 2015-2019 (w %)

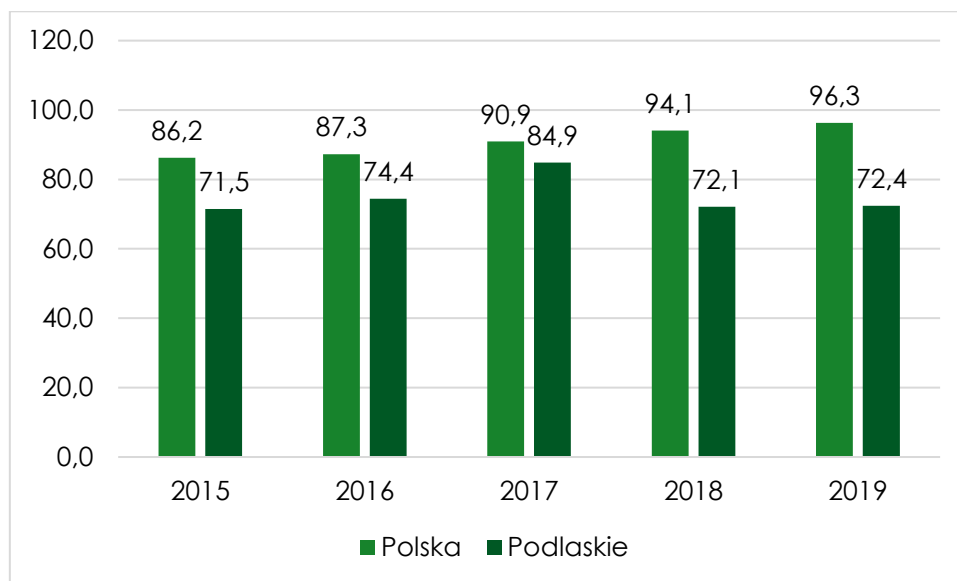

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Starzenie się mieszkańców województwa podlaskiego generuje konieczność zapewnienia godnych warunków życia nie tylko w zakresie opieki, możliwości kontynuowania aktywności zawodowej, ale również w obszarze aktywności społecznej seniorów. W latach 2015-2019 w regionie prowadzono wiele inicjatyw ukierunkowanych na przeciwdziałanie izolacji, wykluczeniu i samotności seniorów. Niestety, odsetek członków kół, klubów, sekcji seniorów i Uniwersytetów Trzeciego Wieku, w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej, w analizowanym okresie, zarówno w kraju, jak i w województwie podlaskim, był na bardzo niskim poziomie mieszczącym się w przedziale 0,98% - 1,31% (Wykres 34). Najniższą wartość (0,98%) osiągnął w województwie podlaskim w 2019 roku i był o 0,29 p. proc. niższy niż w 2018 roku (rok bazowy). W porównaniu do kraju, w 2019 roku jego wartość była niższa o 0,28 p. proc. Przyczyn tak niskich wartości wskaźnika można dopatrywać się w zbyt małej liczbie działań podejmowanych na rzecz seniorów, a także w braku właściwej promocji, zachęcającej osoby starsze do aktywnego uczestnictwa w tych działaniach.

Poprawa stanu zdrowia mieszkańców województwa podlaskiego, zapewnienie dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych, w tym rehabilitacyjnych to jedne z kluczowych kwestii w zakresie ochrony zdrowia. Z uwagi na starzenie się społeczeństwa w regionie istotną sprawą było prowadzenie działań w zakresie profilaktyki chorób i promocji zdrowego stylu życia, a także opieki długoterminowej i geriatrycznej. Na przestrzeni lat 2015-2019 w kraju można było zaobserwować stałą tendencję wzrostową liczby łóżek w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych przypadających na 100 tys. ludności (Wykres 35).

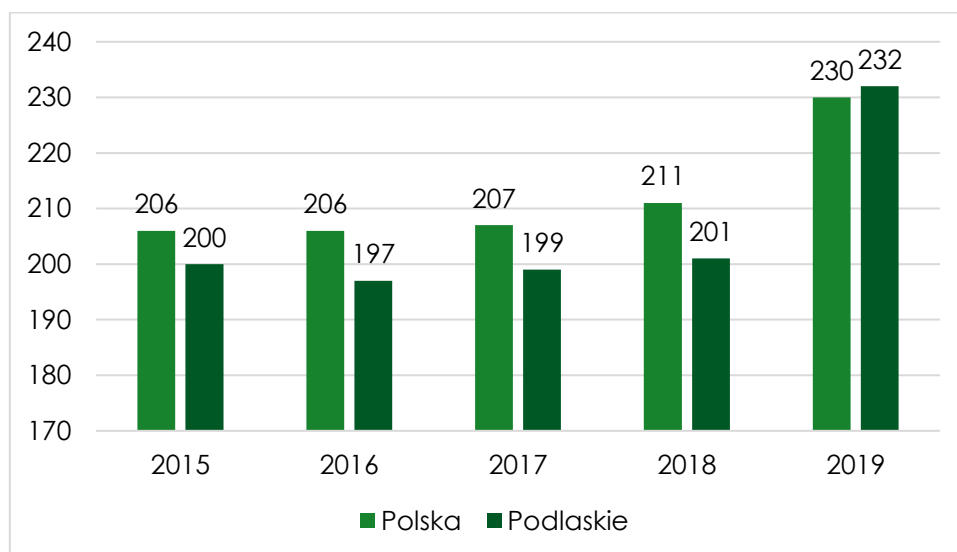
Wykres 35. Łóżka w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych na 100 tys. ludności w latach 2015-2019 (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

W województwie podlaskim w analizowanym okresie wspomniana liczba łóżek na 100 tys. mieszkańców charakteryzowała się tendencją zmienną. Najniższą wartość (71,5) osiągnęła w 2015 roku, a najwyższą w 2017 roku (84,9). W 2019 roku na każde 100 tys. mieszkańców województwa podlaskiego, przypadało 72,4 łóżka, podczas gdy w kraju 96,3 łóżka. W porównaniu z rokiem 2018 (bazowym), w 2019 roku nastąpił nieznaczny wzrost liczby łóżek przypadających na 100 tys. mieszkańców regionu, o 0,3 łóżka.

Wykres 36. Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych w latach 2015-2019 (w os.)

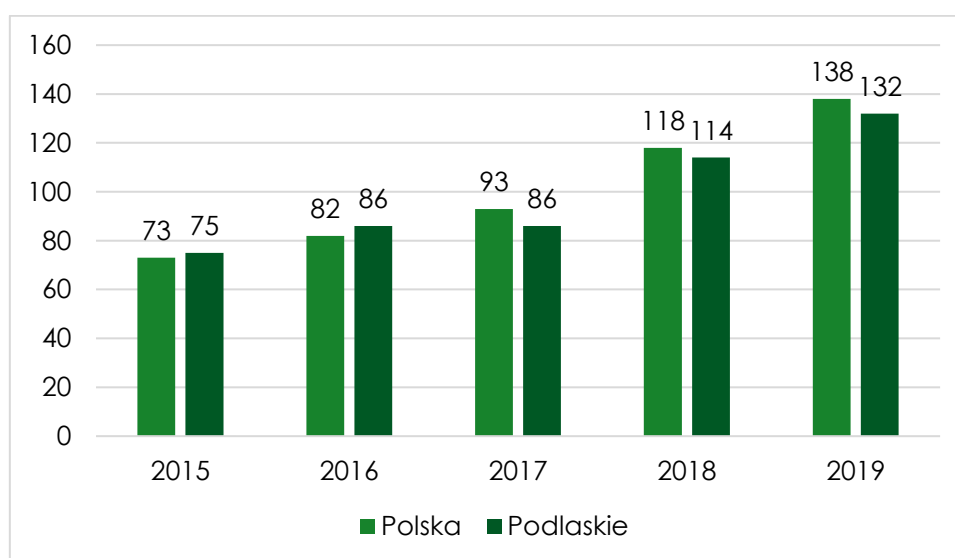

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Liczba osób przypadających na 1 łóżko w szpitalach ogólnych, począwszy od 2016 roku, zarówno w kraju, jak i w województwie podlaskim wykazywała tendencję wzrostową (Wykres 36). Największy wzrost odnotowano w 2019 roku w stosunku do 2018 roku (bazowego). W przypadku województwa podlaskiego wyniósł on 31 osób, natomiast w kraju 19 osób. W 2019 roku liczba osób przypadających na 1 łóżko w szpitalach ogólnych w województwie podlaskim była o 2 osoby wyższa niż w skali całego kraju. Liczba pacjentów leczonych w szpitalach ogólnych w województwie podlaskim natomiast, począwszy od 2017 roku, systematycznie malała osiągając w latach 2017-2019 odpowiednio wartości 273 200 osób, 270 627 osób i 251 848 osób.¹⁰

Wykres 37. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w latach 2015-2019 (w szt.)

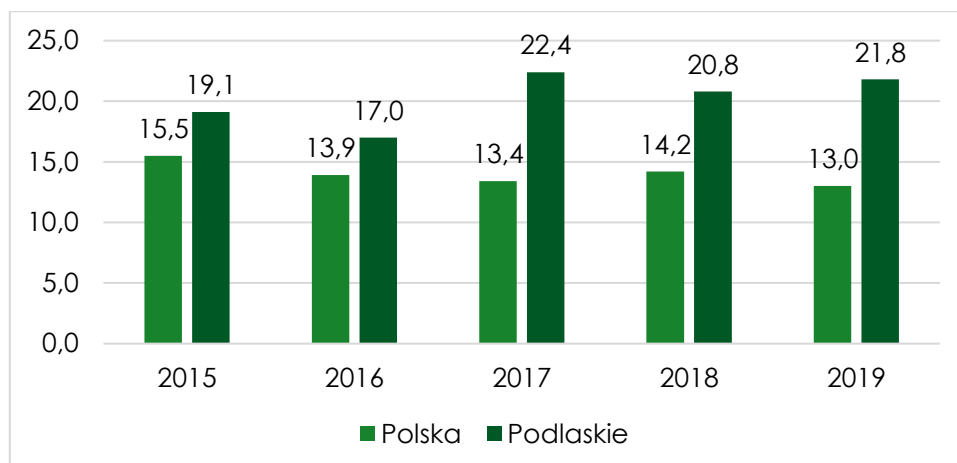
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Na zwiększenie aktywności, przede wszystkim zawodowej, zwłaszcza kobiet w wieku rozrodczym, wpływa zapewnienie dostępu do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Umożliwia to szybszy powrót do pracy rodziców tych dzieci.

W latach 2015-2019 liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadająca na 1000 dzieci zarówno w kraju, jak i w województwie podlaskim systematycznie rosła, osiągając w 2019 roku najwyższy poziom odpowiednio 138 i 132 miejsca (Wykres 37). Oznacza to, że system opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 ulega ciągłej poprawie. W 2018 roku (bazowym) w województwie podlaskim liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadająca na 1000 dzieci była o 18 miejsc niższa niż w 2019 roku.

¹⁰ GUS BDL. Dane według stanu na dzień 02.03.2021 roku.

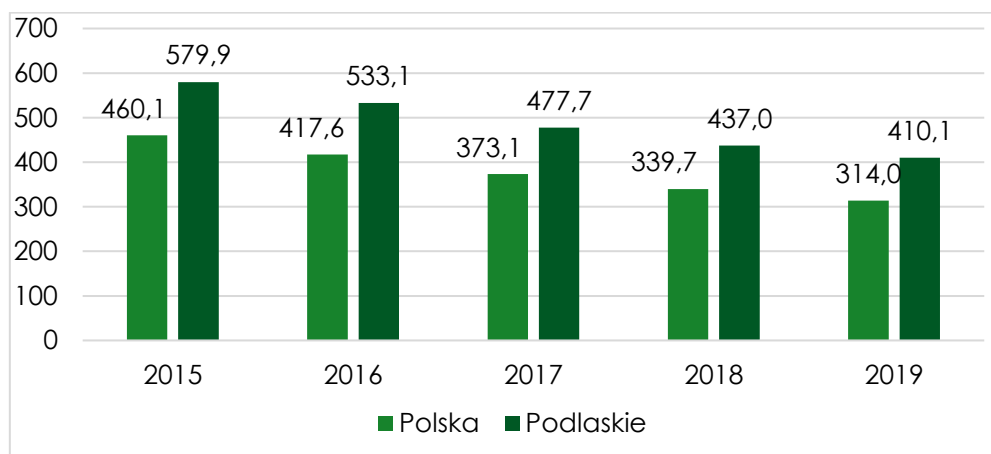
Wykres 38. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Podlaskie należy do grona województw o najwyższym odsetku ludności dotkniętej ubóstwem. Na przestrzeni lat 2015-2019 wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym¹¹ w województwie podlaskim utrzymywał się na poziomie znacznie wyższym niż w całym kraju (Wykres 38). W 2019 roku osiągnął największą wartość spośród wszystkich województw (21,8%) i był o 8,8 p. proc. wyższy niż w skali całego kraju. W porównaniu do 2018 roku (rok bazowy) wartość wskaźnika wzrosła o 1 p. proc.

Wykres 39. Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2015-2019

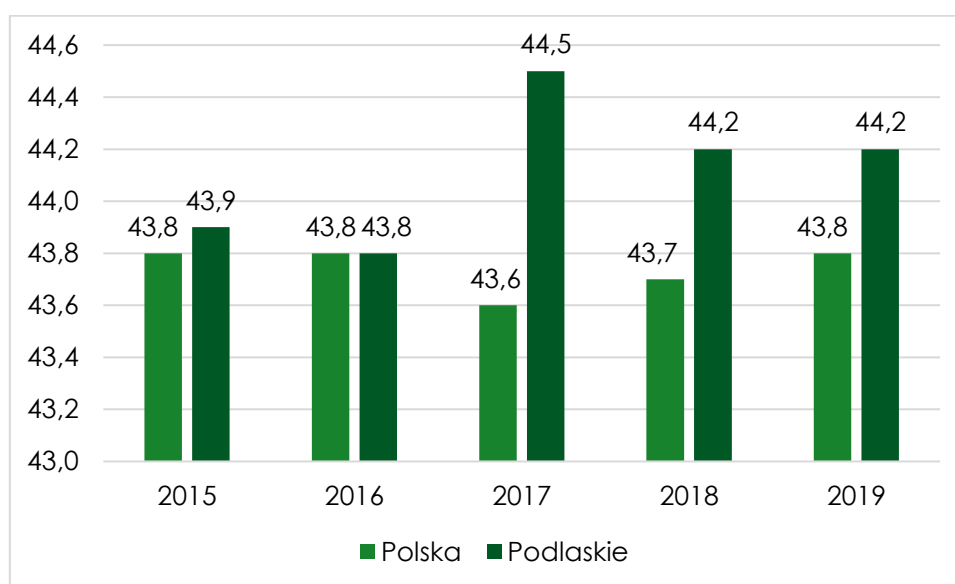

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

¹¹ Stopa ubóstwa relatywnego określa odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż granica ubóstwa relatywnego przyjęta na poziomie 50% średnich miesięcznych wydatków ustalonych na poziomie wszystkich gospodarstw domowych z uwzględnieniem tzw. oryginalnej skali ekwiwalentności OECD. Źródło: <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3215,pojecie.html> (data dostępu: 01.03.2021 roku).

Ubóstwo jest jednym z kluczowych powodów korzystania z różnego rodzaju świadczeń pomocy społecznej. W latach 2015-2019 liczba osób, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej (na 10 tys. ludności) charakteryzowała się systematycznym, powolnym spadkiem zarówno w województwie podlaskim, jak i w kraju. Jednakże, ze świadczeń pomocy społecznej, w analizowanym okresie w województwie podlaskim korzystało więcej osób niż przeciętnie w kraju (Wykres 39). W 2019 roku w porównaniu do 2018 roku (rok bazowy) liczba korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności zmniejszyła się w regionie o 27 osób, natomiast w kraju o 25 osób.

Wykres 40. Wskaźnik bierności zawodowej w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 20.01.2021 roku.

Przez osoby biernie zawodowo należy rozumieć osoby powyżej 15 roku życia, które nie zostały uznane jako pracujące lub bezrobotne.

Wskaźnik bierności zawodowej, mierzony procentowym stosunkiem liczby osób biernych zawodowo do łącznej liczby osób (w wieku produkcyjnym) biernych zawodowo i aktywnych zawodowo, zarówno w województwie podlaskim, jak i w kraju w latach 2015-2019 był na zbliżonym poziomie i mieścił się w przedziale 43,6% - 44,5% (Wykres 40). W województwie podlaskim osiągnął największą wartość w 2017 roku (44,5%), w latach 2018 (rok bazowy) i 2019 wartość wskaźnika ukształtowała się na tym samym poziomie – 44,2%.

Przyczyn bierności zawodowej można upatrywać m.in. w zniechęceniu spowodowanym bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia, braku poszukiwanego na rynku pracy wykształcenia, pobieraniu świadczeń socjalnych, które nieraz są bardziej atrakcyjne niż proponowane przez pracodawców wynagrodzenie. W przypadku osób młodych może to być

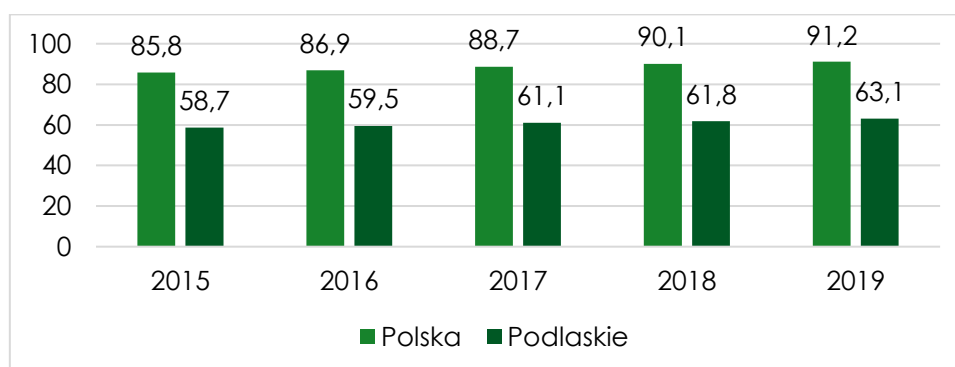
zbyt długie przebywanie w domu rodzinnym. Z kolei w wypadku osób starszych barierą do podjęcia aktywności zawodowej mogą być nowoczesne technologie (trudności z opanowaniem obsługi komputera).

Cel operacyjny 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości

Przestrzeń wysokiej jakości to, zgodnie SRWP 2030, wysokiej jakości środowisko przyrodnicze i wykorzystywanie jego atutów, wysoka dostępność wewnętrzna i zewnętrzna województwa wskutek ciągłego rozwoju infrastruktury komunikacyjnej, dostęp do odpowiednich usług na poziomie lokalnym i regionalnym, co jest związane z gwarancją dobrych połączeń komunikacyjnych, nowoczesna przestrzeń gospodarcza, atrakcyjna i uniwersalnie dostępna przestrzeń życiowa, kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Przestrzeń umożliwiającą życie na wysokim poziomie jest kształtowana poprzez działania wpływające na jej jakość (zwiększanie dostępności usług, modernizacja infrastruktury, zagwarantowanie usług podstawowych w sferze edukacyjnej, ochrony zdrowia, kulturowej i administracyjnej; ochrona zabytków, wzmacnianie procesów rewitalizacji, rozwój infrastruktury technicznej i stymulowanie zachowań mieszkańców ograniczających negatywną presję na środowisko (wprowadzanie rozwiązań zmniejszających zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego: ograniczenie smogu, promocja transportu niskoemisyjnego, rozwój elektromobilności).

Wykres 41. Drogi publiczne ogółem o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km² w latach 2015-2019 (w km)

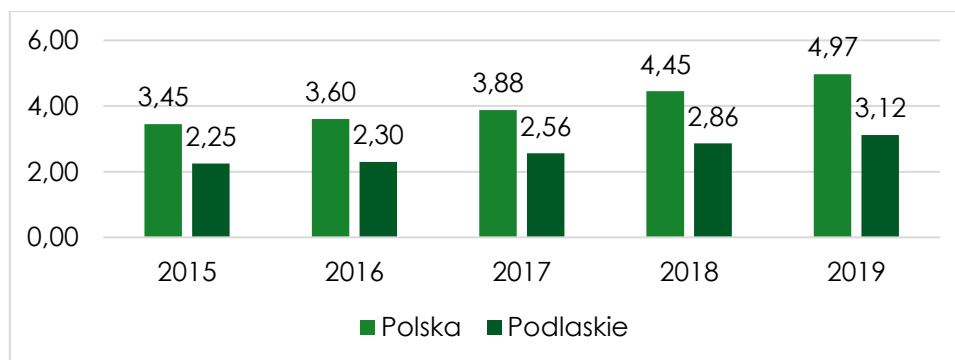

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Jednym z istotnych elementów związanych z rozwojem infrastruktury komunikacyjnej jest budowa i modernizacja dróg. Zarówno w kraju, jak i w województwie podlaskim na przestrzeni lat 2015-2019 liczba kilometrów dróg publicznych o nawierzchni twardej ulepszonej przypadająca na 100 km² systematycznie rosła (Wykres 41). W województwie podlaskim była jednak znacząco niższa od wartości w kraju. W 2019 roku różnica pomiędzy wartością

wskaźnika w województwie a Polską wyniosła 28,1 km dróg na każde 100 km² powierzchni. Obserwowana sytuacja wskazuje na niewystarczający poziom rozwoju infrastruktury transportowej w regionie. W porównaniu do 2018 roku (bazowego), w 2019 roku, w województwie podlaskim nastąpił wzrost wskaźnika o 1,3 km dróg na każde 100 km² powierzchni.

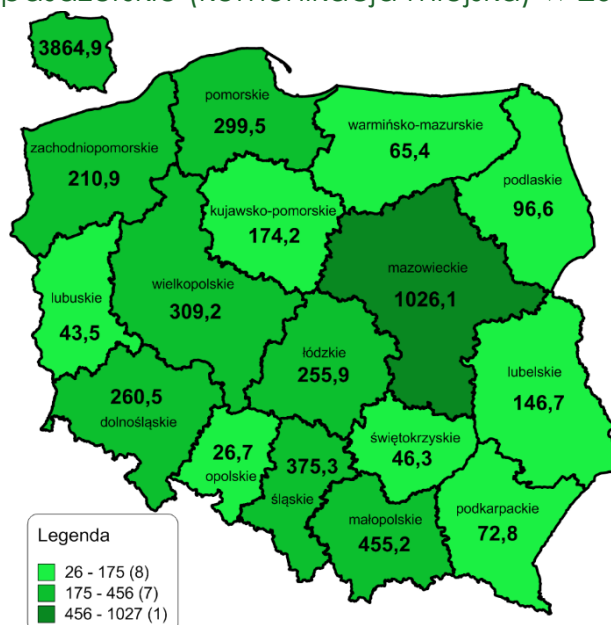
Wykres 42. Ścieżki rowerowe na 100 km² w latach 2015-2019 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

W latach 2015-2019 zarówno w kraju, jak i w województwie podlaskim systematycznie zwiększała się również długość wybudowanych ścieżek rowerowych (mierzona w kilometrach) przypadająca na 100 km² powierzchni (Wykres 42). W województwie podlaskim była jednak niższa od wartości dla kraju. Różnica pomiędzy wartością wskaźnika w kraju i w regionie w 2019 roku wyniosła 1,85 km ścieżek na każde 100 km² powierzchni. W porównaniu do 2018 roku (bazowego), w 2019 roku w województwie podlaskim nastąpił wzrost wskaźnika o 0,26 km na każde 100 km² powierzchni.

Mapa 9. Przewozy pasażerskie (komunikacja miejska) w 2019 roku (w mln os.)*

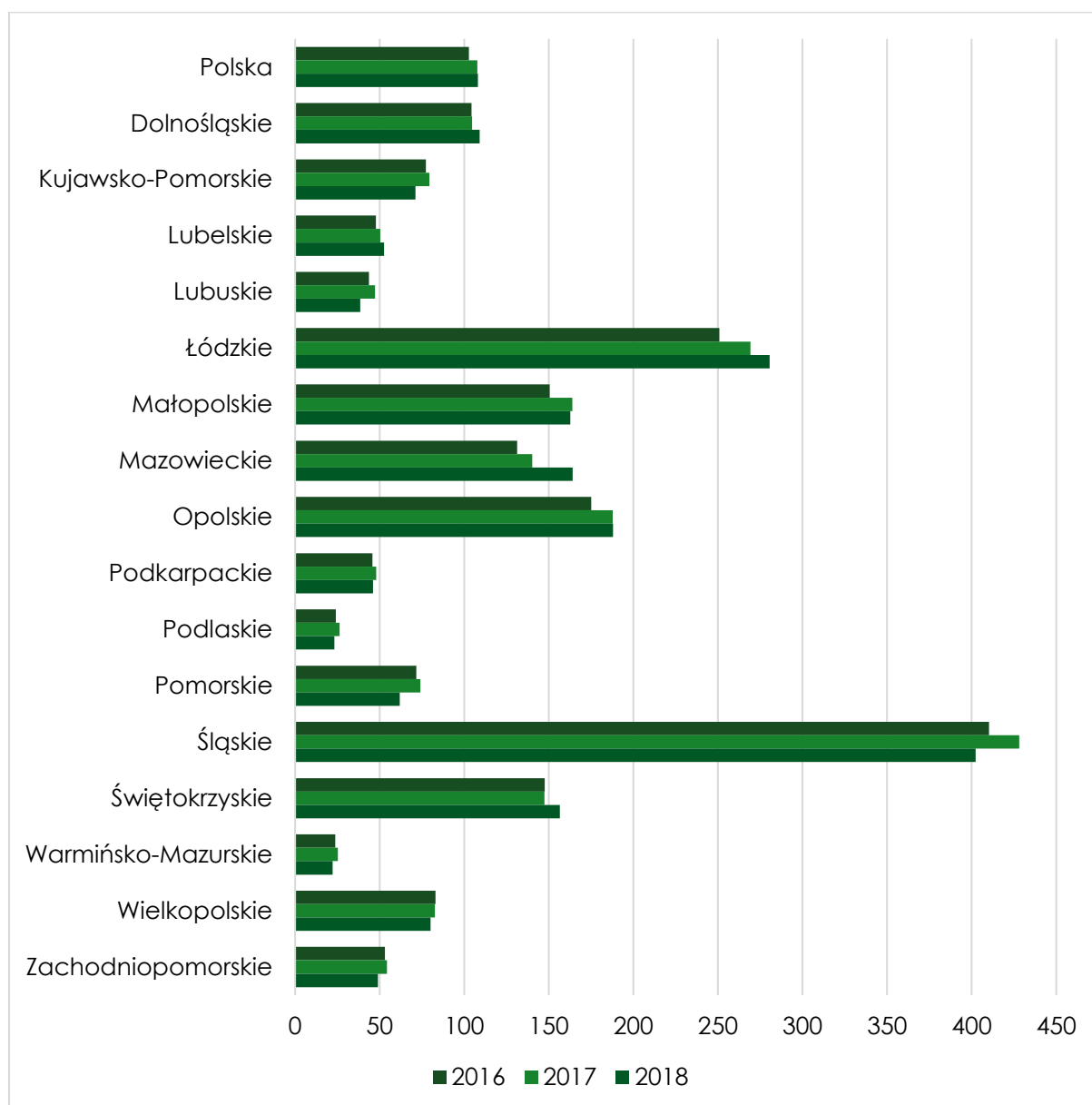

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Liczba ludności korzystającej z komunikacji miejskiej w województwie podlaskim na przestrzeni lat 2015-2019 systematycznie spadała, by osiągnąć najniższą wartość w 2019 roku – 96,6 mln osób (spadek w porównaniu do 2018 roku (bazowego) o 5,2 mln osób) (Mapa 9). Przyczyn tego zjawiska należy upatrywać w coraz częstszym korzystaniu przez Podlasiaków z innych alternatywnych środków transportu (własne auto, rower). W kraju, w badanym okresie, można natomiast zaobserwować tendencję wzrostową (z wyjątkiem 2017 roku) w zakresie korzystania z komunikacji miejskiej.

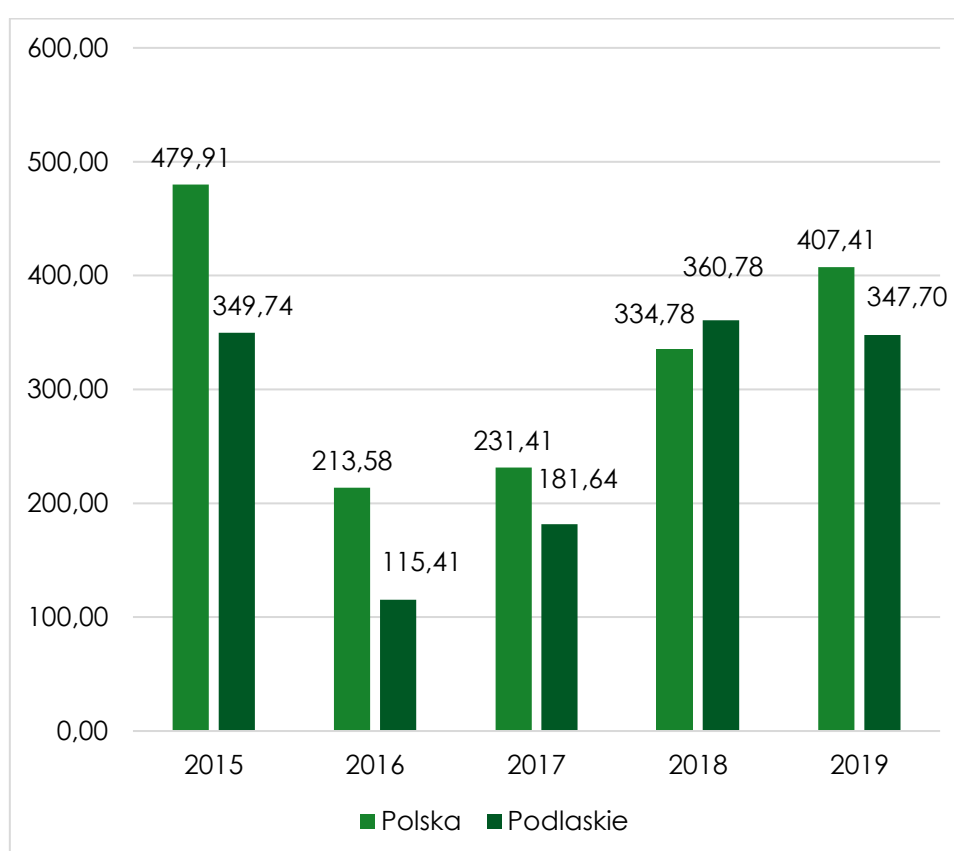
Wykres 43. Wielkość całkowitej emisji dwutlenku węgla w przeliczeniu na 100 km² w latach 2016-2018 (w tys. ton)

Źródło: dane Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami – Instytutu Ochrony Środowiska – PIB. Ochrona środowiska 2018, 2019, 2020, GUS, Tablice w formacie xls, Dział 4, Tablica 8.

Województwo podlaskie jest jednym z najczystszych regionów w kraju. Pod względem poziomu emisji dwutlenku węgla w przeliczeniu na 100 km² region w latach 2016 (rok bazowy), 2017 i 2018 plasował się na przedostatnim miejscu w kraju osiągając jedne z najniższych poziomów emisji, o odpowiednich wartościach 24,1 tys. ton, 26,4 tys. ton i 23,2 tys. ton rocznie (Wykres 43). Mniejsze zanieczyszczenie w analizowanym okresie zidentyfikowano w województwie warmińsko-mazurskim. W latach 2016-2018 wartość emisji dwutlenku węgla na 100 km² w województwie podlaskim była mniejsza niż w kraju odpowiednio o 78,6 tys. ton, 81,3 tys. ton, 84,8 tys. ton.

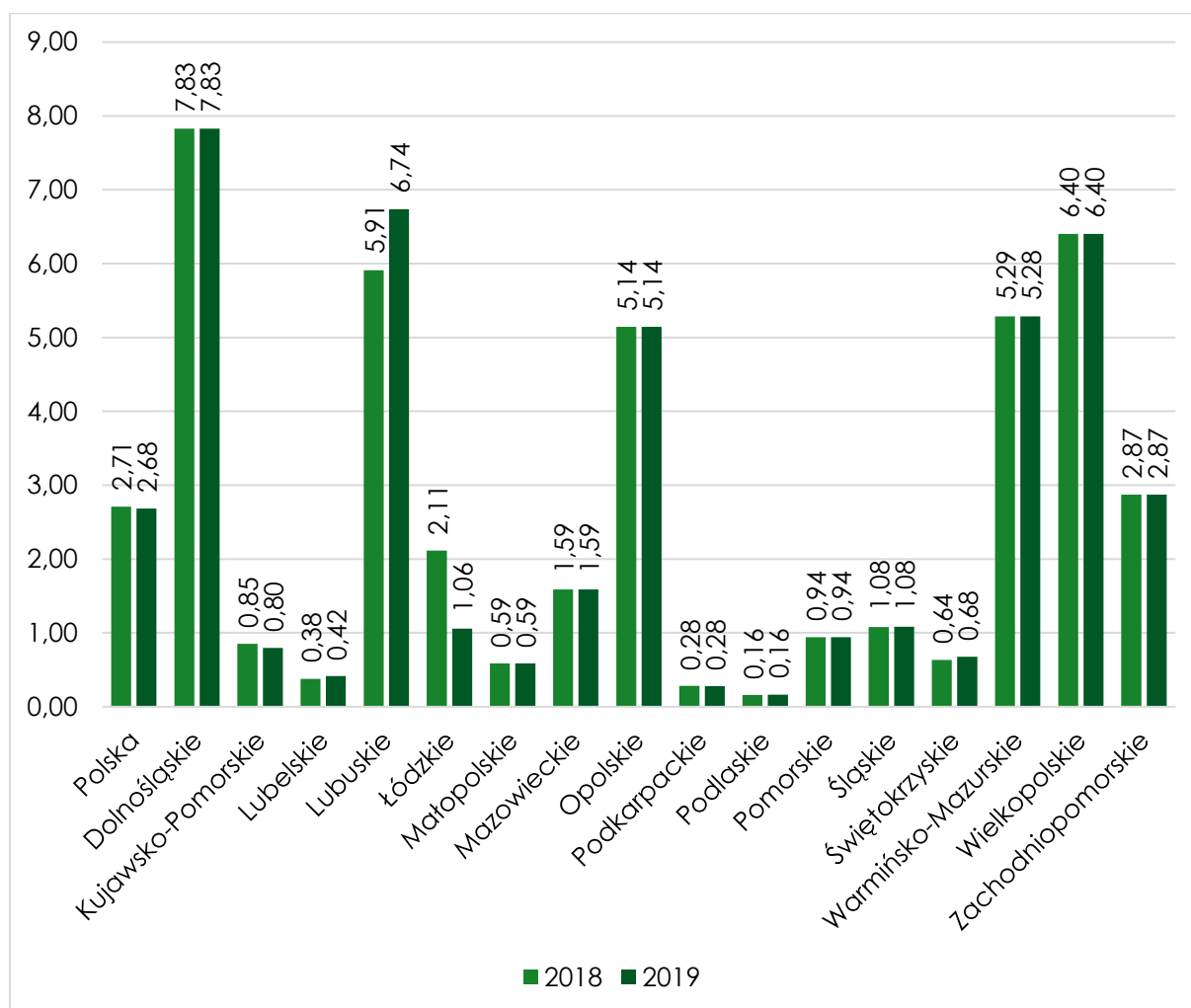
Wykres 44. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej na 1 mieszkańca w latach 2015-2019 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie STRATEG. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Dbłość o jakość środowiska, a także racjonalne wykorzystywanie i ochrona jego zasobów, w tym zasobów śródlądowych wód powierzchniowych i podziemnych, są istotnym elementem polityki zrównoważonego rozwoju. W 2019 roku nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie podlaskim osiągnęły wartość 347,70 zł (spadek w porównaniu do 2018 roku (rok bazowy) o 13,08 zł na mieszkańca). W odniesieniu do całej Polski, wartość nakładów na 1 mieszkańca w województwie podlaskim w 2019 roku była niższa o 59,71 zł na osobę (Wykres 44).

Wykres 45. Pojemność obiektów małej retencji wodnej na 1 km² powierzchni w latach 2018-2019 (w dam³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Mała retencja to prosty sposób na gromadzenie wody w najbliższej okolicy. Pozwala zatrzymać lub spowolnić spływ wód, dbając przy tym o rozwój środowiska naturalnego. Pojemność obiektów małej retencji wodnej przypadająca na 1 km² powierzchni wyrażona w dekametrach sześciennych (dam³), w latach 2015-2019 była w województwie podlaskim najmniejsza spośród wszystkich województw. W 2019 roku pojemność obiektów małej retencji wodnej przypadająca na 1 km² była w województwie podlaskim wyższa zaledwie o 0,004 dam³/ km² niż w 2018 roku (bazowym). W odniesieniu do kraju w 2019 roku różnica wyniosła już 2,52 dam³/ km² (Wykres 45).

Cel strategiczny 3. Partnerski region

W warunkach zachodzących zmian w UE oraz trendów globalnych, kluczowego znaczenia nabierają wszelkiego rodzaju relacje i współpraca.

Współpraca jest najlepszą drogą wzmocnienia regionu o brakujące zasoby. W trakcie współpracy powstają dodatkowe korzyści (zaufanie, synergia). Współpraca pozwala organizacjom tworzyć nawet globalne przewagi konkurencyjne i umożliwia osiągnięcie ambitnych celów. Pozwala na komunikowanie się, wymianę informacji, wiedzy, dobrych praktyk oraz tworzenie powiązań o różnym stopniu formalizacji. Drogą do uzupełnienia braków lub słabości zasobów organizacji jest również pozyskiwanie tych zasobów z zewnątrz, zwłaszcza poprzez stymulowanie przyciągania kapitału finansowego i ludzkiego do regionu.

Zdolność do współpracy, jest pochodną wielu czynników. Działania samorządu ukierunkowane na jej wzmocnienie, zogniskowane są na poprawę jakości rządzenia: wzmocnianie kompetencji i dostępności administracji oraz wzmocnianie zarządzania publicznego na poziomie regionalnym i lokalnym; budowę kapitału społecznego poprzez wspieranie rozwoju i kompetencji organizacji społecznych, kształtowanie postaw społecznych i obywatelskich; wspieranie inicjatyw współpracy ponadregionalnej i ponadnarodowej, rozwój współpracy transgranicznej oraz przyciąganie do regionu zasobów zewnętrznych, w celu zaspokojenia potrzeb w zakresie inwestycji, poprawy poziomu przedsiębiorczości, zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów pracy, czy tworzenie warunków do wzrostu przychodów przedsiębiorstw.

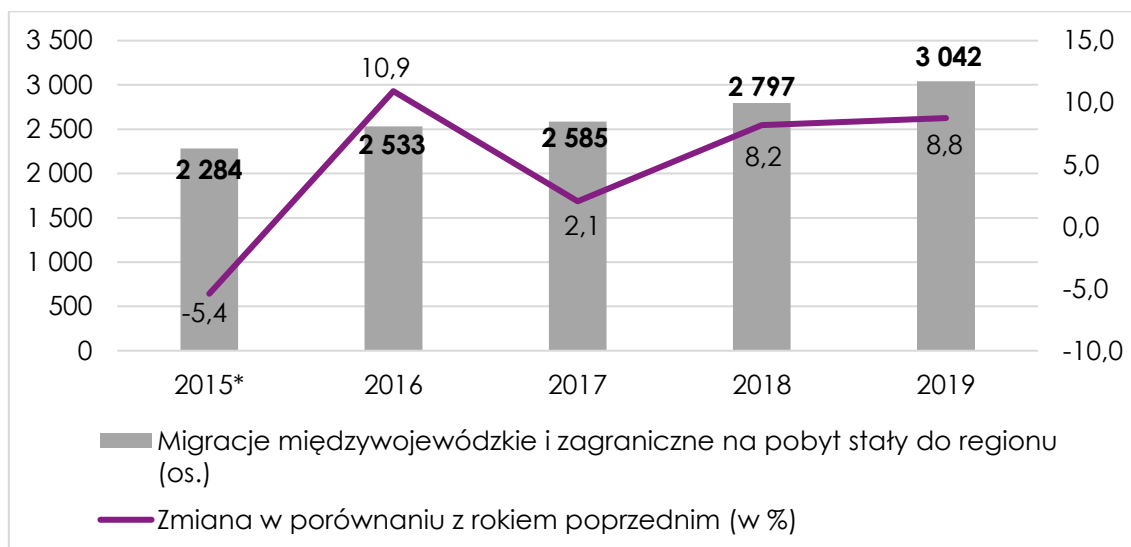
W procesie monitorowania realizowanych działań, za kluczową uznano obserwację wskaźników:

- migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu¹²,
- podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców,
- ogólny poziom zaufania.

---

¹² Dane dotyczą zameldowań z innych województw oraz z zagranicy na pobyt stały w regionie.

Wykres 46. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu w województwie podlaskim w latach 2015-2019 (w os.)*

* Dane dotyczą zameldowań z innych województw oraz z zagranicy na pobyt stały w regionie. Zameldowania w 2015 roku, w związku z brakiem danych o napływie z zagranicy, wyznaczone zostały jako suma zameldowań wewnętrznych z 2015 roku i zameldowań z zagranicy jako średniej z roku 2014 i 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 21.01.2021 roku.

W 2019 roku w ramach migracji międzywojewódzkich i zagranicznych zameldowały się w województwie podlaskim 3 042 osoby, tj. o 8,8% więcej niż rok wcześniej oraz o 26% więcej, w porównaniu z 2014 rokiem (Wykres 46).¹³ W strategii SRWP 2030 założono utrzymywanie się trendu wzrostowego wskaźnika i w ostatnich latach można zaobserwować taką tendencję. Z innych województw w kraju do regionu w 2019 roku przybyło 2 348 osób. Najwięcej osób przyjechało z województwa mazowieckiego, warmińsko-mazurskiego i lubelskiego (odpowiednio 35,3%, 27,3% i 5,8% ogółu przybywających ze wszystkich regionów kraju). Biorąc pod uwagę wiek osób migrujących, wśród osiedlających się w regionie na stałe przeważały osoby młode. Udział osób w wieku 25-39 lat w ogólnym napływie ludności wyniósł 42%. Natomiast pod względem ekonomicznych grup wieku, prawie 70% stanowiły osoby w wieku produkcyjnym.

Liczba osób przybywających z zagranicy i meldujących się na pobyt stały w województwie podlaskim w 2019 roku ukształtowała się na poziomie 694 osób i zwiększyła się w porównaniu z rokiem ubiegłym o 12,3%, a w stosunku do 2014 roku o 127,5%¹⁴. Najwięcej osób przybyło z Wielkiej Brytanii i Białorusi

¹³ W związku z przyjęciem, dla roku 2015, danych oszacowanych według założeń GUS, w analizie opisowej skomentowano zmiany obserwowane w stosunku do 2014 roku, dla którego, prezentowane dane odzwierciedlają stan faktyczny.

¹⁴ J.w.

(po 23,2% ogółu) oraz z Belgii (12,2%). Prawie 50% imigrantów stanowiły dzieci w wieku 0-9 lat.

Tabela 5. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały w latach 2015-2019 (w os.)*

Wyszczególnienie	2015*	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie - udział w wartości dla Polski (w %)	2,2	2,5	2,4	2,3	2,3
Polska (w os.)	104 341	101 760	107 452	124 234	133 574
Pozycja w skali kraju	16	16	16	16	16

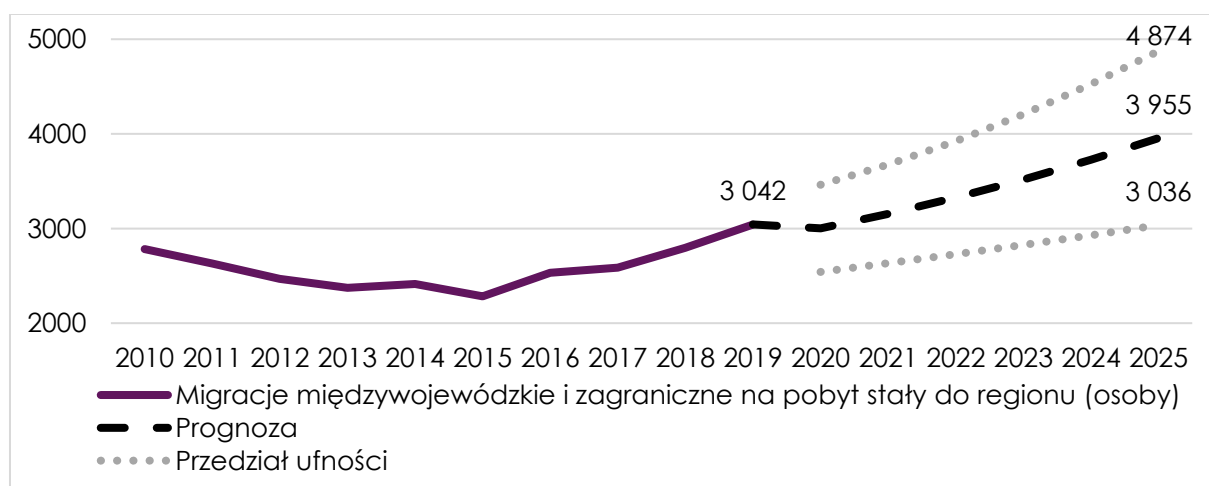
* Dane dotyczą zameldowań z innych województw oraz z zagranicy na pobyt stały w regionie. Zameldowania w 2015 roku, w związku z brakiem danych o napływie z zagranicy, wyznaczone zostały jako suma zameldowań wewnętrznych z 2015 roku i zameldowań z zagranicy jako średniej z roku 2014 i 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 21.01.2021 roku.

Województwo podlaskie od wielu lat znajduje się na ostatniej pozycji w Polsce pod względem liczby osób meldujących się na pobyt stały w ramach migracji międzywojewódzkich i zagranicznych (Tabela 5).

Zameldowania i wymeldowania z regionu nie pokazują ostatecznego bilansu przepływów, który decyduje o tym, czy więcej osób przyjeżdża, czy opuszcza region. Rezultat przepływów dobrze charakteryzuje wskaźnik: salda migracji, który został skomentowany w celu strategicznym 2.

Wykres 47. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w os.)*

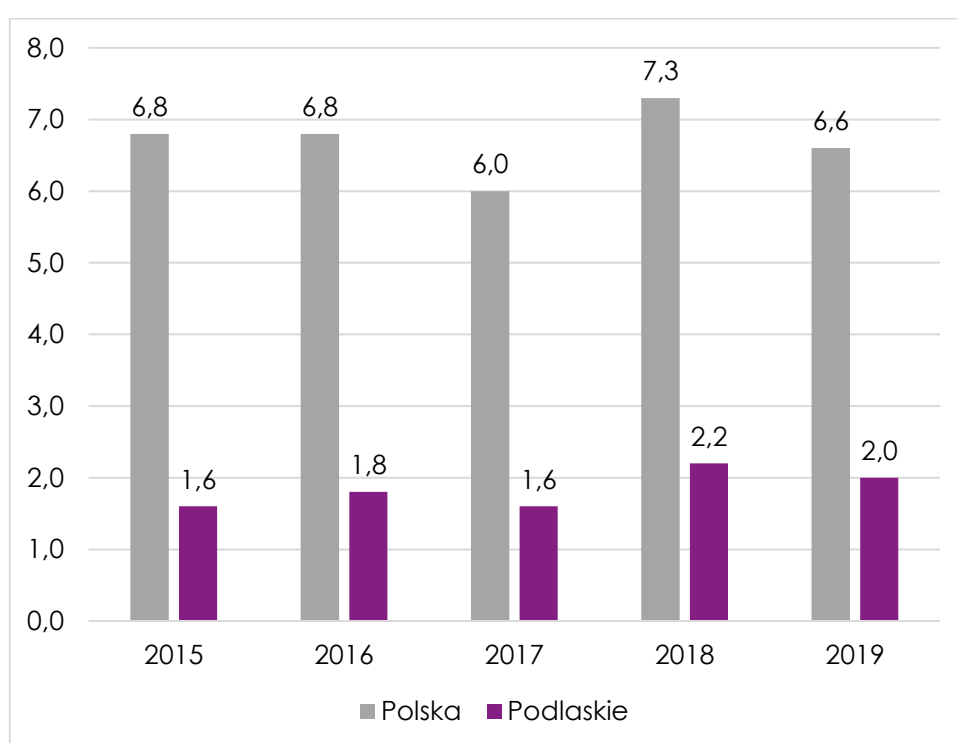
* Dane dotyczą zameldowań z innych województw oraz z zagranicy na pobyt stały w regionie. Zameldowania, w 2015 roku, w związku z brakiem danych o napływie z zagranicy, wyznaczone zostały, jako suma zameldowań wewnętrznych z 2015 roku i zameldowań z zagranicy, jako średniej z roku 2014 i 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Prognoza przeprowadzona w oparciu o dotychczasowe wartości migracji międzywojewódzkich i zagranicznych na pobyt stały do regionu oraz przy założeniu niezmienności warunków, wskazuje, że liczba osób, które przyjadą do regionu na stałe z 95% prawdopodobieństwem zawierać się będzie w przedziale od 3 036 do 4 874 osób (Wykres 47). Prognoza punktowa wyznaczona z wykorzystaniem trendu liniowego, na podstawie dostępnych danych, zakłada osiągnięcie w 2025 roku wartości 3 955 osób, co wskazuje na osiągnięcie, założonego w SWRP 2030, 30% wzrostu wskaźnika. Poziom zakładanej pośredniej wartości wskaźnika został osiągnięty w 2019 roku.

Wykres 48. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2015-2019 (w szt.)

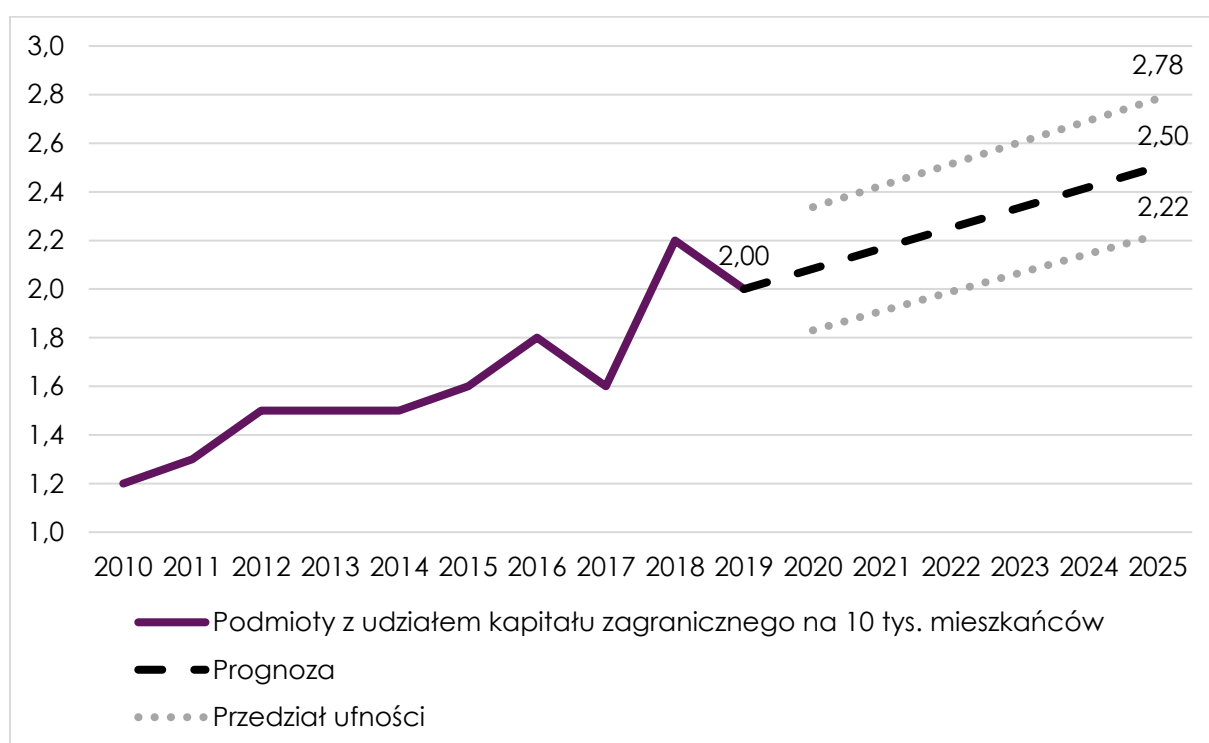

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 15.02.2021 roku.

Województwo podlaskie jest regionem o najniższej w Polsce wartości ulokowanego w nim kapitału zagranicznego. Niska atrakcyjność inwestycyjna regionu przekłada się na małą aktywność kapitału zagranicznego w województwie. Wśród spółek handlowych, w 2019 roku, 13,5% spółek deklaruowało udział kapitału zagranicznego w kapitale spółki. Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2015–2019 oscyluje wokół wartości 1,8, podczas gdy w skali Polski jest to wartość 6,7 (Wykres 48). Pod względem wartości tego wskaźnika województwa podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko–mazurskie znajdują się na ostatnich pozycjach rankingu. W porównaniu z rokiem bazowym 2017, w 2019 roku odnotowano w regionie wzrost wartości wskaźnika o 25%. W strategii

SRWP 2030 założono utrzymywanie się tendencji wzrostowej wskaźnika, prognozowana wartość pośrednia w 2025 roku wyniosła 2,0. W ciągu ostatnich 5 lat pomimo nieznacznych wahań można zaobserwować trend wzrostowy. Analizując wskaźnik liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego, można zauważyć znaczne dysproporcje między poszczególnymi powiatami województwa podlaskiego. Zgodnie z danymi GUS w 2019 roku w powiecie miasto Białystok koncentrowało się 63% podmiotów, kolejne 10% w powiecie białostockimi i 8% w powiecie miasto Suwałki. W powiatach grajewskim, monieckim i wysokomazowieckim nie odnotowano podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego.

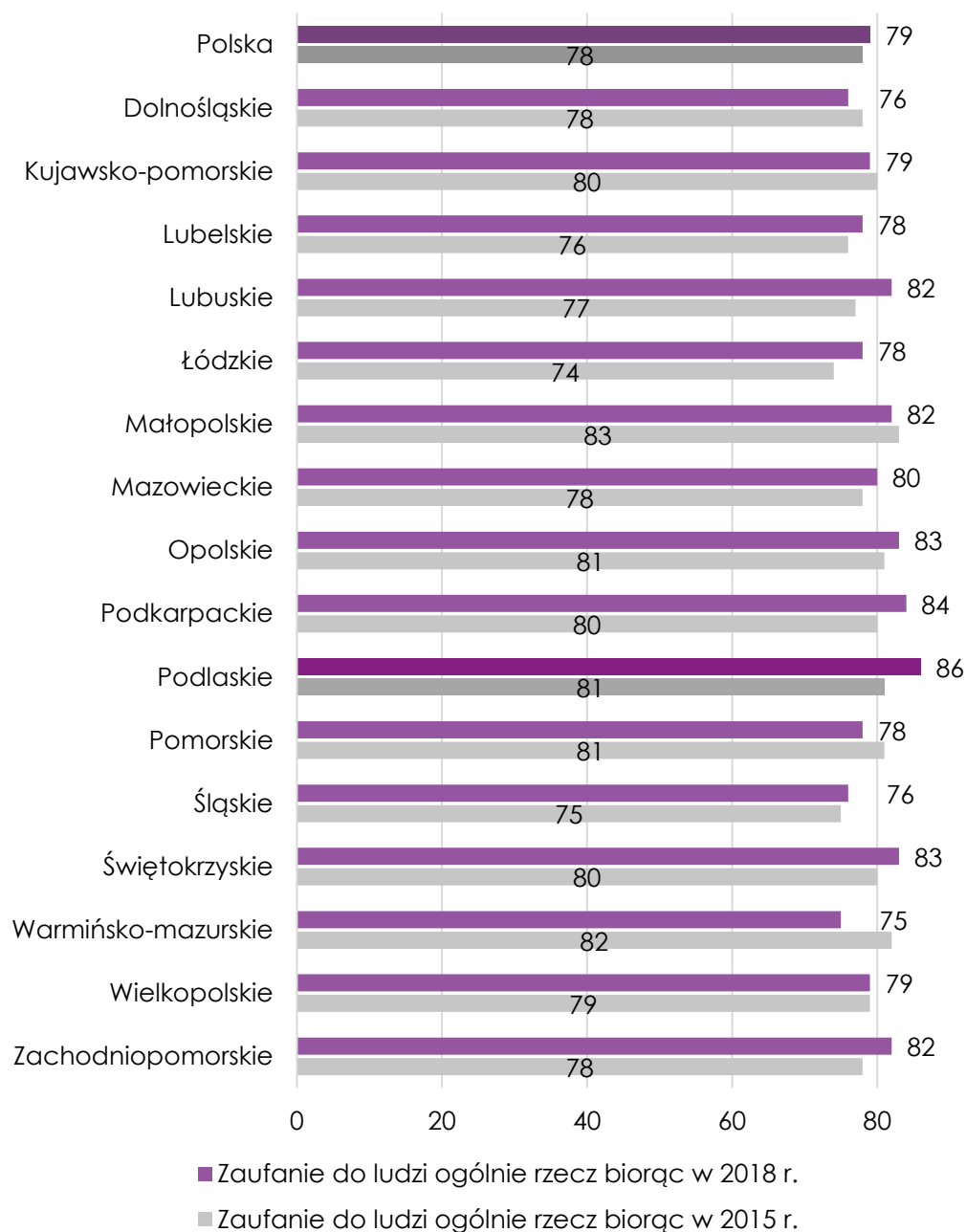
Wykres 49. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Dotychczasowe zmiany w wartości wskaźnika podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców wskazują na dalsze utrzymanie tendencji wzrostowej. Prognozowana wartość wskaźnika w 2025 roku, przy założeniu niezmienności innych czynników w 95% będzie zawierać się w przedziale od 2,22% do 2,78%. Prognoza punktowa wyznaczona w oparciu o trend liniowy zakłada osiągnięcie w 2025 roku wartości wskaźnika na poziomie 2,5% (Wykres 49). Wskazane wartości przekraczają, założoną w SRWP 2030 do osiągnięcia pośrednią wartość wskaźnika, która została osiągnięta w 2019 roku (2%).

Wykres 50. Ogólne zaufanie do ludzi według województw w 2015, 2018 roku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)

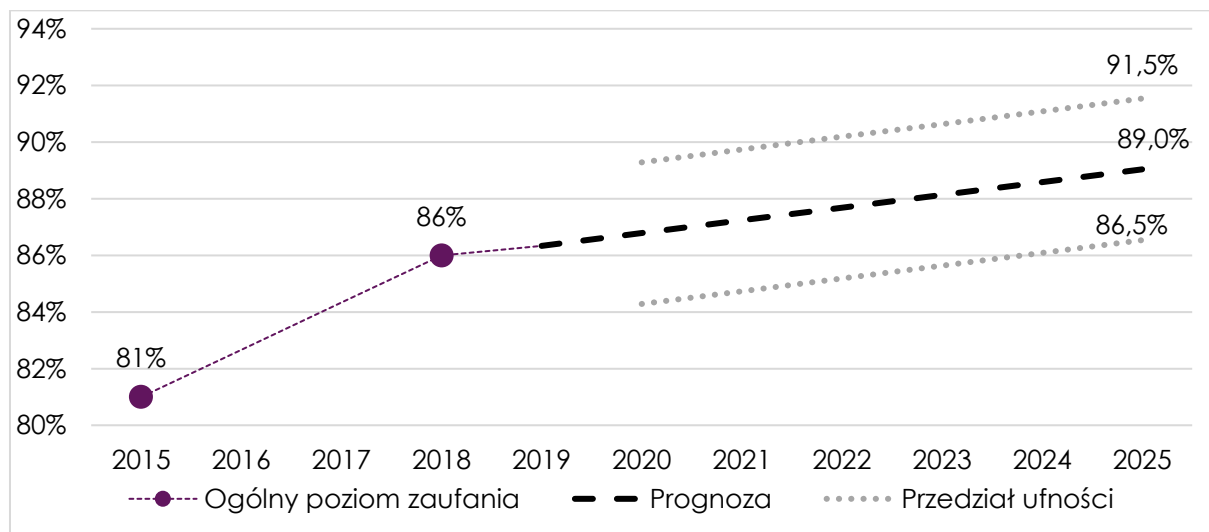

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS: *Regionalne zróżnicowanie jakości życia w 2018 roku*, 31.01.2019 rok, *Wyniki Badania spójności społecznej w 2018 roku* oraz *Terytorialne zróżnicowanie jakości życia w Polsce w 2015 roku*, 14.03.2017 rok, *Wyniki Badania spójności społecznej w 2015 roku*

Poziom zaufania do innych ludzi stanowi jeden z podstawowych mierników kapitału społecznego. Wzajemne zaufanie jest jednym z fundamentalnych warunków podejmowania przez jednostki współpracy zarówno na poziomie formalnym, jak i nieformalnym. Zatem odnosząc się do partnerstwa w aspekcie podmiotowym i zarządczym bardzo ważną miarą również jest

zaufanie, a jednym z podstawowych wskaźników w tym zakresie jest ogólny poziom zaufania (wskaźnik zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc). Wskaźnik ten zdefiniowany został, jako odsetek osób w wieku 16 lat i więcej deklarujących, że zdecydowanie mają zaufanie lub raczej mają zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc¹⁵. Wartości wskaźnika udostępniane są przez GUS w Wynikach Badania Spójności Społecznej (BSS), w odstępach trzyletnich. Do tej pory, badania przeprowadzono w latach 2015 i 2018. Wynika z nich, że w pierwszej połowie 2018 roku ogólne zaufanie do ludzi posiadało niemal 80% mieszkańców Polski w wieku co najmniej 16 lat. W porównaniu z 2015 rokiem odsetek osób ufających ludziom, ogólnie rzecz biorąc, prawie się nie zmienił (wzrost o 1 p. proc.). Województwo podlaskie wypada w tym zestawieniu najkorzystniej ponieważ w 2018 roku aż 86% mieszkańców województwa w wieku 16 lat i więcej zadeklarowało, że zdecydowanie ufa lub raczej ufa ludziom ogólnie rzecz biorąc (Wykres 50), a w stosunku do roku 2015 udział tych osób wzrósł aż o 5 p. proc.

Wykres 51. Ogólny poziom zaufania w 2015, 2018 roku z prognozą do 2025 roku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS: *Regionalne zróżnicowanie jakości życia w 2018 roku*, 31.01.2019 rok, *Wyniki Badania spójności społecznej w 2018 roku* oraz *Terytorialne zróżnicowanie jakości życia w Polsce w 2015 roku*, 14.03.2017 rok, *Wyniki Badania spójności społecznej w 2015 roku*.

Wyznaczenie prognozy ogólnego poziomu zaufania w tradycyjny sposób okazuje się niemożliwe ze względu na brak danych. Do dyspozycji są jedynie dane historyczne z 2015 i 2018 roku uzyskane z raportów udostępnianych przez GUS w Wynikach Badania spójności społecznej (BSS) w odstępach

¹⁵ Regionalne zróżnicowanie jakości życia w 2018 roku 31.01.2019 rok Wyniki Badania spójności społecznej (BSS) w 2018 roku; dostępny w Internecie: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/regionalne-zroznicowanie-jakosci-zycia-w-polsce-w-2018-roku-wyniki-badania-spojnosci-spolecznej-2018,31,1.html>

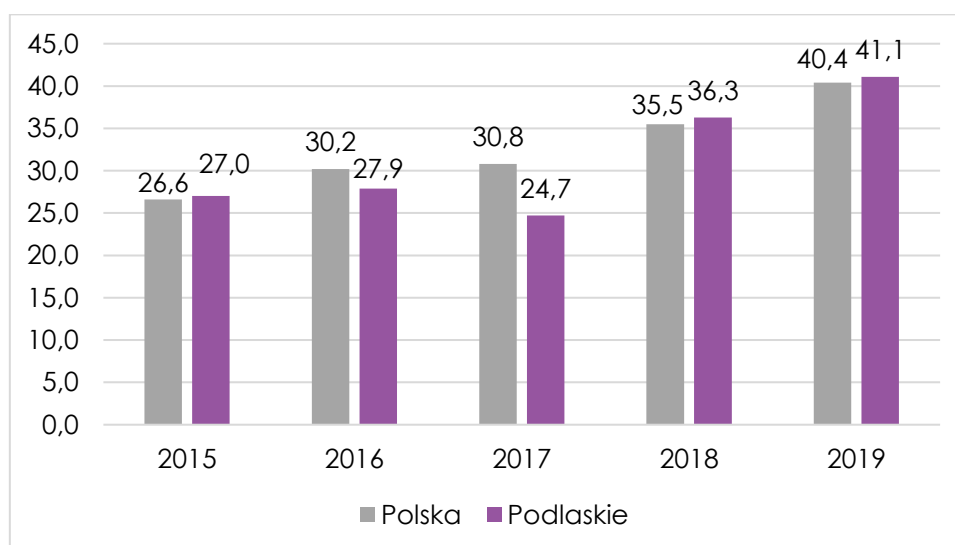
trzyletnich. Jednakże na podstawie analizy dostępnych informacji oraz wiedzy eksperckiej przewidywany jest dalszy wzrost wartości wskaźnika, prognozowane tempo tych zmian będzie wolniejsze ze względu na zbliżanie się do wartości progowej. Zakładając, że nie wystąpią inne nieprzewidziane czynniki, które będą miały wpływ na prognozę, wartość ogólnego poziomu zaufania w 2025 roku z powinna zawierać się w przedziale od 87% do 91%. Prognozowana na rok 2025 wartość ogólnego poziomu zaufania wynosi 89%, a zatem osiągnięcie przewidzianej w SRWP 2030 wartości pośredniej wskaźnika (89%), na chwilę obecną nie jest zagrożone (Wykres 51).

Cel operacyjny 3.1. Dobre zarządzanie

Odpowiedzią Samorządu Województwa Podlaskiego na coraz wyższe wymagania świadomych mieszkańców, a także rosnącą złożoność polityk i instrumentów stosowanych na różnych szczeblach administracji jest ukierunkowanie na poprawę zarządzania regionem.

Działania zaplanowane do realizacji w tym celu operacyjnym koncentrują się na podnoszeniu kompetencji zarządczych samorządów (m.in. w zakresie planowania strategicznego, przestrzennego i finansowego), przydatnych zarówno w działalności pojedynczych organizacji, jak i w układach współpracy (np. w ramach obszarów funkcjonalnych). Ocenie stopnia realizacji celu operacyjnego służy m. in. analiza: osób i przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną, wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca, udziału powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej ogółem.

Wykres 52. Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną w latach 2015-2019 (w %)

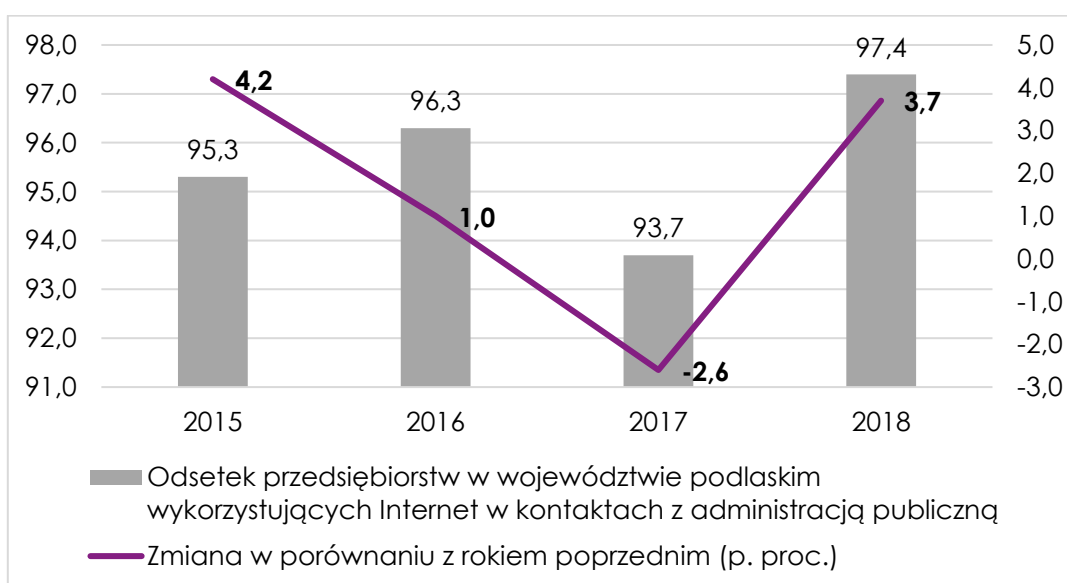
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Odsetek mieszkańców województwa podlaskiego w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną w 2019 roku wyniósł 41,1% i w porównaniu z poprzednim rokiem wzrósł o 4,8 p. proc. (Wykres 52). W Polsce wskaźnik ten wyniósł 40,4%. W rankingu województw, podlaskie w 2018 i 2019 roku zajmowało pod względem wartości wskaźnika piąte miejsce. W latach 2015-2019 wartość wskaźnika w regionie wzrosła o 14,1 p. proc., podczas gdy, w tym samym okresie, wartość dla kraju zwiększyła się o 13,8 p. proc. Zgodnie z założoną w SRWP 2030 tendencją zmian, nastąpił wzrost wartości tego wskaźnika.

Wśród osób korzystających z usług administracji publicznej przez Internet największym zainteresowaniem cieszyło się wysyłanie wypełnionych formularzy. W 2019 roku z możliwości tej skorzystało 32,5% mieszkańców województwa podlaskiego, w tym 29,3% wysyłało deklaracje podatkowe (w skali Polski odsetek ten wynosił odpowiednio 31,4% i 27,5%). Formularze urzędowe pobierało 25,6% mieszkańców regionu (w kraju – 24,6%), a 17,3% wyszukiwało informacje na stronach administracji publicznej (w kraju – 24,9%).

Wykres 53. Odsetek przedsiębiorstw w województwie podlaskim wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną w latach 2015-2018 (w %)

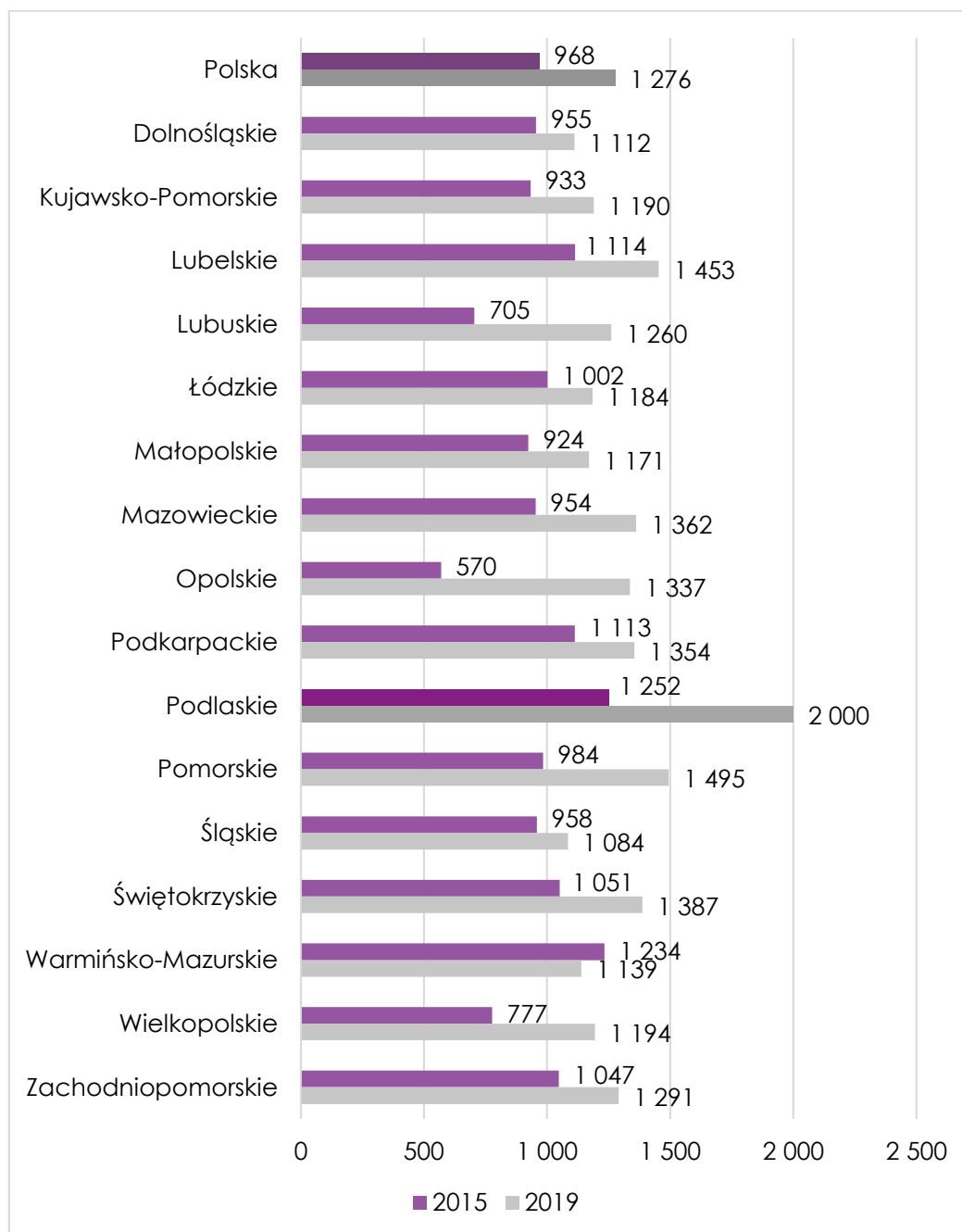

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL oraz *Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2019 roku*, Główny Urząd Statystyczny. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

W 2018 roku, w województwie podlaskim, wskaźnik wykorzystywania przez przedsiębiorstwa Internetu do kontaktów z administracją publiczną ukształtował się na poziomie 97,4% (Wykres 53), o 1,1 p. proc. wyższym niż w skali kraju (w Polsce wyniósł 96,3%). W porównaniu z rokiem poprzednim i 2015

roku odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z organami administracji publicznej wzrósł w regionie odpowiednio o 3,7 p. proc. i 2,1 p. proc.

Wykres 54. Wydatki inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015, 2019 roku (w zł)

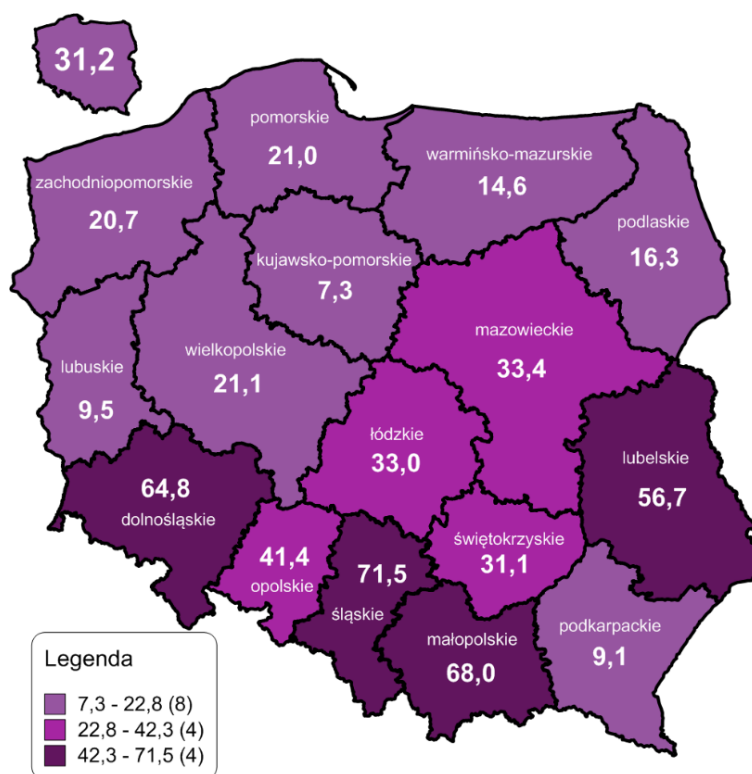
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

W 2019 roku jednostki samorządu terytorialnego województwa podlaskiego przeznaczyły na wydatki inwestycyjne 26,2% wydatków ogółem (w Polsce – 17,5%¹⁶). Wydatki inwestycyjne JST na 1 mieszkańca wyniosły w regionie

¹⁶ Agregat może być niekompletny.

2 000 zł i w porównaniu z rokiem bazowym (2018) zmniejszyły się o 2,2%. W skali kraju wartość wydatków inwestycyjnych JST na 1 mieszkańca wyniosła 1 276 zł i w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o 3,9% (Wykres 54). Region, od 2017 roku zajmuje pierwszą pozycję w rankingu, pod względem wartości tego wskaźnika. W latach 2015-2019 odnotowano wzrost wartości wydatków inwestycyjnych w województwie o 59,7%, podczas gdy w skali kraju wzrost wyniósł 31,8%.

Mapa 10. Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej ogółem w 2019 roku (w %)*

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Województwo podlaskie stoi przed wyzwaniem, jakim jest podniesienie zdolności zarządczych administracji lokalnej i regionalnej, w tym w obszarze planowania przestrzennego. W 2019 roku, powierzchnia objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego stanowiła 16,3% ogólnej powierzchni województwa podlaskiego (Mapa 10). W porównaniu do roku 2018 wartość wskaźnika zwiększyła się o 0,1 p. proc. W latach 2015-2019 udział powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej województwa ogółem, zmniejszył się o 0,4 p. proc. Region zajmuje niezmiennie 12 miejsce wśród województw. Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne na terenie kraju.

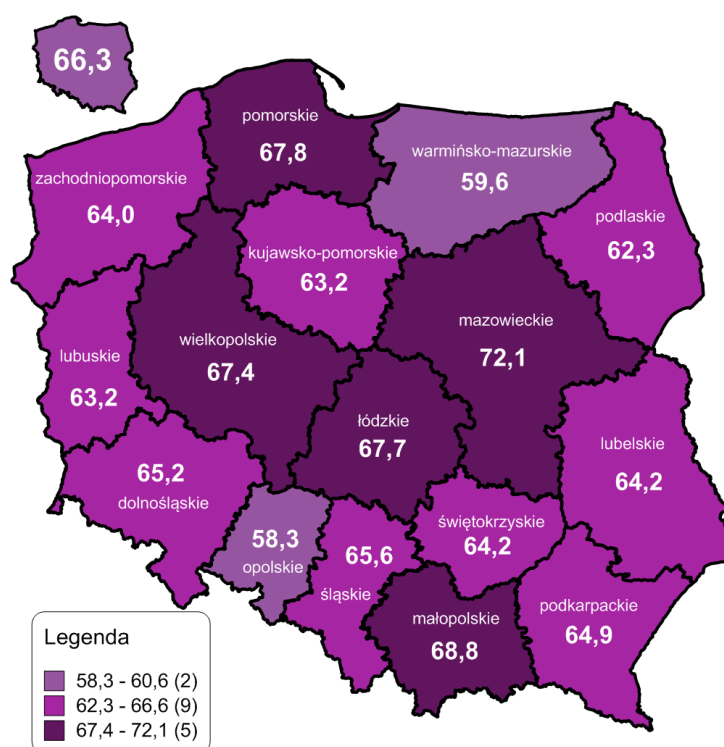
W Polsce średnio 31,2% ogólnej powierzchni stanowi powierzchnia objęta obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Cel operacyjny 3.2. Kapitał społeczny

Wyznaczenie celu operacyjnego dotyczącego kapitału społecznego podkreśla znaczenie współpracy opartej na zaufaniu w realizacji różnorodnych celów. Kapitał społeczny jest bardzo ważnym czynnikiem rozwoju regionów. Działania ukierunkowane na kształtowanie postaw społecznych i obywatelskich oraz wspieranie dialogu społecznego odgrywają istotną rolę w budowaniu kapitału społecznego.

Jednym z głównych kierunków interwencji jest również wspieranie rozwoju i kompetencji organizacji społecznych. Ocenie stopnia realizacji założonego celu służy analiza frekwencji wyborczej, liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz kwoty odpisu 1% podatku.

Mapa 11. Frekwencja wyborcza w Polsce w 2020 roku (w %)*

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL, PKW, KBW. Dane według stanu na 20.01.2021 roku.

Wskaźnik frekwencja wyborcza został wybrany w celu pomiaru aktywności mieszkańców i wyliczany jest, jako średnia frekwencja z wyborów do Sejmu i Senatu RP, na Prezydenta RP (I i II tura) oraz z wyborów samorządowych (sejmiki województw, rady powiatów, rady gmin i rady miast w miastach na prawach powiatu, wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast – I i II tura

wyborów), które odbywały się w danym roku. W 2015 i 2020 roku miały miejsce wybory prezydenckie, w 2018 roku wybory samorządowe, a w 2019 roku wybory parlamentarne. Zarówno w województwie podlaskim jak i w Polsce można było zaobserwować tendencję wzrostową frekwencji wyborczej, która w 2020 roku wyniosła odpowiednio 62,3% w regionie i 66,3% w kraju (Mapa 11). W stosunku do roku bazowego (2019), wartość wskaźnika wzrosła o 5,4 p. proc., natomiast w porównaniu do 2015 roku odnotowano wzrost o 13,9 p. proc. (w Polsce odpowiednio o 4,6 p. proc. i 14,8 p. proc.). Województwo podlaskie uplasowało się na 5. pozycji pod względem tego wskaźnika w 2019 i 2020 roku (poprawa o 2 pozycje, w porównaniu z 2015 rokiem).

Kolejnym, ważnym wymiarem podstaw budowania kapitału społecznego regionu, jest aktywność w zakresie stowarzyszania się i formalizowania zwartych struktur organizacyjnych. W województwie podlaskim od wielu lat wzrasta liczba fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych. W końcu 2019 roku, w rejestrze REGON zarejestrowanych było 4 197 takich podmiotów, tj. o 3,5% więcej niż przed rokiem. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne mające siedzibę na terenie województwa podlaskiego stanowiły 2,9% wszystkich tego typu podmiotów w kraju. W 2019 roku wartość wskaźnika liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. ludności ukształtowała się w regionie na poziomie 36, podczas gdy w kraju wyniosła 38 (Tabela 6). W województwie podlaskim wskaźnik ten był wyższy niż rok i 4 lata wcześniej, gdy przyjmował wartości odpowiednio 34 i 33 organizacje. W Polsce również można było zaobserwować wzrost liczby omawianych podmiotów, przypadającej na 10 tys. ludności, w ujęciu rocznym i w odniesieniu do 2015 roku.

Tabela 6. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2015-2019 (w szt.)

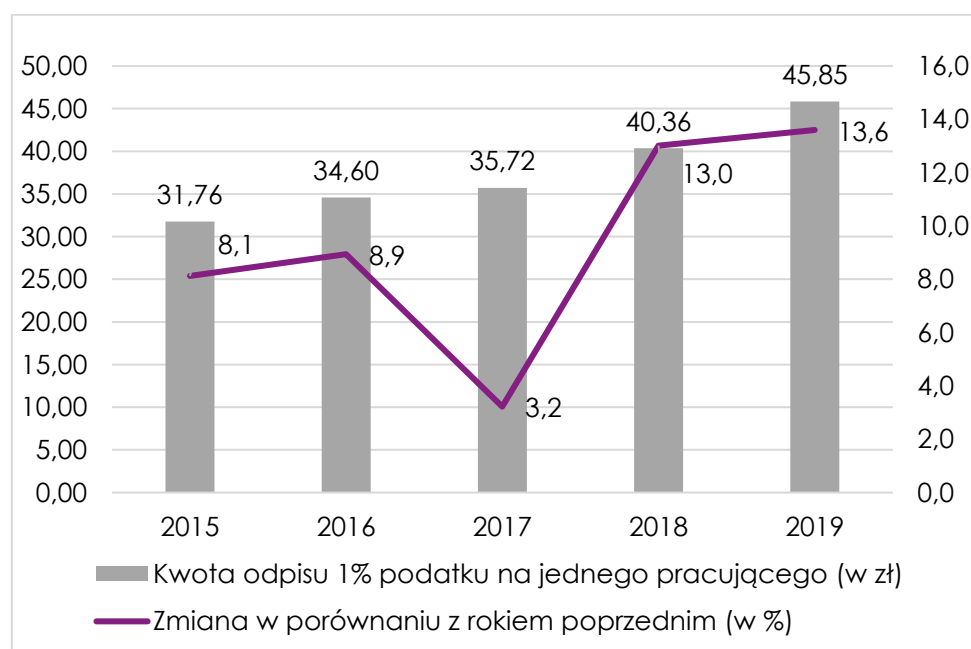
Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Dolnośląskie	39	40	42	40	42
Kujawsko-pomorskie	31	32	34	33	34
Lubelskie	35	37	38	37	38
Lubuskie	36	38	40	38	39
Łódzkie	33	35	36	34	35
Małopolskie	35	36	38	37	39
Mazowieckie	43	46	48	44	46
Opolskie	33	35	37	36	38
Podkarpackie	34	36	37	36	37

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Podlaskie	33	34	36	34	36
Pomorskie	35	37	38	35	37
Śląskie	26	27	29	27	28
Świętokrzyskie	33	34	36	35	37
Warmińsko-mazurskie	38	39	41	40	41
Wielkopolskie	36	38	40	39	40
Zachodniopomorskie	36	38	41	39	41
Polska	35	37	38	37	38
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	13	13	13	14	13
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (%)	3,1	3,0	5,9	-5,6	5,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Pod względem rozmieszczenia fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na terenie województwa, można zauważyć, że w 2019 roku w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców najczęściej było ich w mieście Białystok oraz w powiatach sejneńskim i hajnowskim, zaś najmniej – w powiecie zambrowskim.

Wykres 55. Kwota odpisu 1% podatku na jednego pracującego w latach 2015-2019 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie MF i GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Wskaźnik kwota odpisu 1% podatku na jednego pracującego wykazuje, bardzo silną korelację dodatnią (na poziomie 0,9) z dochodami mieszkańców regionu. Oznacza to, że rosnące dochody mieszkańców przekładają się na

bezpośredni wzrost zaangażowania w odpisy podatków na rzecz organizacji społecznych. Województwa Polski Wschodniej, w tym województwo podlaskie, charakteryzują się niższym, przeciętnym miesięcznym dochodem do dyspozycji na jedną osobę w gospodarstwie domowym niż przeciętnie w kraju. W roku 2019 przeciętny miesięczny dochód dyspozycyjny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie podlaskim wzrósł o 10% i wyniósł 1 703,41 zł. W 2019 roku, kwota 1% podatku należnego przekazana na rzecz organizacji pożytku publicznego (z rozliczeń za rok poprzedni) na jednego pracującego wyniosła w województwie podlaskim 45,85 zł i w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 13,6% (Wykres 55). W stosunku do roku bazowego (2017) wartość ta w regionie wzrosła o 28,4%, a w Polsce o 29,1%.

Cel operacyjny 3.3. Partnerstwa międzynarodowe i ponad regionalne

Ograniczony potencjał gospodarczy i społeczny województwa sprawiają, iż ważne jest poszukiwanie czynników rozwoju w zacieśnianiu współpracy z innymi obszarami w kraju i za granicą. Województwo podlaskie jest otwarte na współpracę, a partnerstwa mają na celu wspieranie przepływów kapitału, ludzi i idei. Na potrzeby oceny stanu realizacji celu operacyjnego, w zakresie rozwoju współpracy ponadregionalnej i międzynarodowej analizie poddano liczbę zawartych partnerstw międzynarodowych¹⁷ i ponadregionalnych¹⁸.

Tabela 7. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego, obowiązujące na dzień 31 grudnia 2020 roku (w szt.)

Wyszczególnienie	2020
Partnerstwa międzynarodowe	9
Partnerstwa ponadregionalne	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMWP. Dane według stanu na 05.02.2021 roku.

Priorytety współpracy zagranicznej województwa podlaskiego określa Uchwała Nr XXXVII/480/06 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 10 kwietnia 2006. Uchwała precyzuje cele współpracy zagranicznej regionu,

¹⁷ Partnerstwo międzynarodowe - to przedsięwzięcie realizowane na podstawie umowy/porozumienia o współpracy, zawartego między samorządem województwa podlaskiego a przynajmniej jednym podmiotem/jednostką zagraniczną (bez ograniczenia terytorialnego) w celu realizacji różnorodnych przedsięwzięć, m.in. projektu partnerskiego finansowanego np. ze środków UE, itp. Przedmiot umowy/porozumienia wpisuje się w cele Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

¹⁸ Partnerstwo ponadregionalne - to przedsięwzięcie realizowane na podstawie umowy/porozumienia o współpracy, zawartego między samorządem województwa podlaskiego a przynajmniej jedną instytucją/jednostką reprezentującą inny region Polski w celu realizacji różnorodnych przedsięwzięć, m.in. projektu partnerskiego finansowanego np. ze środków UE, itp. Przedmiot umowy/porozumienia wpisuje się w cele Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

które obejmują m. in.: rozwijanie dobrosąsiedzkich stosunków i partnerskiej współpracy z regionami państw sąsiadujących; współpracę z regionami państw Unii Europejskiej, w tym realizację wspólnych projektów finansowanych ze środków UE; wspieranie wymiany gospodarczej, społecznej, kulturalnej, turystycznej, sportowej, oświatowej i naukowej; wspieranie działań samorządów lokalnych oraz instytucji pozarządowych w nawiązywaniu współpracy międzyregionalnej; promocję regionu poza granicami kraju; utrzymywanie i rozwijanie kontaktów z Polonią. Uchwała określa geograficzne kierunki prowadzenia aktywności zewnętrznej oraz definiuje zasady udziału województwa w instytucjach i stowarzyszeniach międzynarodowych. Znajdują się w niej również zapisy dotyczące kontynuacji współdziałania w ramach już zawartych porozumień o współpracy i deklaracji partnerstwa, a także uczestnictwa w organizacjach i instytucjach międzyregionalnych.

Zgodnie z wymienionym dokumentem, województwo podlaskie w 2020 roku kontynuowało współpracę z regionami przygranicznymi Litwy i Białorusi, zwłaszcza poprzez aktywność miast, gmin i powiatów zrzeszonych w euroregionach „Niemen” i „Puszcza Białowieska”.

Obok zaangażowania w działania euroregionów, województwo podlaskie jest zaangażowane w realizację programów transgranicznych w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT) i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa perspektywy finansowej 2014-2020: Polska-Rosja, Polska-Białoruś-Ukraina, Interreg V-A Litwa-Polska oraz programów transnarodowych: Interreg Europa Środkowa, Interreg Region Morza Bałtyckiego i międzyregionalnego Interreg Europa. Samorząd województwa posiada swoich przedstawicieli w Komitetach Monitorujących transgranicznych programów współpracy EWT oraz Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa, realizowanych w okresie 2014-2020, a także w Komitecie Konsultacyjnym ds. Projektów Transnarodowych i Międzyregionalnych.

W ramach analizowanych programów, w zdecydowanej większości, partnerstwa są tworzone nie przez samorząd województwa, ale przez podmioty i organizacje regionalne, posiadające siedzibę w regionie.

Mając powyższe na uwadze, w programie **Polska- Białoruś-Ukraina 2014-2020**, w roku 2020 podpisano 7 umów o dofinansowanie tzw. mikroprojektów, w których beneficjentami wiodącymi i partnerami w projektach są podmioty z województwa podlaskiego. Łączna wartość dofinansowania w tych projektach partnerskich wyniosła ponad 344 717 euro (173 496 euro dla partnerów podlaskich). Od początku wdrażania, wartość dofinansowania pozyskana tylko dla podlaskich partnerów w tym programie wyniosła

23 962 079 Euro. Dodatkowo, dofinansowane zostaną 3 projekty z partnerami podlaskimi w **Programie Polska-Rosja**, zakontraktowane w roku 2020, o łącznej wartości dofinansowania 5 886 717 euro, z czego dofinansowanie tylko dla podlaskich partnerów w tych projektach wynosi w sumie 2 565 200 euro.

Z kolei w ramach **Programu Interreg V-A Litwa-Polska** w 2020 roku zakontraktowano 12 projektów, w których uczestniczą podmioty z województwa podlaskiego, o ogólnej wartości dofinansowania projektów partnerskich 7 320 66 euro. Od początku wdrażania programu, wartość dofinansowania przypadająca tylko na podlaskich partnerów wyniosła 19 721 406 Euro. W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego w Białymstoku funkcjonuje Regionalny Punkt Kontaktowy tego Programu. Głównym zadaniem Punktu jest wsparcie Wspólnego Sekretariatu w prowadzeniu działań komunikacyjnych min. prowadzenie konsultacji z potencjalnymi beneficjentami i doradzanie podlaskim wnioskodawcom przygotowującym wnioski aplikacyjne, udział w organizowanych wydarzeniach mających na celu promocję Programu, przygotowywanie informacji oraz jej dystrybuowanie, prowadzenie szkoleń, itp.

W związku z trwaniem okresu programowania perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027, przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego zostali włączeni w prace grup roboczych ds. programowania trzech programów współpracy transgranicznej: Zespołu Zadaniowego ds. Programowania Programu Interreg Litwa-Polska 2021-2027, Wspólnego Komitetu Programującego Programu Polska-Białoruś-Ukraina 2021-2027 oraz Wspólnego Komitetu Programującego Programu Polska-Rosja 2021-2027.

W 2020 roku, województwo podlaskie zaangażowane było w dziewięć partnerstw międzynarodowych, w tym siedem bezterminowych (Tabela 8).

Tabela 8. Partnerstwa międzynarodowe zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego, obowiązujące na dzień 31 grudnia 2020 roku

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
1.	Deklaracja intencji współpracy pomiędzy Województwem Podlaskim a Regionem Hame/Republika Finlandii	Tworzenie sprzyjających warunków dla różnych dziedzin i form współpracy.	od 19.06.2002 r. bezterminowo
2.	Porozumienie o współpracy pomiędzy Województwem Podlaskim a	Wspieranie współpracy gospodarczej, wymiany doświadczeń w zakresie turystyki, kultury oraz kształcenia zawodowego, wymiany	od 02.10.2003 r. bezterminowo

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
	Autonomiczną Prowincją Bolzano/Włochy	doświadczeń w zakresie funkcjonowania samorządów, rozwijania kontaktów i wzajemnej prezentacji dorobku artystycznego i kulturalnego regionów.	
3.	Protokół porozumienia pomiędzy Radą Generalną Saone-et-Loire a Województwem Podlaskim	Realizacja wspólnych projektów kształcenia zawodowego w zakresie turystyki jeździeckiej; promocja walorów turystyczno-przyrodniczych, gospodarka, kanalizacja oraz infrastruktura drogowa.	od 20.11.2003 r. bezterminowo
4.	Deklaracja intencji współpracy w zakresie rozwoju transgranicznych szlaków turystycznych na pograniczu polsko-białoruskim	Koordinacja i rozwój współpracy w zakresie turystyki; utworzenie i rozwój szlaków Kanał Augustowski, Puszcza Białowieska, August Velo, Białowieża Velo Działania: utworzono Grupy robocze ds. Kanału Augustowskiego i ds. rozwoju turystyki transgranicznej	od 29.09.2017 r. bezterminowo
5.	Porozumienie o współpracy międzyregionalnej pomiędzy Województwem Podlaskim a Obwodem Grodzieńskim Republiki Białorusi	Wspieranie współpracy w zakresie przemysłu, rolnictwa, wymiany handlowej i inwestycji, transportu, ochrony środowiska, innowacji i rozwoju technologicznego, ochrony zdrowia i polityki społecznej, sportu i turystyki, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, nauki, edukacji, wymiany młodzieży.	od 28.04.2017 r. bezterminowo
6.	Porozumienie o współpracy międzyregionalnej pomiędzy Województwem Podlaskim a Obwodem Brzeskim Republiki Białorusi	Wspieranie współpracy w zakresie przemysłu, rolnictwa, wymiany handlowej i inwestycji, transportu, ochrony środowiska, innowacji i rozwoju technologicznego, ochrony zdrowia i polityki społecznej, sportu i turystyki, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, nauki, edukacji, wymiany młodzieży.	od 26.04.2018 r. bezterminowo
7.	Porozumienie o współpracy pomiędzy Województwem Podlaskim a Rządem Republiki Serbskiej Bośni i Hercegowiny	Współpraca w zakresie gospodarki, kultury i edukacji, turystyki i sportu, nauki i technologii, ochrony środowiska, opieki zdrowotnej i społecznej, transportu i administracji.	od 25.09.2019 r. bezterminowo
8.	Projekt drogowy między PZDW w Białymstoku, a Przedsiębiorstwo Komunalne Projektowo-Remontowo-Budowlane	Projekt realizowany ze środków UE w ramach PWT Polska-Białoruś-Ukraina na lata 2014-2020 w celu rozwoju współpracy partnerskiej na rzecz poprawy infrastruktury transportowej w rejonie przygranicznym	2018-2021

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
	„Grodnoobłdorstoj” w Grodnie	Województwa Podlaskiego i Rejonów Grodzieńskiego oraz Brzeskiego	
9.	Projekt drogowy między Przedsiębiorstwo Dróg Autostradowych „Brestautodor”, a PZDW w Białymstoku	Projekt realizowany ze środków UE w ramach PWT Polska-Białoruś-Ukraina na lata 2014-2020 w celu rozwoju współpracy partnerskiej na rzecz poprawy infrastruktury transportowej w rejonie przygranicznym Województwa Podlaskiego i Rejonów Grodzieńskiego oraz Brzeskiego	2018-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMWP. Dane według stanu na 05.02.2021 roku.

W ramach pierwszych trzech partnerstw, w roku 2020 nie prowadzono współpracy. W przypadku współpracy w zakresie rozwoju transgranicznych szlaków turystycznych na pograniczu polsko-białoruskim odbyło się spotkanie grupy roboczej ds. rozwoju turystyki transgranicznej, podczas którego określono katalog możliwości i potrzeb, związanych z rozwojem produktu turystycznego Puszcza Białowieska. W zakresie współpracy międzyregionalnej pomiędzy Województwem Podlaskim a Obwodem Grodzieńskim Republiki Białorusi, odbyło się spotkanie w sprawie planowanych kierunków współpracy w zakresie rozwoju sieci transportowych na pograniczu polsko-białoruskim. Współpraca międzyregionalna pomiędzy Województwem Podlaskim a Obwodem Brzeskim Republiki Białorusi została zawieszona ze względu na pandemię. W 2020 roku odbyły się rozmowy Ambasador Republiki Serbskiej Bośni i Hercegowiny oraz Marszałka Województwa Podlaskiego, podczas których omówiono plany realizacji porozumienia oraz doświadczenia dotyczące sytuacji epidemicznej i gospodarczej w regionach. W przypadku realizacji projektów drogowych, których stroną reprezentującą samorząd województwa podlaskiego był Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich, w 2020 roku zorganizowano w Polsce konferencję projektową ukierunkowaną na wymianę doświadczeń w zakresie budownictwa drogowego.

Region wykazywał również aktywność w zakresie współpracy ponadregionalnej. W 2020 roku, województwo podlaskie uczestniczyło w pięciu partnerstwach ponadregionalnych (Tabela 9).

Tabela 9. Partnerstwa ponadregionalne zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego, obowiązujące na dzień 31 grudnia 2020 roku

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
1.	Porozumienie pomiędzy Województwami :	Koordinacja i wzmocnienie współpracy przedstawicielstw	02.12.2009 r. bezterminowo

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
	Podlaskim, Podkarpackim, Świętokrzyskim, Warmińsko-Mazurskim, Lubelskim w sprawie utworzenia Domu Polski Wschodniej w Brukseli.	regionalnych w Brukseli, prowadzenie wspólnych inicjatyw.	
2.	Umowa o współpracy partnerskiej na rzecz rozwoju i promocji Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo	Szlak jest produktem sieciowym i przebiega na obszarze terytorialnym pięciu województw tj. województwa świętokrzyskiego, województwa podkarpackiego, województwa lubelskiego, województwa podlaskiego i województwa warmińsko – mazurskiego. Przedmiotem umowy, podpisanej przez 5 województw i Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Świętokrzyskiego – Partner Merytoryczny, jest utrzymanie ciągłości i spójności rozwoju Szlaku Green Velo, prowadzenie spójnej i skoordynowanej promocji oraz umacnianie renomy marki Szlaku.	od 24.04.2020 r.
3.	Projekt partnerski pn. „Akademia Pomocy Społecznej” realizowany przez Województwo Podlaskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku (Lider) w partnerstwie z Województwem Warmińsko – Mazurskim – Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie (Partner)	Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Celem projektu jest pogłębienie/doskonalenie kompetencji z zakresu nowych rozwiązań organizacyjno-prawnych w pomocy społecznej przez 246 pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej z makroregionu V, który tworzą województwa: podlaskie oraz warmińsko-mazurskie.	od 01.02.2020 r. do 31.01.2022 r.
4.	Projekt partnerski pn.: „Liderzy kooperacji” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, Projekt	Celem Projektu jest wypracowanie i wdrożenie Modelu Kooperacji w Gminach Wiejskich (modelowego schematu współpracy) pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej.	od 01.04.2018 r. do 30.06.2021 r.

L.p.	Partnerstwo	Zakres	Okres obowiązywania
	<p>realizowany przez 5 Partnerów: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach oraz Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w Warszawie.</p>		
5.	<p>Umowa pomiędzy Powiatem Ostrowskim a Samorządem Województwa Podlaskiego) na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, w tym zakup materiałów niezbędnych do przeprowadzenia takich prac przy XIX-wiecznym wiatraku koźlaku i chacie młynarza, znajdujących się w Drewnowie-Ziemakach, gmina Boguty-Pianki, których właścicielem jest Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka, instytucja kultury województwa podlaskiego w związku z uzyskaniem na ten cel środków w ramach pomocy finansowej od Powiatu Ostrowskiego</p>	<p>Realizacja zadania z zakresu ochrony architektury drewnianej, mające na celu zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>Od 26.05.2020 r.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMWP. Dane według stanu na 05.02.2021 roku.

W 2020 roku, Dom Polski Wschodniej (DPW) uczestniczył w targach turystycznych Vakantiebeurs w Utrechcie (Holandia). Zorganizowano 5 spotkań z cyklu „Kawa z ekspertem”: „Europejski Zielony Ład”, „Odpowiedź budżetowa Unii Europejskiej na kryzys związany ze skutkami pandemii COVID-19”, „Deinstytucjonalizacja - doświadczenia z wdrażania funduszy UE, kryzysu koronawirusa i związane z tym wyzwania na przyszłość”, „II filar Planu Odbudowy – REACT-EU”, „Partnerstwa w programie Horyzont Europa”. DPW był również współorganizatorem wirtualnych zawodów biegowych Polish Run. Ponadto, w ramach działań monitorujących procesy legislacyjne polityk Unii Europejskiej, DPW aktywnie kolportował materiały informacyjne o charakterze prawnym: rozesłano 26 raportów oraz 10 newsletterów z zakresu polityki zdrowotnej, przemysłowej, polityki spójności, badań i innowacji oraz rolnictwa.

W ramach umowy o współpracy partnerskiej na rzecz rozwoju i promocji Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo, w 2020 roku realizowano projekt pod nazwą „Trasy Rowerowe w Polsce Wschodniej - promocja”. Partnerzy wspólnie zrealizowali budowę produktu turystycznego pod nazwą „Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo”.

W roku 2020 województwo podlaskie w partnerstwie z województwem warmińsko – mazurskim w projekcie „Akademia Pomocy Społecznej” realizowało zadanie „Działania szkoleniowe na terenie województwa podlaskiego”, w ramach którego przeprowadzono 6 jednodniowych szkoleń (48 godzin dydaktycznych) pn. „Zmiany przepisów ustawy o pomocy społecznej”. Wsparciem objęto 88 kluczowych pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej z terenu województwa podlaskiego. W roku 2020, w projekcie „Liderzy kooperacji” w ramach II Kamienia Milowego, przeprowadzono pilotaż wypracowanego Modelu Kooperacji w Gminach Wiejskich.

Również w 2020 roku, w związku z realizacją zadania z zakresu ochrony architektury drewnianej, miały miejsce czynności w zakresie prac konserwatorskich przy chacie młynarza (obiekcie zamiejscowym Muzeum Rolnictwa im. ks. K. Kluka w Ciechanowcu).

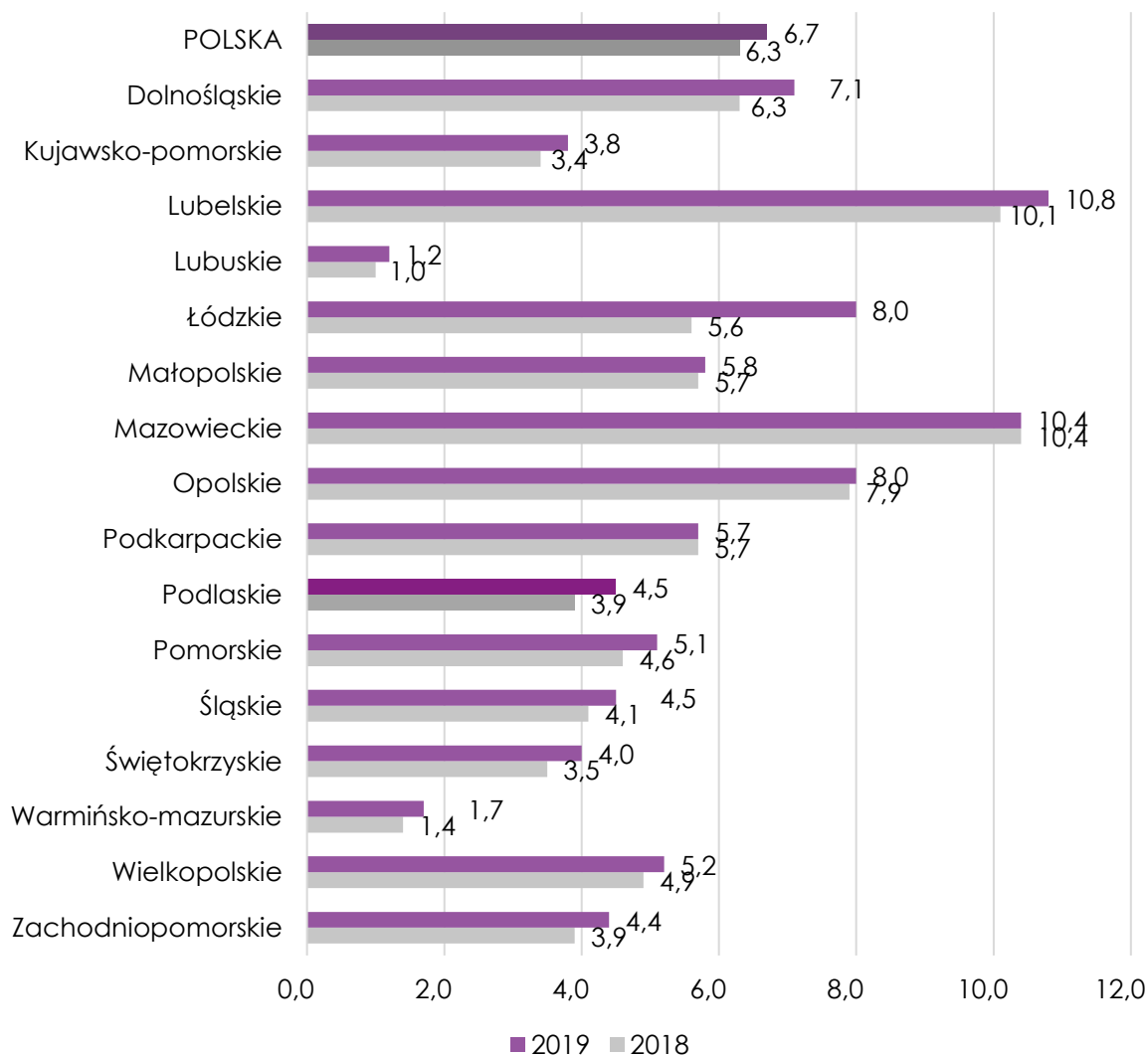
Cel operacyjny 3.4. Gościnnie region

Województwo podlaskie, w obliczu znaczącej depopulacji, stawia na zwiększenie potencjału osiedleńczego regionu, tworząc korzystne warunki życia, nauki, pracy i wypoczynku, a także inwestycji zarówno dla mieszkańców innych regionów Polski jak i imigrantów z zagranicy. Region gościnny zachęca do przyjazdów, pobytów, zarówno czasowych (np. w celach turystycznych czy edukacyjnych), jak i wiązania swojej przyszłości z danym środowiskiem regionalnym i lokalnym. Stopień realizacji wyzwań

związanych z celem, jest oceniany na podstawie analiz obejmujących obserwację zmian liczby cudzoziemców przybywających do regionu w celach zarobkowych, zdrowotnych czy edukacyjnych jak również liczby udzielonych na terenie województwa noclegów.

Wykres 56. Odsetek studentów - cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach w latach 2018-2019 (w %)

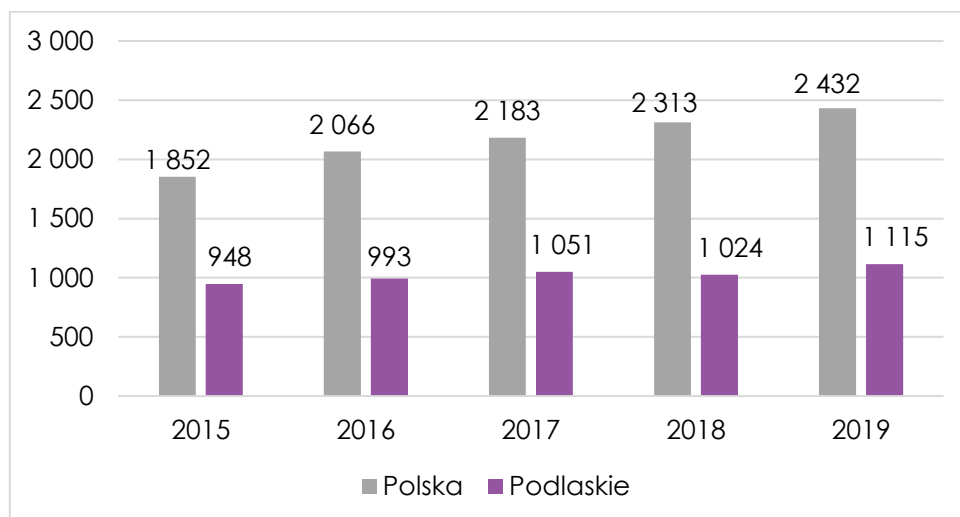

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

W roku akademickim 2018/19, na terenie województwa podlaskiego, siedzibę posiadało 16 uczelni, wśród których 5 posiadało status publicznych, a 11 niepublicznych. W omawianym roku, na uczelniach w regionie kształciło się 29,8 tys. osób (łącznie z cudzoziemcami, ale bez jednostek zamiejscowych polskich uczelni za granicą). Cudzoziemcy stanowili 4,5% studiujących w województwie (6,7% w Polsce), co sytuowało Podlaskie na 10 pozycji w kraju pod względem liczby cudzoziemców przyciąganych na podlaskie uczelnie (Wykres 56). W porównaniu do roku bazowego (2018), odsetek

studentów - cudzoziemców studiujących na uczelniach w regionie wzrósł o 0,6 p. proc., natomiast w stosunku do roku 2015, nastąpił wzrost o 2,0 p. proc. W skali kraju zaobserwowano wzrost odpowiednio o 0,4 i 2,7 p. proc.

Wykres 57. Noclegi udzielone na 1000 ludności w latach 2015-2019 (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Liczba noclegów udzielonych w województwie podlaskim na 1 000 mieszkańców kształtowała się w 2019 roku na poziomie 1 115 noclegów. W tym samym czasie, wartość dla Polski była ponad dwukrotnie wyższa i wynosiła 2 432 noclegi (Wykres 57). W porównaniu do roku poprzedniego (bazowego) wartość wskaźnika w regionie wzrosła o 8,9%, a w stosunku do 2015 roku o 17,7%. W skali kraju również odnotowano wzrost, odpowiednio o 5,1% i 31,3%. Średnia roczna dynamika wzrostu wskaźnika od 2015 roku, w regionie wynosiła 5%, natomiast dla Polski - 7%. Region zajmuje 13 pozycję wśród województw pod względem liczby noclegów udzielonych na 1 000 ludności.

Tabela 10. Liczba cudzoziemców - kuracjuszy leczonych stacjonarnie w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych w latach 2015-2019 (w os.)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie	0	9	184	343	592
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (%)	-	-	1 944,4	86,4	72,6
Polska	52 174	48 411	48 409	47 894	49 753
Udział w wartości dla Polski (%)	0,0	0,0	0,4	0,7	1,2
Pozycja w skali kraju	10	10	8	8	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Na terenie województwa podlaskiego znajdują się 3 obiekty typu szpital lub sanatorium uzdrowskie zlokalizowane w powiatach białostockim (Supraśl) i augustowskim (Augustów). W 2019 roku, z usług tych placówek skorzystało 592 cudzoziemców, podczas gdy w 2015 nie zarejestrowano żadnego (Tabela 10). W stosunku do roku bazowego (2018) nastąpił wzrost wartości wskaźnika o 72,6%. Corocznie wzrastał również udział jaki stanowili cudzoziemcy leczeni stacjonarnie w szpitalach uzdrowskich i sanatoriach uzdrowskich w regionie, w stosunku do ogólnej liczby w Polsce, w 2019 roku wynosił on 1,2%, co daje 7. pozycję w kraju. Gdyby jednak odnieść liczbę kuracjuszy z zagranicy do liczby placówek w województwie, Podlaskie znalazłoby się na 3. miejscu w rankingu.

W latach 2015–2019 można zaobserwować znaczny wzrost liczby cudzoziemców przyjeżdżających do Polski, w tym również do województwa podlaskiego, w celu podjęcia zatrudnienia. Osoby wyjeżdżające z regionu to przede wszystkim osoby młode. Znaczący odpływ kapitału ludzkiego w wieku produkcyjnym, znacznie utrudnia pracodawcom znalezienie na rynku pracy pracownika o odpowiednich kwalifikacjach i kompetencjach zawodowych. Dlatego, istotne może okazać się uzupełnianie braków kadrowych cudzoziemcami migrującymi do regionu w celach zarobkowych.

Problematykę pobytu i zatrudniania cudzoziemców na terenie Polski reguluje szereg aktów prawnych.¹⁹ Zgodnie z przepisami, podstawowym dokumentem, umożliwiającym podjęcie zatrudnienia przez cudzoziemca jest „zezwolenie na pracę”, o które występuje pracodawca do właściwego wojewody. Dokument ten uprawnia do wykonywania pracy, co do zasady, przez okres nie dłuższy niż 3 lata, przy czym, w sytuacji kiedy cudzoziemiec pełni określoną funkcję w zarządzie osoby prawnej, zatrudniającej powyżej 25 osób, zezwolenie to może zostać wydane na okres aż 5 lat.

Inną, dopuszczoną przez przepisy prawa, formą, są tzw. „oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi”. Możliwość zastosowania tego rozwiązania dotyczy zatrudniania obywateli sześciu krajów, tj. Armenii, Gruzji, Białorusi, Mołdawii, Ukrainy i Rosji. Oświadczenie to, składane jest u właściwego ze względu na siedzibę przedsiębiorstwa starosty, w imieniu którego, zadania w zakresie przyjmowania oświadczeń wykonuje jednostka organizacyjna powiatu, jaką jest powiatowy urząd pracy Oświadczenie

---

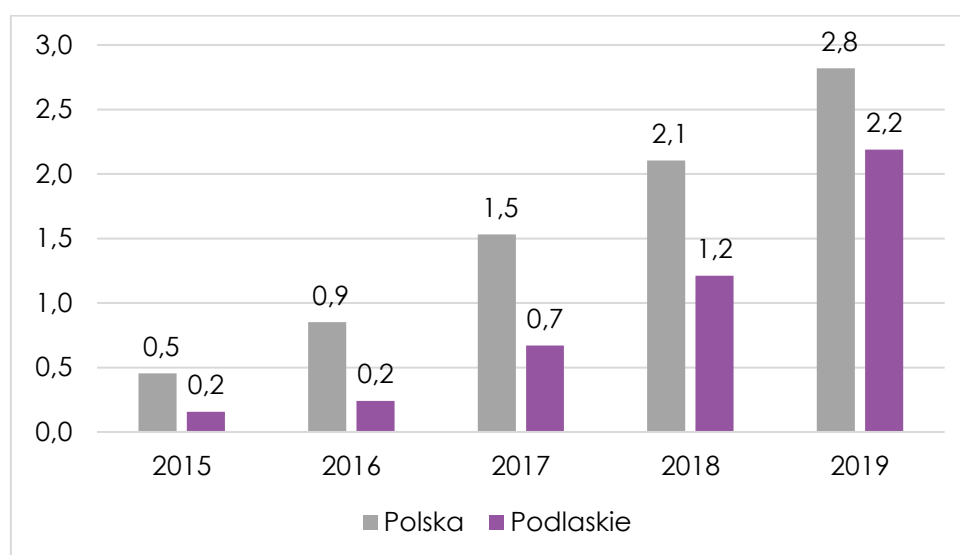
¹⁹ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach; ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy; ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; ustawa z dnia 14 lipca 2006 roku o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin; ustawa z dnia 15 czerwca 2012 roku o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Polski.

uprawnia do pracy przez maksymalnie 6 miesięcy w okresie kolejnych 12 miesięcy i nie wiąże się z koniecznością pozyskania „zezwolenia na pracę”.

Kolejną formą, jest wykorzystywane przy tzw. pracach sezonowych. „zezwolenie na pracę sezonową”. O tego typu zezwolenie występuje pracodawca do właściwego starosty powiatu (zadanie to w imieniu starosty realizuje jednostka organizacyjna powiatu, jaką jest powiatowy urząd pracy). Dokument ten uprawnia do wykonywania pracy w okresie do 9 miesięcy, w roku kalendarzowym, ale jedynie w takich sektorach jak: rolnictwo, ogrodnictwo i turystyka. To rozwiązanie, dotyczące zatrudniania cudzoziemców w Polsce, obowiązuje od 1 stycznia 2018 roku na podstawie wprowadzonych zmian do ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

W 2019 roku, wojewoda podlaski wydał 9 796 zezwoleń na pracę, co w porównaniu do 2015 roku oznacza wzrost o 1 424%. W latach 2015-2019 wojewoda podlaski wydał ogółem 19 687 zezwoleń na pracę, z tego aż 50% wszystkich decyzji to decyzje wydane w 2019 roku, a 27% w 2018 roku. Powyższe dane pokazują, że to właśnie w latach 2018-2019 nastąpił gwałtowny wzrost liczby składanych wniosków i tym samym liczby wydanych decyzji, dotyczących zezwolenia na pracę. Pod względem rocznej dynamiki wzrostu wartości wskaźnika region zajął w 2019 roku pierwszą pozycję w kraju (wzrost o 83,5% w porównaniu z 2018 rokiem). Zezwolenia na pracę wydawane cudzoziemcom w województwie podlaskim stanowiły, w latach 2015-2019 odpowiednio od 1% do 2,2% wszystkich zezwoleń wydawanych w Polsce, zatem i pod tym względem odnotowano w regionie znaczący wzrost.

Wykres 58. Liczba wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemcom w stosunku do liczby pracujących w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 20.01.2021 roku.

Dokonując analizy liczby wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemcom, w stosunku do liczby pracujących, zarówno w skali województwa jak i kraju widoczny jest silny trend wzrostowy (Wykres 58). Wartość wskaźnika w 2019 roku w porównaniu z rokiem bazowym (2017) wzrosła ponad trzykrotnie. W stosunku do 2018 roku liczba wydanych pozwoleń w stosunku do liczby pracujących wzrosła o 1 p. proc. Województwo podlaskie w 2019 roku zajęło 12 pozycję w kraju pod względem wartości tego wskaźnika.

W latach 2018-2019 w województwie podlaskim pracodawcy złożyli odpowiednio 28 081 oraz 34 598 oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi. Dodatkowo w związku ze zmianą formy ewidencjonowania wydano odpowiednio 1 690 oraz 1 932 zezwoleń na pracę sezonową (do roku 2018 obie formy zatrudnienia były wykazywane łącznie w ramach oświadczenia o powierzeniu pracy).

Analiza pięciu ostatnich lat pokazuje, iż liczba oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, wzrosła niemal pięciokrotnie (wzrost o 27,5 tys.), natomiast odnosząc się do roku bazowego (2017), kiedy złożono 19 282 oświadczenia, nastąpił prawie dwukrotny wzrost (o 15,3 tys.).

W województwie, najwięcej oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi, w latach 2015-2019 wpłynęło do Powiatowych Urzędów Pracy w Zambrowie, Suwałkach i Białymstoku. Z tego rozwiązania, dającego możliwość szybkiego zatrudnienia obywatela jednego z sześciu krajów, tj.: Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji lub Ukrainy, najrzadziej korzystali pracodawcy z powiatów kolneńskiego, siemiatyckiego i monieckiego. Zapotrzebowanie na pracowników – cudzoziemców w regionie jest duże, przy czym, ma miejsce koncentracja tego zapotrzebowania na terenie Suwałk i powiatu suwalskiego, ze względu na powstanie w ostatnim czasie nowych zakładów pracy właśnie w tej części województwa, a także w Białymstoku i okolicach²⁰. Na szczególną uwagę zasługuje również powiat zambrowski, ale także powiat łomżyński i miasto Łomża, gdzie w ostatnich latach miał miejsce znaczny wzrost liczby składanych oświadczeń przez lokalnych pracodawców.

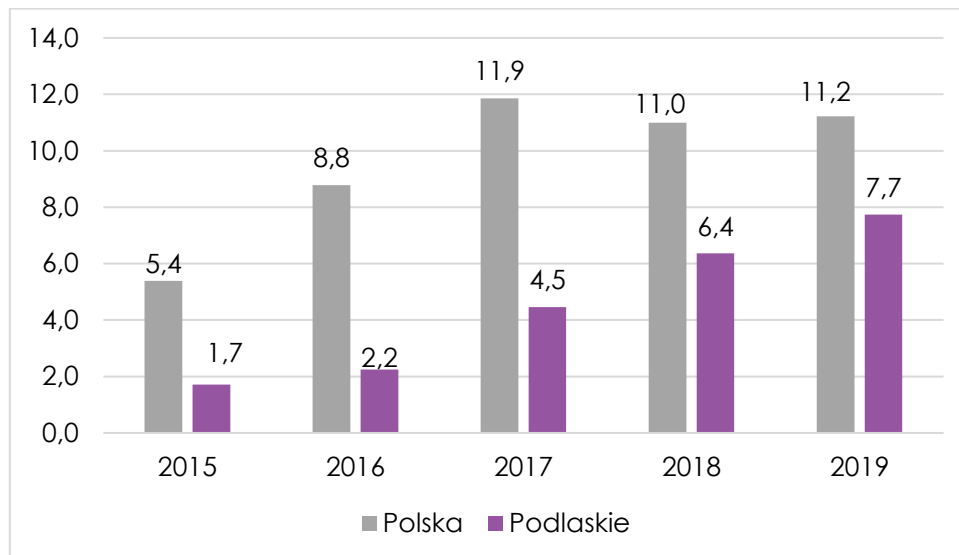
W analizowanym okresie, tj. w latach 2015-2019, obywatele Ukrainy i Białorusi stanowili najliczniejszą grupę cudzoziemców, w stosunku, do których zastosowano oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy (w roku 2015 był to odpowiednio udział 94% i 5%, a w 2019 roku: 75% i 22%), przy czym w porównaniu do roku 2015 – w 2019 roku, liczba oświadczeń dotycząca Białorusinów wzrosła ponad dwudziestokrotnie, natomiast liczba oświadczeń dotycząca Ukraińców wzrosła w analogicznym okresie prawie czterokrotnie.

---

²⁰ *Cudzoziemcy na krajowym rynku pracy w ujęciu regionalnym – raport z badań (2018)*, Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS, Warszawa.

Jednakże to właśnie obywatele Ukrainy stanowią w naszym regionie najliczniejszą grupę cudzoziemców objętych omawianą procedurą.

Wykres 59. Liczba wydanych oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi w stosunku do liczby pracujących w latach 2015-2019 (w %)*

* Na potrzeby ciągłości wskaźnika do liczby oświadczeń w 2018 i 2017 roku została dodana liczba pozwoleń na pracę sezonową, gdyż analizując dane dotyczące oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, których rejestracja z końcem 2017 roku została zakończona, z danymi dotyczącymi oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi, obowiązującymi od 1.01.2018 roku, należy mieć na uwadze, że od 2018 roku zmienił się zakres danych dot. oświadczeń – obecnie dotyczą tylko prac nie-sezonowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 20.01.2021 roku.

Dokonując analizy liczby wydanych oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi²¹ w stosunku do liczby pracujących, w skali województwa widoczny jest silny trend wzrostowy, mimo wahań trendu w skali kraju (Wykres 59). Wartość wskaźnika w 2019 roku w porównaniu z rokiem bazowym 2017 wzrosła o 3,3 p. proc., podczas gdy w Polsce odnotowano spadek wartości wskaźnika o 0,6 p. proc. W stosunku do roku 2015 liczba wydanych oświadczeń, w stosunku do liczby pracujących wzrosła o 6 p. proc. Podlaskie w 2019 roku zajęło 11 pozycję w kraju pod względem wartości tego wskaźnika.

²¹ Wartość wskaźnika liczba wydanych oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi obejmuje również dane o liczbie zezwoleń na pracę sezonową, wyodrębnionych statystycznie od stycznia 2018 roku.

3. Obszary strategicznej interwencji

Obszarem strategicznej interwencji (OSI), zgodnie z definicją zawartą w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, jest wskazany w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, które decydują o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych. Do obszarów strategicznej interwencji kierowana jest interwencja publiczna, która łączy inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności inwestycje gospodarcze i w zasoby ludzkie z rozwiązaniami regulacyjnymi.²²

Samorząd województwa – zgodnie z identyfikowanymi potrzebami – może na poziomie regionalnym wyznaczać własne obszary strategicznej interwencji wykraczające poza zakres OSI określony w KSRR:

1. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
2. Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
3. Wschodnia Polska oraz Śląsk.

Na poziomie regionalnym, w odniesieniu do dwóch pierwszych OSI, samorząd województwa jest zobowiązany zaprogramować wsparcie komplementarne, w stosunku do krajowych strategii rozwoju.²³

Obszarami strategicznej interwencji określonymi na podstawie zidentyfikowanych potencjałów i problemów rozwojowych oraz dotychczasowego doświadczenia regionu, które zostały wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP 2030), są:²⁴

1. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
2. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją;
3. Subregionalne ośrodki wzrostu;
4. Białystok i jego obszar funkcjonalny;
5. Miasta powiatowe;
6. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Zgodnie z założeniami systemu monitorowania Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego monitorowanie obszarów strategicznej interwencji odbywa się w cyklu trzyletnim, w ramach Raportu o Stanie Województwa.

---

²² Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, Warszawa, wrzesień 2019 rok, s. 117.

²³ Tamże, s. 49.

²⁴ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, Załącznik do Uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 roku, s. 53-60.

3.1. Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Miastami średnimi tracącym funkcje społeczno-gospodarcze są miasta powyżej 20 tys. mieszkańców (z wyłączeniem miast wojewódzkich) oraz mniejsze, z liczbą ludności pomiędzy 15-20 tys. mieszkańców, które są „stolicami” powiatów, w których występuje utrata gospodarczych funkcji kontrolnych, przemysłowych, turystycznych, handlowych, kultury; niska dostępność do szkolnictwa wyższego oraz zagrożenie depopulacją. W województwie podlaskim, do takich miast należą: Hajnówka, Zambrów, Augustów, Łomża, Grajewo, Sokółka oraz Bielsk Podlaski.²⁵

Wskazane miasta charakteryzują się zróżnicowanym stopniem nasilenia problemów społeczno-gospodarczych oraz różnymi wskaźnikami utraty funkcji. Cele działań przeciwdziałających utracie funkcji, ukierunkowane zostały na odbudowę bazy gospodarczej tych miast oraz wzmocnienie ich roli, jako centrów aktywności społecznej i gospodarczej, pobudzenie rozwoju przedsiębiorczości, rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego, aktywizację lokalnej społeczności, zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej oraz przyciągnięcie zewnętrznych zasobów ludzkich.²⁶

Osiągnięcie wyżej wskazanych celów pozwoli na zredukowanie występujących w miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze problemów społeczno-gospodarczych.

Monitorowaniu powyższych założeń służy analiza następujących wskaźników:

1. Saldo migracji na pobyt stały, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym;
2. Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych;
3. Różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON.

Analiza pierwszego ze wskaźników monitorowania, wskazuje na występowanie ujemnego salda migracji na pobyt stały, we wszystkich podlaskich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Ujemne saldo migracji, utrzymuje się stale od 2015 roku. W żadnym, z siedmiu analizowanych miast nie odnotowano dodatniej wartości salda migracji na pobyt stały. Oznacza to, że w każdym roku więcej mieszkańców danych miast wyjeżdża do innych gmin w kraju lub za granicę niż osiedla się na stałe. Taka tendencja utrzymuje się w całym województwie podlaskim, a nie tylko w przedmiotowej kategorii OSI.

---

²⁵ Tamże, s. 53.

²⁶ Tamże, s. 53-54.

Tabela 11. Saldo migracji na pobyt stały, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w latach 2015-2019 (w os.)

Wyszczególnienie	2015*	2016	2017	2018	2019
Polska	-7 123	1 505	1 436	3 612	6 183
Podlaskie	-1 768	-1 287	-1 701	-2 014	-2 032
Augustów	-41	-37	-70	-36	-66
Bielsk Podlaski	-214	-243	-189	-190	-148
Grajewo	-112	-84	-117	-105	-62
Hajnówka	-100	-74	-131	-116	-93
Łomża	-75	-23	-34	-215	-288
Sokółka	-97	-132	-118	-92	-64
Zambrów	-100	-72	-89	-75	-143

* Wartość dla 2015 roku obliczona jako średnia z lat 2014 i 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

W czterech, spośród siedmiu wskazanych miast, odnotowano poprawę wartości wskaźnika w 2019 roku, w odniesieniu do wartości z roku poprzedniego. Poprawę wartości wskaźnika zaobserwowano w Bielsku Podlaskim, Grajewie, Hajnówce oraz Sokółce. Obserwacja jest zgodna z przyjętą tendencją zmian analizowanego wskaźnika. Należy jednak zauważyć, że na przestrzeni lat, wartości analizowanego wskaźnika pogarszały się również w tych miastach, w których w 2019 roku odnotowano poprawę. Analogicznie, w miastach, w których odnotowano spadek wartości względem 2018 roku, tj. w Augustowie, Łomży oraz Zambrowie, w latach poprzednich odnotowywano poprawę (Tabela 11).

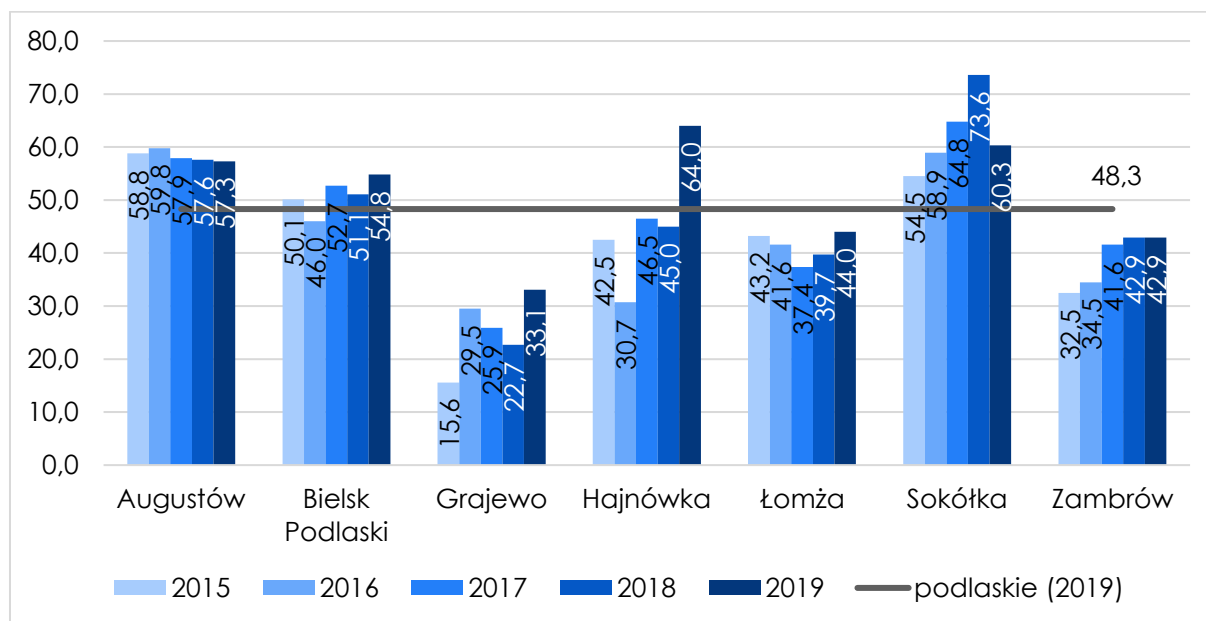
Po uwzględnieniu w analizach liczby mieszkańców podlaskich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, najłabiej pod względem salda migracji na pobyt stały w 2019 roku wypada Zambrów. W mieście tym, do innej miejscowości w kraju lub za granicę, na każde 1 000 mieszkańców wyjeżdżało 6,5 osoby. Na kolejnym miejscu znalazł się Bielsk Podlaski z saldem migracji na poziomie -5,9 osób na 1 000 mieszkańców. Jeden z wyższych poziomów salda migracji na pobyt stały, w analizowanym okresie, odnotowywano w Hajnówce. Od 2017 roku obserwowany jest pozytywny trend zmniejszania się różnicy pomiędzy liczbą osób wyjeżdżających a przyjeżdżających do miasta. W 2019 roku saldo wyniosło -4,5 osób na 1 000 mieszkańców. Względnie, najlepszą sytuację odnotowano w Augustowie oraz Grajewie, w których wskaźnik wynosił odpowiednio -2,2 i -2,8 osoby na 1 000 mieszkańców. Wartości odnotowane we wszystkich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze w regionie były gorsze od obserwowanych w skali całego województwa, w którym saldo migracji wewnętrznych i

zagranicznych na pobyt stały na każde 1 000 mieszkańców w 2019 roku wyniosło -1,7.

W poszczególnych latach, saldo migracji we wszystkich monitorowanych miastach ulegało wahaniom, należy jednak zwrócić uwagę na gwałtowny wzrost liczby migrujących z Łomży, w której z około 30 w 2017 roku, liczba migrujących wzrosła do niemal 300 osób w 2019 roku.

Ujemne saldo na pobyt stały, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym przyczynia się do pogłębiania się negatywnego w skutkach zjawiska depopulacji.

Wykres 60. Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 01.02.2021 roku.

W podlaskich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze obserwowane są różne wartości udziału absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników, w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych²⁷.

W 2019 roku, w czterech miastach (Augustów, Bielsk Podlaski, Hajnówka oraz Sokółka) wartości wskaźnika przekroczyły wartość dla województwa

²⁷ Nazwa wskaźnika zgodnie ze wskaźnikiem prezentowanym w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Od roku szkolnego 2017/2018 obowiązuje nowy ustrój szkolny, wprowadzony ustawą z dnia 14 grudnia 2016 roku, zgodnie, z którym zlikwidowano gimnazja, powrócono do 8-letniej szkoły podstawowej, a zasadnicze szkoły zawodowe zastąpiono szkołami branżowymi. Wydłużeniu uległ również cykl kształcenia w liceach ogólnokształcących z trzech do czterech lat oraz w technikach z czterech do pięciu lat.

podlaskiego. W regionie ponad 48% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych stanowili absolwenci techników oraz szkół branżowych. W wymienionych miastach, udział absolwentów szkół zawodowych jest niezwykle wysoki. Około 60% absolwentów wywodzi się ze szkół zawodowych. Wpływ na wartość wskaźnika może mieć wiele czynników (np. dostępność szkół, atrakcyjność kierunków), poziom zainteresowania uczestnictwem w kształceniu zawodowym, w przedmiotowych miastach, jest jednakże bardzo wysoki (Wykres 60).

Relatywnie najniższy udział absolwentów techników i zasadniczych szkół zawodowych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych odnotowano w Grajewie. W latach 2015-2019 wskaźnik nie przekroczył 33%, odnotowując jednocześnie znaczny wzrost – o 10,4 p. proc. w 2019 roku, względem roku poprzedniego i obserwowana wartość jest stosunkowo niska w odniesieniu do wartości w regionie.

Zmiany w zakresie wskaźnika, zgodnie z założeniami SRWP 2030, tj. wzrost, odnotowano w czterech miastach: Bielsku Podlaskim, Grajewie, Hajnówce oraz Łomży. W Augustowie oraz Sokółce nastąpił spadek, zaś w Zambrowie nie odnotowano zmiany udziału absolwentów szkół zawodowych, w liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych.

Tabela 12. Różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2015-2019 (w szt.)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Podlaskie	1 273	956	1 582	2 296	3 101
Polska	67 615	55 301	74 310	61 011	152 040
Augustów	-15	7	28	40	45
Bielsk Podlaski	12	11	46	73	81
Grajewo	47	16	12	30	75
Hajnówka	-22	-29	10	5	38
Łomża	18	31	34	53	151
Sokółka	20	-11	38	24	31
Zambrów	-7	40	13	25	60

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Od 2017 roku we wszystkich regionalnych miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze odnotowano dodatnią różnicę pomiędzy liczbą nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych w rejestrze REGON, podmiotów gospodarki narodowej. W każdym z miast w 2019 roku odnotowano również wzrost wartości wskaźnika, zgodnie z założoną tendencją zmian, w porównaniu z wartością z 2018 roku. W Bielsku Podlaskim, Grajewie oraz Łomży

od 2015 roku obserwowana jest występująca systematycznie nadwyżka liczby nowo powstałych przedsiębiorstw nad liczbą przedsiębiorstw, które zakończyły swoją działalność. W pozostałych miastach odnotowywane były również ujemne wartości, które mogą świadczyć o niezbyt stabilnym rozwoju przedsiębiorczości (Tabela 12).

W wartościach bezwzględnych najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Łomży. W 2019 roku różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON wyniosła 151 podmiotów. W porównaniu do roku poprzedniego nastąpił blisko 3-krotny wzrost. Drugą pozycję pod względem wskaźnika zajmują Bielsk Podlaski, w którym w 2019 roku saldo liczby nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych wyniosło 81 podmiotów (o 8 więcej niż w roku poprzednim). Miasta te są jednak relatywnie większe, zarówno pod względem liczby ludności, jak i liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, od pozostałych miast.

Uwzględniając liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON, w 2019 roku najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Bielsku Podlaskim w której różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej stanowiła 3,35% wszystkich podmiotów gospodarczych z tego miasta. Porównując, w skali całego województwa podlaskiego różnica pomiędzy liczbą nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych wyniosła 2,94%. Oprócz Bielska Podlaskiego wyższy poziom rozwoju niż w województwie podlaskim odnotowano w Grajewie (3,82%) oraz Zambrowie (2,98%). Pozostałe miasta w analizowanym roku nie osiągnęły przeciętnej wartości w regionie.

3.2. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Obszarami zagrożonymi trwałą marginalizacją określa się skupiska gmin wiejskich oraz powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, które są zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych.²⁸

Występowanie problemów społecznych i ekonomicznych stwierdzono łącznie w 54 gminach województwa podlaskiego. Obszary zagrożone trwałą

---

²⁸ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, op. cit., s. 117.

marginalizacją podzielono na trzy kategorie, ze względu na rodzaj kumulujących się problemów:²⁹

1. Kumulacja problemów społeczno-ekonomicznych: Bargłów Kościelny, Dziadkowice, Grabowo, Grajewo, Grodzisk, Jasionówka, Jaświły, Klukowo, Kolno, Krasnopol, Lipsk, Milejczyce, Nowy Dwór, Nurzec-Stacja, Przerośl, Radziłów, Rajgród, Rutki, Suchowola, Szczuczyn, Sztabin, Trzcienne, Turośl, Wąsosz, Zbójna.
2. Kumulacja problemów ekonomicznych: Augustów, Giby, Jedwabne, Knyszyn, Mały Płock, Poświętne, Przytuły, Stawiski, Wizna.
3. Kumulacja problemów społecznych: Boćki, Brańsk, Dąbrowa Białostocka, Drohiczyn, Dubicze Cerkiewne, Filipów, Goniądz, Janów, Korycin, Miastkowo, Narew, Perlejewo, Puńsk, Rudka, Rutka-Tartak, Sejny, Sidra, Siemiatycze, Szypliszki, Wyszki.

Realizowane, na terenach zagrożonych trwałą marginalizacją, działania muszą być ukierunkowane na osiągnięcie określonych celów, do których należy rozwój lokalnych przedsiębiorstw, wzrost liczby miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców oraz wzrost bazy dochodowej samorządów terytorialnych. Założenia wsparcia kierowanego do tych obszarów dotyczy lokalnej przedsiębiorczości, w tym szczególnie nastawionej na rozwój ekologicznych form produkcji rolniczej i rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości, a także produktów turystycznych. Obszary zmarginalizowane często spotykają się z wykluczeniem w zakresie dostępu m.in. do usług publicznych. Podejmowanie działania skupiają się, więc na zmniejszeniu peryferyjności tych obszarów, poprzez poprawę dostępności do lokalnych i regionalnych ośrodków rozwoju oraz inwestycje w niezbędną infrastrukturę, a także poprawie jakości funkcjonowania instytucji publicznych.

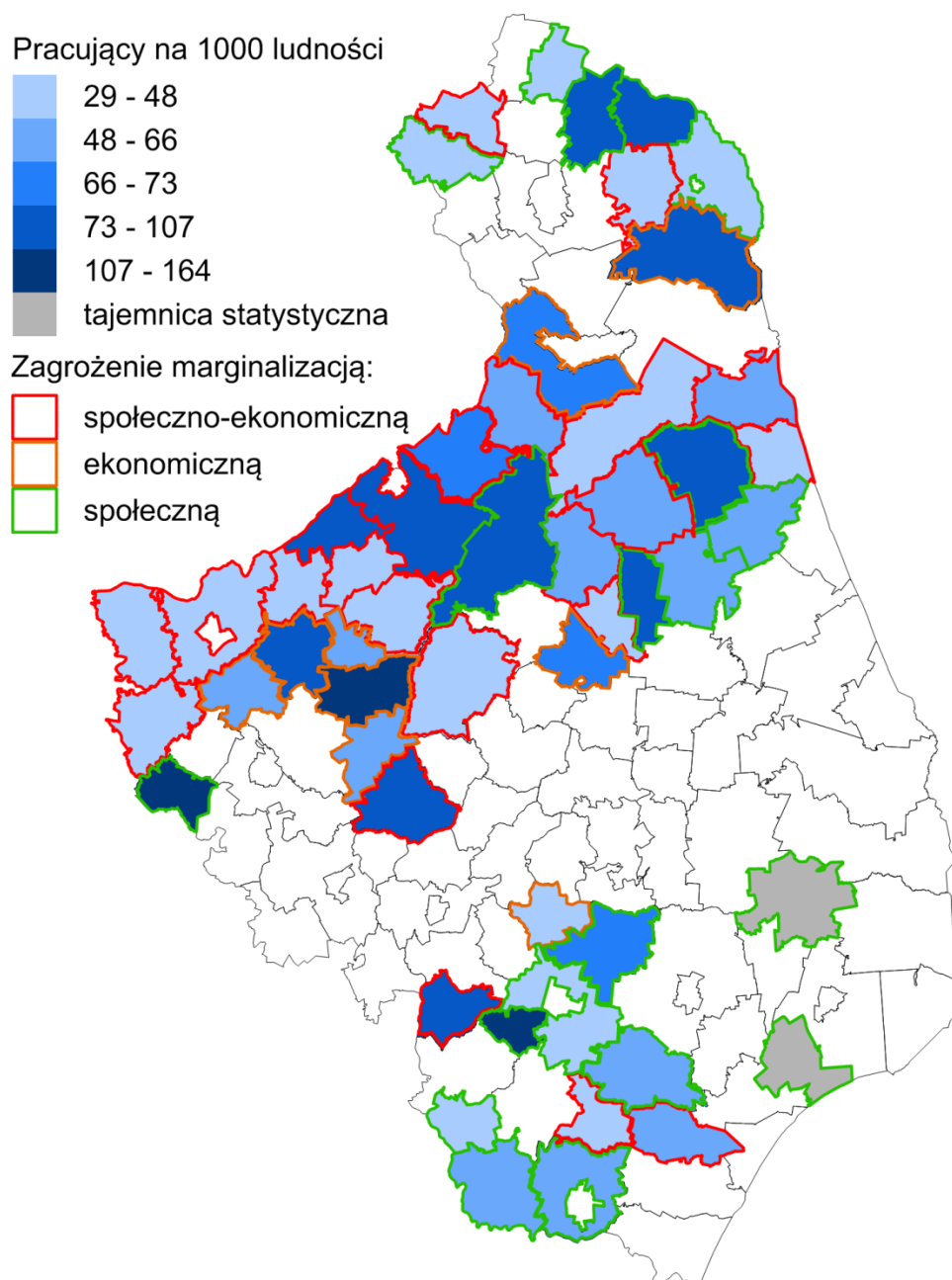
Postęp w realizacji powyższych założeń monitorowany będzie przy wykorzystaniu następujących wskaźników:

1. Pracujący na 1 000 ludności;
2. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca;
3. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego (poniżej progu dochodowego).

---

²⁹ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, op. cit., s. 54-55.

Mapa 12. Pracujący na 1 000 ludności w 2019 roku*

* przedziały domknięte lewostronnie

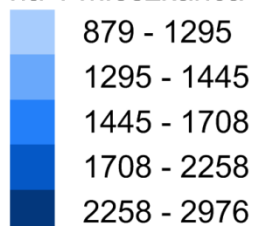
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Zarówno w skali województwa podlaskiego, jak i całego kraju liczba osób pracujących na 1 000 mieszkańców od 2015 roku systematycznie rośnie. W regionie w 2019 roku na każde 1 000 mieszkańców pracowało 201 osób, zaś w 2015 roku było to 181 osób. Wzrost wskaźnika jest zgodny z założeniami SRWP 2030. Nie występuje on jednak we wszystkich gminach, w których stwierdzono występowanie problemów społecznych i ekonomicznych. W porównaniu z rokiem poprzednim, w 2019 roku, przyrost wartości wskaźnika odnotowano łącznie w 28 gminach, spadek – w 22 gminach, natomiast w 2 nie stwierdzono

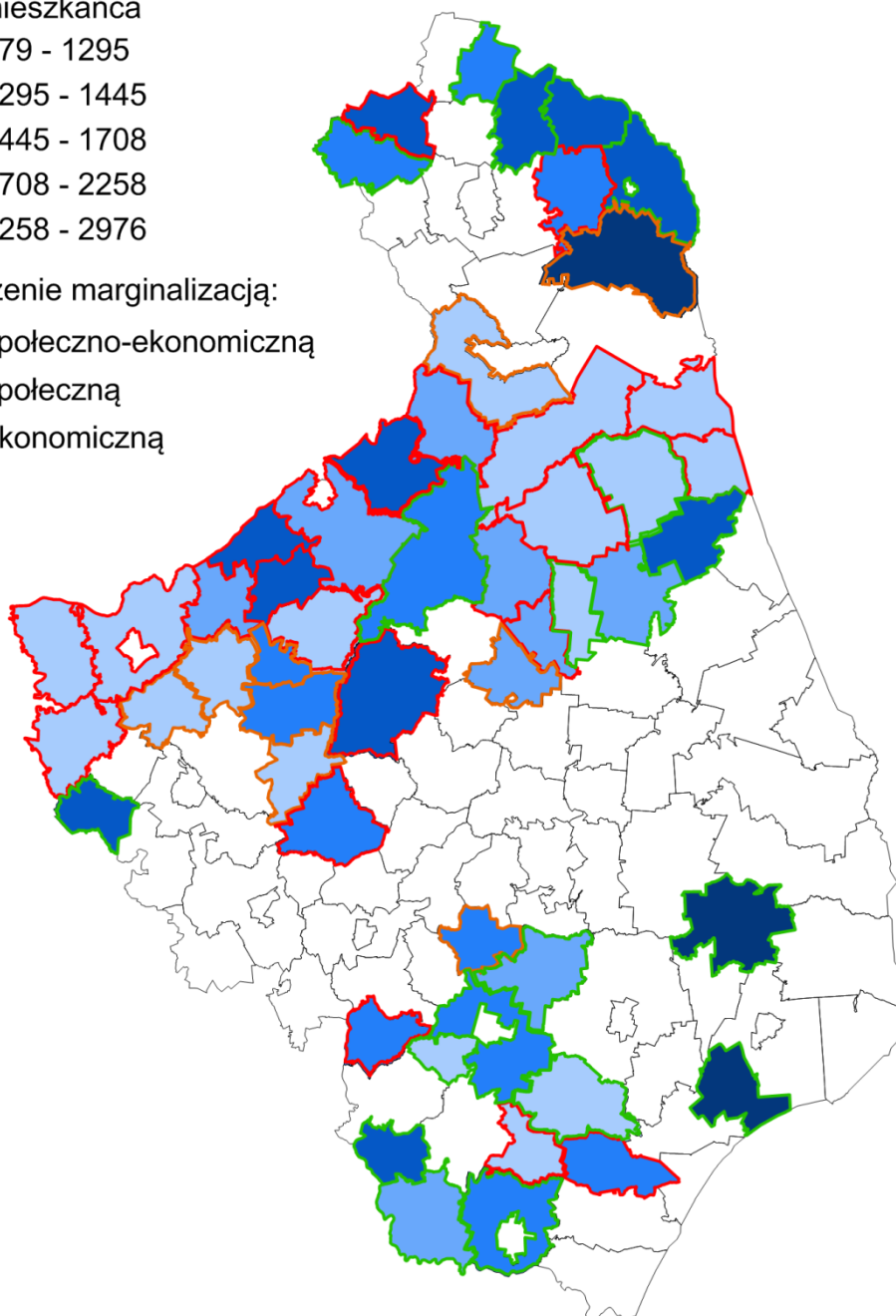
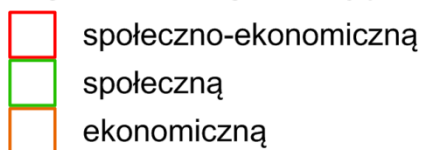
zmiany liczby pracujących w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców. Dodatkowo w przypadku dwóch gmin: Narwi oraz Dubicz Cerkiewnych dane dotyczące liczby pracujących objęte są tajemnicą statystyczną. W żadnej z gmin zagrożonych trwałą marginalizacją liczba pracujących na 1 000 mieszkańców nie przekroczyła wartości dla województwa podlaskiego, co uwypukla występowanie na tych obszarach problemów społecznych i ekonomicznych. Gminami o najwyższej liczbie osób pracujących na 1 000 mieszkańców w 2019 roku były gminy: Jedwabne (163 osoby), Miastkowo (128 osób) oraz Rudka (126 osób). Natomiast najniższe wartości wskaźnika odnotowano w gminie Poświętne (29 osób) oraz Nowy Dwór (31 osób). Od 2015 systematyczny wzrost wartości wskaźnika (lub utrzymanie wartości z roku poprzedniego) wystąpił w następujących gminach: Boćki, Dąbrowa Białostocka, Grodzisk, Jaświły, Jedwabne, Kolno, Klukowo oraz Siemiatycze. W pozostałych gminach, w zakresie wartości wskaźnika, występowały wahania. W żadnej z gmin, w latach 2015-2020, nie wystąpił ciągły spadek liczby osób pracujących na 1 000 mieszkańców. Zmiany w zakresie wartości wskaźnika nie są związane w rodzajem problemów występujących w poszczególnych gminach. Występowanie w gminie jednego typu problemu (społeczny, ekonomiczny, społeczno-ekonomiczny) nie determinuje kierunku zmian liczby osób pracujących na 1 000 mieszkańców. W gminach zakwalifikowanych do obszarów o określonych problemach, występują zarówno spadki jak i wzrosty wartości (Mapa 12).

Mapa 13. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 roku*

Dochody własne budżetów gmin
na 1 mieszkańca

Zagrożenie marginalizacją:

* przedziały domknięte lewostronnie

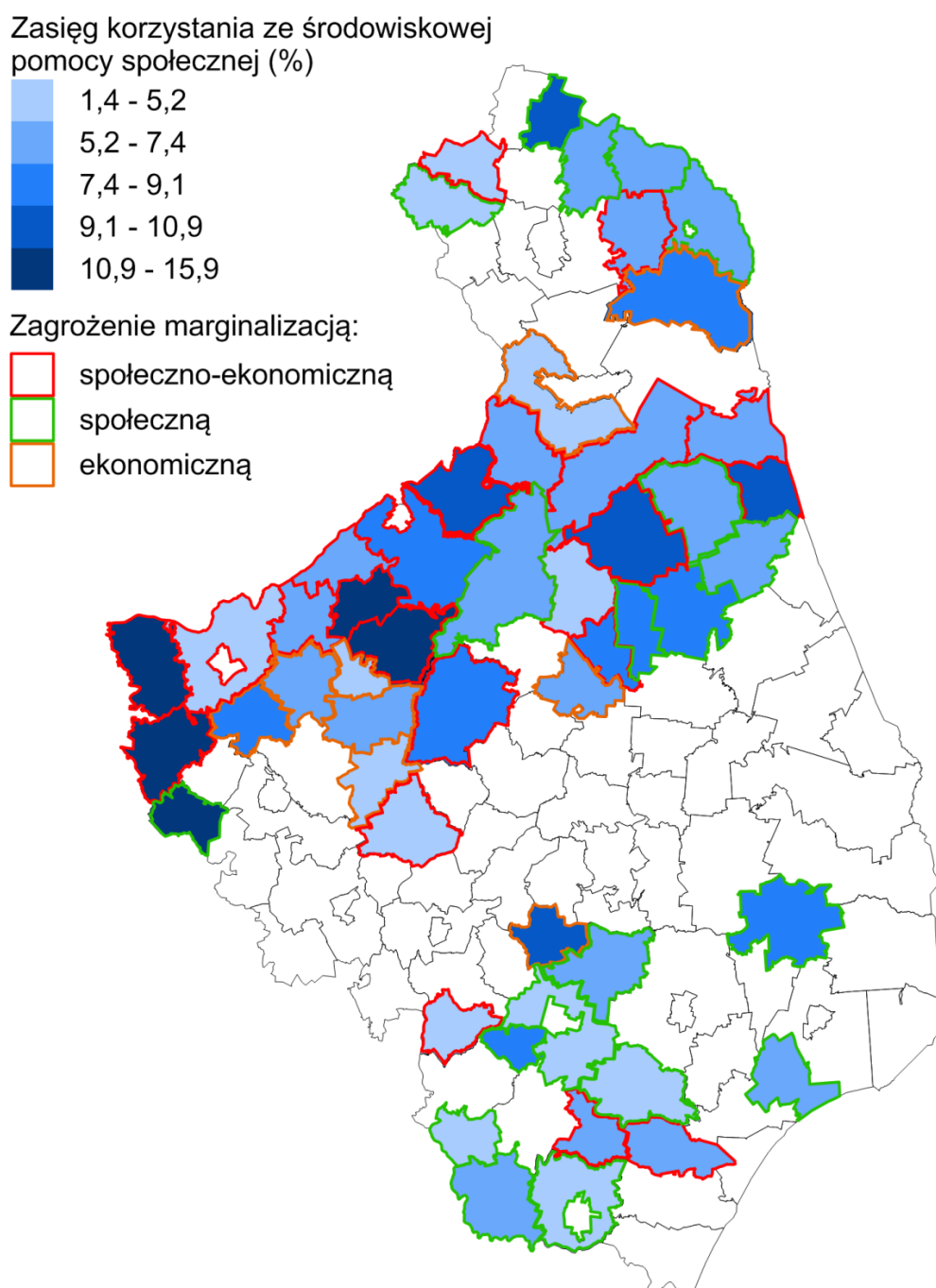
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Dochody własne budżetów gmin i miast na prawach powiatu na jednego mieszkańca zarówno w województwie podlaskim, jak i w kraju systematycznie rosną. W 2019 roku, dochód gmin na jednego mieszkańca regionu wyniósł ponad 2 539 zł, zaś w skali kraju – ponad 2 959 zł. Dodatkowo, w województwie podlaskim dochody gmin rosną szybciej niż w skali całego kraju. W porównaniu do 2015 roku dochody własne gmin na jednego

mieszkańca w województwie podlaskim wzrosły o 37,4%, a w odniesieniu do roku poprzedniego – o 14,7%. W skali kraju wzrosty wynosiły odpowiednio 28,8% oraz 8,3%. Zwiększanie dochodów własnych gmin jest niezbędne do ich rozwoju, szczególnie gmin, które dotknięte są występowaniem problemów społecznych i ekonomicznych. Spośród tych gmin, jedynie w przypadku dwóch: Dubicz Cerkiewnych oraz Narwi, dochody własne gmin w 2019 roku przekroczyły wartość dla całego województwa. Natomiast zmiana wartości, zgodna z założeniami SRWP 2030, tj. wzrost, wystąpił w 45 gminach. W gminach tych występują problemy społeczne, ekonomiczne oraz społeczno-ekonomiczne. W przypadku 9 odnotowano zmniejszenie dochodów własny gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w porównaniu do roku poprzedniego. Zmniejszenie dochodów własnych budżetów gmin w 2019 roku, w porównaniu do roku poprzedniego, wystąpiło w gminach o zidentyfikowanych problemach ekonomicznych oraz społeczno-ekonomicznych. Najniższe dochody własne na jednego mieszkańca w 2019 roku wygenerowała gmina Nowy Dwór (879,89 zł), w której obserwowane jest występowanie problemów społeczno-ekonomicznych. Natomiast najwyższe dochody wystąpiły w gminie Dubicze Cerkiewne (2 975,95 zł), gminie o problemach społecznych (Mapa 13).

Wśród analizowanych gmin od 2015 roku ciągły wzrost wartości wskaźnika wystąpił w sześciu gminach: Klukowo, Sztabin (gminy z problemami społeczno-ekonomicznymi), Augustów, Giby, Knyszyn, Wizna (gminy z problemami ekonomicznymi). W żadnej z gmin zagrożonych z różnych powodów trwałą marginalizacją, nie stwierdzono stałego, postępującego spadku wartości dochodów własnych gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Zmian w zakresie wartości wskaźnika nie można powiązać z typem problemu zidentyfikowanym na terenie gminy. Spadki i wzrosty obserwowane są we wszystkich grupach gmin.

Mapa 14. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego (poniżej progu dochodowego) w 2019 roku*

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego (poniżej progu dochodowego)³⁰, od 2015 roku zmniejsza się

³⁰ Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej określa udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem. Zbiorowość poniżej kryterium dochodowego oznacza, że dochód na osobę w rodzinie/osobę samotnie gospodarującą nie był wyższy, niż ustalone w ustawie kryterium do uzyskania świadczenia pieniężnego. Od 1

zarówno w województwie podlaskim, jak i w całym kraju. W 2019 roku odsetek beneficjentów korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, których dochody nie osiągnęły ustalonego w ustawie kryterium dochodowego wynosił w regionie 3,8%, dla porównania w 2015 roku wartość ta wynosiła 6,8%. W odniesieniu do całego kraju, wartości te wynosiły odpowiednio 2,6% oraz 5%. W obu przypadkach, zmiany następowały zgodnie z oczekiwaną, spadkową tendencją zmian. Wśród wszystkich podlaskich gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, jedynie w odniesieniu do czterech, osiągnięte w 2019 roku wartości wskaźnika były niższe niż wartość dla województwa. Są to gminy o stwierdzonych problemach ekonomicznych: Augustów i Przytuły oraz gminy z problemami społecznymi: Filipów i Siemiatycze. W Augustowie zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (poniżej progu dochodowego) jest również niższy niż w kraju. W pozostałych 50 przypadkach osiągnięte wartości były wyższe niż w regionie, co może świadczyć o stosunkowo większych problemach społecznych występujących w tych gminach niż ma to miejsce przeciętnie w całym województwie podlaskim. W porównaniu z rokiem poprzednim, w 2019 roku spadek wartości wskaźnika, zgodnie z założeniami SRWP 2030 odnotowano łącznie w 48 gminach zagrożonych trwałą marginalizacją, natomiast w 6 przypadkach stwierdzono zwiększenie zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej osób, których dochody nie osiągnęły ustawowego poziomu kryterium dochodowego (Mapa 14).

Gminy z wyższymi wartościami wskaźnika należały do trzech określonych grup problemów, które wpływają na marginalizację. Większy zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wśród gmin o problemach społeczno-ekonomicznych wystąpił w gminie Grodzisk, wśród gmin o problemach ekonomicznych – w gminie Wizna, a wśród gmin o problemach społecznych – w gminach Korycin, Perlejewo, Rudka oraz Rutka-Tartak. Najniższy zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej występuje w gminie Augustów – 1,4% (gmina z problemami ekonomicznymi), a najwyższy w gminie Turośl – 15,9% (gmina z problemami społeczno-ekonomicznymi). Od 2015 roku, w żadnej z analizowanych gmin nie wystąpił stały wzrost wartości wskaźnika. Co oznacza, że w żadnej z gmin nie następuje ciągłe pogarszanie się sytuacji społecznej. Ciągłe spadki wartości wskaźnika, czyli systematyczne zmniejszanie się zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wystąpiło w 37 gminach, ze wszystkich grup określających występujące na ich obszarze problemy przyczyniające się do ich marginalizacji.

---

października 2018 roku kwota kryterium dochodowego wynosi dla osoby samotnie gospodarującej 701 zł a dla osoby w rodzinie 528 zł.

Zmian w zakresie wartości wskaźnika nie można powiązać z typem problemu zidentyfikowanym na terenie gminy. Spadki i wzrosty obserwowane są we wszystkich grupach gmin.

3.3. Subregionalne ośrodki wzrostu

W województwie podlaskim za subregionalne ośrodki wzrostu uznane są: Bielsk Podlaski, Łomża i Suwałki.

Łomża oraz Suwałki są ponadlokalnymi ośrodkami wzrostu i odgrywają ogromne znaczenie w rozwoju województwa. Przenoszą impulsy rozwojowe generowane w stolicy województwa na pozostałe obszary. Zwiększają prawdopodobieństwo wystąpienia efektów synergii wskutek połączenia potencjałów rozwojowych różnych miejsc. Zapewniają spójność społeczną i zrównoważony przestrzennie rozwój, gwarantując dostępność przestrzenną do usług publicznych. Dodatkowo, należą do najbardziej liczebnych populacyjnie miast województwa, charakteryzujących się jednocześnie stosunkowo wysokim poziomem rozwoju przedsiębiorczości w porównaniu z innymi miastami w regionie. Subregionalnym ośrodkiem wzrostu (niewyodrębnionym statystycznie) jest również Bielsk Podlaski. Miasto to pomimo zakwalifikowania, do kategorii miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze posiada silną pozycję gospodarczą w regionie.³¹

Koncepcja wzmocnienia pozycji Bielska Podlaskiego, Łomży oraz Suwałk opiera się głównie na poprawie dostępności transportowej, wspieraniu rozwoju usług publicznych, a także na realizacji działań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz podnoszenia jakości kapitału ludzkiego. Podejmowane działania zmierzają do rozwijania potencjału gospodarczego tych miast oraz zwiększaniu atrakcyjności inwestycyjnej tych obszarów.³²

Postęp realizacji powyższych założeń monitorowany jest przy wykorzystaniu następujących wskaźników:

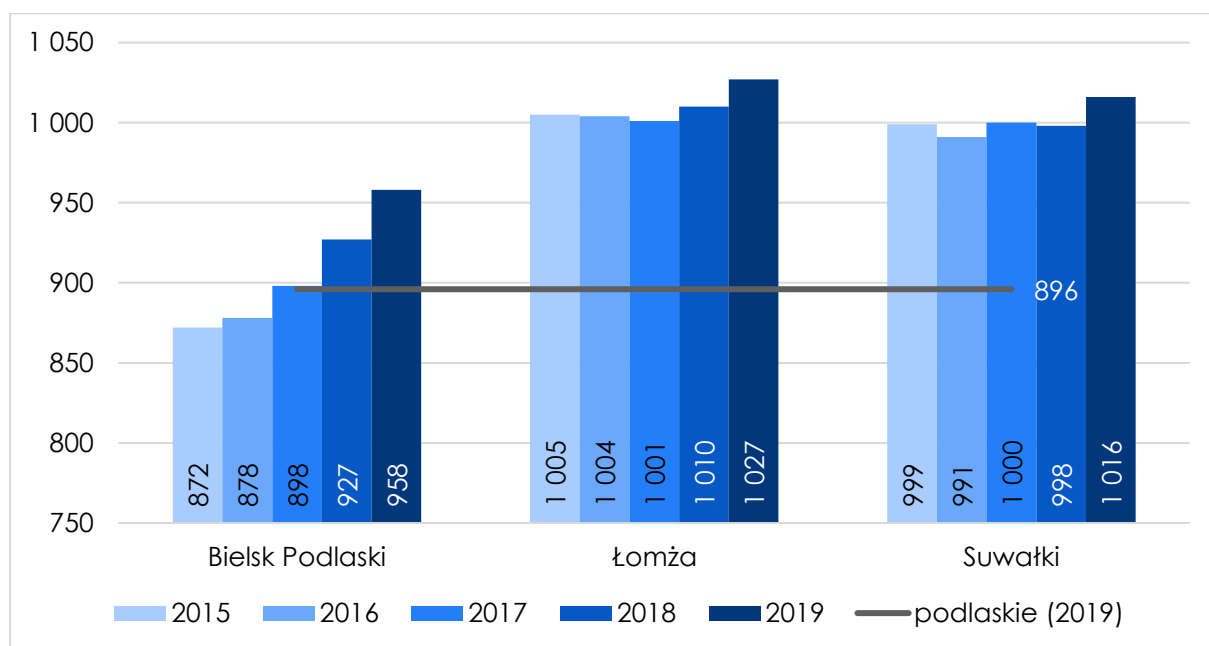
1. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców;
2. Odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym;
3. Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza na km².

---

³¹ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, op. cit., s. 56-57.

³² Tamże, s. 57.

Wykres 61. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2015-2019 (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Subregionalne ośrodki wzrostu w województwie podlaskim, tj. Bielsk Podlaski, Łomża oraz Sokółka, charakteryzują się wyższą liczbą zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców niż w skali całego województwa. We wszystkich miastach obserwowane jest występowanie wzrostowej tendencji zmian wartości wskaźnika, jednakże jedynie w przypadku Bielska Podlaskiego, ten wzrost jest systematyczny. W Łomży oraz w Suwałkach, w okresie od 2015 roku, obserwowano pojedyncze spadki wartości wskaźnika, pomimo których, w dalszym ciągu, pod względem liczby podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON, miasta te przewyższają Bielsk Podlaski (Wykres 61).

W latach 2015-2019, w Bielsku Podlaskim utrzymywał się systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców. Kierunek zmian wskaźnika jest zgodny z przyjętym w SRWP 2030. W analizowanym okresie liczba przedsiębiorstw wzrosła z poziomu 872 do 958, co oznacza wzrost rzędu 9,9%. Bielsk Podlaski jest jedynym subregionalnym ośrodkiem wzrostu, w którym w analizowanym okresie przyrost liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON był wyższy niż w skali całego województwa (7,3%).

W Łomży, w latach 2015-2019 wartość wskaźnika wzrosła o 2,2% (z 1 005 do 1 027 podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców).

Najniższy przyrost liczby zarejestrowanych w rejestrze REGON przedsiębiorstw w latach 2015-2019 odnotowano w Suwałkach - rzędu 1,7%.

Obserwowane w subregionalnych ośrodkach wzrostu, powstawanie nowych podmiotów gospodarczych jest jednym z elementów wpływających na rozwijanie potencjału gospodarczego w tych miastach. Odnotowany w 2019 roku względem 2018 roku przyrost wartości wskaźnika, w pełni wpisuje się w założony w SRWP 2030 kierunek jego zmian.

Tabela 13. Odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Podlaskie	28,6%	29,7%	30,9%	32,0%	32,9%
Polska	37,2%	38,8%	40,3%	41,4%	42,5%
Bielsk Podlaski	46,8%	51,1%	53,1%	53,7%	54,5%
Łomża	33,4%	35,3%	36,3%	37,3%	37,8%
Suwałki	41,7%	42,3%	44,8%	47,3%	47,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

Subregionalne ośrodki wzrostu w województwie podlaskim charakteryzują się wyższymi odsetkami liczby osób pracujących w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym zamieszkującymi te miasta niż w całym województwie podlaskim. W każdym z miast, jak również w skali regionu, w latach 2015-2019 następował, zgodny z założoną w SRWP 2030 tendencją zmian, systematyczny wzrost wartości wskaźnika.

Najwyższy odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym, wśród analizowanych miast, występuje w Bielsku Podlaskim. W 2015 roku wynosił on 46,8%, a w 2019 roku – 54,5%, co daje przyrost o 7,7 p. proc. Oznacza to, że ponad połowa osób w wieku produkcyjnym pracuje. W Bielsku Podlaskim charakteryzuje się największą wartością wskaźnika w odniesieniu do całego województwa. Odsetek osób pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w Bielsku Podlaskim w 2019 roku był wyższy od wartości w regionie o 21,6 p. proc, a w 2015 roku o 18,2% (Tabela 13).

Wysokie wartości wskaźnika odnotowano również w Suwałkach. W 2019 roku 47,6% osób, które osiągnęły wiek produkcyjny, pracowało. Osiągnięta wartość była wyższa o 0,3 p. proc. względem roku poprzedniego oraz o 5,9 p. proc. w odniesieniu do 2015 roku. W 2019 roku odsetek osób pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym był wyższy niż wartość charakteryzująca województwo podlaskie, o 14,7 p. proc. W 2015 roku różnica ta wynosiła 13,1 p. proc.

Najniższy odsetek osób pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2015-2019 występował w Łomży. W 2019 roku wynosił on 37,8% i był wyższy o wartości w 2015 roku o 4,4 p. proc. Stosunkowo niskie wartości znajdowały bezpośrednie przełożenie na relację zachodzącą pomiędzy

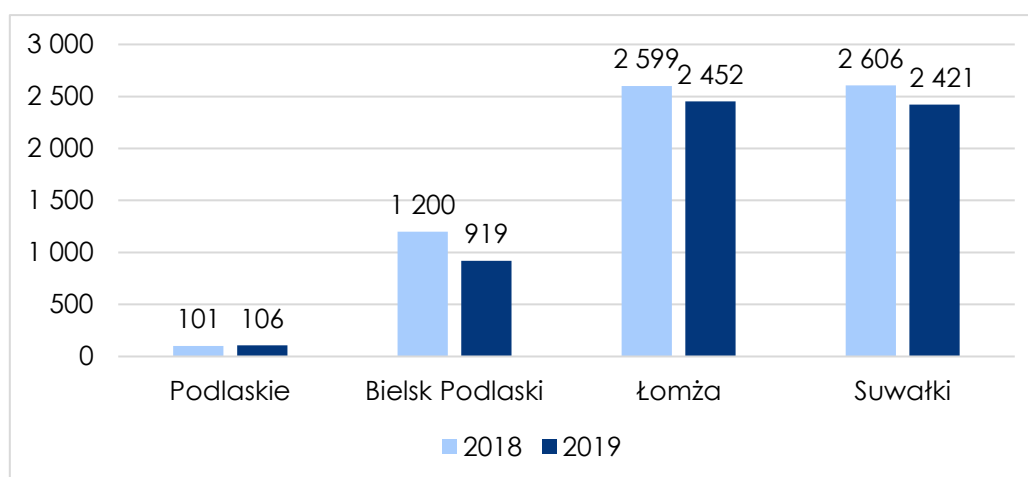

miastem a całym województwem. W analizowanym okresie różnica ta wzrosła o 0,1 p. proc. z poziomu 4,8 p. proc do 4,9 p. proc.

W odniesieniu do wszystkich subregionalnych ośrodków wzrostu zlokalizowanych w województwie podlaskim, tj. Bielska Podlaskiego, Łomży oraz Suwałk w 2019 roku, w odniesieniu do roku poprzedniego nastąpił zgodny z założeniami SRWP 2030 wzrost wartości analizowanego wskaźnika.

Rozwój gospodarczy łączy się z rozwojem różnego rodzaju przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw produkcyjnych, których działalność wiąże się również z emisją zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery. Od 2018 roku emisja tych zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w województwie podlaskim utrzymuje się na poziomie około 100 ton rocznie/km².

Wykres 62. Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza na km² w latach 2018-2019 (ton/rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 18.01.2021 roku.

W miastach pełniących funkcję subregionalnych ośrodków wartości wskaźnika osiągnęły znacznie wyższe wartości. Wynika to z faktu większego skupienia zakładów szczególnie uciążliwych na obszarach miast, czyli obszarów zurbanizowanych, a w przypadku całego regionu są również obszary niezurbanizowane.

Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów na terenie Łomży oraz Suwałk utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W obu miastach w 2019 roku wartość wskaźnika przekroczyła 2,4 tys. ton/km². Wartość zanieczyszczeń wyemitowanych do atmosfery przez zakłady w Łomży w 2019 roku była wyższa od odnotowanej emisji w Suwałkach o 31 ton/km². Natomiast w 2018 roku wyższą emisję zanieczyszczeń zarejestrowano z zakładów działających na terenie Suwałk (Wykres 62).

Stosunkowo niższy poziom emisji gazowych i pyłowych zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych dla powietrza wystąpił w Bielsku Podlaskim. W 2019 roku wskaźnik osiągnął wartość 919 ton/km², co było wartością niższą o blisko 300 ton niż w roku poprzednim.

Ze względu na negatywny wpływ emisji gazowych i pyłowych zanieczyszczeń do atmosfery, w SRWP 2030, założono spadek osiąganych wartości wskaźnika. W przypadku wszystkich podlaskich subregionalnych ośrodków wzrostu w 2019 roku odnotowano wartości niższe niż w 2018 roku.

3.4. Białystok i jego obszar funkcjonalny

Białostocki Obszar Funkcjonalny (BOF) tworzą:³³

- Białystok – stolica województwa podlaskiego,
- 9 gmin z powiatu białostockiego:
  - Choroszcz,
  - Czarna Białostocka,
  - Dobrzyniewo Duże,
  - Juchnowiec Kościelny,
  - Łapy,
  - Supraśl,
  - Turośń Kościelna,
  - Wasilków,
  - Zabłudów.

Działania realizowane na obszarze Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego skupiają się na wsparciu kształcenia wyższego oraz edukacji zawodowej, w kierunku zapewnienia dobrze wykształconej kadry na potrzeby dynamicznie zmieniającego się rynku pracy oraz wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw. BOF odgrywa również istotną rolę w wypracowywaniu modelowych rozwiązań w zakresie rewolucji energetycznej i gospodarki obiegu zamkniętego. Na obszarze Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego priorytetowo wspiera się również stosowanie zaawansowanych technologicznie i innowacyjnie rozwiązań w zarządzaniu miastem i podnoszeniu jakości jego przestrzeni, a także poprawie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej.³⁴

Postęp powyższych założeń monitorowany jest przy wykorzystaniu następujących wskaźników:

1. Podmioty według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców,

---

³³ Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2014-2019, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2020, s. 15.

³⁴ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, op. cit., s. 58.

2. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem,
3. Liczba studentów (ogółem) na 1000 mieszkańców.

Tabela 14. Podmioty według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku (w szt.)

Wyszczególnienie	mikro	małe	średnie	duże
Podlaskie	864	25	6	1
Polska	1 131	36	7	1
BOF	1 117	32	8	1
Białystok	1 168	33	9	2
Choroszcz	976	35	6	1
Czarna Białostocka	727	20	6	0
Dobrzyniewo Duże	1 041	24	2	0
Juchnowiec Kościelny	1 174	34	7	1
Łapy	823	16	5	0
Supraśl	1 212	38	6	2
Turośń Kościelna	989	16	0	0
Wasilków	1 090	25	2	1
Zabłudów	847	29	3	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Białostocki Obszar Funkcjonalny charakteryzuje się wyższą liczbą podmiotów gospodarczych według klas wielkości niż w skali całego województwa. Jedynie w przypadku przedsiębiorstw dużych – zatrudniających powyżej 249 osób na każde 10 tys. mieszkańców zarówno w BOF, jak i w województwie podlaskim przypada jedno przedsiębiorstwo.

W Białymstoku oraz gminach wchodzących w skład BOF, na każde 10 tys. mieszkańców, funkcjonuje 1 117 mikroprzedsiębiorstw. Dla porównania, w skali całego w regionie prowadzone są 864 takie przedsiębiorstwa. W obu przypadkach, od 2015 roku obserwowane jest systematyczny przyrost liczby podmiotów gospodarczych, które zatrudniają nie więcej niż 9 pracowników. W analizowanym okresie, w BOF liczba mikroprzedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców wzrosła z 1 052 do 1 117, co daje przyrost o 6,2%. W skali regionu odnotowano wzrost wartości wskaźnika o 7,6% z 803 podmiotów w 2015 roku do 864 podmiotów w 2019 roku. Wśród gmin Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego trzy gminy osiągnęły w 2019 roku, wyższe wartości wskaźnika niż w całym stowarzyszeniu: w Supraślu funkcjonowało 1 212 mikroprzedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców, w Juchnowcu Kościelnym – 1 174 oraz w Białymstoku – 1 168. Najmniej mikroprzedsiębiorstw działa w Czarnej Białostockiej – 727 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. We wszystkich

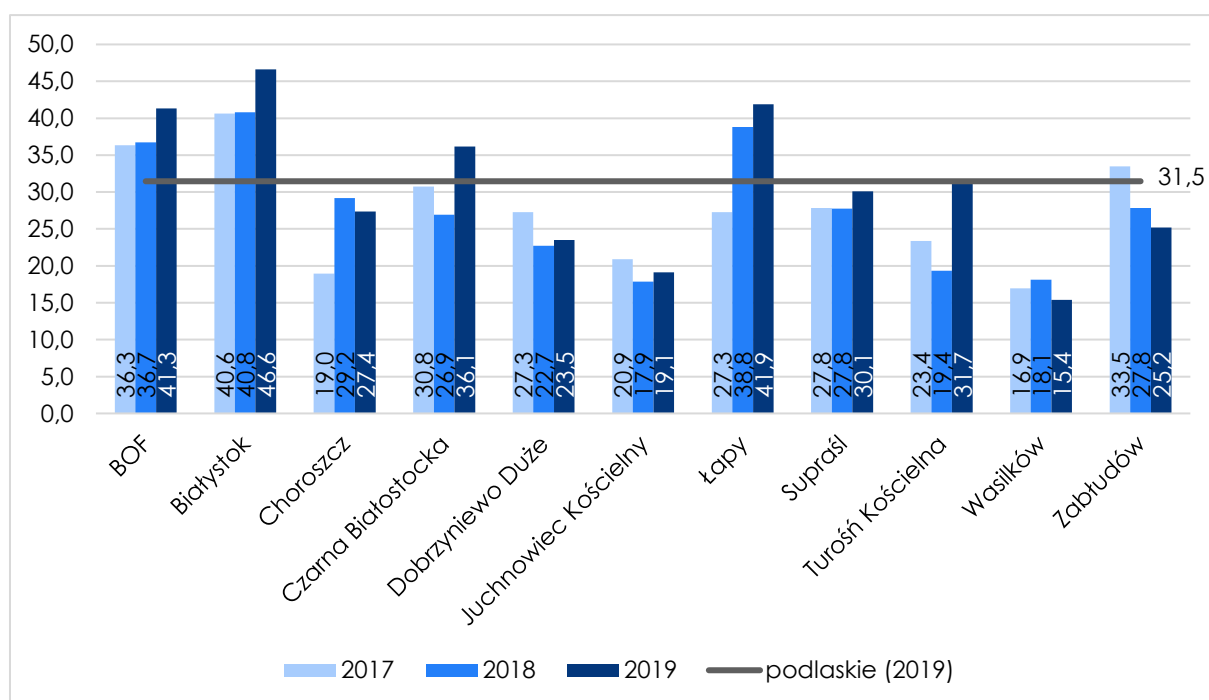

gminach, w porównaniu z 2018 rokiem, odnotowano większe wartości analizowanego wskaźnika (Tabela 14).

Najniższe wartości analizowanego wskaźnika, odnotowano w odniesieniu do średnich i dużych podmiotów gospodarczych. Ich liczba zarówno w BOF, jak w całym województwie od 2015 roku utrzymuje się na stałym poziomie.

Zgodnie z założeniami SRWP 2030 oczekiwany jest przyrost liczby wszystkich typów podmiotów gospodarczych (na 10 tys. mieszkańców). W odniesieniu do całego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, w 2019 roku wzrost nastąpił wyłącznie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw (z 1 100 do 1 117 podmiotów gospodarczych). W przypadku małych przedsiębiorstw odnotowano spadek (z 9 do 8 podmiotów gospodarczych). Natomiast liczba małych i dużych przedsiębiorstw nie uległa zmianie (odpowiednio 32 i 1).

Wykres 63. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w latach 2017-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

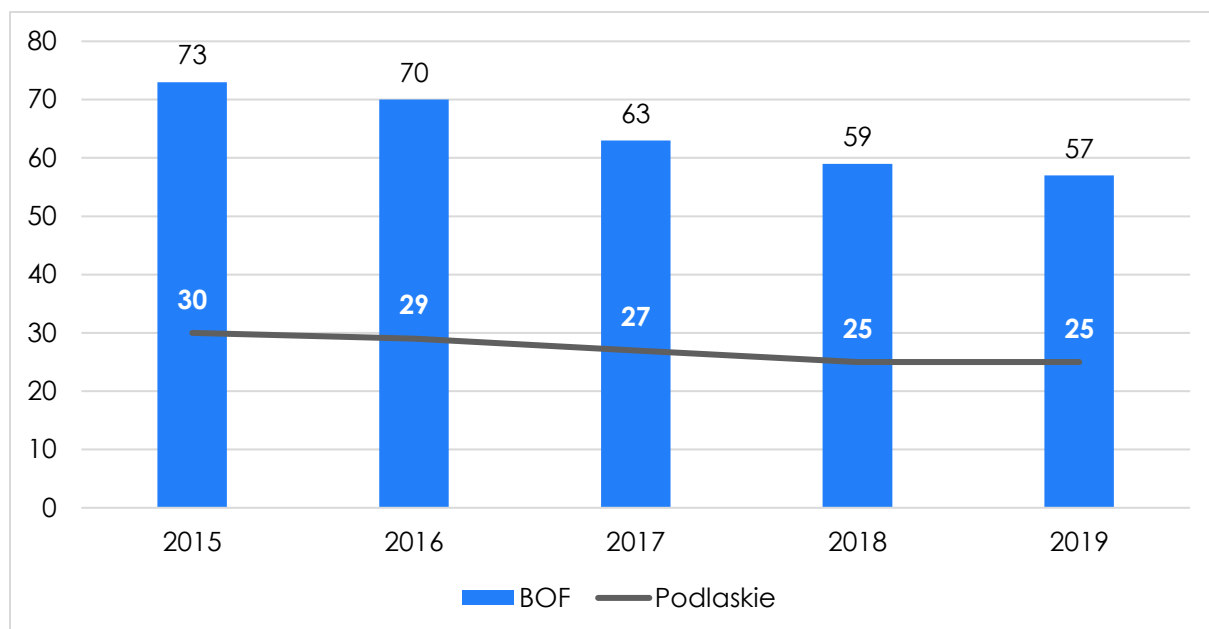
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, niezmiennie od 2017 roku, jest wyższy niż w skali całego województwa. W obu przypadkach obserwowane jest również, zgodnie z założeniami SRWP 2030, pozytywne, systematyczne zwiększanie się obserwowanych wartości. W 2019 roku wartość wskaźnika dla BOF wynosiła 41,34% i była o 5 p. proc. wyższa od wartości z 2017 roku. W skali całego

regionu, w analizowanym okresie odnotowano większy przyrost – 6,14 p. proc., z 25,32% w 2017 roku do 31,46% w 2019 roku (Wykres 63).

Jedynie w dwóch gminach: w Białymstoku oraz Łapach odsetek zebranych w 2019 roku odpadów komunalnych był wyższy niż na terenie całego stowarzyszenia (odpowiednio 46,63% oraz 41,91%). W pozostałych gminach występowało znaczne zróżnicowanie odnotowanych wartości wskaźnika. Najniższe wartości w 2019 roku osiągnięto w gminach Wasilków i Juchnowiec Kościelny, odpowiednio: 15,40% oraz 19,11%. Spośród wszystkich gmin stowarzyszenia, wskaźnik udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w całkowitej ilości wytworzonych odpadów komunalnych w 2019 roku był wyższy niż w 2018 roku w siedmiu gminach. W przypadku trzech, tj. Choroszcy, Wasilkowa oraz Zabłudowa odnotowano spadek wartości.

Wykres 64. Liczba studentów (ogółem) na 1 000 mieszkańców w latach 2015-2019 (w os.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Białostocki Obszar Funkcjonalny, od 2015 roku, charakteryzuje się znacznie wyższą liczbą studentów na 1 000 mieszkańców niż województwo podlaskie. W obu przypadkach obserwowane jest jednak występowanie spadkowej tendencji zmian wartości wskaźnika.

W analizowanym okresie, tj. w latach 2015-2019 liczba studentów na 1 000 mieszkańców Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego spadła z poziomu 73 do 57 osób, czyli o 21,9%. W skali całego regionu spadek wyniósł 16,7% (z 30 do 25 osób). Zgodnie z założeniami SRWP 2030 liczba studentów (ogółem) na 1 000 mieszkańców na terenie stowarzyszenia powinna się zwiększać (Wykres 64).

3.5. Miasta powiatowe

Województwo podlaskie podzielone jest na 14 powiatów oraz 3 miasta na prawach powiatów. Funkcję miast powiatowych w regionie pełnią:

- Augustów
- Białystok,
- Bielsk Podlaski,
- Grajewo,
- Hajnówka,
- Kolno,
- Łomża,
- Mońki,
- Sejny,
- Siemiatycze,
- Sokółka,
- Suwałki,
- Wysokie Mazowieckie,
- Zambrów.

Miastom powiatowym konieczne jest dostarczenie impulsu rozwojowego. W tym celu, SRWP 2030 definiuje działania ukierunkowane na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, aktywizację mieszkańców oraz dostosowywanie ich kompetencji wykorzystywanych na wszystkich etapach życia, poprawę dostępności wewnętrznej oraz zewnętrznej miast powiatowych, a także rozwój infrastruktury zapewniającej wysoką jakość usług publicznych³⁵.

Efekty powyższych działań monitorowane są przy wykorzystaniu następujących wskaźników:

1. Pracujący na 1 000 ludności,
2. Stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym,
3. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem.

Tabela 15. Pracujący na 1 000 ludności w latach 2015-2019 (w os.)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Podlaskie	181	186	192	197	201
Polska	232	240	247	251	255
Augustów	224	245	262	274	280
Białystok	279	286	291	296	302
Bielsk Podlaski	302	326	335	333	331

³⁵ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, op. cit., s. 58.

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Grajewo	231	232	233	236	247
Hajnówka	#	232	235	241	248
Kolno	204	205	211	229	230
Łomża	217	227	230	232	230
Mońki	211	216	225	221	227
Sejny	222	224	224	219	235
Siemiatycze	248	253	262	265	271
Sokółka	262	266	274	286	289
Suwałki	272	272	286	296	295
Wysokie Mazowieckie	#	399	420	435	447
Zambrów	177	179	197	203	214

- dane objęte tajemnicą statystyczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

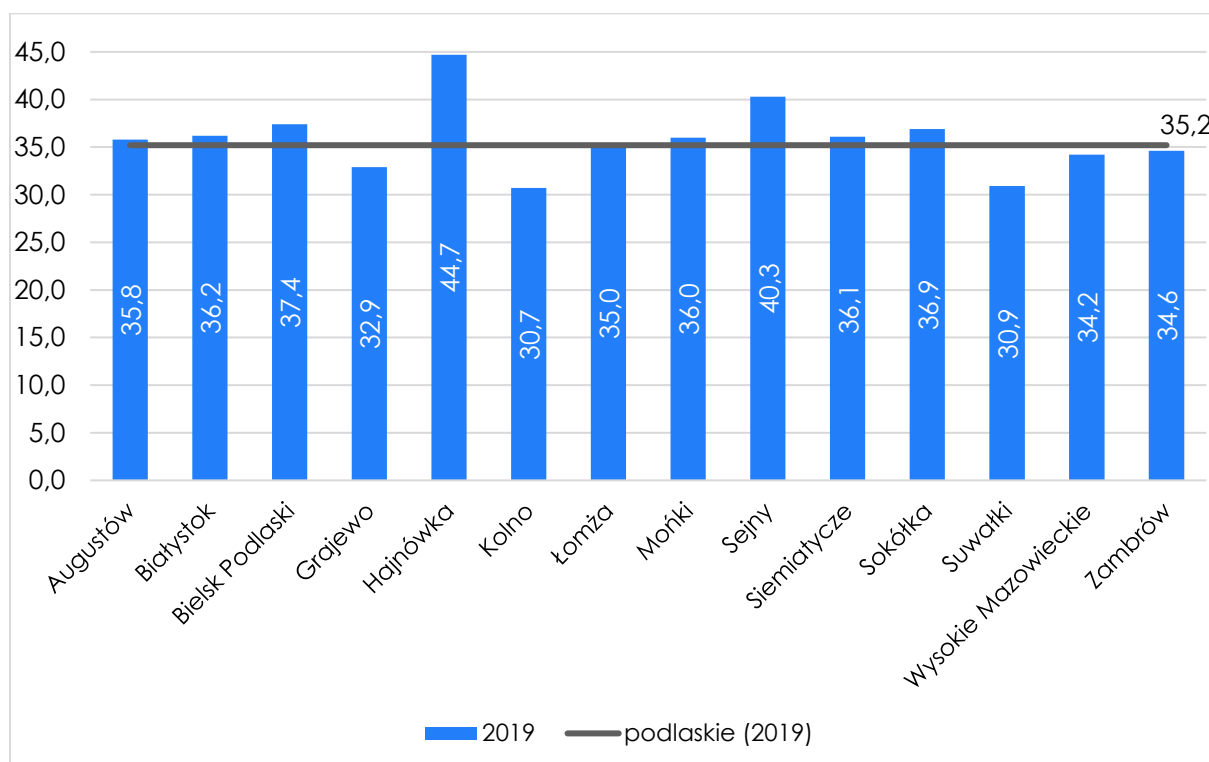
Od 2017 roku we wszystkich miastach powiatowych liczba osób pracujących na 1 000 mieszkańców jest wyższa niż w skali całego województwa podlaskiego. W latach 2015-2016 jedynie w Zambrowie wartość analizowanego wskaźnika była niższa niż w regionie (dane za 2015 rok dla Hajnówki oraz Wysokiego Mazowieckiego objęte były tajemnicą statystyczną). W analizowanym okresie, w skali regionu, liczba osób pracujących na 1 000 mieszkańców wzrosła z poziomu 181 osób w 2015 roku do 201 osób w 2019 roku. W całym okresie występował systematyczny wzrost wartości (Tabela 15).

Spośród wszystkich miast powiatowych, najwyższą liczbą osób pracujących na 1 000 mieszkańców charakteryzuje się Wysokie Mazowieckie. Od 2016 roku (dane za 2015 rok objęte są tajemnicą statystyczną) liczba osób pracujących w tym mieście wzrosła z 399 do 447 osób, co stanowi przyrost rzędu 12%. Stosunkowo wysoka wartość wskaźnika występuje również w Bielsku Podlaskim (302 osoby w 2015 roku oraz 331 osób w 2019 roku). Najmniej osób na każde 1 000 mieszkańców pracuje w Zambrowie – 214 w 2019 roku. Zambrów obok Augustowa, zajmuje drugie miejsce pod względem przyrostu wartości wskaźnika względem 2015 roku (przyrosty, odpowiednio na poziomie 20,9% oraz 25%).

Na 14 miast powiatowych, jedynie w trzech (Bielsku Podlaskim, Łomży oraz Suwałkach) w 2019 roku odnotowano spadek liczby osób pracujących na 1 000 mieszkańców w porównaniu do wartości z 2018 roku. W pozostałych stolicach powiatów zaobserwowane zmiany, w zakresie wartości wskaźnika, są zgodne z określonym w SRWP 2030 kierunkiem zmian.

Wykres 65. Stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2019 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Oczekiwanym kierunkiem zmian wartości wskaźnika – stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym jest spadek. Jednak ani w miastach powiatowych, ani w skali całego województwa wartości w 2019 roku nie zaobserwowano oczekiwanej zmiany. We wszystkich przypadkach wartości odnotowane w 2019 roku były wyższe od wartości z 2018 roku.

Wśród 14 miast powiatowych, w sześciu, wartość analizowanego wskaźnika była niższa niż w skali całego regionu. Najniższe wartości odnotowano w Kolnie oraz w Suwałkach (odpowiednio 30,7% oraz 30,9%). Najwyższą wartość wskaźnika, czyli najwyższy udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w liczbie osób w wieku produkcyjnym – 44,7%, odnotowano Hajnówce (Wykres 65).

We wszystkich miastach powiatowych, od 2015 roku, obserwowany jest, negatywny ze społeczno-ekonomicznego punktu widzenia, systematyczny wzrost wartości wskaźnika. Potwierdza to postępujący proces starzenia się społeczeństwa. W analizowanym okresie największy przyrost wartości wskaźnika dotyczył Hajnówki – 9,2 p. proc. (z poziomu 35,5% do 44,7%) oraz Siemiatycz - 8,7 p. proc. (z 27,4% do 36,1%).

Tabela 16. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w latach 2017-2019 (w %)

Wyszczególnienie	2017	2018	2019
Podlaskie	25,3	26,9	31,5
Polska	27,1	28,9	31,2
Augustów	17,3	19,8	23,2
Białystok	40,6	40,8	46,6
Bielsk Podlaski	25,6	38,6	42,1
Grajewo	20,9	17,8	21,4
Hajnówka	32,3	32,9	38,3
Kolno	11,1	11,6	20,7
Łomża	12,9	15,2	17,9
Mońki	25,5	26,0	28,7
Sejny	8,2	10,3	9,8
Siemiatycze	30,0	27,3	33,2
Sokółka	4,0	8,2	6,6
Suwałki	10,1	13,2	16,4
Wysokie Mazowieckie	18,1	19,4	23,3
Zambrów	17,6	18,2	23,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Podlaskie miasta powiatowe charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku.

W skali całego województwa wartość analizowanego wskaźnika od 2017 roku systematycznie rośnie. W 2017 roku wskaźnik osiągnął wartość 25,3%, a w 2019 roku – 31,5%, co daje wzrost o 6,2 p. proc. W tym okresie, we wszystkich miastach nastąpił wzrost udziału selektywnie zbieranych odpadów.

Na przestrzeni analizowanych lat zmniejszała się liczba miast, w których wartości wskaźnika były wyższe niż w województwie. W 2017 roku takich miast było 5, a w 2018 roku, podobnie jak w 2019 roku zaledwie 4. Były to: Białystok, Bielsk Podlaski, Hajnówka oraz Siemiatycze (Tabela 16).

Miastami, w których najwyższy odsetek odpadów komunalnych zbierany jest w sposób selektywny, są Białystok (ze wskaźnikiem na poziomie 46,6% w 2019 roku) oraz Bielsk Podlaski (42,1% w 2019 roku). Natomiast najniższy odsetek odpadów komunalnych jest zbierany w sposób selektywny w Sokółce (zaledwie 6,6% w 2019 roku) oraz w Sejnach (9,8% w 2019 roku).

W 12 miastach powiatowych odnotowane w 2019 roku wartości wskaźnika są wyższe od wartości z 2018 roku, co jest zgodne z założoną w SRPW 2030

tendencją zmian analizowanego wskaźnika. Spadki wartości, wynoszące odpowiednio -1,6 p. proc. oraz -0,5 p. proc. dotyczyły Sokółki oraz Sejna.

3.6. Obszary wiejskie, w tym cenne przyrodniczo

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa, obszarem wiejskim określa obszar kraju z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców. Oznacza to, że oprócz terenów wiejskich (zgodnie z definicją GUS³⁶), do obszarów wiejskich zalicza się również małe miasta, których liczba mieszkańców nie przekracza 5 tys. mieszkańców. Miasta takie, często pełnią podobne funkcje do dużych wsi, będących siedzibami władz gminnych, a o nadaniu im statusu miasta decydują często względy historyczne.³⁷

Na województwo podlaskie składa się 118 gmin, w tym 3 miasta na prawach powiatu, 13 gmin miejskich, 27 gmin miejsko-wiejskich oraz 78 gmin wiejskich. Województwo podlaskie jest regionem, w którym przeważają obszary wiejskie.

Zgodnie z definicją przyjętą w SRWP 2030, obszary wiejskie województwa podlaskiego składają się z:

- 78 gmin wiejskich,
- 20 gmin miejsko-wiejskich,
- 7 obszarów wiejskich w gminach miejsko-wiejskich.

Obszary wiejskie, pod wieloma względami, są bardzo zróżnicowane. Podejmowane działania dostosowane do poszczególnych obszarów. W celu podniesienia jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich realizowane są działania pozytywnie oddziałujące na rozwój i unowocześnienie szkolnictwa na wszystkich jego etapach (w tym kształcenia ustawicznego), rozwój infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej oraz wodno-kanalizacyjnej. Przywracane są funkcje społeczno-gospodarczych, inicjowany rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej i powiązany z nimi rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości, natomiast aktywizacja mieszkańców, w szczególności dotyczy zdobywania i rozwijania kompetencji na wszystkich etapach życia.³⁸

---

³⁶ W statystyce publicznej obszary wiejskie wyodrębnia się na podstawie podziału terytorialnego kraju przy użyciu identyfikatorów Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT). Obszary wiejskie stanowią tereny pozostające poza granicami administracyjnymi miast, na które składają się gminy wiejskie i części wiejskie gmin miejsko-wiejskich). Definicja za: *Obszary wiejskie w Polsce w 2018 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Warszawa, Olsztyn 2020 rok, s. 27.

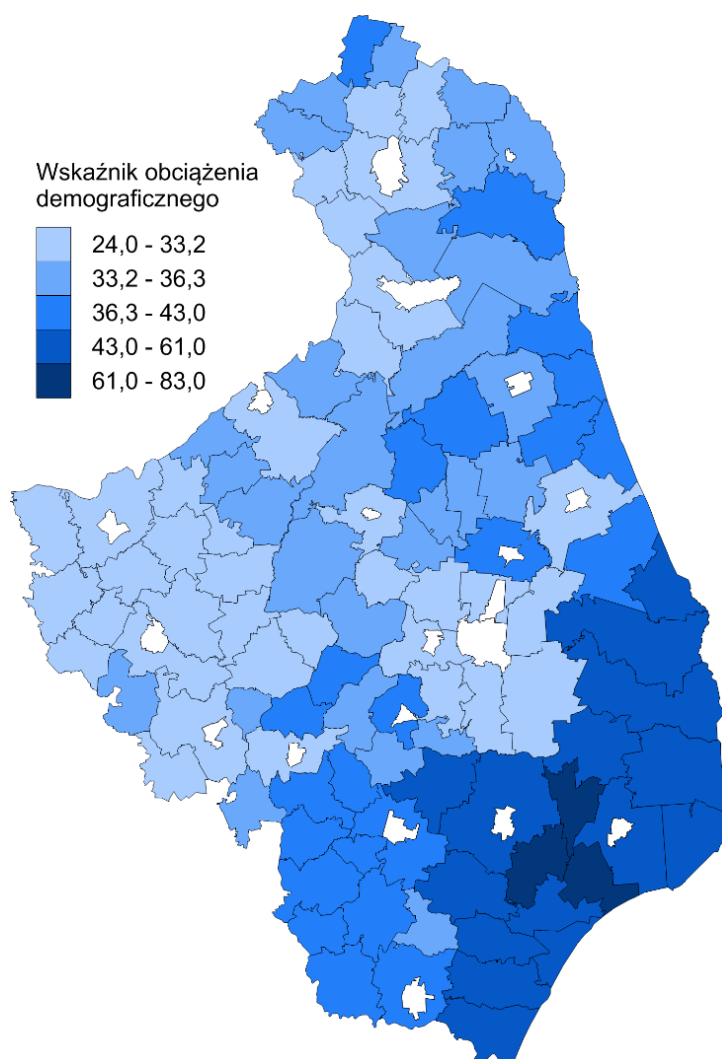
³⁷ *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030*, Załącznik 1 do uchwały nr 123 Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 roku., s. 9-10.

³⁸ *Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030*, op. cit., s. 59-60.

Ocena realizacji powyższych założeń oparta została o monitoring następujących wskaźników:

1. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym),
2. Udział ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem,
3. Odsetek osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców.

Mapa 15. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w 2019 roku*

* przedziały domknięte lewostronnie

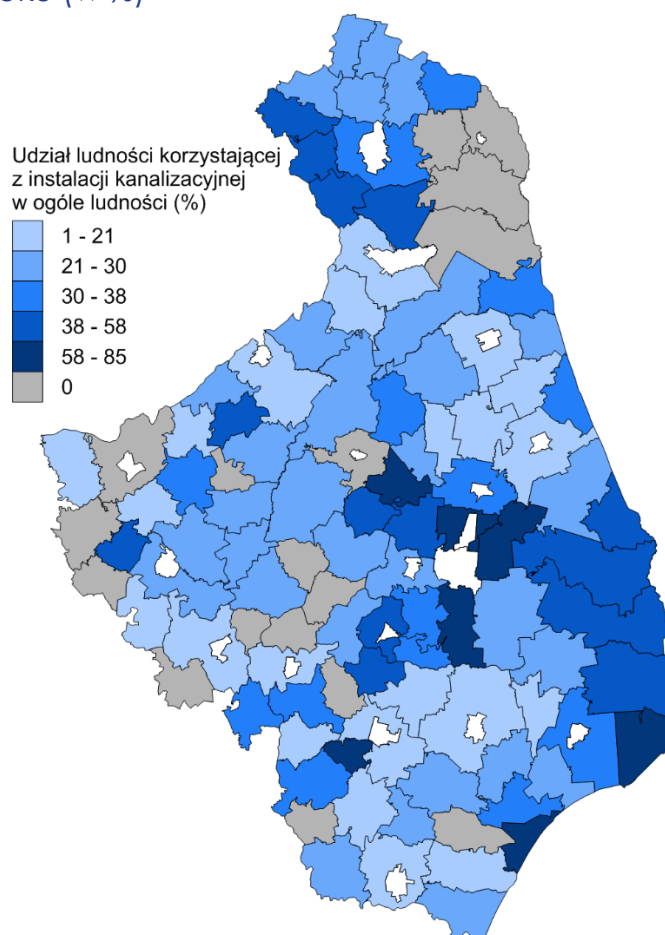
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Wskaźnik obciążenia demograficznego w województwie podlaskim systematycznie rośnie. W 2015 roku na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadło 30,8 osoby w wieku poprodukcyjnym, a w 2019 roku – 35,2. Wartości odnotowywane w województwie podlaskim były niższe niż w skali całego kraju (odpowiednio 31,4 oraz 36,5).

Na obszarach wiejskich, w zakresie analizowanego wskaźnika, występują znaczne różnice. Gminami o najwyższych wartościach wskaźnika obciążenia demograficznego są: Orla - 82,6 w 2019 roku, Dubicze Cerkiewne - 78,7, Czyże - 74,6 oraz Bielsk Podlaski - 60,0. Pomimo wysokich wartości, w gminach tych obserwowana jest spadkowy kierunek zmian. Najniższe wartości odnotowano natomiast w gminie Turośl – 25,2, na obszarze wiejskim gminy Wasilków – 25,1 oraz w gminie Juchnowiec Kościelny – 24,8. W ich przypadku, trend spadkowy występuje jedynie w pierwszej gminie (Mapa 15).

Zgodnie z założeniami SRWP 2030, oczekiwane jest, aby wartości wskaźnika pozostały na poziomie osiągniętym w 2018 roku. W 2019 roku taka sytuacja wystąpiła w czterech gminach (Wyszki, Brańsk, Janów oraz Zabłudów). Spadek wartości w porównaniu z rokiem poprzednim dotyczył dziewięciu gmin. W pozostałych 92 jednostkach nastąpił przyrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Mapa 16. Udział ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem w 2019 roku (w %)*

* Na obszarach oznaczonych kolorem szarym ze względu na brak instalacji kanalizacyjnej udział ludności korzystającej z przedmiotowej instalacji wynosi 0%. Przedziały domknięte lewostronnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

W województwie podlaskim występuje znaczne zróżnicowanie w dostępie do instalacji kanalizacyjnych. Tereny wiejskie nie są w pełni skanalizowane. W odniesieniu do 17 jednostek (16 gmin wiejskich oraz jeden obszar wiejski w gminie miejsko-wiejskiej) nie odnotowano ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej, co wynika z braku przyłączenia tych terenów do sieci kanalizacyjnej.

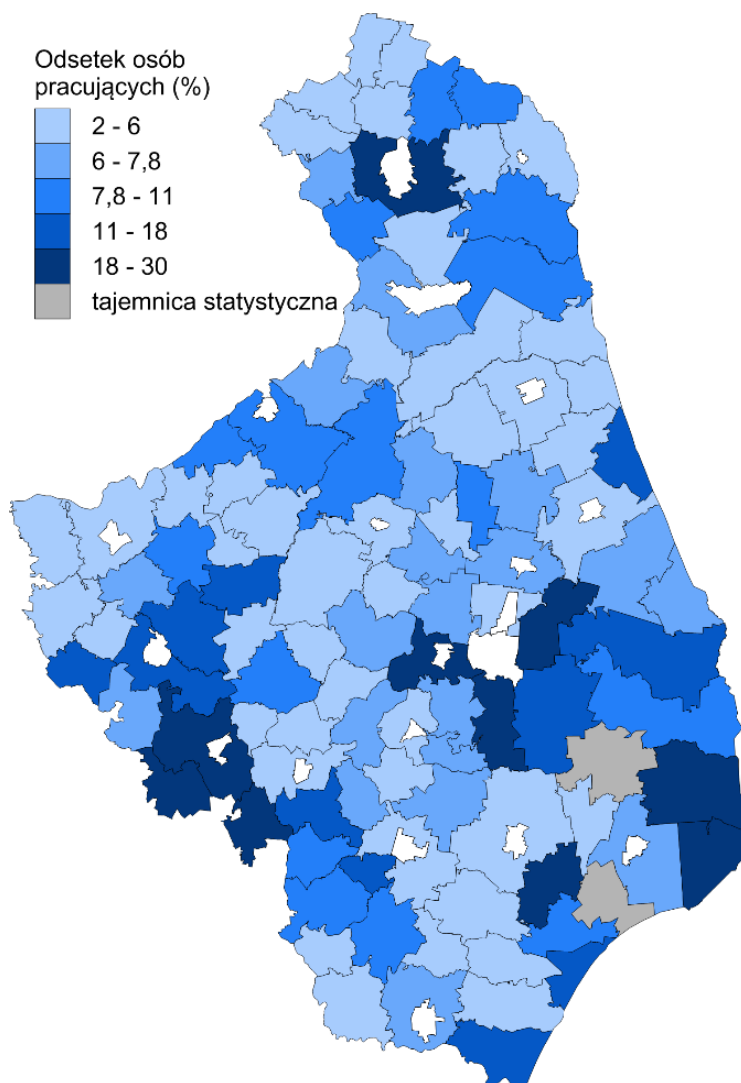
Blisko 65% mieszkańców województwa podlaskiego korzysta z instalacji kanalizacyjnej. W 2015 roku w województwie podlaskim 63,6% mieszkańców korzystało z instalacji kanalizacyjnej. W skali kraju wskaźnik wynosił – 69,7%. W 2019 roku wartości analizowanego wskaźnika wynosiły odpowiednio 64,8% oraz 71,2%. Obserwowany jest systematyczny wzrost wartości wskaźnika w regionie, jednak osiągane wartości są w dalszym ciągu niższe niż w skali całego kraju (Mapa 16).

Jedynie w pięciu jednostkach (gminy: Supraśl, Rudka, Białowieża oraz obszar wiejski gminy Wasilków) odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej jest wyższy niż w całym regionie. Wskazane obszary charakteryzują się również systematycznym wzrostem wskaźnika, co oznacza, że coraz więcej osób korzysta z sieci kanalizacyjnej. Pozostałe obszary charakteryzują się niższymi wartościami.

Najwyższym poziomem skanalizowania charakteryzuje się gmina Supraśl. Blisko 85% mieszkańców tej gminy posiada dostęp do sieci kanalizacyjnej. Jest to również jedyna gmina z obszarów wiejskich województwa podlaskiego, w której ponad 80% ludności posiada dostęp do sieci kanalizacyjnej. Najniższy poziom dostępu do sieci kanalizacyjnej (oprócz wskazanych 17 jednostek, niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej) występuje w gminach: Grajewo, Wysokie Mazowieckie, Brańsk oraz na obszarze wiejskim gminy Sokółka. Niespełna 3% mieszkańców wskazanych obszarów ma dostęp do sieci kanalizacyjnej. Dowodzi to występowanie w województwie podlaskim znacznych dysproporcji.

Od 2015 roku zauważalne są zmiany wartości wskaźnika w poszczególnych jednostkach. W 66 przypadkach dostęp do sieci kanalizacyjnej zwiększył się, w 17 – odnotowano spadek wartości wskaźnika, natomiast w przypadku 5 wskaźnik pozostał na stałym poziomie. Zgodnie z przyjętymi w SRWP 2030 założeniami odsetek ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej powinien się zwiększać względem wartości z 2018 roku. W 2019 roku w 63 jednostkach odnotowano wzrost wartości wskaźnika, w przypadku 13 nastąpił spadek, a w 7 wartość się nie zmieniła.

Mapa 17. Odsetek osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców w 2019 roku (w %)*

* przedziały domknięte lewostronnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 19.01.2021 roku.

Na obszarach wiejskich województwa podlaskiego występuje znaczne zróżnicowanie w zakresie odsetka osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców. W skali całego regionu odnotowywane są wartości niższe niż w kraju. W 2015 roku w regionie pracowało 18,1% mieszkańców. Do 2019 roku wartość wskaźnika wzrosła o 2,0 p. proc. do poziomu 20,1%. W analizowanych latach wartości dla Polski wynosiły odpowiednio 23,2% w 2015 roku oraz 25,5% w 2019 roku.

Najwyższy odsetek mieszkańców terenów wiejskich, pracuje w gminie Białowieża – 29,0% (dane za 2018 rok objęte były tajemnicą statystyczną). W gminach Juchnowiec Kościelny oraz Czyżew osoby pracujące stanowią odpowiednio 25,5% oraz 25,0%). Natomiast obszarami o najniższych wartościach wskaźnika jest gmina Poświętne oraz obszar wiejski gminy Mońki.

Odsetek osób pracujących wśród mieszkańców tych terenów nie przekracza 3%. Dane dotyczące odsetka osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców w gminie Dubicze Cerkiewne oraz Narew objęte są tajemnicą statystyczną (Mapa 17).

Wśród analizowanych jednostek, w przypadku 10, osiągnięte w 2019 roku wartości wskaźnika były wyższe niż w regionie. Porównując, w 2015 roku, jedynie w siedmiu jednostkach, odsetek osób pracujących był wyższy niż w regionie. Osiągnięte w 2019 roku wartości wskaźnika w 78 jednostkach były wyższe od wartości z 2015 roku. W 24 odnotowano spadek, a w jednej odsetek osób pracujących nie zmienił się. Natomiast w porównaniu do roku poprzedniego przyrost wskaźnika, zgodny z założeniami SRWP 2030, nastąpił w 57 jednostkach, w 42 stwierdzono spadek, w przypadku czterech nie odnotowano zmiany.

4. Cele strategii a inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego

Regional Innovation Scoreboard 2019, w rankingu 27 krajów członkowskich UE, klasyfikuje Polskę, jako umiarkowanego innowatora (ang. *moderate innovator*)³⁹. W klasyfikacji regionalnej, na 238 regionów europejskich, regionem o najwyższym poziomie innowacyjności w Polsce jest region warszawski stołeczny (138 miejsce w zestawieniu), jako jedyny zakwalifikowany do innowatorów umiarkowanych+. Siedem polskich regionów to umiarkowani innowatorzy⁴⁰, zaś dziewięć to słabi innowatorzy⁴¹ (ang. *modest innovator*), w tym cztery województwa, jako słabi innowatorzy+.⁴² Województwo podlaskie (zajmujące 219 miejsce w zestawieniu z 2019 roku) zaliczono do grupy słabych innowatorów. Region został sklasyfikowany przed województwem warmińsko-mazurskim, zachodniopomorskim, lubuskim i opolskim. Poziom innowacyjności regionu jest wypadkową posiadanych zasobów – ludzkich, finansowych, jak i organizacyjnych - warunkujących właściwy przebieg procesów innowacyjnych, a także otoczenia instytucjonalnego - niezbędnego katalizatora innowacyjnej zmiany. Rozwój poszczególnych sektorów i branż gospodarki regionu, wyrażający się we wzroście poziomu zatrudnienia, przychodów i innowacyjności, przekłada się na wyniki procesu przedsiębiorczego odkrywania regionalnych inteligentnych specjalizacji. Stały monitoring sytuacji, w poszczególnych sektorach i branżach regionu, pozwala na wychwycenie zmian w tych obszarach, które rozwijając się, wywierają coraz większy, pozytywny wpływ na gospodarkę regionu. Wzrastające znaczenie danego obszaru gospodarki może zadecydować o uznaniu go za motor jej rozwoju i jego włączeniu do kanonu regionalnych inteligentnych specjalizacji. Cele SRWP 2030 w obszarze inteligentnych specjalizacji regionu, w 2020 roku, realizowane były za pośrednictwem „Planu rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa

³⁹ W zestawieniu wyróżniono cztery podstawowe rodzaje innowatorów, tj. lider innowacji (ang. *innovation leader*), silny innowator (ang. *strong innovator*), umiarkowany innowator (ang. *moderate innovator*), słaby innowator (ang. *modest innovator*). Dodatkowo każdy rodzaj innowatorów został podzielony na trzy poziomy, tj. np. Leader +, Leader, Leader-.

⁴⁰ Małopolski, śląski, wielkopolski, dolnośląski, pomorski, łódzki, podkarpacki.

⁴¹ Zachodniopomorski, pomorski, opolski, kujawsko-pomorski, warmińsko-mazurski, świętokrzyski, lubelski, podlaski, mazowiecki regionalny.

⁴² European Commission, *Regional Innovation Scoreboard 2019*, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2019.

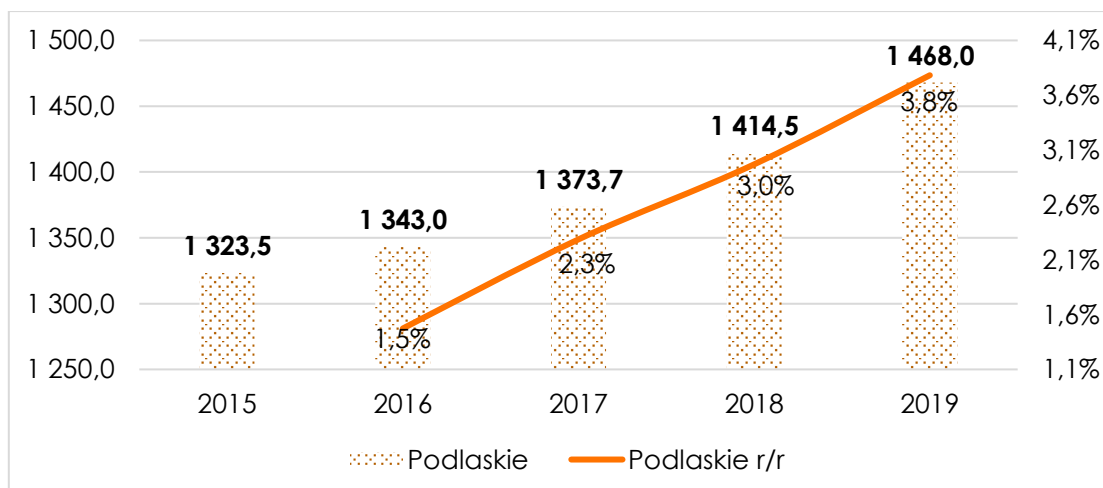
podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3)” (Plan)⁴³. Monitoring realizacji Planu opiera się na analizie:

- wskaźników rezultatu,
- wskaźników pozwalających na obserwację trendów statystycznych w obszarach leżących w sferze zainteresowania rdzenia specjalizacji i specjalizacji wschodzących,
- analizie aktywności podlaskich beneficjentów w zakresie pozyskiwania wsparcia z RPOWP 2014-2020 (w podziale na inteligentne specjalizacje), jak również z programów krajowych i międzynarodowych,
- pogłębionej analizie wybranych wskaźników charakteryzujących potencjał danej gałęzi podlaskiej gospodarki do tworzenia innowacji.

4.1. Rezultaty wdrażania RIS 3

W Planie rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3) założono, że wyznacznikiem powodzenia realizacji Planu będą zauważalne zmiany w działalności podlaskich przedsiębiorstw. W tym celu wyznaczono trzy wskaźniki rezultatu pozwalające ocenić zachodzące w regionie zmiany gospodarcze. Analiza danych w zakresie wskaźników rezultatu wskazuje na występowanie pozytywnych zmian w obszarze przedsiębiorczości i innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw. Jednak obserwowana dynamika zmian jest zbyt niska, aby poprawić pozycję województwa na tle pozostałych regionów w kraju.

Wykres 66. Liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2015-2019 (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 12.02.2021 roku.

⁴³ Plan rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3) przechodzi proces aktualizacji w celu dostosowania do założeń SRWP 2030.

Liczba podmiotów gospodarczych (na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym) w latach 2015-2019 charakteryzowała się systematycznym wzrostem (Wykres 66). W analizowanym okresie wartość wskaźnika wzrosła o ponad 10%. Pomimo lepszego niż zakładane, tempa wzrostu liczby przedsiębiorstw, w dalszym ciągu występują znaczne różnice pomiędzy poziomem przedsiębiorczości w województwie podlaskim a Polską (Tabela 17). W latach 2015-2019 dysproporcje pomiędzy liczbą przedsiębiorstw na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym zwiększyły się z poziomu 420 do 491 podmiotów.

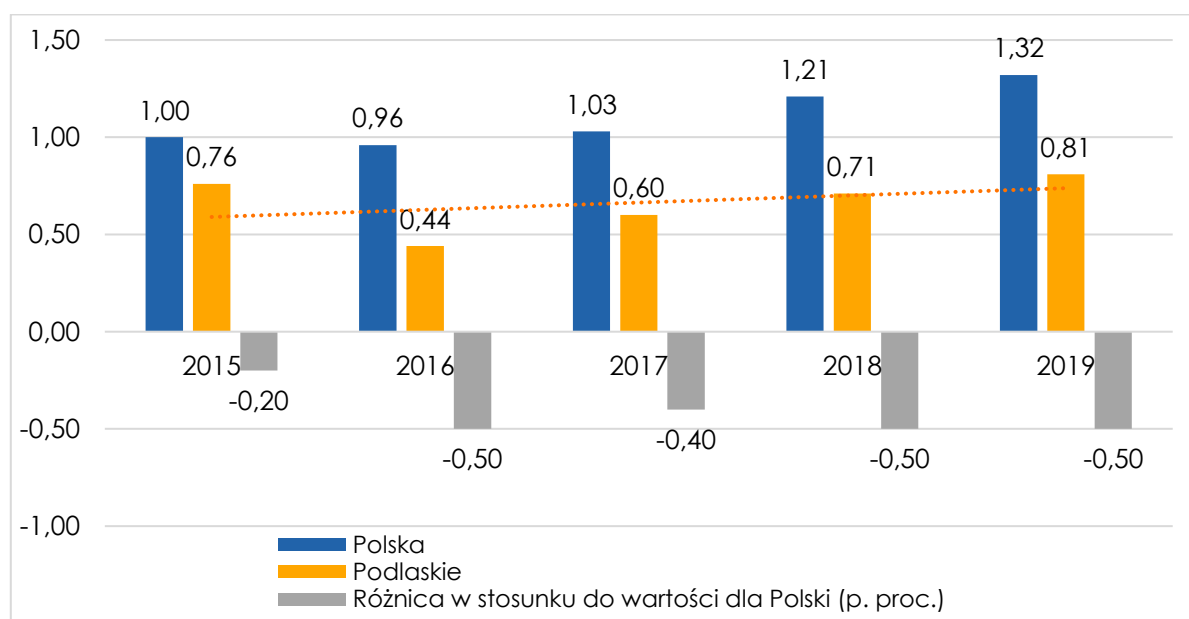
Tabela 17. Liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2013-2019 (w szt.)

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie	1 270,6	1 301,5	1 323,5	1 343,0	1 373,7	1 414,5	1 468,0
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (%)	2,4	2,4	1,7	1,5	2,3	3,0	3,8
Polska	1 666,6	1 700,2	1 743,3	1 783,0	1 832,6	1 876,0	1 958,6
Udział w wartości dla Polski (%)	76,2	76,6	75,9	75,3	75,0	75,4	75,0
Pozycja w skali kraju	14	14	14	14	14	14	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 12.02.2021 roku.

Jednym z wielu pozytywnych efektów powstawania nowych podmiotów gospodarczych jest tworzenie zarówno popytu, jak i podaży rozwiązań innowacyjnych, czego wynikiem jest wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową.

Wykres 67. Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w latach 2015-2019 (w %)*

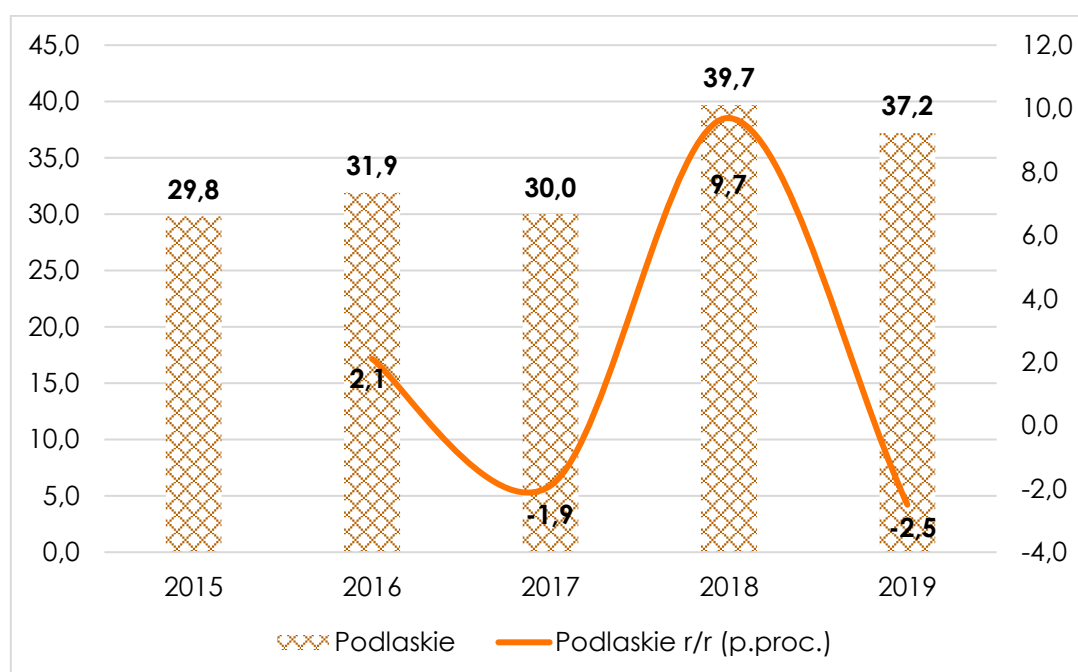
*Wartość wskaźnika dla 2019 roku wyznaczona na podstawie szacunkowej wartości PKB.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 12.02.2021 roku.

Wysokość nakładów na działalność badawczo-rozwojową ma istotne znaczenie w kontekście zwiększania innowacyjności przedsiębiorstw. Pożądanym jest, zatem jak najwyższy wzrost ich udziału w produkcie krajowym brutto.

Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w 2019 roku, wyznaczone na podstawie dostępnych, szacunkowych wartości PKB, wzrosły w stosunku do roku poprzedniego o 0,1 p. proc. (Wykres 67). Natomiast w odniesieniu do roku 2015, wartość nakładów wzrosła o 0,05 p. proc. Zgodnie z założeniami Planu, w 2020 roku udział nakładów na działalność badawczo-rozwojową podlaskich przedsiębiorstw ma stanowić 0,9% PKB w regionie. Utrzymanie średniego tempa wzrostu z trzech ostatnich lat (2017-2019) pozwoli na realizację założonego celu.

Wykres 68. Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 12.02.2021 roku.

Na rozwój innowacyjności w przedsiębiorstwach wpływ ma nie tylko całkowita wysokość nakładów poniesionych na działalność badawczo-rozwojową w gospodarce. Istotny jest również odsetek, jaki stanowią nakłady na B+R poniesione przez przedsiębiorstwa w całkowitej wartości nakładów ponoszonych na ten cel. Oprócz sektora przedsiębiorstw, nakłady na działalność badawczo-rozwojową mogą być ponoszone przez sektor rządowy, sektor szkolnictwa wyższego oraz sektor prywatnych instytucji niekomercyjnych.

Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem w 2019 roku wyniósł 37,2% (spadek w porównaniu do 2018 roku o 2,5 p. proc.). Natomiast,

w odniesieniu do 2015 roku wartość wskaźnika wzrosła o ponad 7 p. proc. W odniesieniu do wartości w kraju, występują znaczne dysproporcje, które wpływają na pozycję województwa podlaskiego pod względem innowacyjności przedsiębiorstw (Tabela 18). Pomimo odnotowanych wahań w zakresie wartości wskaźnika, w 2019 roku nadal przekraczał on zakładaną do osiągnięcia w 2020 roku jego docelową wartość (36%).

Tabela 18. Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem w latach 2015-2019 (w %)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Województwo podlaskie (%)	29,8	31,9	30	39,7	37,2
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (p. proc.)	8,8	2,1	-1,9	9,7	-2,5
Polska (%)	46,6	65,7	64,5	66,1	62,8
Różnica w stosunku do wartości dla Polski	-16,8	-33,8	-34,5	-26,4	-25,6
Pozycja w skali kraju	14	15	15	15	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 12.02.2021 roku.

Jednym z głównych wyznaczników innowacyjności gospodarki są uzyskane patenty, czyli prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy⁴⁴.

Tabela 19. Uzyskane patenty w latach 2015-2019 (w szt.)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	32	59	29	48	65
w tym:					
jednostki naukowe	13	23	14	17	16
przedsiębiorstwa	13	27	14	27	41
osoby fizyczne	6	9	1	4	8

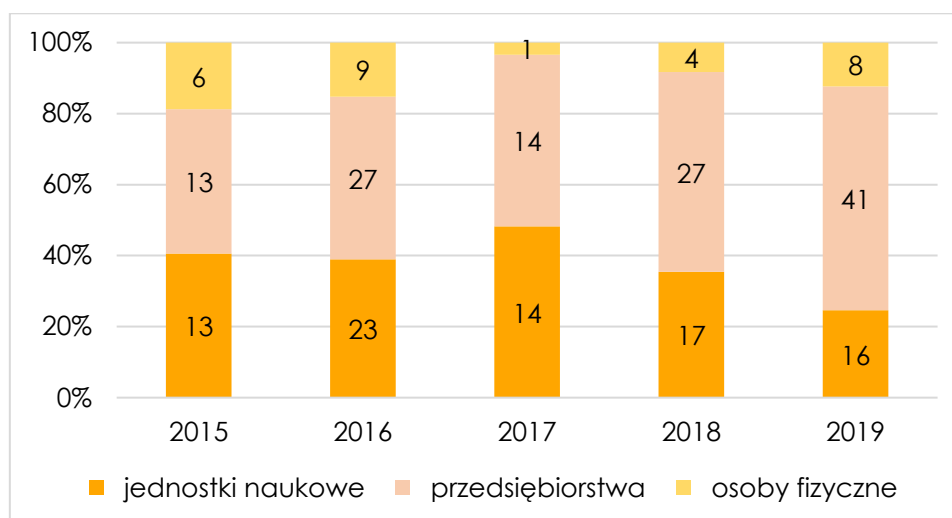
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UPRP. Dane według stanu na 12.02.2021 roku.

W latach 2015-2019 liczba patentów udzielonych podmiotom z województwa podlaskiego ulegała wahaniom. Najniższy poziom odnotowano w 2017 roku – 29 patentów, a najwyższy w 2019 roku – 65 patentów. Patenty uzyskane przez podmioty z województwa podlaskiego stanowią niewielki odsetek wszystkich patentów udzielonych przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej w kraju. Zgodnie z danymi publikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, wartości te w latach 2015-2019 oscylowały wokół 1-2% wszystkich udzielonych w Polsce patentów.

⁴⁴ <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/4194,pojecie.html> (data dostępu: 22.10.2020 rok).

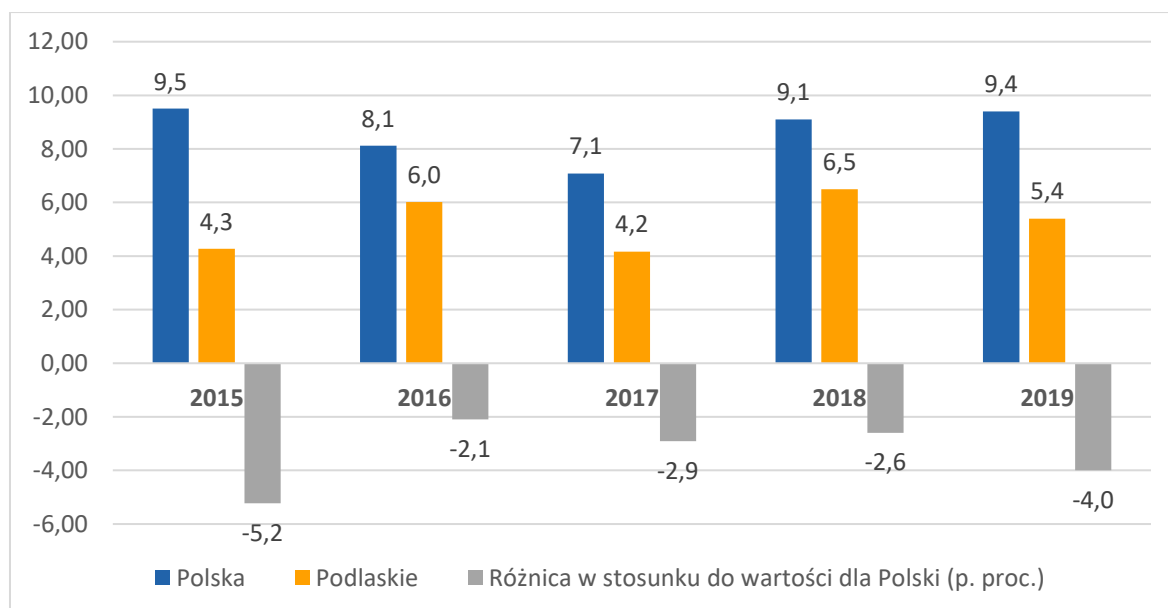
Wykres 69. Struktura uzyskanych patentów w województwie podlaskim w latach 2015-2019 (w szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UPRP. Dane według stanu na 12.02.2021 roku.

Pomimo nieznacznego zaangażowania podlaskich podmiotów w sferze patentowej w skali kraju, na tle regionu najwyższą aktywnością patentową w porównaniu do pozostałych typów instytucji wykazują przedsiębiorstwa. W latach 2015-2019 uzyskały one ponad połowę udzielonych patentów (122 wobec 111, które zostały udzielone jednostkom naukowym i osobom fizycznym).

Wykres 70. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w latach 2015-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 12.02.2021 roku.

Istotą każdego przedsiębiorstwa jest generowanie zysku. O poziomie efektywności ekonomicznej, jak i innowacyjności przedsiębiorstw, świadczyć może m.in. udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem.

W latach 2015-2019 udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w podlaskich przedsiębiorstwach przemysłowych wahał się w przedziale 4,2-6,5% (Wykres 70). Wartości te są znacznie niższe od wielkości charakteryzujących większość województw oraz Polskę. *Wskaźnik udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych jest silnie skorelowany ze wskaźnikiem udziału nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem.* Na tej podstawie można stwierdzić, że wzrost przychodów z tytułu sprzedaży produktów innowacyjnych jest zależny od wzrostu nakładów na działalność badawczo-rozwojową przedsiębiorstw.

Istotną kwestią odnoszącą się do rozwoju przedsiębiorczości oraz wzrostu innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw jest wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w działalności podmiotów gospodarczych. Odzwierciedleniem intensyfikacji działań w tym zakresie są ponoszone nakłady na wyposażenie i wykorzystanie TIK w przedsiębiorstwach.

Tabela 20. Wartość brutto nakładów na technologie informacyjno-komunikacyjne poniesionych przez przedsiębiorstwa w latach 2016-2019 (w zł na przedsiębiorstwo)

Województwo	2016	2017	2018	2019
Dolnośląskie	441 750	454 462	436 203	386 521
Kujawsko-pomorskie	238 283	181 549	223 685	107 054
Lubelskie	69 392	102 884	226 548	146 959
Lubuskie	54 047	105 055	93 848	87 161
Łódzkie	204 368	173 016	834 552	218 427
Małopolskie	369 965	542 803	622 716	430 998
Mazowieckie	2 793 933	65 884	71 270	82 117
Opolskie	42 373	64 851	59 411	52 446
Podkarpackie	146 571	209 964	477 398	108 608
Podlaskie	85 746	78 835	137 251	37 525
Pomorskie	624 122	827 837	864 700	293 352
Śląskie	625 801	840 044	481 098	429 066
Świętokrzyskie	42 221	158 964	84 965	39 937
Warmińsko-mazurskie	34 767	90 016	95 355	53 275
Wielkopolskie	1 001 050	1 224 360	689 763	789 137
Zachodniopomorskie	85 582	65 884	71 270	82 117
Warszawski Stołeczny	b.d.	4 572 775	11 431 323	3 781 857

Województwo	2016	2017	2018	2019
Mazowiecki Regionalny	b.d.	395 549	702 233	239 764
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	10	15	12	17
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (%)	-	-8,1%	74,1%	-72,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach w 2016, 2017, 2018, 2019, GUS; Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/wykorzystanie-technologii-informacyjno-komunikacyjnych-w-jednostkach-administracji-publicznej-przedsiębiorstwach-i-gospodarstwach-domowych-w-2019-roku,3,18.html> (data dostępu: 23.10.2020 rok).

Województwo podlaskie charakteryzuje się stosunkowo niskimi nakładami brutto na technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK), które zostały poniesione w przedsiębiorstwach. W latach 2015-2018 wartości te ulegały znaczącym wahaniam. Zdecydowana większość środków spośród nakładów na TIK przeznaczana jest na zakup sprzętu informatycznego. Udział poniesionych na ten cel nakładów wahał się od 72,5% w 2015 roku do 69% w 2018 roku. Najmniejszy udział w wydatkach przedsiębiorstw w zakresie TIK stanowi leasing finansowy urządzeń ICT, który w województwie podlaskim nie przekroczył 2%.

4.2. Rdzeń specjalizacji i specjalizacje wschodzące - trendy statystyczne

Analiza wskaźników pozwalających na obserwację trendów statystycznych w obszarach leżących w sferze zainteresowania rdzenia specjalizacji i specjalizacji wschodzących potwierdza silną pozycję sektorów stanowiących rdzeń podlaskich inteligentnych specjalizacji.

Wskaźnik lokalizacji zatrudnienia (LQ – ang. *Location Quotient*) pozwala określić, które obszary gospodarki regionu wyróżniają się na tle kraju w zakresie tworzenia miejsc pracy. Wartość wskaźnika powyżej jedności oznacza, że w danej sekcji/grupie PKD zatrudnienie w województwie podlaskim jest wyższe niż przeciętnie w Polsce.

Tabela 21. Wartość współczynnika LQ w sekcjach PKD w latach 2015-2019

PKD	Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1,30	1,32	1,30	1,27	1,30
C	Przetwórstwo przemysłowe	0,98	0,99	0,99	1,00	1,02
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0,50	0,51	0,49	0,47	0,48

PKD	Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1,10	1,09	1,13	1,17	1,19
F	Budownictwo	1,18	1,21	1,31	1,31	1,32
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0,93	0,95	0,94	0,94	0,95
H	Transport i gospodarka magazynowa	0,57	0,57	0,56	0,57	0,57
J	Informacja i komunikacja	0,29	0,28	0,27	0,29	0,33
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	0,39	0,37	0,40	0,41	0,37
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0,34	0,34	0,36	0,37	0,42
P	Edukacja	1,44	1,44	1,43	1,43	1,42
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1,40	1,40	1,40	1,40	1,38
S	Pozostała działalność usługowa	0,66	0,75	0,59	0,58	0,61

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku. Dane według stanu na 25.01.2021 roku.

Analiza wartości LQ w obszarze koncentracji miejsc pracy w województwie podlaskim, w poszczególnych sekcjach PKD, wskazuje na wyróżnianie się na tle kraju edukacji (sekcja P), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (sekcja Q), budownictwa (sekcja F), rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A), jak również dostawy wody, gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją (sekcja E). Należy zwrócić uwagę na rosnące znacznie przetwórstwa przemysłowego (sekcja C), dla której wartość wskaźnika LQ w latach 2015-2019 regularnie rosła, osiągające wartość 1,02 w roku 2019. Wartości współczynnika lokalizacji w wymienionych sekcjach i analizowanych latach kształtowały się powyżej 1, co oznacza, że liczba osób pracujących w województwie podlaskim jest relatywnie wyższa niż w Polsce. W ujęciu dynamicznym nie odnotowano natomiast istotnych zmian wartości.

Tabela 22. Grupy PKD o najwyższych wartościach współczynnika LQ w latach 2015-2019

PKD	Nazwa	2015	2016	2017	2018	2019
283	Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa	11,37	11,02	11,66	11,20	11,19
105	Wytworzenie wyrobów mleczarskich	9,55	9,62	10,04	10,33	10,61
301	Produkcja statków i łodzi	5,96	6,62	7,78	7,12	6,65
462	Sprzedaż hurtowa płodów rolnych i żywych zwierząt	1,99	2,36	2,33	2,49	2,82
021	Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych	b.d.	b.d.	2,52	2,49	2,54
412	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieskalnych	1,83	1,97	2,20	2,32	2,24

PKD	Nazwa	2015	2016	2017	2018	2019
382	Przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów	1,85	1,82	2,04	2,16	2,22
161	Produkcja wyrobów tartacznych	1,85	1,86	2,04	1,96	2,15
109	Produkcja gotowych paszy i karmy dla zwierząt	1,84	2,04	1,88	2,30	2,06
106	Wytworzenie produktów przemiału zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych	2,16	1,88	1,93	1,95	2,00
016	Działalność usługowa wspomagająca rolnictwo i następująca po zbiorach	2,00	2,11	1,96	1,85	1,86

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku. Dane według stanu na 25.01.2021 roku.

Inteligentnymi specjalizacjami, które odnajdują odzwierciedlenie wśród grup PKD o najwyższej wartości współczynnika LQ, są przemysł rolno-spożywczy oraz przemysł metalowo-maszynowy i szkodniczy wraz z łańcuchami wartości. Ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości, ze względu na interdyscyplinarność interwencji oraz brak odpowiedników w klasyfikacji PKD, nie posiadają bezpośredniego przełożenia na współczynnik LQ. Wzrost wartości współczynnika LQ jest najbardziej widoczny w odniesieniu do przemysłu rolno-spożywczego oraz metalowo-maszynowego i szkodniczego. Obserwacja zmian wskazuje, że najsilniejsze sektory konsekwentnie umacniają swoją pozycję gospodarczą, generując coraz więcej miejsc pracy.

Tabela 23. Towary o najwyższej wartości eksportu z województwa podlaskiego w latach 2015-2020 (w mln zł)

Kod HS ⁴⁵	Nazwa produktu	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0305	Ryby suszone, solone lub w solance (...) ⁴⁶	591,05	743,53	691,88	605,34	777,57	794,53
0406	Sery i twarogi	401,1	480,19	585,6	574,83	582,17	682,52
0401	Mleko i śmietana, niezagęszczone ani niezawierające dodatku cukru lub innego środka słodzącego	193,12	168,97	234,04	271,42	391,61	462,31
3925	Artykuły budowlane z tworzyw sztucznych, gdzie indziej niewymienione ani niewłócznie	260,33	282,44	304,58	384,17	413,3	458,10
0402	Mleko i śmietana, zagęszczone lub zawierające dodatek cukru lub innego środka słodzącego	126,7	133,01	181,25	237,55	317,02	445,15
9403	Meble inne niż w pozycjach 9401 i 9402 i ich części	307,65	376,84	404,13	438,33	428,5	442,08
4418	Wyroby stolarskie i ciesielskie dla budownictwa, z drewna, włącznie z	137,86	151,37	214,97	245,74	341,3	313,39

⁴⁵ Kody celne HS (ang. *Harmonized System*) są stosowane w celu ustanowienia narodowych klasyfikacji taryf celnych produktów oraz pomagają w tworzeniu globalnych statystyk. Kody HS standaryzują klasyfikację wszelkich towarów i usług w handlu międzynarodowym i są stosowane podczas rozliczeń celno-skarbowych.

⁴⁶ Ryby suszone, solone lub w solance; ryby wędzone niezależnie od obróbki termicznej podczas procesu wędzenia; mąki, mączki i granulki z ryb nadające się do spożycia przez ludzi.

Kod HS ⁴⁵	Nazwa produktu	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	drewnianymi płytami komórkowymi, połączonymi płytami parkietowymi, dachówkami i gontami						
8716	Przyczepy i naczepy; pozostałe pojazdy bez napędu mechanicznego; ich części	134,54	146,23	201,47	230,85	242,31	275,19
8516	Podgrzewacze do wody i grzałki nurnikowe, elektryczne (...) ⁴⁷	326,65	311,74	287,36	297,09	293,6	236,55
8903	Jachty i pozostałe jednostki pływające, wypoczynkowe lub sportowe; łodzie wioślarskie i kajaki	98,97	136,87	145,68	168,59	184,66	226,51

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej. Dane według stanu na 15.02.2021 roku.

Eksport z województwa podlaskiego stanowi niski udział w ogólnej wartości eksportu Polski (wartość eksportu w regionie oscyluje wokół 1% w skali kraju). Region specjalizuje się w eksporcie produktów rolno-spożywczych. Wśród 10 towarów o najwyższej wartości eksportu są cztery produkty przemysłu rolno-spożywczego (w tym trzy będące produktami przetwórstwa mleka). Inteligentną specjalizacją reprezentowaną w podlaskim eksporcie jest także przemysł metalowo-maszynowy. Na uwagę zasługuje regularny (od 2015 roku) ⁴⁸ wzrost udziału wartości eksportu jachtów i pozostałych jednostek pływających (kod 8903), który spowodował, że ta grupa towarowa weszła do pierwszej dziesiątki towarów o najwyższej wartości eksportu w województwie podlaskim w 2020 roku.

Tabela 24. Należności z podatków PIT i CIT w województwie podlaskim w poszczególnych sekcjach PKD w latach 2016-2020 (w tys. zł)

Sekcja PKD ⁴⁹	PIT					CIT				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
A	29 506	36 465	35 063	32 522	27 736	1 818	582	4 055	1 199	2 171
C	226 142	255 691	295 219	322 119	358 629	99 447	107 890	138 129	115 049	127 019
D	24 311	24 636	19 244	22 677	20 592	11 219	7 560	5 936	6 481	569

⁴⁷ Podgrzewacze do wody i grzałki nurnikowe, elektryczne; aparatura do ogrzewania, elektryczna.; urządzenia elektrotermiczne; oporowe elementy grzejne inne niż w poz. 8545.

⁴⁸ W 2015 roku grupa towarów 8903 pod względem wartości eksportu w województwie podlaskim zajmowała dopiero 18 miejsce. W kolejnych latach jej pozycja rosta, odpowiednio: 16, 14, 13, 12 i 10.

⁴⁹ Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe; Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją; Sekcja F – Budownictwo; Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa; Sekcja J – Informacja i komunikacja; Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca; Sekcja P – Edukacja; Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Sekcja S - Pozostała działalność usługowa.

Sekcja PKD ⁴⁹	PIT					CIT				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
E	11 998	12 406	12 463	13 273	18 665	3 726	5 348	5 911	3 833	10 536
F	113 437	136 244	179 139	205 823	237 376	43 195	47 202	44 623	33 093	66 204
G	216 825	220 646	239 208	253 990	316 247	33 428	33 979	36 846	40 847	68 684
H	67 485	66 404	77 305	83 922	103 501	3 074	3 300	3 478	3 270	9 846
J	28 123	32 390	39 784	48 432	67 911	4 456	3 932	6 165	8 917	10 397
M	78 859	79 398	95 011	108 137	125 065	7 267	8 837	7 295	18 578	3 696
N	17 855	22 638	31 574	36 078	39 609	3 802	5 507	5 296	5 099	5 361
P	109 135	119 528	134 634	137 447	132 756	22	184	268	338	570
Q	141 399	157 170	179 368	212 491	227 274	2 581	2 889	2 391	2 041	5 574
S	13 677	14 831	17 180	16 421	18 722	1 132	1 276	600	432	579
Razem	1 078 751	1 178 447	1 355 191	1 493 332	1 694 082	215 169	228 484	260 995	239 177	311 207

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Białymstoku. Dane według stanu na 04.02.2021 roku.

W sekcjach przypisywanych do rdzenia specjalizacji województwa podlaskiego w latach 2016-2020 nie odnotowano wyraźnego trendu wzrostowego w zakresie wpływów PIT i CIT. Najwyższe z obserwowanych wzrostów odnotowano w sektorze przetwórstwa przemysłowego. Jeden z najwyższych spadków odnotowano w sektorze rolno-spożywczym, szczególnie reprezentowanym przez sekcję A.

Tabela 25. Należności z podatków PIT i CIT w województwie podlaskim według działów PKD towarów o najwyższej wartości LQ w latach 2016-2020 (w tys. zł)

Dział PKD ⁵⁰	PIT					CIT				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
283	16 346,4	18 477,0	23 781,7	20 447,0	19 655,8	6 780,5	4 785,0	3 067,6	8 298,3	2 267,9
105	29 304,5	34 896,3	46 768,3	48 657,5	46 180,5	17 385,0	26 982,0	52 039,3	24 972,1	-8 723,0
301	4 610,4	9 707,2	10 707,7	13 601,7	16 815,8	130,5	1 068,9	54,9	8,4	2 377,1
021	10 497,6	11 076,9	11 040,7	11 353,4	8 737,2	0,0	-18,5	-0,7	0,0	0,0
462	10 646,2	10 302,7	10 435,2	10 577,7	17 113,3	769,5	931,1	424,6	1 316,9	1 834,9
412	38 833,0	47 128,7	52 898,7	64 842,0	78 632,6	37 577,3	36 002,6	27 948,5	12 496,9	41 245,7
109	1 783,7	2 462,2	2 584,6	2 381,4	3 546,4	722,9	2 380,2	3 106,5	3 119,4	7 071,1
382	1 793,2	1 441,5	1 365,1	1 353,4	1 933,2	1 439,4	1 099,4	1 121,0	1 264,5	4 435,7

⁵⁰ 283 - Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa; 105 - Wytwarzanie wyrobów mleczarskich; 301 - Produkcja statków i łodzi; 021 - Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych; 462 - Sprzedaż hurtowa płodów rolnych i żywych zwierząt; 412 - Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych; 109 - Produkcja gotowych pasz i karmy dla zwierząt; 382 - Przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów; 161 - Produkcja wyrobów tartacznych; 106 - Wytwarzanie produktów przemiatu zbóż, skrobi i wyrobów skrobiowych; 016 - Działalność usługowa wspomagająca rolnictwo i następująca po zbiorach.

Dział PKD ⁵⁰	PIT					CIT				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
161	6 738,1	6 745,5	8 634,8	11 092,0	8 807,7	268,3	733,2	1 364,1	1 263,7	2 289,1
106	1 713,6	586,2	779,9	849,9	3 265,8	2 630,9	81,6	383,2	648,0	6 230,4
016	1 925,9	2 233,2	3 759,7	3 302,5	3 333,4	122,6	84,5	1 275,1	915,5	1 444,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Białymstoku. Dane według stanu na 04.02.2021 roku.

Wśród grup PKD, które mogą być utożsamiane z przemysłem rolno-spożywczym w regionie, największe wzrosty wartości należności z tytułu podatku PIT (w 2020 roku w stosunku do roku 2016) odnotowano w odniesieniu do wytwarzania wyrobów mleczarskich (dział 105) - wzrost o 16,87 mln zł. Na kolejnym miejscach pod względem wartości należności z tytułu podatku PIT znalazły się grupy PKD, które są utożsamiane z przemysłem metalowo-maszynowym i szkodniczym: produkcja statków i łodzi (dział 301) - wzrost o 12,20 mln zł oraz produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa (dział 283) - wzrost o 3,30 mln zł. Największy przyrost należności z tytułu podatku CIT w analizowanym okresie odnotowano w odniesieniu do produkcji gotowych paszy i karmy dla zwierząt (dział 109) - wzrost o 6,34 mln zł.

Jednym z przejawów potencjału sektorów gospodarki, wskazanych jako inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego, jest aktywność podmiotów z tych sektorów w ubieganiu się o wsparcie na działania rozwojowe, którą należy określić jako wysoką.

Tabela 26. Aktywność beneficjentów w zakresie pozyskiwania wsparcia z I osi RPOWP 2014-2020 w podziale na inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego (stan na 31.12.2020 roku)

Specjalizacja	Wnioski o dofinansowanie			Podpisane umowy		
	Liczba	Wartość ogółem (zł)	Wkład UE (zł)	Liczba	Wartość ogółem (zł)	Wkład UE (zł)
Sektor rolno-spożywczy i sektory powiązane łańcuchem wartości	74	144 991 258,12	70 937 835,45	46	49 880 989,99	23 784 248,13
Przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane łańcuchem wartości	196	494 808 158,82	228 497 624,57	124	225 440 884,41	98 612 422,14
Sektor medyczny, nauki o życiu i sektory powiązane łańcuchem wartości	69	423 015 974,80	268 190 162,19	35	238 638 235,74	166 886 415,61
Ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości	378	1 933 090 546,60	848 235 841,25	175	749 463 490,28	309 006 558,22

Specjalizacja	Wnioski o dofinansowanie			Podpisane umowy		
	Liczba	Wartość ogółem (zł)	Wkład UE (zł)	Liczba	Wartość ogółem (zł)	Wkład UE (zł)
Razem	717	2 995 905 938,34	1 415 861 463,46	380	1 263 423 600,42	598 289 644,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie SL2014. Dane według stanu na 31.12.2020 roku.

W ramach I osi RPOWP 2014-2020 (do 31 grudnia 2020 roku) złożono łącznie 717 wniosków o dofinansowanie oraz podpisano 380 umów. Najwyższa aktywność, zarówno pod względem liczby złożonych wniosków, jak i podpisanych umów dotyczy ekoinnowacji, nauk o środowisku i sektorów powiązanych łańcuchem wartości. Przekłada się to bezpośrednio na wartość projektów ogółem oraz na wysokość wkładu UE. Statystycznie, najniższą liczbę umów podpisano na realizację przedsięwzięć wpisujących się w sektor medyczny, są to jednak projekty, których wartość niejednokrotnie jest dużo wyższa niż projektów klasyfikowanych do innych sektorów rdzenia RIS3.

Rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w województwie podlaskim jest również finansowany z programów krajowych, w szczególności z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020 (PO IR 2014-2020) oraz programów wspólnotowych, głównie z Horyzontu 2020 - Programu Ramowego Unii Europejskiej w zakresie badań naukowych i innowacji.

Tabela 27. Aktywność beneficjentów z województwa podlaskiego w programie Horyzont 2020

Nazwa uczestnika	Dofinansowanie netto (euro)	Tytuł projektu	Start projektu	Zakończenie projektu	Status
TENSORFLIGHT POLAND Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	50 000,00	AI-Inspect - an artificial intelligence tool for instant inspection of commercial properties	01.01.2020	30.06.2020	CLOSED ⁵¹
Białowiecki Park Narodowy	22 500,00	Carbon smart forestry under climate change	01.01.2018	31.12.2022	SIGNED ⁵²
Uniwersytet w Białymstoku	227 478,60	Cold Opto-Magnetism for Random Access Devices	01.06.2020	31.05.2024	SIGNED
Politechnika Białostocka	00,00	International Interdisciplinary PhD studies in Biomedical Research and Biostatistics. Supporting the career and training in omic-based research and biostatistics by inter-	01.02.2018	31.01.2023	SIGNED
Uniwersytet Medyczny w Białymstoku	1 569 600,00				

⁵¹ Projekt został zakończony.

⁵² Projekt po podpisaniu umowy o dofinansowanie, a przed zamknięciem.

Nazwa uczestnika	Dofinansowanie netto (euro)	Tytuł projektu	Start projektu	Zakończenie projektu	Status
		national and-sectoral mobility			
Fundacja Laboratorium Badań i Działań Społecznych SOCLAB	66 467,50	Join Us to Optimize Health Through Cohort Research			SIGNED
SCIENCE4PEOPLE Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	93 075,00				
Stempniak Paweł	104 293,75				
Uniwersytet Medyczny w Białymstoku	234 761,25				
Uniwersytet w Białymstoku	76 598,75				
Fundacja Pogranicze	27 600,00	Memory Across Borders: Dealing with the Legacy of Disputed Territories	01.02.2019	31.01.2022	SIGNED

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych Krajowego Punktu Kontaktowego Programów Badawczych UE, <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiaMDdiOTZiNDYTIiYyS00MGI5LWJhMDMtZWVjMTBINmQwZWQ5liwidCI6ImI3YjAxMGE3LTBkn2YtNDU0MS05YjIwLWUxYzk1YmQ1OGNIOClmMiOjI9> (data dostępu: 10.02.2021 roku).

Program Horyzont 2020 opiera się na trzech wzajemnie wspierających się priorytetach: doskonałej bazie naukowej, wiodącej pozycji w przemyśle oraz wyzwaniach społecznych. W ramach Horyzontu 2020, w ośmiu projektach uczestniczy 9 podmiotów z terenu województwa podlaskiego (łącznie 11 uczestnictw), wśród których trzy pełnią rolę koordynatorów projektów. Wartość dofinansowania netto wynosi 2,47 mln euro. Spośród realizowanych projektów dwa już się zakończyły, a jeden jest na etapie przygotowywania umowy na dofinansowanie. Podlaskie podmioty realizują projekty w ramach programu Horyzont 2020 w różnych partnerstwach, m.in. z przedsiębiorstwami i jednostkami naukowymi z całej Europy⁵³.

Tabela 28. Aktywność beneficjentów w Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020

Województwo	Liczba złożonych wniosków	Liczba wniosków rekomendowanych do dofinansowania	Wartość dofinansowania złożonych wniosków (zł)	Wartość dofinansowania zawartych umów (zł)
Dolnośląskie	2 094	1 927	6 909 410 694,30	6 754 058 985,60
Kujawsko-Pomorskie	1 249	1 159	4 208 465 204,30	4 009 141 752,80

⁵³ <https://cordis.europa.eu> (data dostępu: 10.02.2021 rok).

Województwo	Liczba złożonych wniosków	Liczba wniosków rekomendowanych do dofinansowania	Wartość dofinansowania złożonych wniosków (zł)	Wartość dofinansowania zawartych umów (zł)
Lubelskie	1 088	981	4 232 717 167,70	3 914 086 251,10
Lubuskie	353	331	1 312 138 507,20	1 352 961 682,20
Łódzkie	1 352	1 320	4 657 236 997,50	4 587 604 673,30
Małopolskie	2 648	2 527	10 908 876 012,40	10 697 938 508,80
Mazowieckie	5 626	5 267	29 369 791 956,10	29 078 394 595,60
Opolskie	335	311	1 316 436 194,20	1 139 146 589,00
Podkarpackie	1 533	1 405	5 514 337 249,90	5 091 316 535,40
Podlaskie	585	532	2 929 116 411,50	2 768 229 877,80
Pomorskie	1 813	1 720	5 813 274 126,50	5 780 957 649,30
Śląskie	2 525	2 488	10 003 040 862,70	10 054 793 614,50
Świętokrzyskie	522	485	2 085 008 128,10	1 961 741 249,60
Warmińsko-mazurskie	574	528	2 418 077 157,70	2 335 781 842,00
Wielkopolskie	2 398	2 271	8 226 263 329,90	8 095 971 120,50
Zachodniopomorskie	513	498	1 513 141 970,80	1 396 372 752,40
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	11	11	11	11

Źródło: <https://smartradar.smart.gov.pl> (data dostępu: 08.02.2021 roku).

Województwo podlaskie charakteryzuje się jedną z najniższych w kraju aktywności beneficjentów w pozyskiwaniu środków z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój. Wnioski zarówno złożone przez beneficjentów z województwa podlaskiego, jak i rekomendowane do dofinansowania, stanowią zaledwie 2,3% wszystkich wniosków w kraju, natomiast wartość dofinansowania zawartych umów nie przekracza 2,8%.

4.3. Pogłębiona analiza wskaźnikowa RIS3

Część diagnostyczną, oceniającą zmiany w oparciu o standardowy zakres monitoringu regionalnych inteligentnych specjalizacji, pogłębiono o analizę wskaźników charakteryzujących potencjał danej gałęzi podlaskiej gospodarki do tworzenia innowacji. Wskaźniki zostały dobrane metodą ekspercką, jako najlepiej wpisujące się w zakres merytoryczny monitoringu RIS3, w tym także ze względu na ich dostępność w statystyce publicznej.

Tabela 29. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie podlaskim według dziedzin B+R w latach 2015-2018 (w tys. zł)

Rok	Ogółem	Dziedziny B+R					
		nauki przyrodnicze	nauki inżynieryjne i techniczne	nauki medyczne i o zdrowiu	nauki rolnicze i weterynaryjne	nauki społeczne	nauki humanistyczne i sztuka
2015	300 659,5	#	121 383,3	#	7 212,9	26 408,4	#

Rok	Ogółem	Dziedziny B+R					
		nauki przyrodnicze	nauki inżynieryjne i techniczne	nauki medyczne i o zdrowiu	nauki rolnicze i weterynaryjne	nauki społeczne	nauki humanistyczne i sztuka
2016	177 579,2	23 749,3	82 275,8	28 134,4	6 586,3	21 242,3	15 591,1
2017	261 482,9	27 407,1	109 667,7	79 924,6	7 456,9	23 035,2	13 991,4
2018	332 949,1	42 595,1	149 916,0	#	6 547,2	16 669,3	#

- dane objęte tajemnicą statystyczną.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Nauka i technika 2018, 2017, 2016, 2015, tablice w formacie xls*, GUS. Dane według stanu na 08.02.2021 roku.

Nakłady wewnętrzne na działalność badawczo-rozwojową w województwie podlaskim stanowią niecałe 2% ogółu poniesionych nakładów w kraju. Analizując poszczególne dziedziny B+R należy zaznaczyć, że w przypadku niektórych, poszczególne wartości objęto tajemnicą statystyczną, co utrudnia pełną analizę. Dostępne dane wskazują, że w województwie podlaskim największa część nakładów (ponad 40%) przeznaczana jest na działalność B+R w naukach inżynieryjnych i technicznych. Istotny udział stanowią również nakłady przeznaczane na badania i rozwój w naukach medycznych i naukach o zdrowiu. Marginalne znaczenie stanowią natomiast nakłady w zakresie nauk rolniczych i weterynaryjnych.

Tabela 30. Personel B+R oraz badacze w personelu wewnętrznym w województwie podlaskim według dziedzin B+R w latach 2015-2018 (w os.)

Rok	Ogółem	Dziedziny B+R					
		nauki przyrodnicze	nauki inżynieryjne i techniczne	nauki medyczne i o zdrowiu	nauki rolnicze i weterynaryjne	nauki społeczne	nauki humanistyczne i sztuka
Personel B+R (w osobach)							
2016	3 094	343	1 133	800	94	464	260
2017	4 326	376	1 519	1 181	121	586	543
2018	4 593	#	1 574	#	97	#	#
Badacze w personelu wewnętrznym (w EPC ⁵⁴)							
2015	1 563,6	#	472,9	587,5	#	203,0	98,3
2016	1 414,0	184,0	520,0	327,0	41,0	201,0	142,0
2017	1 538,5	139,8	623,1	337,0	64,8	230,0	143,8
2018	1 613,9	#	529,4	#	#	158,3	#

- dane objęte tajemnicą statystyczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Nauka i technika 2018, 2017, 2016, tablice w formacie xls*, GUS. Dane według stanu na 08.02.2021 roku.

⁵⁴ Ekwiwalent pełnego czasu pracy - stosunek godzin pracy rzeczywiście przepracowanych w związku z działalnością B+R w danym okresie sprawozdawczym (zazwyczaj w roku kalendarzowym) do całkowitej liczby godzin formalnie przepracowanych w tym samym okresie przez osobę lub grupę.

W latach 2016-2018 liczba personelu zaangażowanego w prace B+R w województwie podlaskim, co roku ulegała zwiększeniu. Szczegółowe dane o personelu B+R w niektórych dziedzinach objęte są tajemnicą statystyczną, co nie pozwala na pełną analizę. Na podstawie dostępnych danych można jednak zaobserwować, że najliczniejszy personel B+R pracuje nad badaniami w obszarze nauk inżynierskich i technicznych, a najmniej liczny w obszarze nauk rolniczych i weterynaryjnych. Największy udział badaczy w personelu wewnętrznym odnotowano w zakresie nauk inżynierskich i technicznych oraz nauk medycznych i o zdrowiu. Marginalne znaczenie ma udział badaczy wśród pracowników nauk rolniczych i weterynaryjnych.

Specjalizacja przemysł rolno-spożywczy i sektory powiązane łańcuchem wartości, obejmująca obszary:

- wydajne, precyzyjne rolnictwo,
- przemysł spożywczy, w szczególności produkcja i przetwórstwo mleka,
- żywność wysokiej jakości, żywność tradycyjna.

Tabela 31. Wydajność pracy na 1 pracującego w sekcji A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w latach 2015-2018 (w zł)⁵⁵

Województwo	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (sekcja A)			
	2015	2016	2017	2018
Polska	19 110	21 120	25 701	22 598
Dolnośląskie	21 239	23 696	27 103	25 179
Kujawsko-pomorskie	23 682	27 012	33 410	28 658
Lubelskie	11 453	13 782	17 310	14 868
Lubuskie	37 730	39 397	40 668	34 396
Łódzkie	17 303	19 745	24 270	20 023
Małopolskie	7 319	8 407	9 579	8 553
Mazowieckie	28 922	30 538	39 488	36 647
Opolskie	20 080	24 128	28 236	24 331
Podkarpackie	5 510	6 053	6 974	6 099
Podlaskie	19 851	21 997	27 767	23 987
Pomorskie	30 928	34 449	41 789	35 801
Śląskie	16 537	18 358	20 867	18 872
Świętokrzyskie	10 877	12 123	15 007	13 612
Warmińsko-mazurskie	35 417	38 382	44 686	39 117
Wielkopolskie	27 379	30 551	38 160	32 349
Zachodniopomorskie	41 472	41 206	42 919	38 316
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	10	10	9	9

⁵⁵ Wydajność pracy mierzona wskaźnikiem wartości dodanej brutto.

Województwo	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (sekcja A)			
	2015	2016	2017	2018
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (%)	-	10,8%	26,2%	-13,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 10.02.2021 roku.

Wartość dodana brutto w sekcji A PKD 2007, zarówno w województwie podlaskim, jak i w kraju wzrastała do roku 2017. Region pod względem wartości sklasyfikowano na 9. pozycji w kraju z wartością wyższą od wartości dla Polski. Sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) charakteryzuje się najniższym udziałem w tworzeniu PKB (6,8%) w skali województwa. Jednocześnie wysoki udział pracujących według sektorów gospodarki świadczy o niskiej wydajności tego działu gospodarki.⁵⁶

Tabela 32. Produkcja mleka krowiego w latach 2015-2019 (w tys. litrów)

Województwo	Produkcja mleka krowiego (w tys. litrów)				
	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	12 859 447	12 867 161	13 304 646	13 767 758	14 089 924
Dolnośląskie	190 620	177 643	180 876	182 950	180 657
Kujawsko-pomorskie	928 277	948 875	934 962	1 047 783	1 055 089
Lubelskie	782 713	759 156	810 135	777 071	807 830
Lubuskie	85 188	83 520	98 457	108 094	84 894
Łódzkie	981 535	990 157	1 032 079	1 029 976	1 096 359
Małopolskie	324 609	360 466	299 815	314 427	285 001
Mazowieckie	2 794 268	2 692 746	2 826 162	3 024 838	3 301 849
Opolskie	266 570	272 661	277 209	290 528	277 422
Podkarpackie	230 387	216 489	205 806	180 031	160 866
Podlaskie	2 564 834	2 584 006	2 732 153	2 834 894	2 822 924
Pomorskie	350 396	354 308	362 338	363 479	371 826
Śląskie	240 806	258 473	259 104	253 557	270 178
Świętokrzyskie	256 377	249 955	236 475	236 385	217 727
Warmińsko-mazurskie	959 567	1 016 456	1 075 175	1 134 274	1 031 414
Wielkopolskie	1 731 166	1 755 108	1 838 398	1 838 495	1 963 651
Zachodniopomorskie	172 134	147 142	135 502	150 976	162 237
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	2	2	2	2	2
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (%)	-	0,7%	5,7%	3,8%	-0,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 09.02.2021 roku.

Województwo podlaskie razem z województwem mazowieckim są największymi producentami mleka krowiego w Polsce. W latach 2015-2019

⁵⁶ *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2020, s. 100.

produkcja mleka krowiego w województwie podlaskim stanowiła około 20% krajowej produkcji. Dogodne warunki rozwoju produkcji zwierzęcej oraz „specjalizacja” w chowie bydła mlecznego i produkcji mleka sprawiły, że podlaskie wraz z województwami mazowieckim i wielkopolskim odpowiadają za produkcję ponad połowy mleka krowiego w Polsce⁵⁷.

Tabela 33. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018⁵⁸ (w os.)

Kierunki kształcenia według ISCED-F 2013 ⁵⁹			Liczba absolwentów	Studia	
Grupa	Podgrupa	Nazwa kierunku		stacjonarne	niestacjonarne
Rolnictwo	Rolnicza	Produkcja roślinna i zwierzęca	78	9	69
Technika, przemysł, budownictwo	Produkcji i przetwórstwa	Przetwórstwo żywności	18	11	7
Razem			96	20	76

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 – tablice xls, GUS.

W roku akademickim 2017/2018 dyplom ukończenia studiów na kierunkach, które wpisują się przemysł rolno-spożywczy i sektory powiązane łańcuchem wartości (inteligentna specjalizacji województwa podlaskiego), uzyskało 96 absolwentów (w tym 20 na studiach stacjonarnych i 76 na studiach niestacjonarnych). Absolwenci kształcili się na kierunkach: rolnictwo w Wyższej Szkole Agrobiznesu w Łomży, technika rolnicza i leśna na Politechnice Białostockiej oraz technologia żywności i żywienia człowieka w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży.

Specjalizacja przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane łańcuchem obejmująca obszary:

- przetwórstwo metali,
- produkcja maszyn i urządzeń, w szczególności maszyn na potrzeby rolnictwa, przemysłu spożywczego i leśnictwa,

⁵⁷ Tamże, s. 113.

⁵⁸ Dane dotyczą absolwentów, którzy otrzymali dyplom w okresie od 1 XII 2017 do 31 XII 2018, łącznie z cudzoziemcami. W ramach analizy pod uwagę wzięto następujące kierunki kształcenia (według ISCED-F 2013): produkcja roślinna i zwierzęca, ogrodnictwo, interdyscyplinarne programy kwalifikacji związane z rolnictwem, programy i kwalifikacje związane z rolnictwem gdzie indziej niesklasyfikowane, rybactwo, weterynaria, interdyscyplinarne programy i kwalifikacje obejmujące rolnictwo, leśnictwo, rybactwo i weterynarię oraz rolnictwo, leśnictwo, rybactwo i weterynaria gdzie indziej niesklasyfikowane.

⁵⁹ ISCED-F 2013 – Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Kształcenia (ang. International Standard Classification of Education – ISCED) przedstawia klasyfikację kierunków kształcenia.

- produkcja statków i łodzi z wykorzystaniem nowoczesnych materiałów, konstrukcji i oprzyrządowania.

Tabela 34. Udział wartości produkcji sprzedanej wyrobów według działów PKWiU w wartości produkcji sprzedanej wyrobów ogółem, w poszczególnych województwach w latach 2017-2019 (w %)⁶⁰

Województwo	2017			2018			2019		
	Działy PKWiU								
	24	25	28	24	25	28	24	25	28
Dolnośląskie	23,3	8,0	12,9	21,3	8,7	13,0	25,2	9,0	11,8
Kujawsko-pomorskie	0,8	6,5	2,6	0,6	6,8	2,4	0,7	6,3	2,8
Lubelskie	1,0	1,7	3,7	1,1	1,9	3,6	1,1	1,9	3,3
Lubuskie	2,8	2,3	1,4	2,9	2,4	1,6	2,6	2,4	2,4
Łódzkie	1,0	3,8	3,5	1,0	4,0	3,7	1,0	3,0	4,8
Małopolskie	6,6	17,1	4,9	6,8	11,1	4,8	6,7	11,2	4,6
Mazowieckie	8,2	11,3	13,6	8,8	10,7	11,5	8,8	11,8	12,2
Opolskie	1,8	3,1	3,0	1,8	3,4	2,9	1,6	3,5	2,5
Podkarpackie	1,8	6,5	9,0	1,8	7,1	9,7	2,1	6,5	9,9
Podlaskie	0,1	1,1	3,0	0,2	1,1	3,0	0,2	1,0	3,2
Pomorskie	1,3	5,1	5,3	1,1	5,1	5,2	1,1	5,6	4,7
Śląskie	43,0	17,9	12,4	43,3	20,4	12,8	39,8	20,2	13,6
Świętokrzyskie	4,0	2,7	3,4	4,6	3,0	3,5	4,4	3,0	3,3
Warmińsko-mazurskie	0,8	2,0	2,7	0,9	2,3	2,8	0,8	2,3	2,1
Wielkopolskie	3,3	7,8	13,8	3,7	8,9	13,8	3,8	9,2	13,3
Zachodniopomorskie	0,1	3,1	5,0	0,1	3,1	5,7	0,1	3,1	5,5
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	15	16	12	15	16	12	15	16	11
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (p. proc.)	-	-	-	0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Produkcja wyrobów przemysłowych w 2019 roku* – tablice w formacie xls, GUS. Dane według stanu na 08.02.2021 roku.

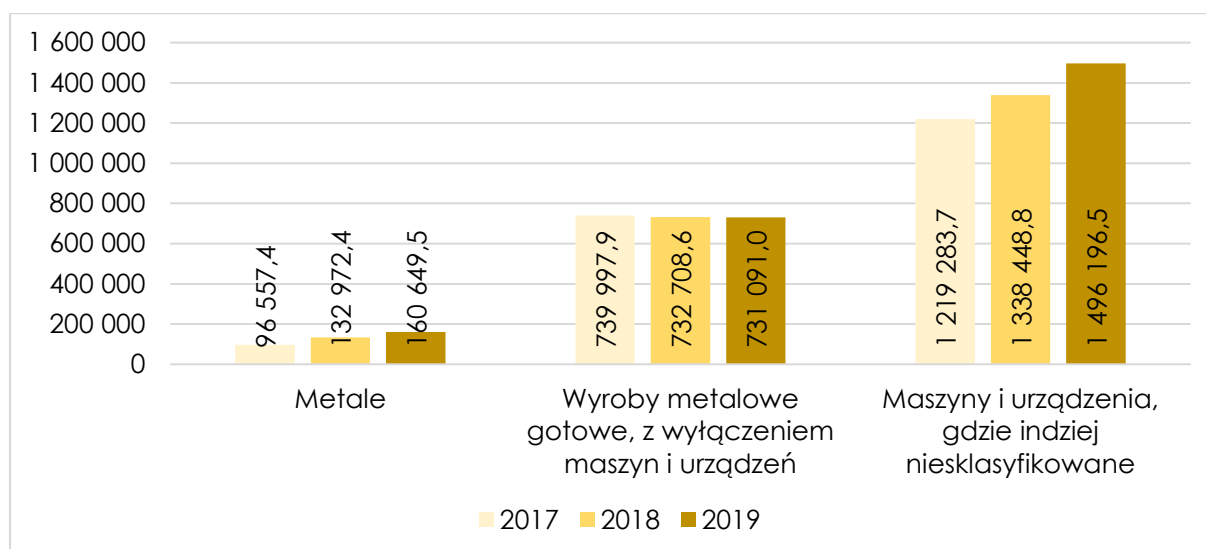
Udział wartości produkcji sprzedanej wyrobów w analizowanych grupach PKWiU w województwie podlaskim stanowi marginalny odsetek w skali kraju. Spośród działów wpisujących się w przemysł metalowo-maszynowy i skutniczy najwyższy udział (ok. 3%) odnotowano w odniesieniu do działu 28 – maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane. Najniższy udział w sprzedaży produkcji stanowiły produkty działu 24 – metale.

⁶⁰ Analizie poddano następujące działy PKWiU: 24 – metale, 25 – wyroby metalowe gotowe, z wyłączeniem maszyn i urządzeń, 28 – maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane.

Wykres 71. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów w województwie podlaskim w według działów PKWiU latach 2017-2019 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku.

Wśród działów PKWiU, które zaliczają się do przemysłów metalowo-maszynowego i szkodniczego, systematyczny wzrost wartości w latach 2017-2019 odnotowano w dziale 28 – produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana. W tym dziale odnotowano również najwyższe wartości produkcji sprzedanej spośród analizowanych. Najniższą wartość sprzedaną produkcji wypracowano w dziale 24 – metale. W 2019 roku wartość produkcji sprzedanej wyrobów łącznie w analizowanych działach stanowiła 9,3% wartości produkcji sprzedanej województwa podlaskiego ogółem. Najwyższy udział (5,9%) odnotowano w dziale 28 – produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana.

Tabela 35. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON (w działach: 24, 25 i 28 PKD) w województwie podlaskim w latach 2015-2019 (w szt.)

Dział	2015	2016	2017	2018	2019
Dział 24	25	26	23	23	23
Dział 25	1 001	1 023	1 055	1 081	1 143
Dział 28	156	159	162	164	161

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 08.02.2021 roku.

Największa liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, spośród działów PKD wpisujących się w przemysł metalowo-maszynowy i szkodniczy, zajmuje się produkcją metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń. W skali kraju podmioty te stanowią zaledwie 1,6% wszystkich przedsiębiorstw działu 25. W regionie liczba tych przedsiębiorstw systematycznie rośnie. W województwie podlaskim najmniej liczną reprezentację stanowią podmioty gospodarcze specjalizujące się w

produkcji metali (ok. 1% przedsiębiorstw w Polsce w dziale 24). Od 2017 roku ich liczba utrzymuje się na niezmiennym poziomie.

Tabela 36. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018⁶¹ (w os.)

Kierunki kształcenia według ISCED-F 2013			Liczba absolwentów	Studia	
Grupa	Podgrupa	Nazwa kierunku		stacjonarne	niestacjonarne
Technika, przemysł, budownictwo	Inżynieryjno - techniczna	Inżynieria chemiczna i procesowa	115	115	0
		Elektronika i automatyka	158	155	3
		Mechanika i metalurgia	253	168	85
		Inżynieria i zawody inżynierskie gdzie indziej niesklasyfikowane	157	157	0
	Produkcji i przetwórstwa	Interdyscyplinarne programy i kwalifikacje związane z przetwórstwem przemysłowym	167	146	21
Razem			850	741	109

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 – tablice xls, GUS.

W roku akademickim 2017/2018 dyplom ukończenia studiów w kierunkach, które wpisują się w inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego – przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane łańcuchem wartości, uzyskało 850 absolwentów (w tym 741 na studiach stacjonarnych i 109 na studiach niestacjonarnych). Absolwenci kształcili się na kierunkach: inżynieria biomedyczna, automatyka i robotyka, elektronika i komunikacja, mechanika i budowa maszyn, biotechnologia, gospodarka przestrzenna, zarządzanie i inżynieria produkcji na Politechnice Białostockiej, automatyka i

⁶¹ Dane dotyczą absolwentów, którzy otrzymali dyplom w okresie od 1 XII 2017 do 31 XII 2018, łącznie z cudzoziemcami. W ramach analizy pod uwagę wzięto następujące kierunki kształcenia (według ISCED-F 2013): elektronika i automatyka, inżynieria chemiczna i procesowa, inżynieria i zawody inżynierskie gdzie indziej niesklasyfikowane, inżynieria i zawody inżynieryjne nieokreślone dalej, mechanika i metalurgia, pojazdy samochodowe, statki i samoloty, interdyscyplinarne programy i kwalifikacje obejmujące technikę, przemysł i budownictwo, surowce (szkło, papier, tworzywo sztuczne i drewno), górnictwo i wydobywanie, tekstylia (odzież, obuwie i wyroby skórzane), programy i kwalifikacje związane z przetwórstwem przemysłowym, gdzie indziej niesklasyfikowane oraz interdyscyplinarne programy i kwalifikacje związane z przetwórstwem przemysłowym.

robotyka w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży oraz zarządzanie i inżynieria produkcji w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach.

Specjalizacja sektor medyczny, nauki o życiu i sektory powiązane łańcuchem wartości, obejmująca następujące obszary:

- diagnostyka chorób cywilizacyjnych,
- genetyka i biologia molekularna,
- wytwarzanie produktów leczniczych,
- nowoczesne metody terapii, w tym leczenia niepłodności,
- technologie inżynierii medycznej, biotechnologie/bioinformatyka,
- medycyna regeneracyjna, srebrna gospodarka,
- rehabilitacja, fizykoterapia, turystyka zdrowotna,
- implanty medyczne.

Tabela 37. Zgony z powodów nowotworów złośliwych i chorób układu krążenia na 100 tys. mieszkańców według województw w latach 2015-2018

Województwo	Nowotwory złośliwe ogółem				Choroby układu krążenia ogółem			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Polska	262	260	259	264	469	437	435	437
Dolnośląskie	282	286	292	293	490	444	472	480
Kujawsko-pomorskie	267	270	273	280	472	382	365	395
Lubelskie	239	243	243	244	507	530	490	485
Lubuskie	251	255	268	265	436	395	400	402
Łódzkie	295	286	285	292	519	490	497	489
Małopolskie	248	240	230	238	467	446	442	451
Mazowieckie	264	260	258	257	467	428	400	378
Opolskie	239	202	239	253	510	480	510	478
Podkarpackie	211	215	207	210	487	419	392	399
Podlaskie	255	246	241	254	451	445	470	473
Pomorskie	264	263	255	263	375	379	396	403
Śląskie	281	282	285	284	508	478	489	492
Świętokrzyskie	272	279	251	258	638	586	559	569
Warmińsko-mazurskie	262	263	245	256	376	360	389	377
Wielkopolskie	245	253	258	271	380	340	339	361
Zachodniopomorskie	274	268	272	276	461	450	454	470
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	10	12	13	12	12	8	7	7
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (%)	-	-3,5%	-2,0%	5,4%	-	-1,3%	5,6%	0,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 09.02.2021 roku.

Województwo podlaskie należy do województw z najniższą w kraju liczbą zgonów spowodowanych nowotworami złośliwymi. Natomiast odwrotną sytuację obserwuje się w zakresie zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia. W tym przypadku, województwo podlaskie należy do regionów z umieralnością wyższą niż przeciętnie w kraju. Dodatkowo liczba zgonów na 100 tys. mieszkańców z powodu chorób układu krążenia w latach 2015-2018 systematycznie rosta.

Tabela 38. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w dziale 21⁶² w województwie podlaskim w latach 2015-2019 (w szt.)

Dział	2015	2016	2017	2018	2019
Dział 21	2	2	3	4	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 09.02.2021 roku.

W skali kraju, podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON, zajmujące się produkcją podstawowych wyrobów farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych (dział 21 PKD z województwa podlaskiego stanowią niecałe 0,5% wszystkich krajowych podmiotów w dziale 21. Marginalne znaczenie podlaskich podmiotów skutkuje objęciem tajemnicą statystyczną informacji dotyczącej wartości sprzedanej wyrobów oraz udziału w wartości sprzedanej wyrobów w dziale 21 PKD.

Tabela 39. Wskaźnik obciążenia demograficznego według województw w latach 2015-2019⁶³

Nazwa	Wskaźnik obciążenia demograficznego				
	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	22,8	23,9	25,0	26,1	27,2
Dolnośląskie	23,2	24,6	26,0	27,4	28,7
Kujawsko-pomorskie	22,0	23,1	24,2	25,3	26,4
Lubelskie	23,7	24,7	25,7	26,8	27,9
Lubuskie	21,1	22,3	23,6	24,9	26,2
Łódzkie	25,8	27,0	28,2	29,5	30,7
Małopolskie	22,1	23,0	23,8	24,6	25,5
Mazowieckie	23,9	24,8	25,8	26,7	27,7
Opolskie	23,4	24,5	25,5	26,6	27,8
Podkarpackie	21,3	22,1	23,0	24,0	24,9
Podlaskie	23,1	23,8	24,6	25,4	26,3

⁶² Produkcja podstawowych wyrobów farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych.

⁶³ Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi – stosunek liczby osób w starszym wieku (65 i więcej lat) do liczby osób w wieku 15-64 lat.

Nazwa	Wskaźnik obciążenia demograficznego				
	2015	2016	2017	2018	2019
Pomorskie	21,3	22,4	23,4	24,5	25,5
Śląskie	24,1	25,3	26,5	27,7	29,0
Świętokrzyskie	24,9	26,0	27,1	28,3	29,6
Warmińsko-mazurskie	19,9	21,0	22,0	23,2	24,4
Wielkopolskie	21,1	22,1	23,2	24,2	25,2
Zachodniopomorskie	21,9	23,4	24,7	26,1	27,5
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	8	8	9	9	9
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (p. proc.)	-	0,7	0,8	0,8	0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 11.02.2021 roku.

Proces starzenia się społeczeństwa w województwie podlaskim, jak i w całym kraju, wykazuje tendencję rosnącą. Wskaźnik obciążenia demograficznego (współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi) rośnie. Wartość współczynnika oraz tempo jego wzrostu w regionie jest niższe niż w kraju. Pomimo, że populacja regionu jest stosunkowo młoda pod względem struktury wiekowej populacji oraz struktury ludności według ekonomicznych grup wieku, wykazuje cechy społeczeństwa starzejącego się. Starzenie się społeczeństwa spowodowane ubytkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym negatywnie wpływa na wielkość zasobów pracy oraz stwarza konieczność podejmowania działań z zakresu opieki nad osobami starszymi i dostarczania specjalistycznych usług skierowanych do tej grupy.⁶⁴

Tabela 40. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018⁶⁵ (w os.)

⁶⁴ *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego ...*, op. cit., s. 46-47.

⁶⁵ Dane dotyczą absolwentów, którzy otrzymali dyplom w okresie od 1 XII 2017 do 31 XII 2018, łącznie z cudzoziemcami. W ramach analizy pod uwagę wzięto następujące kierunki kształcenia (według ISCED-F 2013): medycyna, stomatologia, pielęgniarstwo i położnictwo, technologie związane z diagnostyką i leczeniem, terapia i rehabilitacja, farmacja, medycyna i terapia tradycyjna i komplementarna, interdyscyplinarne programy i kwalifikacje związane ze zdrowiem, opieka nad osobami starszymi i dorosłymi niepełnosprawnymi, praca socjalna i doradztwo, interdyscyplinarne programy i kwalifikacje związane z opieką społeczną, interdyscyplinarne programy i kwalifikacje obejmujące zdrowie i opiekę społeczną, biologia, biochemia, interdyscyplinarne programy i kwalifikacje związane z biologią i naukami pokrewnymi, programy i kwalifikacje związane z biologią i naukami pokrewnymi gdzie indziej niesklasyfikowane oraz nauki biologiczne i powiązane nieokreślone dalej.

Kierunki kształcenia według ISCED-F 2013			Liczba absolwentów	Studia	
Grupa	Podgrupa	Nazwa kierunku		stacjonarne	niestacjonarne
Zdrowie i opieka społeczna	Medyczna	Farmacja	72	72	0
		Medycyna	206	206	0
		Pielęgniarstwo i położnictwo	373	301	72
		Stomatologia	89	89	0
	Opieki społecznej	Technologie związane z diagnostyką i leczeniem	157	131	26
		Terapia i rehabilitacja	250	226	24
Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	Biologiczna	Praca socjalna i doradztwo	111	93	18
		Biologia	101	101	0
Razem			1 359	1 219	140

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 – tablice xls, GUS.

W roku akademickim 2017/2018 dyplom ukończenia studiów na kierunkach, które wpisują się w inteligentną specjalizację województwa podlaskiego – sektor medyczny, nauki o życiu i sektory powiązane łańcuchem wartości, uzyskało 1359 absolwentów (w tym 1219 na studiach stacjonarnych i 140 na studiach niestacjonarnych). Absolwenci kształcili się na kierunkach: lekarsko-dentystyczny, lekarski, technika dentystyczna, pielęgniarstwo, położnictwo, analityka medyczna, elektroradiologia, ratownictwo medyczne, fizjoterapia, logopedia z fonoaudiologią i farmacja na Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku, pielęgniarstwo, dietetyka i fizjoterapia w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, pielęgniarstwo i ratownictwo medyczne w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach, ratownictwo medyczne w Wyższej Szkole Zawodowej Ochrony Zdrowia TWP w Łomży oraz pielęgniarstwo w Wyższej Szkole Agrobiznesu w Łomży.

Specjalizacja ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości obejmująca obszary:

- ekoinnowacje,

- ekorozwój (np. inżynieria ekologiczna, badania nad bioróżnorodnością, ekoturystyka),
- rolnictwo i przetwórstwo ekologiczne,
- zrównoważone pozyskiwanie i przetwarzanie drewna oraz innych surowców,
- OZE w modelu rozproszonym, produkcja urządzeń do wytwarzania energii z OZE,
- budownictwo ekologiczne, zasobo- i energooszczędne, produkcja domów modułowych, produkcja na potrzeby budownictwa.

Tabela 41. Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych posiadających certyfikat oraz powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach według województw w latach 2015-2019 (w szt.)

Nazwa	Gospodarstwa (szt.)					Powierzchnia użytków rolnych (ha)				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Polska	19 813	17 688	15 470	14 927	15 353	501 925	430 896	383 245	363 565	390 274
Dolnośląskie	773	657	573	578	583	27 622	23 854	21 605	21 002	22 535
Kujawsko-pomorskie	330	292	260	285	331	9 495	7 753	6 198	5 781	6 502
Lubelskie	1 643	1 487	1 387	1 466	1 659	29 586	25 187	22 938	22 682	24 314
Lubuskie	1 056	920	706	646	641	39 339	32 643	27 323	26 651	28 774
Łódzkie	410	373	354	371	402	8 437	7 791	7 431	6 955	7 165
Małopolskie	1 070	945	805	674	627	11 689	10 639	9 275	7 548	8 039
Mazowieckie	1 860	1 691	1 507	1 593	1 752	44 827	38 734	33 883	32 064	34 208
Opolskie	58	57	48	50	52	2 234	2 353	2 189	2 501	2 348
Podkarpackie	1 131	1 019	912	927	934	14 491	12 906	12 525	11 435	11 931
Podlaskie	2 815	2 728	2 576	2 420	2 436	48 553	46 073	45 015	41 789	41 336
Pomorskie	642	568	497	441	448	21 988	18 766	16 498	14 675	17 496
Śląskie	173	151	132	118	106	5 822	4 402	2 973	2 301	2 695
Świętokrzyskie	807	707	614	575	557	10 597	9 341	8 343	7 618	7 508
Warmińsko-mazurskie	3 477	3 235	2 870	2 719	2 674	92 949	85 732	80 817	76 076	81 618
Wielkopolskie	725	592	483	511	581	30 599	23 459	19 663	18 501	20 677
Zachodniopomorskie	2 843	2 266	1 746	1 553	1 570	103 698	81 263	66 568	65 985	73 127
Pozycja województwa podlaskiego w skali kraju	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2
Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego (%)	-	-3,1%	-5,6%	-6,1%	0,7%	-	-5,1%	-2,3%	-7,2%	-1,1%

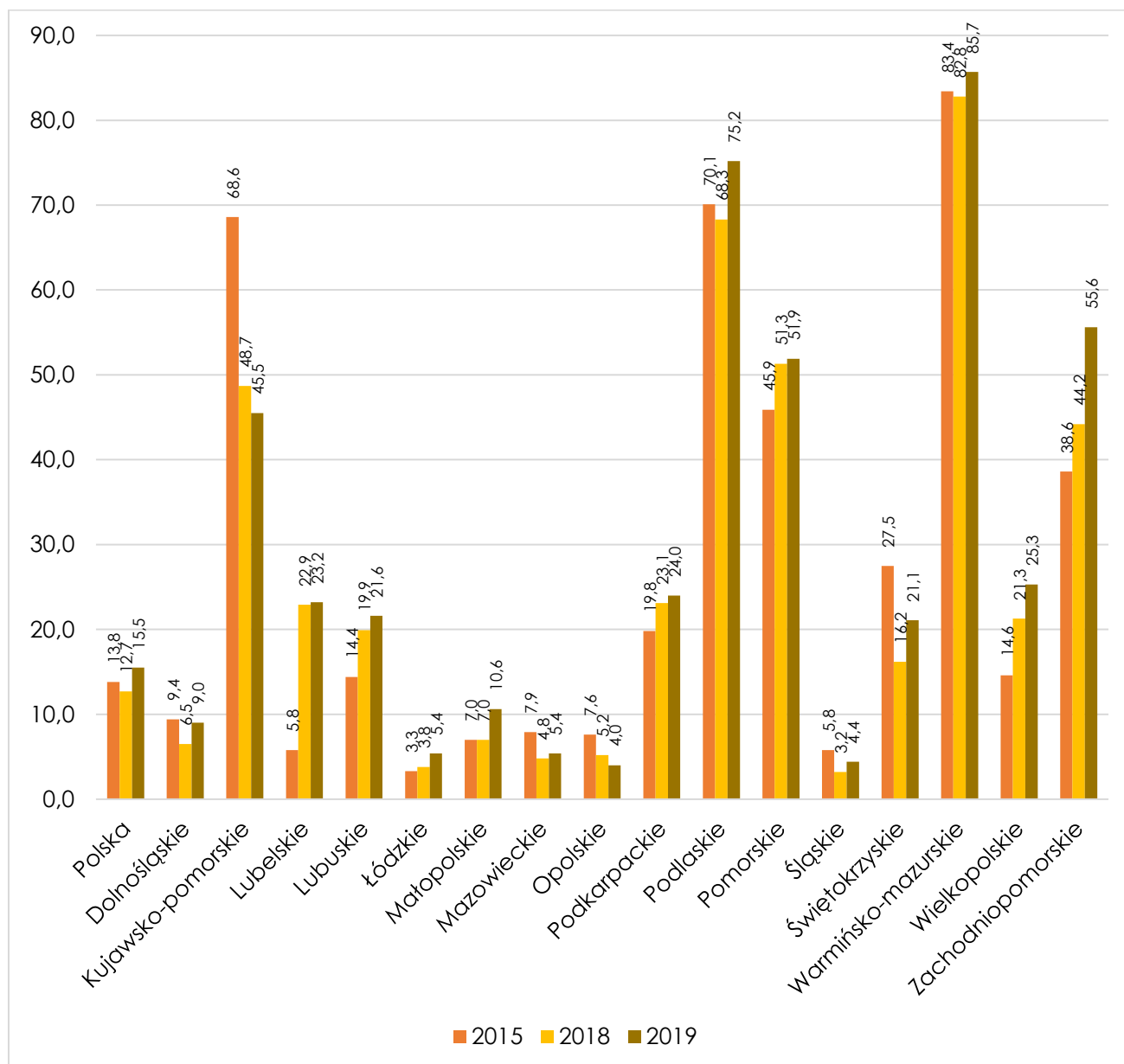
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 11.02.2021 roku.

Województwo podlaskie jest jednym z liderów pod względem liczby gospodarstw ekologicznych, posiadających certyfikat oraz powierzchni użytków rolnych w tych gospodarstwach. Jednakże, zarówno liczbę gospodarstw, jak i ich powierzchnię, w latach 2015-2019 charakteryzował trend spadkowy. W regionie prowadzonych jest ponad 15% wszystkich

ekologicznych gospodarstw w kraju (więcej jest ich tylko w województwie warmińsko-mazurskim).

Wykres 72. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem według województw w roku 2015, 2018, 2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Dane według stanu na 10.02.2021 roku.

Województwo podlaskie jest jednym z liderów pod względem udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem. W latach 2015-2019, od około 55% do ponad 75% energii elektrycznej w regionie produkowanej było przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii. Więcej energii z OZE produkowanej jest jedynie w województwie warmińsko-mazurskim. Udział energii z odnawialnych źródeł, pomijając spadek w 2015 roku, utrzymuje się na stabilnym poziomie.

Tabela 42. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018⁶⁶ (w os.)

Kierunki kształcenia według ISCED-F 2013			Liczba absolwentów	Studia	
Grupa	Podgrupa	Nazwa kierunku		stacjonarne	niestacjonarne
Technika, przemysł, budownictwo	Inżynieryjno - techniczna	Technologie związane z ochroną środowiska	251	198	53
		Elektryczność i energia	130	90	40
Rolnictwo	Leśna	Leśnictwo	48	25	23
Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka	Nauk o środowisku	Ekologia i ochrona środowiska	3	3	0
Razem			432	316	116

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 – tablice xls, GUS.

W roku akademickim 2017/2018 dyplom ukończenia studiów na kierunkach, które wpisują się w inteligentną specjalizację województwa podlaskiego – ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości, uzyskało 432 absolwentów (w tym 316 na studiach stacjonarnych i 116 na studiach niestacjonarnych). Absolwenci kształcili się na kierunkach: ekoinżynieria, inżynieria środowiska, ochrona środowiska, ekoenergetyka, elektrotechnika, energetyka i leśnictwo na Politechnice Białostockiej oraz ochrona środowiska na Uniwersytecie w Białymstoku.

⁶⁶ Dane dotyczą absolwentów, którzy otrzymali dyplom w okresie od 1 XII 2017 do 31 XII 2018, łącznie z cudzoziemcami. W ramach analizy pod uwagę wzięto następujące kierunki kształcenia (według ISCED-F 2013): elektryczność i energia, technologie związane z ochroną środowiska, leśnictwo, ekologia i ochrona środowiska, środowisko naturalne i przyroda, interdyscyplinarne programy i kwalifikacje związane ze środowiskiem, programy i kwalifikacje związane ze środowiskiem gdzie indziej niesklasyfikowane.

Tabela 43. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018⁶⁷ (w os.)

Kierunki kształcenia według ISCED-F 2013			Liczba absolwentów	Studia	
Grupa	Podgrupa	Nazwa kierunku		stacjonarne	niestacjonarne
Technologie teleinformatyczne	Interdyscyplinarnych programów i kwalifikacji obejmujących technologie informacyjno-komunikacyjne	Interdyscyplinarne programy i kwalifikacje obejmujące technologie informacyjno-komunikacyjne	42	42	-
		Tworzenie i analiza oprogramowania i aplikacji	277	242	35
	Technologii teleinformatycznych	Obsługa i użytkowanie komputerów	31	31	-
		Interdyscyplinarne programy i kwalifikacje związane z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi	64	49	15
Razem			414	364	50

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 – tablice xls, GUS.

W roku akademickim 2017/2018 dyplom ukończenia studiów na kierunkach, które można zidentyfikować jako powiązane z sektorem IT, uzyskało 414 absolwentów (w tym 364 na studiach stacjonarnych i 50 na studiach niestacjonarnych). Absolwenci kształcili się na kierunkach: informatyka, informatyka i ekonometria na Uniwersytecie w Białymstoku, informatyka, edukacja techniczno-informatyczna na Politechnice Białostockiej oraz informatyka w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży.

⁶⁷ Dane dotyczą absolwentów, którzy otrzymali dyplom w okresie od 1 XII 2017 do 31 XII 2018, łącznie z cudzoziemcami. W ramach analizy pod uwagę wzięto następujące kierunki kształcenia (według ISCED-F 2013): interdyscyplinarne programy i kwalifikacje obejmujące technologie informacyjno-komunikacyjne, interdyscyplinarne programy i kwalifikacje związane z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, obsługa i użytkowanie komputerów, projektowanie i administrowanie baz danych i sieci, technologie teleinformatyczne gdzie indziej niesklasyfikowane, technologie teleinformatyczne nieokreślone dalej oraz tworzenie i analiza oprogramowania i aplikacji.

5. Realizacja strategii, polityk i programów

5.1. Programy operacyjne i programy rozwoju

Strategie, polityki i programy realizowane w 2020 roku przez Zarząd Województwa Podlaskiego, zostały scharakteryzowane poniżej w obszarze efektów, w podziale na:

- 1) **Programy operacyjne** – dokumenty, o których mowa w art. 37 programy operacyjne dla celów Konwergencja oraz Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, realizujące cele zawarte w narodowej strategii spójności i strategiach rozwoju, o których mowa w art. 9 strategii rozwoju pkt 3; programami operacyjnymi są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne;
- 2) **Programy rozwoju** – dokumenty realizujące cele zawarte w strategiach rozwoju, o których mowa w art. 9 pkt 3–6, oraz programy wieloletnie, o których mowa w przepisach o finansach publicznych;
- 3) **Inne** – dokumenty służące realizacji celów rozwojowych, których nie można zakwalifikować do żadnej z powyższych dwóch grup.

W 2020 roku Zarząd Województwa Podlaskiego realizował działania wynikające z 15 dokumentów zaliczonych do grupy programy operacyjne i programy rozwoju oraz 5 sklasyfikowanych w grupie inne:

I. Programy operacyjne i programy rozwoju:

1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020
2. Program Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Podlaskiego do roku 2020 „e-Podlaskie”
3. Komponenty krajowych programów operacyjnych:
  - 3.1. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
  - 3.2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
  - 3.3. Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020
4. Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego 2020
5. Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 roku

6. Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016 – 2022
7. Wieloletni program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013-2020
8. Program przeciwdziałania narkomanii w województwie podlaskim na lata 2019-2021
9. Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej Województwa Podlaskiego na lata 2019-2023
10. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w województwie podlaskim na lata 2016-2021
11. Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w województwie podlaskim na lata 2019-2021
12. Program na rzecz osób starszych w województwie podlaskim na lata 2016-2020
13. Program pomocy społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu w województwie podlaskim na lata 2019 – 2023
14. Program na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób z niepełnosprawnością w województwie podlaskim na lata 2019 – 2023
15. Regionalny Program Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży Województwa Podlaskiego

II. Inne:

1. Plan Zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego
2. Program Rozwoju Kultury Województwa Podlaskiego do roku 2020
3. Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2020 rok w województwie podlaskim
4. Program odnowy wsi województwa podlaskiego
5. Program współpracy Samorządu Województwa Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi w 2020 roku

Wykaz szczegółowych działań⁶⁸ w ramach poszczególnych dokumentów został przedstawiony w załączniku 1. Realizacja programów operacyjnych i programów rozwoju w kontekście przyjętych celów rozwojowych SRWP 2030

---

⁶⁸ Informacje w zakresie realizacji poszczególnych strategii, programów i planów pozyskano z departamentów merytorycznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego oraz Jednostek Organizacyjnych Samorządu Województwa.

5.2. Źródła finansowania polityk i programów rozwojowych w 2020 roku

Na rozwój województwa i realizację celów założonych w Strategii w 2020 roku wydatkowano kwotę przekraczającą 1,3 mld zł. Najważniejszą kategorię źródeł finansowania rozwoju stanowiły niewątpliwie Fundusze Europejskie, implementowane przede wszystkim w ramach RPOWP 2014-2020, ale również poprzez:

- 1) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- 2) Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020,
- 3) Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020,
- 4) Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina na lata 2014-2020.

Fundusze Europejskie stanowiły przeważający odsetek w strukturze źródeł finansowania. Jednakże, w znaczący sposób, finansowanie rozwoju wspierały również inne źródła. Rozkład procentowy udziału poszczególnych źródeł w finansowaniu rozwoju przedstawia się następująco:

- 63,4% środki Funduszy Unii Europejskiej, w tym środki EFS, EFRR oraz pozostałe, tj. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Program Operacyjny „Rybactwo i Morze” na lata 2014-2020 oraz Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina
- 17,1% inne źródła finansowania⁶⁹,
- 9,2% budżet województwa,
- 4,3% Fundusz Pracy
- 2,9% budżet państwa,
- 2,8% Fundusz Dróg Samorządowych
- 0,4% Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Tabela 44. Źródła finansowania rozwoju województwa podlaskiego (w kontekście realizacji strategii, programów i planów rozwojowych (w mln zł)

Ogółem w tym:	Środki UE			Fundusze celowe			BP	BW	Inne źródła finansowania
	EFS	EFRR	Pozostałe ⁷⁰	FP	PFRON	FDS			
1 352,73	375,04	447,43	35,48	57,56	5,44	37,99	38,78	124,16	230,85

⁶⁹ Inne źródła finansowania obejmują takie kategorie, jak: budżet województwa, środki JST, środki prywatne, środki własne JOSW.

⁷⁰ Środki w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Programu Operacyjnego „Rybactwo i Morze” na lata 2014-2020 oraz Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina.

Ogółem w tym:	Środki UE			Fundusze celowe			BP	BW	Inne źródła finansowania
	EFS	EFRR	Pozostałe ⁷⁰	FP	PFRON	FDS			
100%	27,7	33,1	2,6	4,3	0,4	2,8	2,9	9,2	17,1

Legenda: EFS – Europejski Fundusz Społeczny; EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego; FP – Fundusz Pracy; PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; FDS – Fundusz Dróg Samorządowych; BP – Budżet państwa; BW – Budżet województwa; Inne źródła finansowania, tj. budżety jednostek samorządu terytorialnego, środki prywatne i inne.

Źródło: opracowanie własne.

Środki Funduszy Unii Europejskiej wspierające rozwój regionu za pośrednictwem krajowych programów operacyjnych, w których samorząd województwa pełni rolę instytucji pośredniczącej, wdrażającej lub beneficjenta, rozkładały się pomiędzy poszczególne programy operacyjne w następujący sposób (Tabela 45).

Tabela 45. Środki finansowe krajowych programów operacyjnych wspierające rozwój regionalny

Program operacyjny	Kwota wydatków w 2020 roku (w mln zł)
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	46,89
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	42,59
Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020	1,10
Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina na lata 2014-2020	0,03
SUMA:	90,61

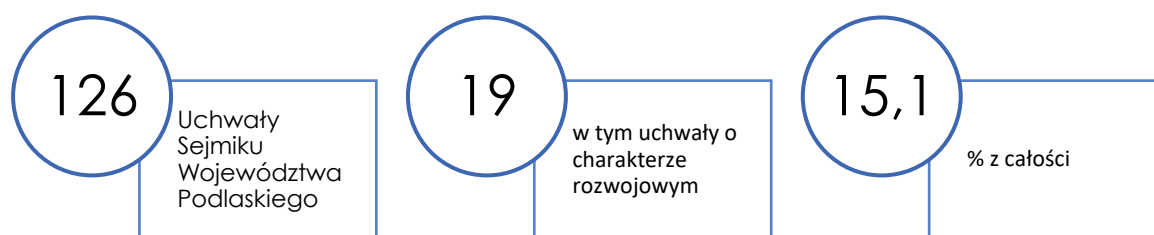
Źródło: opracowanie własne.

W załączniku 1 przedstawiono szczegółowe informacje odnośnie kwot przeznaczonych na realizację poszczególnych strategii, programów i planów rozwojowych, przygotowane przez departamenty merytoryczne Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostki organizacyjne samorządu województwa.

6. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Podlaskiego przyjętych w zakresie zadań związanych z rozwojem województwa w 2020 roku

W 2020 roku Sejmik Województwa Podlaskiego obradował łącznie 8 razy. Podczas sesji Sejmiku podjęto łącznie 126 uchwał, w tym 19 uchwał o charakterze rozwojowym⁷¹.

Rysunek 1. Uchwały Sejmiku Województwa Podlaskiego podjęte w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 1 wskazuje liczbę uchwał rozwojowych, korespondujących w sposób bezpośredni z kierunkami polityki społeczno-gospodarczej regionu, na tle pełnego zakresu aktywności uchwałodawczej Sejmiku Województwa Podlaskiego⁷².

Spośród 19 uchwał o charakterze rozwojowym przyjętych przez Sejmik Województwa Podlaskiego w 2020 roku, 16 wpisywało się w realizację celu strategicznego 2. *Zasobni mieszkańcy*, w tym cztery celu operacyjnego 2.1 *Kompetentni mieszkańcy* oraz 12 celu operacyjnego 2.2 *Aktywni mieszkańcy*.

Wymienione uchwały rozwojowe, służyły podjęciu przez Samorząd Województwa podlaskiego decyzji określających sposób realizacji zadań wpisujących się w wymienione wyżej cele i dotyczyły:

- 1) Udzielenia pomocy finansowej na wspieranie popularyzacji aktywności fizycznej poprzez dofinansowanie tworzenia i modernizacji bazy sportowej podlaskich szkół.
- 2) Wsparcia finansowego w zakresie podnoszenia kompetencji, a przede wszystkim umiejętności i kwalifikacji, mieszkańców regionu.

⁷¹ Uchwały o charakterze rozwojowym to uchwały przyczyniające się do realizacji polityk i programów rozwojowych realizowanych przez Zarząd Województwa Podlaskiego w kontekście przyjętych celów rozwojowych ujętych w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

⁷² Nadanie statusu uchwały o charakterze rozwojowym nastąpiło w drodze uzgodnień z realizatorami uchwał – komórkami merytorycznymi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

- 3) Dofinansowania realizacji projektów wspierających wzrost aktywności zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością.
- 4) Wspomagania finansowego rozwoju edukacji i czytelnictwa w regionie.
- 5) Dotacji celowych na realizację zadań w ramach „Programu odnowy wsi województwa podlaskiego” (dofinansowanie działalności bieżącej i inwestycyjnej instytucji lokalnych pełniących funkcje edukacyjne, rekreacyjne, sportowe, społeczno-kulturalne, takich jak: świetlice wiejskie, domy kultury, remizy OSP, biblioteki wiejski).
- 6) Wsparcia finansowego na dofinansowanie inwestycji polegającej na rozbudowie i przebudowie budynku po dworcu autobusowym. Zmodernizowany budynek został przekształcony w gminny ośrodek kultury.

W 2020 roku zakończono prace nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego. W dniu 27 kwietnia 2020 roku Sejmik Województwa Podlaskiego podjął uchwałę w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

Dwie uchwały o charakterze rozwojowym wpisywały się w realizację celu strategicznego 3. Partnerski region. Obejmowały one zadania w obszarze celu operacyjnego 3.1 Dobre zarządzanie, 3.2 Kapitał społeczny oraz 3.3 Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne. W zakresie aktywności uchwałodawczej Sejmiku Województwa Podlaskiego, znalazły się akty prawa lokalnego sanujące:

- 1) Przyjęcie „Programu współpracy Samorządu Województwa Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2021 roku”.
- 2) Przyjęcie stanowiska w sprawie Sieci Gospodarczej Regionów Trójmorza, uznającego za priorytetowe dla Inicjatywy Trójmorza: zbudowanie spójnej i dobrze zintegrowanej infrastruktury w Europie Środkowej, która pozwoli nadrobić zapóźnienia rozwojowe, wynikające z zaszłości historycznych, umożliwiającej zmniejszenie nierówności wspólnego europejskiego rynku, prowadzące do ograniczenia podziału UE na mniej i bardziej rozwinięte obszary integracji.

Szczegółowa informacja dotycząca realizacji uchwał o charakterze rozwojowym podjętych przez Sejmik Województwa Podlaskiego w 2020 roku została opracowana w formie tabeli stanowiącej Załącznik nr 2 do niniejszego Raportu.

7. Wnioski

7.1. Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka

Tabela 46. Wskaźniki realizacji celu strategicznego 1. Dynamiczna gospodarka

Wskaźnik	Wartość bazowa (rok) ⁷³	Wartość pośrednia (2025) ⁷⁴	Wartość bieżąca (rok) ⁷⁵	Stopień osiągnięcia wartości pośredniej ⁷⁶	Prognoza (2025) ⁷⁷
PKB na 1 mieszkańca	37 077 (2017)	wzrost o 30%	42 976 (2019)	53%	wzrost o 32%
Wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca	19 970 (2018)	wzrost o 30%	21 584 (2019)	27%	wzrost o 34%
Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	1 853 (2018)	wzrost o 30%	2 132 (2020)	50%	wzrost o 35%

Źródło: opracowanie własne.

Poprawa wartości wskaźników gospodarczych wskazuje na poprawę dynamiki wzrostu podlaskiego PKB per capita, w stosunku do dynamiki krajowej. W latach 2017-2019 dynamika wzrostu PKB per capita w regionie była wyższa lub zbliżona do dynamiki wzrostu w kraju. Utrzymanie takiej tendencji daje nadzieję, na stopniowe pokonywanie notowanych dotychczas procesów dywergencji. Istnieje jednakże możliwość, że dane za rok 2020, pokażą gwałtowny spadek dynamiki, wywołany wpływem pandemii Covid-19 na gospodarkę.

Rośnie wartość produkcji sprzedanej przemysłu. Zjawisko koreluje ze wzrostem zatrudnienia w sektorach przemysłowych i podkreśla zauważalny symptom wejścia podlaskiej gospodarki w kolejną fazę wzrostu, w której rozwój będzie zdominowany przez rozwój sektora przemysłu. Zestawienie danych o produkcji sprzedanej przemysłu z bardzo niskim udziałem przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki świadczy o oparciu przemysłu na przetwórstwie. Niski poziom innowacyjności jest i przyczyną i skutkiem zbyt niskiego poziom rozwoju gospodarczego. To negatywne sprzężenie zwrotne wskazuje, że z jednej strony gospodarka nie jest przygotowana na wyzwania przemysłu 4.0, a z drugiej, opóźnienia rozwojowe wpływają na zmniejszenie tempa wzrostu, opartego de facto o produkcję nieinnowacyjną, przynoszącą zdecydowanie

⁷³ Wartość bazowa określona na moment sporządzenia SRWP 2030.

⁷⁴ Założona wartość pośrednia, prognozowana w momencie sporządzenia SRWP 2030.

⁷⁵ Dostępna wartość w roku sprawozdawczym.

⁷⁶ Stopień osiągnięcia wartości pośredniej został obliczony jako stosunek różnicy pomiędzy wartością z roku sprawozdawczego a wartością z roku bazowego oraz różnicy pomiędzy wartością prognozowaną dla 2025 roku a wartością z roku bazowego.

⁷⁷ Prognoza na 2025 rok została wyznaczona na podstawie danych dostępnych w momencie sporządzania Raportu.

mniejsze zyski, osiągane głównie dzięki implementacji technologii i prostych wzorców ekonomiczno-organizacyjnych z lepiej rozwiniętych gospodarek. Obserwowana sytuacja wskazuje na konieczność podniesienia innowacyjności do rangi najwyższego wyzwania celem uniknięcia pułapki tzw. pełzającego wzrostu gospodarczego.

Powyższe przypuszczenie uzasadnia analiza regionalnych wskaźników innowacyjności. Województwo podlaskie charakteryzuje bardzo niski udział przychodów netto ze sprzedaży produktów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki, co jest bezpośrednio związane z m.in. niskimi nakładami na działalność B+R, niską aktywnością w zakresie pozyskiwania praw ochronnych wzorów użytkowych oraz niską aktywnością patentową. Szczególnie negatywnym zjawiskiem jest niska aktywność patentowa przedsiębiorstw na tle całego kraju. Potwierdza ona niski poziom innowacyjności regionu, a zwłaszcza sektora przedsiębiorstw. Jednocześnie obserwowana jest wyższa niż w skali kraju, aktywność przedsiębiorstw przemysłowych w zakresie zrzeszania się w klastrach, która może stać się motorem rozwoju określonych obszarów gospodarki. Wytwarzające się masy krytyczne współpracujących przedsiębiorstw, mają szansę popularyzować korzyści płynące z kooperacji klastrowej (łączenie współpracy z konkurencją) i dawać przykład branżom, w których poziom konkurencji przewyższa zakres kooperacji.

Region charakteryzuje niski poziom przedsiębiorczości, który jest odczuwalny zwłaszcza lokalnie, gdzie wyraża się niskim współczynnikiem przyjęć do pracy – odzwierciedlającym zdolność podlaskiej gospodarki do tworzenia nowych miejsc pracy. Niska aktywność przedsiębiorcza przekłada się na niską aktywność eksportową, która w przypadku małych firm lokalnych wyraża się niskim poziomem kooperacji z przedsiębiorstwami z państw ościennych. Luki w zakresie przedsiębiorczości nie wypełnia w regionie aktywność przedsiębiorcza cudzoziemców. Cudzoziemcy omijają podlaskie poszukując terenów dla podjęcia aktywności gospodarczej. Ponad 87% cudzoziemców inwestujących w biznesy w Polsce, wybiera inne regiony na miejsce lokalizacji swoich przedsiębiorstw.

Działania na rzecz energii ze źródeł odnawialnych oraz gospodarki obiegu zamkniętego stanowią nie tylko wkład województwa podlaskiego w walkę ze zmianami klimatu, ale mają przede wszystkim prowadzić do dywersyfikacji własności źródeł energii. Podlaskie posiada potencjał do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych i przoduje w tym zakresie w kraju. Posiadany potencjał przegrywa jednak walkę ze źródłami konwencjonalnymi. Obecnie, produkcja energii ze źródeł odnawialnych nie jest w stanie zaspokoić regionalnych potrzeb energetycznych. Import energii z zewnątrz, zaspokaja 60% potrzeb podlaskiej gospodarki.

7.2. Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy

Tabela 47. Wskaźniki realizacji celu strategicznego 2. Zasobni mieszkańcy

Wskaźnik	Wartość bazowa (rok)	Wartość pośrednia (2025)	Wartość bieżąca (rok)	Stopień osiągnięcia wartości pośredniej	Prognoza (2025)
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym	1 379 (2017)	1 750	1 539 (2019)	43%	1779
Dochody własne JST na 1 mieszkańca	2 570 (2018)	3 300	3 029 (2019)	63%	3414
Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu	4 811 (2018)	4 000	5 074 (2019)	0%	4288

Źródło: opracowanie własne.

Poprawia się sytuacja dochodowa podlaskich gospodarstw domowych, których członkowie dysponowali w 2019 roku dochodem rozporządzalnym na poziomie 95% wartości dla kraju. Rosną również dochody własne JST w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Ta korelacja trendu wskazuje na stopniową poprawę zamożności podlaskiego społeczeństwa. Pomimo obserwowanej poprawy sytuacji materialnej gospodarstw domowych w regionie, nasilają się migracje z województwa. Rok 2019 był rekordowym na przestrzeni ostatnich pięciu lat, pod względem liczby osób, które opuściły nasz region na stałe. Wyjazd ponad pięć tysięcy mieszkańców wskazuje na istnienie poważnych czynników wypychających. Migrują osoby młode. Tylko w kategorii wiekowej 25-34 lata, migranci stanowili 30% ogółu wyjeżdżających z regionu. W 2019 roku

Młodzież w województwie podlaskim, w większości decyduje się na kontynuowanie nauki w liceach ogólnokształcących. Powodów takich decyzji można upatrywać m.in. w braku prowadzenia właściwych działań zmierzających do upowszechniania kształcenia zawodowego i jednocześnie do podnoszenia jego jakości, aspiracjami ukierunkowanymi osadzenie priorytetów edukacyjnych na poziomie kształcenia wyższego z przeświadczeniem o lepszym przygotowywaniu do nauki na studiach wyższych, przez licea ogólnokształcące.

Tymczasem, analiza danych wskazuje jednoznacznie, że podlaska gospodarka wykazuje zwiększone zapotrzebowanie na wykwalifikowanych robotników. Bezrobocie osób z wykształceniem branżowym I stopnia jest zdecydowanie niższe niż osób z wykształceniem średnim zawodowym. Bezrobocie wykwalifikowanych robotników nie przyrasta, a jest domeną

absolwentów z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym i jednocześnie, wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym jest wyższy od wartości w skali kraju.

Aktywność edukacyjna osób dorosłych z województwa podlaskiego jest niższa niż w całym kraju. W kształceniu ustawicznym w formie kursów i szkoleń, jak i studiów podyplomowych i doktoranckich, uczestniczy mniej Podlasiak, niż przeciętnie w kraju.

Mieszkańcy regionu w dużo niższym stopniu niż w skali całego kraju, uczestniczą w życiu kulturalnym, przeznaczając na cele kulturowe mniej wydatków z budżetów gospodarstw domowych. Analizy nie obejmują form uczestnictwa w kulturze niewymagających nakładów finansowych, jednak miara wydatków ponoszonych jest dobrym odzwierciedleniem skłonności Podlasiak do finansowania potrzeb wyższego rzędu. Uczestnictwo w kulturze jest ważnym czynnikiem wpływającym na jakość życia. Jest jednocześnie pochodną zamożności społeczeństwa, które w miarę bogacenia się jest skłonne przeznaczać większe kwoty na zaspokojenie potrzeb innych, niż podstawowe. Prowadzone analizy wskazują na wzrost dochodów rozporządzalnych członków podlaskich gospodarstw domowych, który przekłada się jednocześnie na zmniejszenie zakresu korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Jednakże ciągle niższy od przeciętnego w kraju, poziom dochodów, może znajdować odzwierciedlenie w wartości wydatków ponoszonych na kulturę.

W regionie obserwowany jest niski poziom włączenia społecznego seniorów. Osoby w wieku emerytalnym w znikomym zakresie korzystają z oferty kół, klubów, sekcji senior i Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Przyczyn tak niskich wartości wskaźnika można dopatrywać się w zbyt małej liczbie działań podejmowanych na rzecz seniorów, braku właściwej promocji, zachęcającej osoby starsze do aktywnego uczestnictwa w tych działaniach, ale mogą być również odzwierciedleniem stanu zdrowia seniorów (związanych z tym ograniczeń fizycznych), czy osobistą skłonnością do podtrzymywania kontaktów z osobami obcymi. Należy podkreślić, iż w parze z niską aktywnością społeczną seniorów idzie rosnąca liczba łóżek w hospicjach i zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych. Obserwowana sytuacja może wskazywać na sformułowany wyżej wniosek i wskazywać na pogarszającą się kondycję zdrowotną podlaskich seniorów.

W regionie poprawia się jakość przestrzeni publicznej. Poprawie ulega jakość dróg publicznych, rośnie długość dostępnych ścieżek rowerowych, niski poziom uciążliwości przemysłu umożliwia utrzymanie dobrej jakości powietrza. Jednak inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska są niższe, niż w skali

kraju, co w kolejnych latach może owocować pogorszeniem jakości środowiska naturalnego i koniecznością ponoszenia wyższych nakładów odtworzeniowych. Problemem w regionie jest niska zdolność do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów śródlądowych wód powierzchniowych i podziemnych. Pojemność obiektów małej retencji wodnej przypadająca na 1 km² powierzchni, jest najniższa w kraju.

7.3. Cel strategiczny 3. Partnerski region

Tabela 48. Wskaźniki realizacji celu strategicznego 3. Partnerski region

Wskaźnik	Wartość bazowa (rok)	Wartość pośrednia (2025)	Wartość bieżąca (rok)	Stożenie osiągnięcia wartości pośredniej	Prognoza (2025)
Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu	2 797 (2018)	3 000	3 042 (2019)	121%	3955
Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców	1,6 (2017)	2,0	2,0 (2019)	100%	2,5
Ogólny poziom zaufania	86% (2018)	89%	86% (2018)	0%	89%

Źródło: opracowanie własne.

Region posiada niskie zdolności do przyciągania z zewnątrz zasobów kapitału finansowego i ludzkiego. Kolejne lata przynoszą wprawdzie zwiększenie liczby osób osiedlających się w regionie na stałe, jednak w porównaniu do innych regionów Polski, Podlaskie jest województwem o najniższej w kraju zdolności do przyciągania zewnętrznych zasobów ludzkich. Niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej nie sprzyja również lokowaniu kapitału zagranicznego w województwie. Pod względem wartości tego wskaźnika region (obok świętokrzyskiego i warmińsko–mazurskiego znajduje się na ostatnich pozycjach rankingu województw).

Administracja publiczna w regionie zapewnia dobry dostęp do usług świadczonych drogą elektroniczną. Mieszkańcy Podlasia wyjątkowo aktywnie korzystają z internetu w kontaktach z administracją publiczną. Ich odsetek (41,1%) przewyższa wartość dla Polski (40,4%) i wykazuje dynamiczny wzrost dając regionowi piątą lokatę w kraju pod względem aktywności w wymienionym obszarze. Normą są natomiast kontakty internetowe podlaskich przedsiębiorstw z administracją publiczną. Z tej formy kontaktu korzysta niemal 97% podlaskich przedsiębiorstw. Jednocześnie, region intensywnie inwestuje. Wydatki inwestycyjne podlaskich jednostek samorządu terytorialnego, w przeliczeniu na mieszkańca są najwyższe w Polsce. Analizowane dane pozwalają na ocenę dostępu do infrastruktury teleinformatycznej podlaskich

urzędów i ocenę aktywności JST w zapewnianiu dostępu do infrastruktury i usług publicznych, nie odzwierciedlają jednak, jakości realizowanych działań. Odzwierciedleniem zarówno zdolności do współdziałania jak i jakości działania administracji publicznej, może być natomiast aktywność jednostek samorządu terytorialnego w uchwalaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Tego rodzaju aktywność, wymagająca współdziałania wielu podmiotów w realizacji skomplikowanych procedur administracyjno-prawnych, jakie towarzyszą opracowywaniu i zatwierdzaniu planów, odzwierciedla jednocześnie jakość działania administracji, gdyż jest bezpośrednim następstwem kompetencji obejmujących i wiedzę merytoryczną i umiejętności konkretnego działania i kompetencje ogólne, obejmujące między innymi zasób kapitału społecznego pracowników administracji. Wyniki podlaskiej administracji w analizowanym zakresie, wskazują, że województwo podlaskie stoi przed wyzwaniem, jakim jest podniesienie zdolności zarządczych administracji lokalnej i regionalnej w obszarze planowania przestrzennego. Region należy do najłagodniejszych w zakresie podejmowania i realizacji procedur związanych z planowaniem przestrzennym.

Do obszarów wymagających stymulowania należy również kapitał społeczny ogółu mieszkańców województwa. Aktywność społeczna mieszkańców województwa jest niższa od przeciętnych wartości charakterystycznych dla kraju, pomimo że Podlasianie deklarują wysoki poziom zaufania społecznego. Ogólnie rzecz biorąc, 86% mieszkańców województwa w wieku 16 lat i więcej deklaruje, że zdecydowanie ufa lub raczej ufa ludziom. Jest to najlepszy wynik w kraju. Jednocześnie, Podlasianie rzadziej niż przeciętnie w kraju uczestniczą w wyborach (do Sejmu i Senatu RP, na Prezydenta RP, wyborach samorządowych). Mniej chętnie zrzeszają się i stowarzyszają oraz podejmują aktywność w innych organizacjach społecznych. Aktywność w zakresie współdziałania i stowarzyszania się na rzecz realizacji określonych celów jest również niewystarczająca na poziomie regionalnym Liczba kilkunastu (14) partnerstw o charakterze ponadnarodowym i ponadregionalnym charakteryzująca region, funkcjonujących w 2020 roku stanowi wartość bazową dla analiz. Jej ocena, pod kątem kierunku zmian będzie możliwa w kolejnych latach.

7.4. Obszary strategicznej interwencji

W województwie podlaskim nasilają się negatywne procesy migracyjne. Nasilenie wyjazdów, można porównać do znikania z mapy regionu, w ujęciu rocznym, miejscowości gminnej liczącej około dwóch tysięcy mieszkańców. Miasta zaliczone do ośrodków tracących funkcje społeczno-gospodarcze charakteryzują szczególnie negatywne trendy migracyjne.

Wiele wskazuje na to, że Hajnówka, uważana dotychczas za najszybciej wyludniająca się miasto w Polsce, traci swoje miano na rzecz Bielska Podlaskiego i Zambrowa, w których w 2019 roku na 1 000 osób migrowało 5,96-6,5 osoby (najwięcej w regionie). Z Hajnówki zaś 4,5 osoby na 1 000 mieszkańców. Szczególnie negatywne trendy migracyjne uderzają Łomżę, w której liczba migrujących w 2019 roku zwiększyła się niemal 10-krotnie w porównaniu do 2017 roku.

Pozytywnym trendem w części miast tracących swoje funkcje społeczno-gospodarcze, jest struktura absolwentów szkół ponadpodstawowych. Cztery miasta: Augustów, Bielsk Podlaski, Hajnówkę oraz Sokótkę, charakteryzują ponadprzeciętne wartości wskaźnika udziału absolwentów szkół kształcenia zawodowego w absolwentach szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych. W wymienionych miastach, udział absolwentów szkół zawodowych jest niezwykle wysoki. Około 60% absolwentów wywodzi się ze szkół kształcenia zawodowego. Obserwowana jest znacząca dysproporcja pomiędzy najniższą i najwyższą wartością tego wskaźnika: 33,1% w Grajewie i 64,0% w Hajnówce. Sytuacja może być determinowana siecią dostępnych placówek kształcenia, indywidualnymi aspiracjami i wyborami wynikającymi z obserwowanych lokalnie preferencji, dostosowaniem kierunków kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnych przedsiębiorców posiadających silną pozycję nie tylko lokalnie, ale również regionalnie i oferujących atrakcyjne warunki zatrudnienia i wieloma innymi czynnikami. Wybory edukacyjne młodzieży, ogniskujące się na szkołach kształcenia zawodowego, należy uznać za pozytywne niezależnie od rodzaju wybieranych placówek (branżowe szkoły I stopnia, czy technika i branżowe szkoły II stopnia). Szkoły kształcenia zawodowego przygotowują do wykonywania określonego zawodu, a jednocześnie, nie zamykają możliwości kontynuowania nauki na studiach wyższych.

Od 2017 roku we wszystkich regionalnych miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze obserwowany jest pozytywny trend wzrostu poziomu przedsiębiorczości. Odnotowywana jest dodatnia różnica pomiędzy liczbą nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych w rejestrze REGON. Istotne zmiany obserwowane są w Łomży, w której w 2019 roku, w ciągu jednego zaledwie okresu sprawozdawczego, nastąpił niemal 3-krotny wzrost różnicy pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON (151 podmiotów).

Istotnie negatywnym zjawiskiem jest obserwowany w regionie jest niski udział pracujących na 1000 mieszkańców. W 2019 roku było to zaledwie 201 osób. Sytuacja jest jeszcze gorsza w gminach charakteryzujących się trwałą marginalizacją. Liczby pracujących na 1 000 mieszkańców, nie przekraczają

w nich 164 osób na 1 000 mieszkańców, a w najgorszych wypadkach, kształtują się na poziomie ok. 30 osób (Poświętne, Nowy Dwór). Co istotne, to negatywne zjawisko nie jest związane z występowaniem w gminie jednego typu problemu (społeczny, ekonomiczny, społeczno-ekonomiczny). Liczba miejsc pracy na lokalnym rynku pracy nie jest bezpośrednio powiązana z problemami ekonomicznymi danej gminy.

Podobnie interesujący brak zależności obserwowany jest w przypadku dochodów własnych gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Wśród analizowanych gmin od 2015 roku ciągły wzrost wartości wskaźnika wystąpił w sześciu gminach: Klukowo, Sztabin (gminy z problemami społeczno-ekonomicznymi), Augustów, Giby, Knyszyn, Wizna (gminy z problemami ekonomicznymi). W żadnej z gmin zagrożonych z różnych powodów trwałą marginalizacją, nie stwierdzono stałego, postępującego spadku wartości dochodów własnych gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Zmian w zakresie wartości wskaźnika nie można powiązać z typem problemu zidentyfikowanym na terenie gminy.

Podobne zjawisko obserwowane jest w zakresie korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej. Ciągłe spadki wartości wskaźnika, czyli systematyczne zmniejszanie się zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej występuje w 37 gminach, które są reprezentantami nie tylko gmin z nasilonymi problemami społecznymi i społeczno-ekonomicznymi, ale również gmin z problemami ekonomicznymi.

Interesujące trendy obserwowane są w jednym z miast, uznanych za subregionalny ośrodek gospodarczy. Bielsk Podlaski (niewyodrębniony statystycznie subregionalny ośrodek wzrostu) pomimo zakwalifikowania, do kategorii miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze posiada silną pozycję gospodarczą w regionie.

We wszystkich miastach tracących funkcje społeczno-gospodarcze, obserwowany jest pozytywny trend w rozwoju przedsiębiorczości, obrazowany w postaci sald pomiędzy noworejestrującymi się i kończącymi działalność gospodarczą, w danym roku, podmiotami gospodarczymi.

Bielsk Podlaski jest jedynym subregionalnym ośrodkiem wzrostu, w którym w analizowanym okresie przyrost liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON był wyższy niż w skali całego województwa. Od 2015 roku liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w Bielsku Podlaskim wzrosła o 9,9% a w regionie o 7,3%.

Również w tym mieście, notowany jest najwyższy odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym. W 2015 roku wynosił on 46,8%, a w 2019 roku – już 54,5%, co dało przyrost na poziomie 7,7 p. proc.

Jednocześnie ludność masowo migruje z Bielska Podlaskiego. Obserwowany poziom migracji każe przypuszczać, że poprawa wymienionych wyżej wskaźników powiązana jest ze zmniejszającą się liczbą ludności.

Wysokie udziały pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym, notowane są również w Suwałkach. W 2019 roku 47,6% Suwałczan, którzy osiągnęli wiek produkcyjny, pracowało. Jednocześnie w Suwałkach nie jest notowany ponadprzeciętny, w stosunku do poziomu charakteryzującego całe województwo, poziom migracji.

Mając zaś na uwadze miasta powiatowe, jako wyodrębniony w SRWP 2030 obszar OSI, należy zwrócić uwagę, na występujące w nich szczególnie negatywne zjawisko starzenia się populacji. Od 2015 roku, obserwowany jest, systematyczny wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Najszybciej starzeje się populacja Hajnówki – wzrost o 9,2 p. proc. (z poziomu 35,5% do 44,7%) oraz Siemiatycz – wzrost o 8,7 p. proc. (z 27,4% do 36,1%). Podobne zjawisko, uzyskuje negatywny wydźwięk w kolejnym obszarze OSI, na obszarach wiejskich, w tym przyrodniczo cennych. W części gmin, takich jak Orla (82,6%), Dubicze Cerkiewne (78,7%), Czyże (74,6%) oraz Bielsk Podlaski (60,0%), poziom obciążenia demograficznego uzyskuje tak wysokie wartości, że w kolejnych latach można spodziewać się ogólnego zmniejszenia liczby ludności na tych obszarach, prowadzącego do ich opustoszenia.

7.5. Inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego

Rośnie liczba przedsiębiorstw w regionie. Jednakże, pomimo lepszego niż zakładane, tempa wzrostu liczby przedsiębiorstw, w dalszym ciągu występują znaczne różnice pomiędzy poziomem przedsiębiorczości w województwie podlaskim a Polską. W latach 2015-2019 dysproporcje pomiędzy regionem, a krajem, pomiędzy liczbą przedsiębiorstw na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym, zwiększyły się z poziomu 420 do 491.

Rosnąca liczba przedsiębiorstw przyczynia się potencjalnie do poszerzenia bazy wdrażania innowacji. I poziom innowacyjności regionu zbliża się do poziomu założonego w Planie rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3), który jest podstawowym narzędziem realizacji SRWP 2030 w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności regionu. Jednakże, dynamika wdrażania innowacji w regionie jest niższa do dynamiki obserwowanej w kraju. Tym samym, pomimo przewidywanego do uzyskania w kolejnym roku sprawozdawczym, poziomu nakładów na B+R, założonego w RIS3 (9%), dynamika wzrostu nakładów, niższa niż w kraju, przyczynia się do zwiększenia różnic w poziomie innowacyjności regionu w stosunku do kraju.

W nakładach na B+R rośnie udział nakładów ponoszonych przez przedsiębiorstwa, a cele założone w tym zakresie do osiągnięcia w RIS3, zostały zrealizowane, wywołując potrzebę ambitnego zwiększenia założeń na kolejne lata. Wzrost nakładów na B+R i udziału przedsiębiorstw w nakładach na B+R można uznać za posiadający bezpośrednie przełożenie na patenty uzyskiwane przez województwo podlaskie. To właśnie patenty przedsiębiorstw posiadają największy udział w strukturze patentów pozyskanych w 2019 roku, a ich liczba bezpośrednio przekłada się na wzrost ogólnej liczby patentów pozyskanych w regionie.

Korelacje obserwowane pomiędzy wskaźnikiem udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych a wskaźnikiem udziału nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem wskazują, że polityka stymulowania innowacji podlaskich przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępu podmiotów gospodarczych do środków na obciążone dużym poziomem ryzyka prace B+R przynosi pozytywne efekty.

Podlaskie przedsiębiorstwa wykazują jednocześnie bardzo niską aktywność we wdrażaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych. Nakłady na ICT należą do najniższych w kraju. W poszczególnych latach ulegały wahaniom, jednak rok 2019 należał w tym zakresie, do wyjątkowo niskiej aktywności, która z pewnością przyczyniła się do spotęgowania problemów w funkcjonowaniu, jakie nastąpiły z pandemią Covid-19, którą przyniósł kolejny rok. Konieczny do podkreślenia jest również fakt, że ponad 70% nakładów na ICT to nakłady na sprzęt komputerowy. Przedsiębiorstwa posiadają, więc problemy z podstawowym zapleczem informatycznym. Zestawiając ten fakt z założeniami SRWP 2030 w zakresie wdrażania przemysłu 4.0, należy podkreślić, iż podlaskie firmy mogą być nieprzygotowane do wdrażania założeń cyfrowej gospodarki.

W regionie obserwowany jest istotny symptom wzrostu znaczenia przemysłu. Wskaźnik lokalizacji zatrudnienia LQ, przekroczył w 2019 roku wartość 1 w Sekcji C Przetwórstwo przemysłowe, wskazując na wzrost znaczenia przemysłu w regionie. Podlaska gospodarka wyraźnie wkracza w okres przesilenia pomiędzy dominującą rolą sektora rolnictwa, a dźwignięciem jej na kolejny etap rozwoju z przewagą sektora przemysłu. Odbywa się głównie dzięki aktywności trzech branż przemysłowych: produkcji maszyn dla rolnictwa i leśnictwa, produkcji statków i łodzi oraz produkcji wyrobów mleczarskich.

Obserwacja zmian wskazuje, że najsilniejsze sektory konsekwentnie umacniają swoją pozycję gospodarczą, generując coraz więcej miejsc pracy, dynamizując eksport i generując największe wpływy z podatków. Te same sektory, inwestują jednocześnie w rozwój pozyskując dodatkowe środki z

Funduszy UE. Najwyższą aktywność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój wykazuje sektor ekoinnowacji, który, z kolei, od strony statystyki publicznej, jest niemożliwy do wyróżnienia w analizowanych wskaźnikach i analizie koncentracji zatrudnienia.

Analizy wskaźnikowe oparte na obserwacji trendów potwierdzają zasadność ujęcia w obrębie rdzenia specjalizacji obecnie zakwalifikowanych działów podlaskiej gospodarki. Natomiast, analizy statystyczne nie wskazują na symptomy uaktywniania się innych branż gospodarki, należących do sektora prywatnego, które należałoby uznać za specjalizacje wschodzące. Jednakże wyniki analiz jakościowych, prowadzonych w obrębie Grupy roboczej do spraw regionalnych, inteligentnych specjalizacji, wskazują na konieczność włączenia do RIS3 branży IT. Wskazana branża, nie uwidacznia się w statystykach, podobnie jak sektor ekoinnowacji, ale posiada oddziaływanie horyzontalne na wszystkie sektory gospodarki regionu.

8. Załączniki

Załącznik nr 1. Realizacja programów operacyjnych i programów rozwoju w kontekście przyjętych celów rozwojowych SRWP 2030

Załącznik nr 2. Realizacja uchwał Sejmiku Województwa Podlaskiego o charakterze rozwojowym podjętych w 2020 roku

Wykaz tabel

Tabela 1. Udział patentów przyznanych przedsiębiorstwom i osobom fizycznym przez UPRP w liczbie zgłoszeń ogółem w latach 2018-2019 (w %)	17
Tabela 2. Udział patentów przyznanych jednostkom naukowym Polskiej Akademii Nauk, instytutom badawczym, szkołom wyższym w stosunku do liczby zgłoszeń ogółem w latach 2018-2019 (w %)	20
Tabela 3. Stopień wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych w latach 2015-2019*	27
Tabela 4. Wskaźnik recyklingu odpadów komunalnych w latach 2017-2019	32
Tabela 5. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały w latach 2015-2019 (w os.)*	59
Tabela 6. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2015-2019 (w szt.)	69
Tabela 7. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego, obowiązujące na dzień 31 grudnia 2020 roku (w szt.)	71
Tabela 8. Partnerstwa międzynarodowe zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego, obowiązujące na dzień 31 grudnia 2020 roku	73
Tabela 9. Partnerstwa ponadregionalne zawarte w ramach współpracy województwa podlaskiego, obowiązujące na dzień 31 grudnia 2020 roku	75
Tabela 10. Liczba cudzoziemców - kuracjuszy leczonych stacjonarnie w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych w latach 2015-2019 (w os.)	80
Tabela 11. Saldo migracji na pobyt stały, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym w latach 2015-2019 (w os.)	87
Tabela 12. Różnica pomiędzy liczbą podmiotów gospodarki narodowej nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2015-2019 (w szt.)	89
Tabela 13. Odsetek pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2015-2019	100
Tabela 14. Podmioty według klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku (w szt.)	103
Tabela 15. Pracujący na 1 000 ludności w latach 2015-2019 (w os.)	106
Tabela 16. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w latach 2017-2019 (w %)	109
Tabela 17. Liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2013-2019 (w szt.)	118
Tabela 18. Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem w latach 2015-2019 (w %)	120
Tabela 19. Uzyskane patenty w latach 2015-2019 (w szt.)	120
Tabela 20. Wartość brutto nakładów na technologie informacyjno-komunikacyjne poniesionych przez przedsiębiorstwa w latach 2016-2019 (w zł na przedsiębiorstwo)	122
Tabela 21. Wartość współczynnika LQ w sekcjach PKD w latach 2015-2019	123
Tabela 22. Grupy PKD o najwyższych wartościach współczynnika LQ w latach 2015-2019 ...	124
Tabela 23. Towary o najwyższej wartości eksportu z województwa podlaskiego w latach 2015-2020 (w mln zł)	125
Tabela 24. Należności z podatków PIT i CIT w województwie podlaskim w poszczególnych sekcjach PKD w latach 2016-2020 (w tys. zł)	126
Tabela 25. Należności z podatków PIT i CIT w województwie podlaskim według działów PKD towarów o najwyższej wartości LQ w latach 2016-2020 (w tys. zł)	127
Tabela 26. Aktywność beneficjentów w zakresie pozyskiwania wsparcia z I osi RPOWP 2014-2020 w podziale na inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego (stan na 31.12.2020 roku)	128
Tabela 27. Aktywność beneficjentów z województwa podlaskiego w programie Horyzont 2020	129

Tabela 28. Aktywność beneficjentów w Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020.....	130
Tabela 29. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie podlaskim według dziedzin B+R w latach 2015-2018 (w tys. zł).....	131
Tabela 30. Personel B+R oraz badacze w personelu wewnętrznym w województwie podlaskim według dziedzin B+R w latach 2015-2018 (w os.).....	132
Tabela 31. Wydajność pracy na 1 pracującego w sekcji A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w latach 2015-2018 (w zł)	133
Tabela 32. Produkcja mleka krowiego w latach 2015-2019 (w tys. litrów)	134
Tabela 33. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018 (w os.)	135
Tabela 34. Udział wartości produkcji sprzedanej wyrobów według działów PKWiU w wartości produkcji sprzedanej wyrobów ogółem, w poszczególnych województwach w latach 2017-2019 (w %)	136
Tabela 35. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON (w działach: 24, 25 i 28 PKD) w województwie podlaskim w latach 2015-2019 (w szt.).....	137
Tabela 36. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018 (w os.)	138
Tabela 37. Zgony z powodów nowotworów złośliwych i chorób układu krążenia na 100 tys. mieszkańców według województw w latach 2015-2018.....	139
Tabela 38. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w dziale 21 w województwie podlaskim w latach 2015-2019 (w szt.)	140
Tabela 39. Wskaźnik obciążenia demograficznego według województw w latach 2015-2019	140
Tabela 40. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018 (w os.)	141
Tabela 41. Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych posiadających certyfikat oraz powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach według województw w latach 2015-2019 (w szt.)	143
Tabela 42. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018 (w os.)	145
Tabela 43. Absolwenci, którzy otrzymali dyplom ukończenia studiów wyższych według wybranych kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/2018 (w os.)	146
Tabela 44. Źródła finansowania rozwoju województwa podlaskiego (w kontekście realizacji strategii, programów i planów rozwojowych (w mln zł)	149
Tabela 45. Środki finansowe krajowych programów operacyjnych wspierające rozwój regionalny	150
Tabela 46. Wskaźniki realizacji celu strategicznego 1. Dynamiczna gospodarka	153
Tabela 47. Wskaźniki realizacji celu strategicznego 2. Zasobni mieszkańcy	155
Tabela 48. Wskaźniki realizacji celu strategicznego 3. Partnerski region	157

Wykaz map

Mapa 1. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 roku (w zł)*	9
Mapa 2. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w 2019 roku (w %)*	16
Mapa 3. Cudzoziemcy prowadzący działalność gospodarczą w 2020 roku (w os.)*	25
Mapa 4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto 2019 w roku (w zł)*	26
Mapa 5. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku*	26

Mapa 6. Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem w 2019 roku (w %)*	29
Mapa 7. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w 2019 roku (w %)	30
Mapa 8. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu w 2019 roku (w os.)*	38
Mapa 9. Przewozy pasażerskie (komunikacja miejska) w 2019 roku (w mln os.)*	53
Mapa 10. Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej ogółem w 2019 roku (w %)*	67
Mapa 11. Frekwencja wyborcza w Polsce w 2020 roku (w %)*	68
Mapa 12. Pracujący na 1 000 ludności w 2019 roku*	92
Mapa 13. Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2019 roku*	94
Mapa 14. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego (poniżej progu dochodowego) w 2019 roku*	96
Mapa 15. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w 2019 roku*	111
Mapa 16. Udział ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem w 2019 roku (w %)*	112
Mapa 17. Odsetek osób pracujących w ogólnej liczbie mieszkańców w 2019 roku (w %)* ...	114

Wykaz wykresów

Wykres 1. Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w cenach bieżących w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w zł)*	10
Wykres 2. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów na 1 mieszkańca w latach 2015-2019 (w zł)	11
Wykres 3. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w zł)	12
Wykres 4. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2015-2020 (w EUR)	12
Wykres 5. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2010-2020 z prognozą do 2025 roku (w EUR)	13
Wykres 6. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w 2019 roku (w %)	14
Wykres 7. Nowo zarejestrowane spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego w sektorze prywatnym w latach 2015-2019 (w szt.)	15
Wykres 8. Udział przyznanych w UPRP praw ochronnych wzorów użytkowych w liczbie zgłoszeń ogółem w latach 2015-2019 (w %)	18
Wykres 9. Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej formy współpracy w przedsiębiorstwach aktywnych innowacyjnie w latach 2015-2019 (w %)	19
Wykres 10. Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB w latach 2015-2018 (w %)	21
Wykres 11. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w relacji do PKB w latach 2015-2018 (w %)	21
Wykres 12. Udział nakładów sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w nakładach na działalność B+R ogółem w latach 2015-2019 (w %)	22
Wykres 13. Współczynnik przyjęć do pracy w 2019 roku (w %)	23
Wykres 14. Udział eksportu do Białorusi, Rosji, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii w eksporcie ogółem województwa podlaskiego w 2020 roku (w %)	24
Wykres 15. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych na tle województwa i Polski w latach 2015-2018 (w %)	27

Wykres 16. Stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii elektrycznej w 2019 roku (w %)	29
Wykres 17. Udział odpadów (z wyłączeniem komunalnych) poddanych odzyskowi* w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku w 2019 roku (w %)	31
Wykres 18. Odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia poprzez sieci komputerowe w latach 2015-2018 (w %).....	33
Wykres 19. Odsetek przedsiębiorstw posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu w latach 2015-2019 (w %).....	34
Wykres 20. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2015-2019 (w zł)	35
Wykres 21. Wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego ze źródeł dochodowych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w zł)	36
Wykres 22. Dochody własne JST na 1 mieszkańca w latach 2015-2019 (w zł)	37
Wykres 23. Dochody własne JST na 1 mieszkańca w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w zł).....	37
Wykres 24. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały z regionu w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w os.)*	39
Wykres 25. Zdawalność egzaminu maturalnego w latach 2015-2019 (w %)	40
Wykres 26. Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (zasadniczych szkół zawodowych, techników i liceów ogólnokształcących) w latach 2015-2019 (w %)	41
Wykres 27. Wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym według BAEL w latach 2015-2019 (w %)	41
Wykres 28. Odsetek absolwentów szkół wyższych na kierunkach technicznych i przyrodniczych (bez cudzoziemców) według klasyfikacji ISCED-F 2013 w latach 2015-2019 (w %).....	42
Wykres 29. Udział osób dorosłych w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w latach 2015-2019 (w %)	43
Wykres 30. Liczba słuchaczy studiów podyplomowych i uczestników studiów doktoranckich przypadająca na 1000 mieszkańców w latach 2015-2019 (w os.)	43
Wykres 31. Struktura wykształcenia zarejestrowanych bezrobotnych w okresie 12 m-cy od dnia ukończenia nauki (absolwencji) w latach 2018-2020.....	44
Wykres 32. Saldo migracji osób w wieku 25-34 lata w latach 2015-2019 (w os.)*	45
Wykres 33. Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym w latach 2015-2019 (w zł)	46
Wykres 34. Udział członków kół, klubów, sekcji senior i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej w latach 2015-2019 (w %)	47
Wykres 35. Łóżka w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych na 100 tys. ludności w latach 2015-2019 (w szt.)	48
Wykres 36. Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych w latach 2015-2019 (w os.)	48
Wykres 37. Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w latach 2015-2019 (w szt.)	49
Wykres 38. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w latach 2015-2019 (w %)	50
Wykres 39. Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności w latach 2015-2019	50
Wykres 40. Wskaźnik bierności zawodowej w latach 2015-2019(w %)	51
Wykres 41. Drogi publiczne ogółem o nawierzchni twardej ulepszonej na 100 km ² w latach 2015-2019 (w km).....	52
Wykres 42. Ścieżki rowerowe na 100 km ² w latach 2015-2019 (w km)	53
Wykres 43. Wielkość całkowitej emisji dwutlenku węgla w przeliczeniu na 100 km ² w latach 2016-2018 (w tys. ton).....	54

Wykres 44. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej na 1 mieszkańca w latach 2015-2019 (w zł)	55
Wykres 45. Pojemność obiektów małej retencji wodnej na 1 km ² powierzchni w latach 2018-2019 (w dam ³)	56
Wykres 46. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu w województwie podlaskim w latach 2015-2019 (w os.)*	58
Wykres 47. Migracje międzywojewódzkie i zagraniczne na pobyt stały do regionu w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w os.)*	59
Wykres 48. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2015-2019 (w szt.)	60
Wykres 49. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 2010-2019 z prognozą do 2025 roku (w szt.)	61
Wykres 50. Ogólne zaufanie do ludzi według województw w 2015, 2018 roku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)	62
Wykres 51. Ogólny poziom zaufania w 2015, 2018 roku z prognozą do 2025 roku (w % osób w wieku 16 lat i więcej)	63
Wykres 52. Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną w latach 2015-2019 (w %)	64
Wykres 53. Odsetek przedsiębiorstw w województwie podlaskim wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną w latach 2015-2018 (w %)	65
Wykres 54. Wydatki inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015, 2019 roku (w zł)	66
Wykres 55. Kwota odpisu 1% podatku na jednego pracującego w latach 2015-2019 (w zł) ...	70
Wykres 56. Odsetek studentów - cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach w latach 2018-2019 (w %)	79
Wykres 57. Noclegi udzielone na 1000 ludności w latach 2015-2019 (w szt.)	80
Wykres 58. Liczba wydanych zezwoleń na pracę cudzoziemcom w stosunku do liczby pracujących w latach 2015-2019 (w %)	82
Wykres 59. Liczba wydanych oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi w stosunku do liczby pracujących w latach 2015-2019 (w %)*	84
Wykres 60. Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w latach 2015-2019 (w %)	88
Wykres 61. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w latach 2015-2019 (w szt.)	99
Wykres 62. Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza na km ² w latach 2018-2019 (ton/rok)	101
Wykres 63. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych wytworzonych w ciągu roku ogółem w latach 2017-2019 (w %)	104
Wykres 64. Liczba studentów (ogółem) na 1 000 mieszkańców w latach 2015-2019 (w os.) ..	105
Wykres 65. Stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym w 2019 roku (w %)	108
Wykres 66. Liczba przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2015-2019 (w szt.)	117
Wykres 67. Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w latach 2015-2019 (w %)*	118
Wykres 68. Udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem (w %)	119
Wykres 69. Struktura uzyskanych patentów w województwie podlaskim w latach 2015-2019 (w szt.)	121
Wykres 70. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w latach 2015-2019 (w %)	121

Wykres 71. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów w województwie podlaskim w według działów PKWiU latach 2017-2019 (w tys. zł)	137
Wykres 72. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem według województw w roku 2015, 2018, 2019 (w %)	144

Wykaz rysunków

Rysunek 1. Uchwały Sejmiku Województwa Podlaskiego podjęte w 2020 roku	151
--	-----

